

Zestawy ścieżek edukacyjnych do klasy I

ZEGARY I ZEGARKI

Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Autorka: Bogusława Malinowska-Rutkowska

Czas realizacji projektu – 20 godzin

Cele ogólne ścieżki – projektu

- Zapoznanie z głównymi sposobami mierzenia czasu.
- Rozwijanie umiejętności rozpoznawania czasu na zegarze.

Cele szczegółowe:

Uczeń potrafi:

- zaobserwować upływający czas na zegarze;
- zmierzyć czas trwania wykonywanych czynności;
- wykonać czasomierze;
- przygotować wystawę tematyczną.

Główne kompetencje kluczowe rozwijane podczas realizacji projektu

- **Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne** - umiejętność liczenia, znajomość miar i głównych sposobów prezentacji matematycznych, rozumienie terminów i pojęć matematycznych, stosowanie głównych zasad matematycznych w codziennych sytuacjach, świadomość pytań na które matematyka może dać odpowiedź, znajomość zasad rządzących naturą.
- **Umiejętność uczenia się** - uczenie się jest nakierowane na osiąganie konkretnych celów, z wykorzystaniem preferowanych strategii uczenia się.

Oczekiwane efekty i sposoby zakończenia projektu przez grupę projektową

- Wystawa wytworów prac dzieci.

Ogólne informacje na temat projektu

Pojęcie czasu wplecione jest w codzienne życie każdego człowieka. Orientacja w nim jest procesem, z którym zaznajamiamy dziecko już od najmłodszych lat. Rozwijanie poczucia czasu i pojęć z nim związanych trwa długo. W okresie wczesnoszkolnym dzieci uczą się trudnej sztuki rozpoznawania czasu na zegarze. Musimy być jednak świadomi, że ich poziom ich myślenia jest konkretny. Mają jednak dużą potrzebę poznawczą. Dlatego oczywiste (dla dorosłego) prawdy, powinny odkryć sami i zdobytą wiedzę sprawdzić („wypróbować”). Zamiast więc tłumaczyć, dlaczego tak jest, lub skąd się to wzięło, lepiej skłonić uczniów do prowadzenia obserwacji lub wykonania doświadczenia. Scenariusz jest propozycją dla nauczyciela. Ukazuje w jaki sposób można rozbudzać zainteresowania zegarem, jak w zabawowy sposób organizować sytuacje edukacyjne, aby nabycie umiejętności posługiwania się zegarem było przyjazne dla ucznia.

Nauczyciel może również wykorzystać pomoce dydaktyczne zakupione na potrzeby projektu „Fascynujący świat nauki i technologii”: pachołki z otworami (w 2 kolorach), chusta animacyjna, pomoce plastyczne: szkolne kredki akwarelowe - 24 kolory, farby plakatowe - 6 kolorów, plastelina w 10 kolorach, blok techniczny kolorowy, klej w sztyfcie, papier ksero biały i kolorowy, koszulki groszkowe, konstrukcje kreatywne: klocki programowalne, zestaw magnesów, pomoce muzyczne, buum – buum rurki.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY I

ZEGARY I ZEGARKI • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Harmonogram działań

Etap projektu	Działania	Czas
Sformułowanie problemu i celów projektu	1. Starter Uczniowie rozmawiają o zegarach, poznają ich rodzaje i funkcje. Wykonują działania mierząc czas ich trwania. Układają pytania, na które będą poszukiwać odpowiedzi podczas następnych spotkań.	3 godz.
Działania uczniów	2. Zegary wokół nas. Spacerując po szkole i najbliższej okolicy dzieci poszukują zegarów. Dokumentują swoje spostrzeżenia formie	3 godz.
Działania uczniów	3. Zegarowe skarby. Zgromadzoną podczas spacerów dokumentację, uczniowie eksponują na plakatach. Dokonują klasyfikacji zgromadzonych zegarów. Porównują liczebność obiektów w poszczególnych zbiorach.	2 godz.
Działania uczniów	4. Jak dawniej mierzono czas? Słuchając opowiadania i oglądając prezentację multimedialną, uczniowie dowiadują się o sposobach dawnych sposobach mierzenia czasu. Praktycznie sprawdzają zasady działania zegara słonecznego.	2 godz.
Planowanie/Działania uczniów	5. Robimy zegary Na bazie przeprowadzonych doświadczeń uczniowie formułują wnioski. W zabawowy sposób poznają układ godzin na zegarowej tarczy. Przygotowują własne zegary i bawią się nimi.	3 godz.
Działania uczniów	6. W pracowni zegarmistrza. Uczniowie oglądają różne zegary i zegarki. Dowiadują się dlaczego zegary chodzą – jak wygląda ich mechanizm. Słuchają dźwięków różnych zegarów (tykanie, dzwonek budzika, wybijane godziny, melodię z pozytywki). Zadają pytania i w ten sposób zbierają informacje o zegarach i pracy zegarmistrza.	2 godz.
Planowanie/Działania uczniów	7. Co pokażemy na wystawie? W małych grupach uczniowie planują przebieg przedsięwzięcia i dzielą się zadaniami, które należy wykonać. Na konie przystępują do ich wykonania.	2 godz.
Prezentacja	8. Zapraszamy do zwiedzania. Chętni uczniowie przy drzwiach witają gości, wskazują miejsce wystawy. Całe przedsięwzięcie odbywa się wg ustalonego planu. Uczniowie indywidualnie oprowadzają swoich rodziców i pozostałych gości, udzielając informacji na zadawane przez nich pytania. Zapraszamy na poczęstunek.	2 godz.
Ewaluacja	9. Podsumowanie projektu. Uczniowie podsumowując wskazują czego się nauczyli podczas całego projektu (określają przyrost wiedzy i umiejętności). Wymieniają uwagi na temat jakości działań projektowych.	1 godz.

SFORMUŁOWANIE PROBLEMU I CELÓW PROJEKTU

1. Starter

Cele edukacyjne:	• rozbudzanie zainteresowań zegarem, • poznanie nazw zegarów i zegarków, z którymi spotykamy się na co dzień. • określanie cech wspólnych i różnic między zegarami a zegarkami, • kształtowanie umiejętności współdziałania z innymi podczas zabaw.
Czas:	3 godz.
Środki dydaktyczne:	różne rodzaje zegarów i zegarków: na rękę (cyfrowy i mechaniczny), zegar ścienny, budzik, zegarek z pozytywką, obrazek z zegarem na wieży ratusza, kościoła, różne ilustracje (obrazki) zegarów i zegarków ze starych czasopism, karteczki, ołówki, losy z nazwami (obrazkami) zegara; nagrania muzyczne, lupy.

Opis:

1. Przywitaj się z uczniami i powiedz, że masz dla nich niespodziankę. Do woreczka włóż budzik i kolejno zaproś wszystkich, aby dotykiem rozpoznali „co to może być?”
Dzieci zbliżają się do woreczka, badają schowany przedmiot, nic nikomu nie mówiąc. Uczniowie, którzy „zbadali” – piszą (rysują) odpowiedź na karteczce.
2. Każdy sam kontroluje swoją odpowiedź, rozwiązując zagadki: Co to jest?
Powiedz zagadki:
 - *Zna go każdy z was, odmierza nam czas*
 - *Chodzi, tyka, wydzwania i sen z oczu przegania.*
 - *Może być na rękę, na ścianie, na wieży*
Czas upływający nam zawsze odmierzy.
2. Uczniowie w parach udzielają sobie odpowiedzi („na ucho”) i porównują zapisy (rysunki) na kartkach. Chętny uczeń wyjmuje budzik z woreczka – wszyscy mogą sprawdzić swoje odpowiedzi.
Zapytaj uczniów: Jakie znają rodzaje zegarów. Gdzie je widzieli? Gdzie je słyszeli?
4. Połóż na stole różne rodzaje zegarków (ręczny- analogowy i cyfrowy, budzik, zegar ścienny, zegar z pozytywką, zegarki zabawkowe...). Zadbaj, by były różnej wielkości i kształtu.
Uczniowie oglądają zgromadzone zegarki, dotykają, słuchają ich dźwięków i spontanicznie dzielą się spostrzeżeniami. Wymieniają się też informacjami na ich temat, nawiązując do własnych doświadczeń.
Gdy ich ekspresja zostanie zaspokojona, zapytaj: Czego chcielibyście się dowiedzieć o zegarze?
5. Praca w grupach.
 - Podziel grupę losowo na cztery zespoły, aby przygotowały odpowiedź na to pytanie. Powiedz, że na przygotowanie pytań mają 15 min. Pokaż wszystkim na zegarze która jest aktualnie godzina i powiedz, że po upływie 15 minut budzik zadzwoni, co będzie oznaczało koniec pracy. Powiedz, uczniom, że pracować będą tak długo, aż wskazówki zegara ustawią się określone położenie wskazówek.
Jeżeli w grupie są dzieci, które znają zasady działania zegara, wykorzystuj ich wiedzę, zachęcaj do dzielenia się nią z innymi podczas różnych działań projektowych.
Postaw zegar w takim miejscu, aby każdy mógł obserwować upływający czas.
Grupy przystępują do pracy. Sekretarz zapisuje pytania i na koniec odczytuje je całej grupie, by sprawdziła, czy wszystkie pytania zostały zapisane.
 - Liderzy grup kolejno odczytują pytania.
Zapisuj je na plakacie, symbolicznie zaznaczając te, które się powtarzają.
Powiedz, że podczas realizacji projektu, będziecie wspólnie szukać na nie odpowiedzi.
Zapisane pytania pozwolą ci porównać zaplanowane działania projektowe z faktycznymi potrzebami dzieci. Pozwoli też wprowadzić zmiany w scenariuszu.
Najczęściej pojawiające się pytania powinny stać się „kluczowymi” dla realizacji tego projektu.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY I

ZEGARY I ZEGARKI • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

6. Zabawa rozwijająca percepcję słuchową – szukamy zegara (adaptacja zabawy zimno-ciepło)
Poproś, aby ochotnik opuścił salę. W tym czasie ktoś ukrywa budzik. Zadaniem ochotnika będzie odnalezienie go. Grupa mu w tym pomaga podpowiedziami: cichym „cyk, cyk, ...” – gdy oddala się od szukanego przedmiotu lub głośnym „trrr, trrr, trrr”, gdy zbliża się do niego.
7. „Prywatna kolekcja zegarów” Andrzeja Jasięgi - obejrzenia filmiku na YouTube
Poproś aby uczniowie zwrócili uwagę na cechy wspólne prezentowanych zegarków oraz występujące między nimi różnice. Gdy będzie taka potrzeba włącz film ponownie.
Po obejrzeniu filmu porozmawiajcie o tym. Uczniowie na plakacie zaznaczają odpowiedzi.

Zegary i zegarki	
Cechy wspólne	Różnice

8. Zabawa ruchowa
Przy dźwiękach muzyki uczniowie rytmicznie podskakują z nogi na nogę. Na przerwę w muzyce zatrzymują się i reagują na podane hasła:
- zegarek na rękę – dzieci drobnymi krokami biegają po sali wymawiając słowa „cyk, cyk, cyk, cyk, ...”
 - budzik – obracają się wokół własnej osi, wymawiając słowa „trrr, trrr, trrr, ...”
 - zegar ścienny – stają w rozkroku i kołysząc się wymawiają słowa „bim, bom; bim, bom, ...”
 - zegar z kukułką – pochłają tułów do przodu mówiąc „ku-ku, ku-ku, ku-ku, ...”
9. Dialog zegarów
- Poproś, aby dzieci stanęły w kole i odliczyły wg wzoru: ręka, budzik, kukułka, wieża. W ten sposób powstaną cztery zespoły:
I gr. - zegarki na rękę
II gr.- budziki
III gr. - zegary z kukułką
IV gr. - zegary na wieży
 - Każda grupa szuka dla siebie rekwizytów, na których można zagrać dźwięki wymienionych wyżej zegarów.
Poproś, aby wszystkie zespoły usiadły w jednym dużym kręgu, zgodnie z zasadą, że członkowie danej grupy siedzą obok siebie.
 - Włącz podkład muzyczny, na tle którego rozpoczyna się „dialog” zegarów. (może to być Aria Skołuby z III aktu opery „Straszny Dwór” St. Moniuszki). Możecie ustalić, który zespół zagra pierwszy, który drugi. Wejdź w rolę dyrygenta.
Potem może cię zastąpić chętne dziecko.
Przy powtórzeniu zabawy, grupy mogą zamieniać się rekwizytami (zostawiają swoje rekwizyty na krzesłkach i podchodzą do innego, na którym chcieliby zagrać). Pozwól dzieciom zagrać na różnych „instrumentach”.
10. Funkcje zegara.
Usiądźcie w kręgu. Powieś plakat z tytułem „Funkcje zegara”
Zapytaj: Po co ludzie używają zegarów?
Zapisuj hasłowo odpowiedzi na plakacie. Plakat ten będzie mógł być uzupełniany podczas kolejnych spotkań (w miarę przyrostu wiedzy uczniów).
Zakończ tę część słowami wiersza „Zegar” (załącznik nr1)
11. Praca w grupach - Rysujemy, budujemy i lepimy zegary.
Uczniowie tworzą trzy zespoły (sami decydują o tym, jakie działanie chcą wykonać). Oznacz stoliki hasłem:
Kredki
Klocki
Plastelina
Powiedz, aby zorganizowali sobie stanowiska do wykonania zadania. Na wykonanie zadania każda grupa ma 10 minut.
Na każdym stoliku postaw jeden czasomierz i poinformuj uczniów, że gdy usłyszą dźwięk czasomierza mają zakończyć działania.
Zapytaj, czy czas na wykonanie tego działania był wystarczający, za krótki czy za długi. Wysłuchaj odpowiedzi. Pozwól dokończyć pracę tym, dla których był to czas za krótki. Zróbcie wystawkę wykonanych prac.

ZEGARY I ZEGARKI • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Podsumuj krótko mówiąc, jakie działania uczniowie wykonywali na dzisiejszych zajęciach: rozmawiali o zegarach, poznawali ich rodzaje, zastanawiali się po co ludzie używają zegarów, wykonywali działania mierząc czas ich trwania, układali pytania, na które będą szukać odpowiedzi na następnych spotkaniach:

Dlaczego zegar chodzi? Jak rozpoznać, która jest godzina? Jakich zegarów używali ludzie w dawnych czasach?

W tym miejscu możesz zapisać kluczowe pytania, wyłonione wcześniej przez dzieci.

Zapisz pytania na plakacie i określ cel projektu w języku ucznia.

- Dowiemy się, kto wynalazł zegar
- Poznamy zegary jakich używano w dawnych czasach
- Zobaczymy, co znajduje się w środku zegara
- Dowiemy się, co oznaczają wskazówki zegara
- Będziemy odczytywać godziny na zegarze
- Dowiemy się gdzie można naprawić zepsuty zegar
- Poznamy wiele ciekawych „zegarowych” zabaw
- Wykonamy własne zegary
- Przygotujemy wystawę różnych zegarów.

Zadbaj, aby plakat wisiał w widocznym miejscu przez cały czas trwania projektu. Poproś, aby uczniowie poszukali w domu zdjęć, ilustracji, obrazków rozmaitych zegarków.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

2. Zegary wokół nas

Cele edukacyjne:	• poszukiwanie informacji z wykorzystaniem różnych źródeł, • kształtowanie umiejętności dokumentowania własnych spostrzeżeń. • kształtowanie umiejętności mierzenia upływającego czasu, • rozwijanie umiejętności wykorzystania czasu, przeznaczonego na wykonanie zadania.
Czas:	3 godz.
Środki dydaktyczne:	aparat fotograficzny, kamera, dyktafon, kartki z podkładkami do zapisania notatek, ołówki.

Opis:

1. Przedstaw uczniom cel spotkania. Poproś uczniów, którzy przynieśli z domu jakieś obrazki czy zdjęcia zegarków, aby pokazali je koleżankom i kolegom.
2. Zabawa rozwijająca percepcję słuchową – Gdzie jest zegar?
 - Dzieci siedzą w kręgu. Ochotnika do środka koła i zakrywa oczy. Prowadzący zabawę nakręca budzik i stawia go na plecami jednego z uczestników. Zadaniem osoby siedzącej w środku koła, jest wskazanie ruchem ręki, z której strony słyszy dźwięk zegarka.
 - Powiedz uczniom, że dziś wybiorą się na spacer, poszukają zegarów na terenie szkoły i w najbliższej okolicy.
 - Spacer na terenie szkoły.

Zaproponuj, aby zabrały kartki, ołówki do zrobienia notatek (rysunków, szkiców). Powiedz, że ta dokumentacja będzie wykorzystana na wystawie. Zabierzcie aparat fotograficzny – zdjęcia wzbogacą wystawę. Zaproś chętnych rodziców, aby uczestniczyli w tych działaniach (będą mogli robić zdjęcia, nagrać filmik, zaopiekują się dziećmi podczas wyjścia poza mury szkoły). Powiedz uczniom, że zmierzycie zegarkiem czas spaceru. Uczynią to twoi asystenci, którzy potrafią odczytać i wyliczyć upływający czas.

Zaaranżuj spotkanie z panem woźnym, który pokaże dzieciom zegar mierzący czas trwania lekcji i przerwy.
 - Spacer po najbliższej okolicy.

Zapytaj uczniów, czy ktoś widział zegar w najbliższym otoczeniu? Gdzie? (na dworcu kolejowym, w sklepie, przychodni lekarskiej, na poczcie, na wieży kościoła, w kinie, teatrze...). Uczniowie wymieniają miejsca, w których można je zobaczyć. Wspólnie ustalacie trasę spaceru i wybierzcie się tam, dokumentując napotkane zegary.

Uwaga – sama wcześniej sprawdź, w jakich miejscach można je zobaczyć.

Zaproś wszystkich na spacer. Zachęć do robienia dokumentacji. Przypomnij asystentom, aby zmierzili czas tego spaceru.

Na koniec rozdaj uczniom karteczki, krótką informację dla rodziców. Poinformuj rodziców o realizowanym projekcie i zwróć się z prośbą o pomoc w zorganizowaniu „kolekcji” zegarów (zepsutych też). Zapewnij, że po skończonym projekcie wszystkie zegarki zostaną oddane.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

3. Zegarowe skarby.

Cele edukacyjne:

- rozwijanie poczucia czasu i pojęć z nim związanych,
- wspomaganie rozwoju umysłowego podczas klasyfikowania zegarków,
- rozwijanie orientacji przestrzennej – określanie położenia przedmiotu względem

siebie.

- rozwijanie umiejętności liczenia, odczytywania i zapisywania liczb,
- wdrażanie do wyrażania ocen koleżeńskich.

Czas:

2 godz.

Środki dydaktyczne:

duże arkusze papieru, klej, nożyczki, pisaki, różne rodzaje zegarków (prawdziwe, zabawkowe, na obrazkach), duże obręcze, napisy z nazwami kolekcji.

Opis:

1. Przedstaw cel spotkania. Poproś uczniów, aby usiedli w kręgu i porozmawiali na temat zgromadzonej na spacerach dokumentacji.

Poproś asystentów, aby zaprezentowali wyniki swoich pomiarów.

Zapytaj czy warto było przeznaczyć czas na te spacer? Czy nie był to czas „stracony”?

Zapytaj czy znają inne określenia lub powiedzenia związane z pojęciem „czas”?

Zapisz odpowiedzi na plakacie.

Uzupełnij plakat innymi, znanymi określeniami (np. zdążyć na czas; co jakiś czas; szkoda czasu; czas szybko leci; czas płynie; nie zatrzymasz czasu; przemija czas; komu w drogę temu czas)

Poproś uczniów, aby powiedzieli, jak rozumieją treść zapisanych określeń.

2. Zaprosz uczniów do stolików oznaczonych hasłami „Spacer po szkole” i „Spacer po okolicy”. Zgromadzoną podczas spacerów dokumentację, uczniowie eksponują na plakatach. Mogą przygotować i napisać tytuł plakatu, wyciąć swoje notatki (rysunki), zaplanować ich układ na papierze, przykleić. Powiedz uczniom, że wykonaną pracę, zamieszczą na wystawie kończącej działania projektowe.

3. Zabawa rytmiczna – Stary zegar (załącznik nr 2)

4. Segregujemy nasze skarby.

Zaproponuj, aby uczniowie wzięli do ręki przyniesione z domu zegarki i usiedli w kręgu. Innych zachęć, aby skorzystali z twojej kolekcji (prezentowanej na pierwszym spotkaniu- etap Starter).

Zachęć, aby kolejno opowiedzieli o trzymanym zegarku – jaki jest jego rodzaj (czy jest to zegarek na rękę, budzik, zegar ścienny, kieszonkowy, zabawkowy...), kształt, jakie dźwięki wydaje, co ma na tarczy - cyfry czy kreski, ile ma wskazówek.

Pozwól aby chętny uczeń pokazał wszystkim, w którą stronę obracają się wskazówki zegara. Zachęć innych, by to sprawdzili.

Poproś, aby uczniowie wykorzystując obręcze, wspólnie dokonali klasyfikacji zegarów:

- zegarki naręczne
- zegary wiszące na ścianie
- zegary stojące
- zegary na wieży (np. kościoła, ratusza, zamku...).
- zegarki zabawkowe

Poproś o rozłożenie obręczy. Powiedz uczniom, aby położyli w nich zegary kierując się zasadą: jeden rodzaj zegarków tylko w jednej obręczy. Zaproponuj, aby każdy stanął przy dowolnej obręczy. Tak powstałe zespoły otrzymują kartkę z zapisanymi zadaniami.

Zadania dla grup:

- Wybierzcie napis do swoich zegarów i połóżcie go nad obręczą.
- Policzcie ile zegarków jest w waszej obręczy. Wynik zapiszcie cyfrą na kartce.

Kartkę z zapisanym wynikiem połóżcie pod obręczą.

Przeczytaj zadania tym zespołom, w których nikt nie potrafi czytać.

5. Ocena koleżeńska

Powiedz uczniom, aby poruszając się zgodnie z ruchem wskazówek zegara, sprawdzili wykonanie zadań przez inne zespoły (czy napisy i miejsce ich położenia są prawidłowe, czy zapisy cyfrowe są prawidłowe). Poproś, aby przekazali sobie informację zwrotną.

6. Porównywanie liczebności zbiorów

Zapytaj wszystkich:

- W której obręczy jest najwięcej zegarków?
- W której obręczy jest najmniej zegarków?
- O ile więcej? Jak to obliczyć?

Powiedz, że kto potrafi, niech zapisze to działanie na kartce i pokaże (wy tłumaczy) kolegom/koleżankom.

7. Zabawa ruchowa - „Zegarek - podarek” (załącznik nr 3)

Zespoły w tym samym składzie, w którym pracowali segregując zegarki, zastanowią się jak ruchem zademonstrować pracę swoich zegarów. Zrobią to podczas refrenu piosenki.

Podziękuj za udział w spotkaniu. Poproś, aby uczniowie zapytali dziadków (rodziców, sąsiadów) jakich zegarów używano dawniej. Podpowiedz, że warto też przejrzeć rodzinne albumy. Być może gdzieś na starych fotografiach będą zegary. Za zgodą rodziców mogą te zdjęcia przynieść do szkoły, by pokazać kolegom.

Zdjęcia będą mogły być wykorzystane do przygotowania wystawy, jeśli ich właściciele (rodzice, dziadkowie) wyrażą na to zgodę.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

4. Jak dawniej mierzono czas?

- Cele edukacyjne:
- poznanie różnych sposobów mierzenia czasu,
 - użycie prostych przyrządów służących mierzeniu czasu,
 - obserwacja mijającego czasu.

Czas: 2 godz.

Środki dydaktyczne: prezentacja multimedialna, brystol, tektura, patyki

Opis:

1. Przywitaj wszystkich i zaproś do kręgu. Przedstaw gościa- nauczyciele fizyki. Powiedz, jaki będzie cel spotkania, odwołując się do pytania kluczowego: Jakich zegarów używali ludzie w dawnych czasach?
 - Zapytaj uczniów, czego dowiedzieli się od dziadków (rodziców, sąsiadów) o zegarach dawniej używanych.
 - Uczniowie dzielą się informacjami.
2. Poproś nauczyciela fizyki, aby uzupełnił wypowiedzi uczniów, korzystając z materiału „Jak dawniej ludzie mierzyli czas?” (załącznik nr 4).
 - Podczas opowiadania wykorzystaj prezentację, ilustrującą wygląd poszczególnych zegarów.
 - Na koniec zapytaj, jakie zegarki znajdują się w ich domach. Uczniowie w parach rozmawiają na ten temat.
 - Po zakończonej rozmowie, uczniowie wymieniają ich nazwy. Zapisuj je na plakacie.
 - Powiedz dzieciom, że dziś można spotkać zegary w wielu urządzeniach: np. w telewizorze. Poproś, aby będąc w domu sprawdzili, w jakich urządzeniach technicznych są zamontowane zegary?
 - Na kolejnym spotkaniu uczniowie dopiszą je do tej listy.
3. Zaproś uczniów na boisko
 - Każde dziecko rysuje kredą okrąg i staje w jego środku. Następnie sprawdza, czy prawdą jest, że słońce odbija ich cień, określa czy cień jest długi czy krótki.
 - Jeżeli wyjdziecie w dzień pochmurny, to również będzie to potwierdzenie, że przy takiej pogodzie zegary słoneczne były nieużyteczne.
 - Zachęć, uczniów, aby sami o różnych porach dnia – gdy tylko będą mieli taką sposobność, obserwowali swoje cienie.
- Przejdź z uczniami na teren pokryty ziemią lub piaskiem.
- Podziel uczniów na cztery zespoły i powiedz, aby każdy zespół zrobił zegar słoneczny. Powiedz, że na wykonanie zadania grupy mają 15 min. Mierz czas.
- Uczniowie sami poszukują materiału potrzebnego do wykonania zegara (patyki, kijki....). na ziemi rysują tarczę, zaznaczają godziny.
- Po 15 min, każda grupa kolejno prezentuje swój zegar, dzieląc się informacją zarówno ze sposobu jego przygotowania

jak i zaobserwowanych efektów.

Zachęć dzieci, aby podobne zegary zrobiły sobie na własnym podwórku (ogródka, działce), wówczas będą mogły kilka razy w ciągu dnia obserwować zmianę czasu.

4. Robimy doświadczenie.

Uczniowie z brzołu lub tektury wycinają duże koło na tarczę zegara. W środku koła umieszczają na stałe patyk. Zabierają zegar do domu.

W wolny słoneczny dzień, systematycznie np. co godzinę zaznaczają na tarczy miejsce, w którym pada cień.

Obserwują, co się stało? O wynikach obserwacji porozmawiają na kolejnym spotkaniu.

5. Zabawa z cieniem – (załącznik nr 5)

PLANOWANIE/DZIAŁANIA UCZNIÓW

5. Robimy zegarki

- Cele edukacyjne:
- kształtowanie umiejętności formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych,
 - utrwalanie kolejności występowania godzin na zegarze,
 - rozwijanie umiejętności planowania działań,
 - kształtowanie umiejętności zgodnego współdziałania podczas sytuacji zadaniowej,
 - wdrażanie do brania odpowiedzialności za wykonywanie zadań.

Czas: 3 godz.

Środki dydaktyczne: duża tarcza zegara z zaznaczonymi godzinami, małe kartoniki-„listy”, magiczny kuferek, czyli materiały do wykonania zegarków (kolorowe i białe arkusze sztywnego papieru, cyferki, filc, guziki, pudełko, tektura, korki, folia, kubki po jogurcie, patyki, plastikowe zakrętki, łupiny skorupki orzechów, klej, pisaki, nożyczki, plastelina, modelina.

Opis:

1. Zachęć uczniów, aby podzielili się wnioskami z prowadzonych w domu obserwacji. Zapisuj je hasłowo na plakacie np.:
 - Cień patyka przesuwają się na tarczy
 - Cień jest długi rano i późnym popołudniem
 - W południe cień jest najkrótszy
 - W pochmurny dzień zegar słoneczny nie jest użyteczny.Wyraż swoje zadowolenie z przeprowadzonych doświadczeń i wyciągniętych wniosków
Powiedz uczniom, w jakim celu się spotkaliście.
2. Zabawa ruchowa – Pozdrowienia godzin.
Poproś, aby uczniowie zebrali się w grupach 12 – osobowych. Każde dziecko z grupy losuje kartkę z cyfrą godziny. (1; 2; 3;do 12). Wskaż miejsce, które zajmie godzina pierwsza. Po jej lewej stronie krzesło zajmuje godzina z cyfrą 2 i tak kolejno, aż wszystkie godziny zajmą właściwe miejsce.
Zabawę rozpoczyna godzina pierwsza mówiąc: „Tu godzina pierwsza (pokazuje wszystkim swoją kartkę), pozdrawiam godzinę. ...np siódmą. Godzina siódma dziękuje, przedstawia się pokazując swoją kartkę i pozdrawia następną godzinę. Zabawa toczy się dalej. Należy zadbać, aby wszystkie godziny zostały pozdrowione.
Powiedz uczniom, że dzisiejsze spotkanie będzie okazją by samemu stać się wielkim konstruktorem nowego zegarka. Będą mogli w grupach przygotować niepowtarzalne czasomierze.
3. Przedstaw dzieciom, co jest w „Magicznym kuferku”- czyli dostępne materiały, z których wykonają zegarki.
 - Na plakacie przygotuj zasady przygotowania zegarków. Omawiaj po kolei każdą z nich (dzieci parafrazują - mówią swoimi słowami co pod tym hasłem rozumieją)Warunki powstania dobrego zegara:
 - wszyscy członkowie grupy wykonują zegarki
 - zegarki mają być różnorodne (wykonane z różnorodnego materiału)
 - każdy zegarek musi mieć tarczę i oznaczone na niej godziny
 - każdy zegarek musi mieć dwie wskazówki (dużą i małą)
 - wskazówki zegara muszą się obracać

Wywieś je w widocznym dla dzieci miejscu.

Poproś, aby uczniowie stojąc w kręgu odliczyli godziny od pierwszej do czwartej. Powstaną cztery zespoły:

I gr. – godziny pierwsze

II gr. – godziny drugie

III gr. – godziny trzecie

IV gr. – godziny czwarte

Oznacz stoliki zgodnie z nazwami grup.

4. Planowanie pracy w zespołach.

Uczniowie w małych grupach przystępują do zaplanowania własnych działań. Wykorzystają do tego arkusz planistyczny (załącznik nr 6)

Po uzupełnieniu arkusza, porozmawiaj na temat efektów planowania, uzgodnień, jakie zapadły, podziału odpowiedzialności. Powiedz uczniom, że dzięki wspólnemu planowaniu, sprawniej wykonają zegary.

Przed rozpoczęciem konstruowania zegara przypomnij uczniom w jaki sposób są rozmieszczone godziny na tarczy zegarowej. Zrób to w sposób zabawowy:

5. Do dzieła - robimy zegary!

Zgodnie z planem każda grupa przystępuje do wykonania zadania.

Obserwuj. Wspieraj.

Po wykonaniu zaplanowanych zadań każda grupa zaprezentuje swoje zegary. Wszyscy sprawdzają, czy zegary zostały wykonane zgodnie z podanymi warunkami. Co się konstruktorom udało zrobić dobrze a co jeszcze mogą poprawić?

5. Zegarowa zabawa

Uczniowie siedzą w kręgu. Każdy trzyma zrobiony zegarek. Dziecko „zegarmistrz” stoi w środku i „nastawia” godziny mówiąc: np. „Nastawiam zegary na godzinę trzecią”. Każde dziecko nastawia swój zegar na wymienioną godzinę i pokazuje sąsiadom (z lewej i z prawej strony). Sąsiedzi oceniają poprawność wykonania zadania a zegarmistrz „nastawia” zegary na inną godzinę. Zabawa toczy się dalej.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

6. W pracowni zegarmistrza.

- Cele edukacyjne:
- poznawanie różnych rodzajów czasomierzy,
 - rozwijanie ciekawości poznawczej podczas oglądania mechanizmu zegara.
 - kształtowanie umiejętności zadawania pytań,
 - kształtowanie umiejętności kulturalnego zachowania się podczas składanej wizyty.

Czas: 2 godz.

Środki dydaktyczne: dyktafon, aparat fotograficzny, lupy, notesy, ołówki, zepsute zegarki

Opis:

1. Zabawa ruchowa - „Godziny ustawcie się”

Uczniowie dzielą się na dwie grupy 12 osobowe. Każda z nich otrzymuje 12 kart z cyframi oznaczającymi godziny. W rytm słyszanej muzyki, dzieci skaczą (biegają) po całej sali. Na przerwę w muzykę, dzieci z każdej grupy ustawiają się w kolejności godzin występujących na zegarku. Wygrywa grupa, która poprawnie wykona zadanie. Dzieci, które nie uczestniczą w zabawie, są sędziami – chodzą, sprawdzają poprawność „ustawienia się” godzin na zegarze.

2. Skieruj uwagę dzieci na plakat z pierwszego spotkania i przypomnij dwa cele projektu zapisane w języku ucznia:

– Dowiemy się gdzie można naprawić zepsuty zegar.

– Zobaczymy, co znajduje się w środku zegara.

Powiedz, że dziś będzie okazja, aby się o tym dowiedzieć.

3. Zaproponuj wysłuchanie wiersza „U zegarmistrza” (załącznik nr 7)

4. Powiedz, że pójdziecie do pracowni zegarmistrza, by dowiedzieć się czym on się zajmuje.

Uczniowie będą mogli pooglądać różne zegary i zegarki, zobaczyć ich mechanizmy. Posłuchają dźwięków różnych zegarów (tykanie, dzwonek budzika, wybijane godziny, melodie z pozytywki). Zadając pytania będą mogli poznać wiele ciekawostek na temat pracy zegarmistrza. Zachęć uczniów do zadawania mu pytań. Podpowiedz, aby zabrali ze sobą coś do udokumentowania wizyty.

Zabierzcie ze sobą zepsute zegarki, aby zegarmistrz je „zbałał” i powiedział dlaczego nie chodzą.

Na zakończenie zajęć, poproś dzieci, aby na następne spotkanie przyniosły śrubokręty, gdyż będą rozkręcać zegarek na części.

PLANOWANIE/DZIAŁANIA UCZNIA

7. Co pokażemy na wystawie?

Cele edukacyjne:	• rozwijanie zainteresowań budową zegarka, • rozwijanie umiejętności pracy w grupie.
Czas:	2 godz.
Środki dydaktyczne:	wytwory działań projektowych, zebrane zegary i zegarki, ilustracje, fotografie przedstawiające ich wygląd, popsute zegarki, śrubokręty, lupy.

Opis:

1. Nawiąż do odbytej wycieczki. Poproś, aby podzielili się wrażeniami. Zapytaj, czy wizyta u zegarmistrza nie była stratą czasu? Poproś o uzasadnienie.
Zachęć uczniów, aby nową wiedzą wzbogacili dotychczasowe wytwory projektowe (plakaty). – mogą na nich dopisać uzyskane od zegarmistrza informacje, wkleić rysunki
Pracę tę uczniowie wykonują przy dźwiękach piosenki Zegary- (załącznik nr 8)
2. Rozkładamy zegarek na części.
Każdy uczeń indywidualnie (jeżeli jest taka możliwość) rozkręca swój zegarek i „bada” jak on jest zbudowany. Swoimi spostrzeżeniami dzieli się z kolegą/koleżanką.
3. Zabawa ruchowa – Zegary.
W zabawie bierze udział dwanaścioro dzieci – są to godziny. Do ubrania mają przypięte oznaczenia godzin. Dwoje następnych dzieci, będzie w zabawie wskazówkami zegara (dużą – godzinową i małą-minutową). Dzieci godziny siedzą w kręgu, zgodnie z układem zegara. dziecko – wskazówka minutowa obiega okrąg. Dziecko - wskazówka godzinowa siada przy jakiejś godzinie i uważnie obserwuje wskazówkę minutową. W momencie przekraczania przez nią godziny dwunastej - wskazuje do następnej godziny. Przy zmianie godziny wszystkie dzieci mogą odtwarzać melodię kuranta albo inne dźwięki.
4. Planowanie w grupach.
 - Poproś, aby uczniowie stanęli w kręgu. Zaproponuj odliczanie „do pięciu”. Powstanie pięć grup. Oznacz stoliki tymi hasłami.
I gr- (jedyński) – zastanowi się i zapisze jakie „eksponaty” znajdą się na wystawie
II gr. (dwójki) – zaplanuje i przygotuje projekt ogłoszenia informacyjnego
III gr. (trójki) – projektuje zaproszenia dla gości
IV gr. (czwórki) – planuje miejsce wystawy i organizację przestrzeni
V gr. (piątki) – zastanawia się nad „zegarowym” poczęstunkiem gości (inspiracją może być załącznik nr 9)
Po skończonej pracy, zaprosz liderów do zaprezentowania wyników pracy grupowej.
Na koniec wspólnie ustalcie tytuł wystawy.
5. Burza mózgów.
Zapytaj – Jak może przebiegać otwarcie naszej wystawy?
Pozwól uczniom porozmawiać o tym jak sobie wyobrażają przebieg otwarcia wystawy - odwołaj się do doświadczeń uczniów.
Zapisuj pomysły na plakacie. Zadbaj, aby żadnych pomysłów nikt nie chwalił i nie krytykował. Dokonajcie wspólnej analizy zgłoszonych pomysłów. Wybierzcie realne i ciekawe.
Na koniec ułóżcie plan przedsięwzięcia np.
 - Powitanie uczestników.
 - Poinformowanie, że wystawa jest efektem realizowanego projektu.
 - Uroczyste przecięcie wstęgi przez dyrektora.
 - Zwiedzanie wystawy przez uczestników- każde dziecko oprowadza swojego rodzica (informuje, które prace wykonał sama które z kolegami).
 - Wpisy do książki pamiątkowej.
 - Poczęstunek.

PREZENTACJA

8. Zapraszamy do zwiedzania

Cele edukacyjne:	• rozwijanie umiejętności prezentowania efektów pracy indywidualnej i zbiorowej, • budzenie dumy z pełnienia roli organizatora wystawy.
Czas:	2 godz.
Środki dydaktyczne:	wytwory działań projektowych, zebrane zegary i zegarki, ilustracje fotografie przedstawiające ich wygląd, scenariusz otwarcia wystawy

Wszystko odbywa się wg ustalonego planu. Czuwaj nad jego przebiegiem i wspieraj uczniów.

EWALUACJA – refleksja

9. Podsumowanie projektu.

Cel edukacyjne:	• ocena efektów realizowanych działań, • tworzenie okazji do wyrażania własnych opinii.
Czas:	1 godz.
Środki dydaktyczne:	dyktafon lub notes do notowania wypowiedzi uczniów.

Opis:

1. Zorganizuj z dziećmi spotkanie podsumowujące. Zaproś wszystkich do koła i rozpocznij rundkę bez przymusu. Poproś, aby zastanowili się i powiedzieli:
 - Czego się nauczyli podczas zajęć projektowych?
 - Co się najbardziej podobało i sprawiło największą radość?
 - Co się nie podobało?
 - Które działania były za długie?
 - Co mogło trwać dłużej?
 - Co jeszcze można było zrobić w tym projekcie?Podziękuj i pogratuluj wszystkim wkładu i udziału w projekcie.

Załącznik nr 1

ZEGAR Ludwik Wiszniewski

Idzie zegar cyku, cyku.
Nie ustaje dniem i nocą.
Czas odmierza równiusieńko.

Na co? Po co? Na co? Po co?

Żebyś w porę wstał z łóżeczka
Zjadł śniadanie bez pośpiechu.
I nie pędził do przedszkola (proponuje małą zmianę - i nie pędził tu do szkoły)
Aż zabraknie ci oddechu.

Załącznik nr 2¹

„STARY ZEGAR” – ZABAWA RYTMICZNA

Tik-tak, tik-tak - *dzieci „zegary” – wypowiadają te słowa, przechylając głowę z boku na bok*
stary zegar gada. – *idą 4 krokami do środka koła*

Tik-tak, tik-tak, - *dzieci „zegary” – wypowiadają te słowa, przechylając głowę z boku na bok*
o czym opowiada? - *wracają tyłem na miejsce*

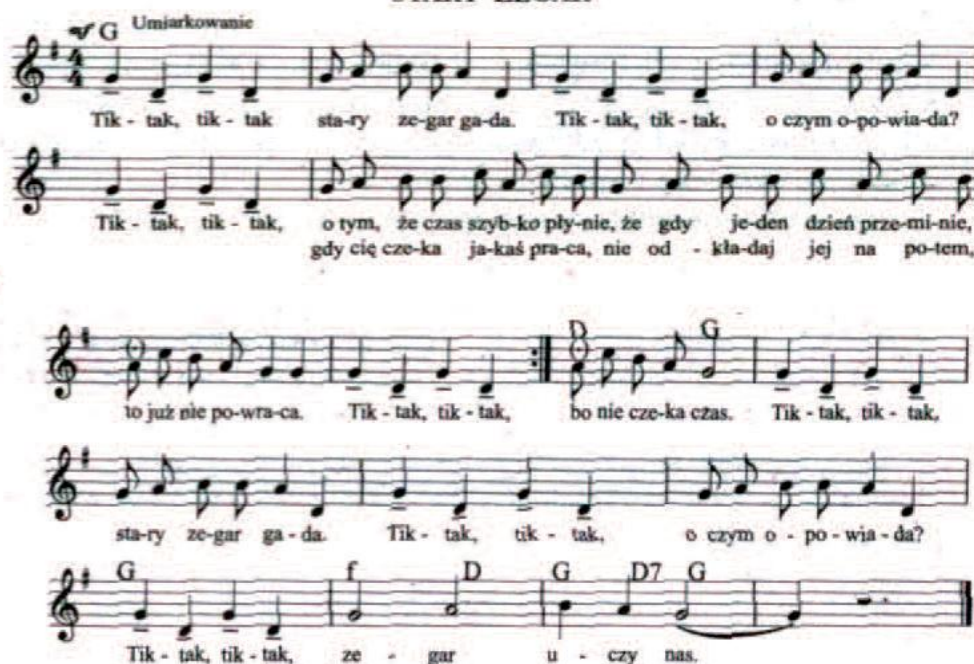
Tik-tak, tik-tak, - *dzieci „zegary” – wypowiadają te słowa, przechylając głowę z boku na bok*
o tym, że czas szybko płynie, - *biegną po kole w prawą stronę (do końca zwrotki)*
że gdy jeden dzień przeminie,
to już nie powraca.

Tik-tak, tik-tak, - *dzieci „zegary” – wypowiadają te słowa, przechylając głowę z boku na bok*
gdy cię czeka jakaś praca, - *biegną po kole w lewą stronę (do końca zwrotki)*
nie odkładaj jej na potem,
bo nie czeka czas.

Tik-tak. tik-tak - *dzieci „zegary” – wypowiadają te słowa, przechylając głowę z boku na bok*
stary zegar gada. – *idą 4 krokami do środka koła*
tik-tak, tik-tak, *dzieci „zegary” – wypowiadają te słowa, przechylając głowę z boku na bok*
o czym opowiada? - *wracają tyłem na miejsce*
Tik-tak, tik-tak, - *dzieci „zegary” – wypowiadają te słowa, przechylając głowę z boku na bok*
zegar uczy nas. - *dzieci w kole trzymając się za ręce, unoszą je do góry*

¹ http://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=4&cad=rja&ved=0CDoQFjAD&url=http%3A%2F%2Fwww.mac.pl%2Fmod%2F82%2FFiD%2F76%2Ffi%2FSzkola_tuz_tuz_wpisy.rtf%2FiD%2F6473%2Ft%2FdF&ei=GW88Ur_AFaTJ4ASV94HQDA&usq=AFQjCNHxRroyJElCpaujPnACBs8h6abA-w&bvm=bv.52434380,d.bGE ; odczyt -13. 09. 2013, autor nieznany.

STARY ZEGAR

Załącznik nr 3²

PIOSENKA PT.: „ZEGAREK – PODAREK”

1. Od mamy mam podarek
by już nie spóźniać się,
Nakręcam mój zegarek,
a on nakręca mnie:

(uczniowie w małych kółeczkach, trzymając się za ręce obracają się, zgodnie z ruchem wskazówek zegara)

Ref. Tiku tak, tiku tak, (dzieci ruchem demonstrują pracę „swoich” zegarów)
tiku taku, tiku tak,
tiku tak, tiku tak,
tiku taku, tiku tak –
nakręcam mój zegarek,
a on nakręca mnie.

2. Ja znam się na zegarku (kółeczka obracają się, zgodnie z ruchem wskazówek zegara)
i on mnie dobrze zna.
gdy czas już wracać z parku,
to on mi daje znak:

Ref. Tiku tak, tiku tak, (dzieci ruchem demonstrują pracę „swoich” zegarów)
tiku taku, tiku tak,
tiku tak, tiku tak,
tiku taku, tiku tak –
nakręcam mój zegarek,
a on nakręca mnie.

² <http://www.szkolnictwo.pl/index.php?id=PU1210>; odczyt - 13.09.2013, autor nieznany.

„JAK DAWNIEJ MIERZONO CZAS?”

Już od bardzo dawna, ludzie zdawali sobie sprawę z upływającego czasu. Początkowo go nie mierzyli, ale wiedzieli, że po nocy wstaje dzień, a po dniu noc. W ciągu dnia także zauważali upływ godzin, bo co jakiś czas odczuwali głód. Zauważali, że z upływem czasu związane są duże, powtarzające się zmiany w przyrodzie (my nazywamy je dzisiaj porami roku). Zaczęto się zastanawiać jak czas zmierzyć?

Pierwszym przyrządem do wyznaczania czasu był **zegar słoneczny**. Wędrujące po niebie słońce, oświetlało swymi promieniami rzucało cień na nieruchome przedmioty oświetlone promieniami słońca. Mógł to być cień drzewa, drąga lub stojącego człowieka. Długość cienia przedmiotu lub człowieka stojącego w tym samym miejscu zmienia się w zależności od pory dnia. Mniej więcej 4—5 tysięcy lat temu pojawiły się w Egipcie, Babilonii, Chinach i Indiach pierwsze gnomony. Były to wysokie słupy lub pręty ustawione na równym, płaskim terenie. Ich cień przesuwający się w ciągu dnia po ziemi spełniał rolę dzisiejszych wskazówek zegara.

W Egipcie rolę gnomona pełniły obeliski. Były to wysokie, zwężające się ku górze kolumny wykute z jednego kamiennego bloku. Ozdabiano je napisami w języku egipskim — hieroglifami. Wszystkie te **zegary nazywamy słonecznymi, gdyż działały tylko wtedy, gdy świeciło słońce**. W nocy i w pochmurne dni, nie spełniały swojej roli. Dlatego wymyślano coraz to inne zegary.

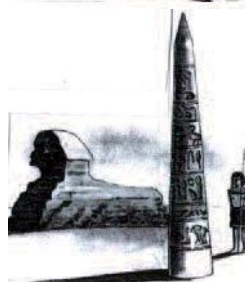
Zegar wodny - było to naczynie z niewielkim otworem w dnie i zaznaczoną na boku podziałką (skala). Wlana do naczynia woda powoli wyciekała. Według wysokości poziomu wody można było ocenić, ile czasu upłynęło od chwili napełnienia naczynia.

Zegar ogniowy zbudowany był ze świecy lub pręta wykonanego ze specjalnej masy. Na świecy lub pręcie robiono podziałkę, według której oceniano, ile czasu minęło od ich zapalenia.

Zegar piaskowy, zwany klepsydrą, działał podobnie jak zegar wodny. Prawdopodobnie wymyślono go tam, gdzie trudno było o wodę. Piasek przesypywał się w specjalnym naczyniu, odmierzając ustalony przedział czasowy.

Wreszcie wynaleziono pierwsze **zegary mechaniczne**. Były to **zegary wieżowe**. Nie miały tarcz ani wskazówek. Umieszczano je na wieżach zamków lub ratuszów. Sygnalizował czas biciem co godzinę.

Potem powstały zegary sprężynowe, z wahadłem – zegary stojące. Dzięki dalszemu rozwojowi techniki powstały zegarki kieszonkowe a potem ręczne. Kiedyś zegarek był przedmiotem bardzo droгим. Nie każdego było stać, by go kupić. Dziś jest przedmiotem powszechnego użytku.

³ Wykorzystano opracowanie Małgorzaty Mokrógulskiej

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY I

ZEGARY I ZEGARKI • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik nr 5

ZABAWA Z CIENIEM – sł. I. Biśto

Uczniowie dobierają się w pary. Ustalają kto będzie „jedyneką” (dzieckiem) a kto „dwójką” (cieniem). W rytm mówionego tekstu „jedynek” oddalają się stawiając różne kroki, pokazując jednocześnie dowolne ruchy rąk, głowy, tułowia. „Dwójki” - cienie starają się to naśladować. Potem następuje zmiana. Zabawę można powtarzać kilkakrotnie, tworząc nowe pary.

Krok, krok, raz, dwa, trzy,
Kto będzie pierwszy ja czy ty?
Krok, krok, raz i dwa,
Czy się przed cieniem uciec da?
Ten mój cień, śmieszny cień,
Chodzi za mną cały dzień.
Ten mój cień, śmieszny cień,
Chodzi za mną cały dzień.

Załącznik nr 6⁴

ARKUSZ PLANOWANIA

Co należy zrobić?	Jak to zrobić?	Co będzie potrzebne do wykonania zadania?	Ile czasu nam to zajmie?	Kto jest odpowiedzialny za wykonanie zadania?

1
15

⁴ Opracowano na podstawie: E. Brudnik, A. Moszyńska, B. Owczarska, 2000, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, cz. I, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce.

U ZEGARMISTRZA⁵

Stoi w pokoju zegar stary – nie są to wcale żadne czary,
że dłuży się nieco godzina. Może winna temu sprężyna?
Przez lata już nieoliwiona, zaśniedziała, zakurzona.
Może tryby trochę wytarte? Wskazówki leniwe, uparte?
A może ten zegar się dąsa i w złości podkręcił wąsa?
Czy może wielgaśne wahadło, cenne minuty ukradło?
Albo dopadła „cyk grypa” i teraz ledwo co tyka?
Może poprosić doktora, by zbadał, która część chora?
Tu potrzebny mistrz nad mistrzem, który zwie sięzegarmistrzem!
Wprawne oko, zgrabne rączki – on pomoże na bólączki.

(Źródło- Serwis Miłośników poezji. Grupa Animatorów Bej)

ZEGARY

Muzyka: E. Pałłasz Słowa: M. Terlikowska

U zegarmistrza gra muzyka
Aż się zasłuchał cały dom
Bo sto zegarów na raz tyka
A jeden bije bim bam bom
Cyk! Cyk! Cyk! Cyk! Cyk! Cyk!
Bim, bam, bom
Cyk! Cyk! Cyk! Cyk! Cyk! Cyk!
Bim, bam, bom
Zegar z kurantem przerwał drzemkę
Aż stare części drgnęły w nim
I oto zegar gra piosenkę
Starą melodię: rym, cym, cym
Cyk! Cyk! Cyk! Cyk! Cyk! Cyk!
Rym, cym, cym
Cyk! Cyk! Cyk! Cyk! Cyk! Cyk!
Rym, cym, cym
U zegarmistrza dzwoni budzik
„Niech szybko wstaje ten co śpi!”
Zaraz kukółka się obudzi,
Co nie kukła cztery dni
Cyk! Cyk! Cyk! Cyk! Cyk! Cyk!
cztery dni
Cyk! Cyk! Cyk! Cyk! Cyk! Cyk!
Cztery dni

⁵ <http://wiersze.kobieta.pl/wiersze/stary-zegar-164768>; odczyt - 13.09.2013, autor nieznany.

PRZEPIS NA ZEGAROWY TORT⁶

Składniki:

1 kg ziemniaków
1 puszka groszku
6 jajek na twardo
1 puszka papryczek (w niezbędnej ilości)
250 g marchwi
1 ugotowany burak
100 g oliwek
majonez (gęsty jogurt)

Wykonanie: Ugotowane ziemniaki i marchew pokrój w sześciany. Jajka ugotuj i zdejmij skorupkę. Burak ugotuj razem ze skórą, a jak będzie miękki, zdejmij ją. Zmieszaj ziemniaki, marchew oraz groszek i przypraw majonezem. Wyłóż wszystko na duży talerz lub okrągły półmisek. Wokół połóż jajka przekrojone na pół (12 połówek. Pokrój buraka na cienkie plasterki i wykonaj z nich cyfry, które umieścisz na jajkach. Na środku „tortu” połóż oliwkę i przy użyciu „pasieczków” papryczki zrób wskazówki zegara. Resztą buraka, groszku, papryczki i oliwek pokryj przestrzenie między jajkami.

Bibliografia

Brudnik E, Moszyńska A., Owczarska B., 2000, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, cz. I, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce.

Gruszczyk-Kolczyńska E. (red.), 2009, *Wspomaganie rozwoju umysłowego oraz edukacja matematyczna dzieci w ostatnim roku wychowania przedszkolnego i w pierwszym roku szkolnej edukacji*. Wydawnictwo Edukacyjne Polska Sp. z o.o, Warszawa.

Napierała M.P., 2001, *Zbiór zabaw i gier ruchowych*, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.

Rościszewska-Woźniak M., Korsak M., Rościszewska-Mironiuk E., 2004, *Ekoludek dla sześciolatka. Książka dla nauczyciela II do części 3 i 4 podręcznika „Żak”* Wydawnictwo Edukacyjne Zofii Dobkowskiej.

Strzelczak E., 2000, *Twórcze lekcje. Scenariusze zajęć integralnych dla klas I-III*. Oficyna Wydawnicza Gościński, Prętnicki, Poznań.

⁶ Nauczycielka przedszkola, 2009, nr 32, s. 8.

Zestawy ścieżek edukacyjnych do klasy I

ZABAWY W LEŚNEJ SZKOLE

Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Autorka: Bogusława Malinowska-Rutkowska

Czas realizacji projektu – 20 godzin

Cele ogólne ścieżki – projektu

- Zdobywanie umiejętności dokonywania obserwacji przyrodniczych.
- Kształtowanie postawy badawczej wobec otaczającego świata.
- Stosowanie prostych obliczeń matematycznych.

Cele szczegółowe

Uczeń potrafi:

- policzyć rekwizyty;
- porównać liczebność zbiorów;
- dokonać klasyfikacji przedmiotów;
- zaplanować wycieczkę;
- wykonać makietę.

Główne kompetencje kluczowe rozwijane podczas realizacji projektu

- **Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne** - umiejętność liczenia, znajomość miar i głównych sposobów prezentacji matematycznych, rozumienie terminów i pojęć matematycznych, stosowanie głównych zasad matematycznych w codziennych sytuacjach, świadomość pytań, na które matematyka może dać odpowiedź, znajomość zasad rządzących naturą.
- **Umiejętność uczenia się** - uczenie się jest nakierowane na osiągnięcie konkretnych celów, z wykorzystaniem preferowanych strategii uczenia się.

Oczekiwane efekty i sposoby zakończenia projektu przez grupę projektową

- Makietę lasu.

Ogólne informacje na temat projektu

Poznanie świata w bezpośredni sposób jest największą wartością edukacyjną. Uczniowie mają możliwość samodzielnego zdobywania wiedzy, odkrywania prawd, które dla nas-dorosłych są oczywiste. Organizowanie zajęć poza budynkiem szkoły, pozwala na wielozmysłowe poznanie świata w naturalnych warunkach, zrozumienie zachodzących w nim praw i zależności.

Zaprezentowany projekt pokazuje co może zrobić nauczyciel, aby zajęcia z uczniami były dla nich atrakcyjne, ciekawe, radosne. Uczestniczący w projekcie uczniowie biorą czynny udział w planowaniu wycieczki do lasu, zgodnie z własnymi potrzebami poznawczymi. W trakcie jej trwania, każdy może poczuć się „odkrywcą” na miarę swoich indywidualnych potrzeb i możliwości. Może uczyć się w sposób najbardziej dla niego przystępny i skuteczny.

Realizując działania projektowe uczniowie mają wiele okazji do zadawania pytań, poszukiwania i weryfikowania odpowiedzi. W sposób zabawowy uczą się liczyć, mierzyć i klasyfikować różne obiekty. Nabywają kompetencje społeczne, ważne dla funkcjonowania w grupie rówieśniczej.

Nauczyciel może również wykorzystać pomoce dydaktyczne zakupione na potrzeby projektu „Fascynujący świat nauki i technologii”: chusta animacyjna, pojemniki miernicze, stacja meteo, gry logiczne: tantrix, rumbikub, quixo classic, szkolne kredki akwarelowe - 24 kolory, farby plakatywne - 6 kolorów, plastelina w 10 kolorach, blok techniczny kolorowy, klej w sztyfcie, papier ksero biały i kolorowy, koszulki groszkowe, zestaw magnesów, pomoce muzyczne, buum – buum rurki.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY I

ZABAWY W LEŚNEJ SZKOLE • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Harmonogram działań

Etap projektu	Działania	Czas
Sformułowanie problemu i celów projektu	1. Starter Uczniowie zainspirowani wierszem i zabawami, wyrażają chęć odbycia wycieczki do lasu. Zastanawiają się nad tym co chcieliby w nim zobaczyć, poznać, przeżyć. W małych zespołach przygotowują zasady prawidłowego zachowania się w lesie.	2 godz.
Planowanie działań	2. Jak przygotować się do wycieczki? Uczniowie konstruują grę planszową, utrwalając znajomość zasad prawidłowego zachowania się w lesie. Planują działania, które chcieliby w lesie zrealizować, ustalają listę potrzebnych pomocy i osoby odpowiedzialne za ich przygotowanie. Wspólnie opracowują ramowy plan wycieczki.	3 godz.
Działania uczniów	3. Hura, idziemy do lasu! Uczniowie w roli badaczy, odkrywają walory jesiennego lasu – poszukują jego barw, zapachów i dźwięków. Szukają oznak toczącego się tam życia. Uczestniczą w spotkaniu z leśniczym i odkrywają ciekawe zakątki lasu. Zbierają ciekawe okazy przyrody. Uczestniczą w grach zespołowych i zabawach sprawnościowych.	7 godz.
Działania uczniów	4. Wycieczka, wycieczka i po wycieczce. Uczniowie wyrażają swoje opinie na temat odbytej wycieczki. Mówią o tym, co im się najbardziej na niej podobało a co można by w przyszłości usprawnić. Uczestniczą w zabawach indywidualnych i grupowych korzystając z materiału przyrodniczego.	3 godz.
Planowanie/Działania uczniów	5. Wszystko robi ręka, co wymyśli głowa. Uczniowie zastanawiają się jak wykonać makietę, ustalają sposób jej wykonania i rodzaj potrzebnych materiałów. Rysują plan makiety na kartce. 6. Wspomnienia w makiecie ukryte. Uczniowie wykonują makietę wg ustalonego planu.	3 godz.
Prezentacja	7. Można podziwiać! Uczniowie eksponują gotowy produkt. Oglądają prace kolegów, przekazując im informację zwrotną.	1 godz.
Ewaluacja	8. Podsumowanie realizacji projektu. Uczniowie podsumowują swoją wiedzę, dokonują samooceny zdobytej wiedzy i umiejętności. Oceniają jakość współpracy w grupach.	1 godz.

SFORMUŁOWANIE PROBLEMU I CELÓW PROJEKTU

1. Starter

Cele edukacyjne:	• przedstawienie problemu i zainicjowanie projektu, • wdrażanie do właściwego zachowania się w lesie, • kształtowanie postawy poszanowania środowiska.
Czas:	2 godz.
Środki dydaktyczne:	bukiet kolorowych jesiennych liści, „jesienna sukienka” ilustracja przedstawiająca las jesienią, nagranie muzyczne z odgłosami natury, zagadki, książeczki (czasopisma) o tematyce jesienniej, arkusze papieru, pisaki.

Opis:

1. Przywitaj dzieci w „jesiennej sukience”. Włącz nagranie muzyczne z leśnymi odgłosami natury (śpiew ptaków, szum drzew, wiatru...). Zapytaj uczniów, czy domyślają się o czym będziecie rozmawiać? Wysłuchaj wypowiedzi i zaprosz do wysłuchania zagadek.

Zagadki:

Znowu przyszła do nas złoto-czerwona. Liście spadają wszędzie, dęby sieją żółędzie.

Co to za pani w złocie, czerwieni, sady maluje, lasy przemieni?

A gdy odejdzie gdzieś w obce kraje, śnieżna zawieja po niej zostaje.

Odpowiedzi na zagadkę uczniowie mówią koledze/koleżance do ucha a dopiero potem wyrażają głośno odpowiedź.

2. Zaprosz do wysłuchania wiersza „Jesienna wizyta” – B. Forma (załącznik nr 1)
3. Poszukiwanie w książeczkach, czasopismach ilustracji i tekstów o tematyce jesienniej, ze szczególnym uwzględnieniem środowiska leśnego. Swobodne dzielenie się informacjami.
4. Zabawa ruchowa przy piosence „Listki tańczą” (załącznik nr 2) – pozwól dzieciom, aby same zainscenizowały treść piosenki.
5. Zapytaj uczniów czy mieliby ochotę zobaczyć jak wygląda las o tej porze roku? Co słyszą u jego mieszkańców? Zapisz kluczowe pytania na dużej planszy.

Zapytaj:

– czego chcieliby się dowiedzieć o jesiennym lesie?

– co chcieliby zobaczyć, zaobserwować, poznać?

Sformułuj cel projektu w języku ucznia (zgodnie z wyrażonymi przez dzieci potrzebami) np.

– zobaczymy kolory jesiennego lasu

– przeprowadzimy obserwacje przyrodnicze

– poszukamy leśnych skarbów

– poszukamy domków zwierząt

– weźmiemy udział w ciekawych zabawach

Powiedz, że by osiągnąć te cele, trzeba się do wycieczki dobrze przygotować, dokładnie zaplanować działania, aby o niczym nie zapomnieć.

6. Burza mózgów

Zapytaj: Jak się przygotować do wycieczki?

Zapisuj odpowiedzi na plakacie.

Powiedz, że zgłaszane pomysły zostaną wykorzystane podczas dalszego planowania pobytu w lesie.

Tymczasem warto sobie przypomnieć, jak należy się w lesie zachowywać.

7. Wyrecytuj treść wiersza – Las dom zwierząt (załącznik nr 3)

Zachęć do zbudowania zasad zachowania się w nim, aby pobyt w lesie nie zakłócił życia jego mieszkańcom.

8. Praca zespołowa – Jak należy zachować się w lesie?

Podziel uczniów losowo na 4 grupy. Uczniowie stojąc w kręgu kolejno odliczają np. sarna, zając, wiewiórka, jeź. Stoliki oznacz nazwami (rysunkami) tych zwierząt.

Uczniowie w grupach przygotowują zasady prawidłowego zachowania się w lesie (mogą zapisać, rysować stosować oznaczenia symboliczne).

Po skończonej pracy wywieście plakaty i poproś liderów grup do ich zaprezentowania. Na ich podstawie stwórzcie jedną listę zasad, obowiązującą wszystkich.

Zwróć uwagę, aby zapisy w nich były sformułowane na „tak” np.

- Zachowujemy się cicho.
- Śmieci zabieramy do domu.
- Szanujemy przyrodę.
- Bawimy się tylko w wyznaczonym miejscu.
- Zbieramy tylko te „skarby”, które leżą na ziemi.
- Martwe owady i inne żyjątka, można obserwować bez dotykania ich.

9. Zabawa – Las jest domem zwierząt

Uczniowie siedzą w kole. Prowadzący opowiada, że las jest zbudowany jak dom.

Piwnica jest ziemią – tam mieszkają robaki, chrabąszcze, krety i wiele innych małych zwierząt.

Trawa, mech i inne pokrywające glebę rośliny – to parter. Krzewy – to pierwsze piętro a drzewa to drugie piętro. Natomiast korony drzew to jest dach.

Dzieci szukają symboli (gestów) dla pokazania poszczególnych elementów domu np.

- piwnica – dotykają palcami podłogę
- parter – kładą dłonie jedna na drugą
- pierwsze piętro – jedna dłoń trzymana jest pionowo
- drugie piętro – obie dłonie trzymane są pionowo, jedna nad drugą
- dach – ręce złożone nad głową

Prowadzący wymienia różne nazwy zwierząt a dzieci gestem przyporządkowują je do odpowiedniego miejsca. (np. dziedzownica mieszka w ziemi, dzięcioł na dachu...)

Ale są również takie zwierzęta, które mieszkają na różnych piętrach, więc można im przyporządkować różne gesty.

10. Zabawa ruchowa – Puste miejsce.

Wszyscy stoją w kręgu. Prowadzący zabawę rozpoczyna mówiąc: miejsce po mojej prawej stronie jest puste, zapraszam Basię w postaci np. „zajączka”. Zaproszone dziecko ruchem, mimiką, gestami przedstawia postać w którą ma się wcielić i zajmuje puste miejsce. Osoba, która ma po prawej stronie puste miejsce, zaprasza następne dziecko.

Powiedz uczniom, aby na następne zajęcia, zaprosili swoich rodziców lub starsze rodzeństwo.

Na koniec rozdaj uczniom karteczki, krótką informację dla rodziców. Poinformuj rodziców o realizowanym projekcie i **zaprosz do udziału we wszystkich zajęciach projektowych** (szczególnie podczas wycieczki do lasu).

PLANOWANIE PRACY/DZIAŁANIA UCZNIÓW

2. Jak przygotować się do wycieczki?

Opis:

1. Przywitaj uczniów i podaj cel spotkania.
2. Zabawa matematyczna – przy piosence „Jarzębinowa piosenka” (załącznik nr 4).
3. Na podłodze leżą rozsypane „korale jarzębiny” (kulki papieru lub drobne klocki). Dzieci podczas zwrotek spacerują między nimi, śpiewając piosenkę. Gdy pojawi się refren – szybko zbierają korale do własnego pojemnika. Każdy uczeń dostanie „metki”. indywidualnie policzy zebrane „korale” i odmierzy, taką ilość „metek”, ile „korali” zebrał (dzieciom, które nie potrafią wykonać tego zadania, pomagają koledzy). Następnie podchodzi do dużego arkusza papieru i przy swoim nazwisku przykleja „metki”. Jeżeli potrafi, to może wynik zapisać cyfrą (jeżeli nie, to uczyni to kolega, który już tę umiejętność posiada).
Może uda się komuś policzyć (na kalkulatorze) ilość „korali” zebranych przez całą grupę?

NASZE OSIĄGNIĘCIA

Lp.	Imię i nazwisko ucznia	Ilość zebranych korali zaznaczona „metkami”	Ilość zebranych korali zaznaczona cyfrą
1.	Laura Adamczewska		
2.	Agnieszka Mazur		
3.	Leszek Nowak		
	RAZEM		

Uczniowie określają, komu udało się zebrać najwięcej „korali”, komu najmniej, kto zebrał tyle samo co kolega?

Nawiąż do opracowanych „Zasad prawidłowego zachowania się w lesie” Zaproponuj opracowanie gry planszowej.

4. Wycieczka do lasu – konstruowanie i rozgrywanie gier planszowych.
Powiedz, aby w parach zaprojektowali grę planszową (z premiami i przeszkodami), włączając w nią opracowane zasady prawidłowego zachowania się w lesie np.:
 - gdy gracz zatrzyma się na polu przy którym są śmieci- opuszcza jedną kolejkę, bo musi je pozbiierać
 - gdy stanie na polu, przy którym są mrówki - musi je policzyć i w nagrodę posuwa się o dwa pola do przodu
 - jeśli spotka wiewiórkę, która zgubiła orzechy – musi je policzyć i w nagrodę posuwa się o trzy pola do przodu
 - jeśli trafi na trąbkę, to cofa się cztery pola, bo w lesie nie można hałasowaćDo gry załączają „instrukcję”, aby przestrzegać reguł w czasie grania.
Ustalają ilość punktów jakie można zyskać za wygraną partię.
Rozgrywają 2-3 partie, liczą ilość uzyskanych punktów i wyłaniają zwycięzcę.
Zróbcie wystawę z przygotowanych gier. Zachęć wszystkich do jej obejrzenia i poznania pomysłów innych kolegów/koleżanek.
Zapewnij, że wszyscy będą mogli korzystać z „banku gier”.
Pomyślcie, jak je zabezpieczyć przed uszkodzeniem i wybierzcie dostępne dla uczniów miejsce ich przechowywania.
5. Zabawa ruchowa – przy piosence „Jarzębinowa piosenka”
Dzieci ustawione w szereg podają sobie ręce tworząc „wąż”, który prowadzony przez pierwsze dziecko spaceruje po sali. Od słów „koral, koral” dzieci puszcza ręce, podskakują z nogi na nogę. Wraz z zakończeniem refrenu „korale rozsypują się” – dzieci kładą się na podłodze i turlają. Powrót piosenki zagranej, lub zaśpiewanej przez nauczyciela jest sygnałem do szybkiego ustawienia się w szeregu i rozpoczęcia zabawy od początku.
Uwaga – jeśli podłoga jest w złym stanie, dzieci mogą kucnąć.
6. Włącz filmik z piosenką „Wycieczka do lasu” – You Tube
7. Planowanie pracy w zespołach – przygotowujemy się do wycieczki.
Podziel losowo uczniów na cztery zespoły. Rozdaj arkusze planowania (załącznik nr 5).
Powiedz, że w zespołach uczniowie będą planować działania (obserwacje, poszukiwanie oryginalnych okazów, gry, zabawy), które chcą realizować podczas wycieczki.
Powiedz, że dzięki zaplanowaniu działań, wycieczka będzie bardziej udana.
Uwaga – Poproś starszych uczniów lub rodziców, aby zapisywali w arkuszu propozycje zgłaszane przez dzieci.
8. Uczniowie w grupach przystępują do zaplanowania działań. Po uzupełnieniu arkusza rozmawiają na temat efektów planowania – podjętych uzgodnień, podziału odpowiedzialności.
9. Reprezentanci grup prezentują efekty pracy zespołowej. Będzie to okazja do porównania zaplanowanych działań przez poszczególne grupy (mamy tak samo, mamy trochę inaczej, zaplanowaliśmy zupełnie coś innego). Wspólnie oceńcie realność zgłoszonych propozycji.
10. Na bazie arkuszy, stwórzcie ramowy plan wycieczki, uwzględniający realne propozycje uczniów np.:
 - poszukujemy informacji na temat lasu,
 - obserwujemy rośliny i zwierzęta,
 - oglądamy i dokumentujemy barwy jesieni,
 - słuchamy i dokumentujemy leśne dźwięki,
 - szukamy zapachów jesieni,
 - odpoczywamy i jemy posiłek,
 - słuchamy opowieści leśnika,
 - zbieramy skarby potrzebne do wykonania makiety,
 - bawimy się wesoło,Podziękuj za pracę i zaproś do zabawy.
11. Zabawa ruchowa ze śpiewem – Idzie zuch (załącznik nr 6).
12. Zabawa – Pakujemy plecak.
Usiądźcie w kręgu. Rozpocznij zabawę mówiąc:
Wybieram się na wycieczkę i pakuję do plecaka np. lornetkę, abym mogła przez nią obserwować ptaki. Pokaż, ruchem, gestem jak będziesz z niej korzystać.
Osoba siedząca po twojej prawej stronie wymienia nazwę swojego przedmiotu, który chce zabrać, mówi do czego mu on będzie potrzebny i pokazuje sposób jego wykorzystania. Po niej swe pomysły przedstawiają kolejne dzieci.
Żegnając się z grupą przypomnij o stosownym ubraniu się na wycieczkę – tj. stroju, który ma być wygodny i może się pobrudzić.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

3. Hura, idziemy do lasu!

- Cele edukacyjne:
- wielozmysłowe poznawanie środowiska leśnego,
 - doskonalenie umiejętności liczenia,
 - klasyfikowanie okazów wg podanego kryterium,
 - kształcenie umiejętności postępowania zgodnie z planem,
 - kształtowanie postawy poszanowania przyrody.

Czas: 7 godz.

Środki dydaktyczne: lupy, lornetki, lusterka, aparat fotograficzny, kamera, dyktafon, woreczki foliowe, pudełka, koszyki, torby, notesy, ołówki, atlasy roślin i zwierząt, opracowane arkusze planowania, sznurki, szczyrki, losy z nazwami indiańskich plemion, wykałaczki.

Opis:

1. Przywitaj wszystkich i zaproś do udziału w wycieczce.
2. Przypomnij uczniom o celu wycieczki, zachowaniu bezpieczeństwa i zasadach zachowania się w lesie. Pozwól uczniom sprawdzić, czy zabrali potrzebne pomoce.
3. Przy wejściu do lasu zatrzymajcie się. Uczniowie patrząc na ścianę lasu dostrzegą jego koloryt.
4. Wyrecytuj wiersz H. Bechlerowej – „Może zobaczymy” (załącznik nr 7)
5. Dojdźcie do miejsca, w którym dzieci będą mogły zostawić plecaki (np. polana).
Powiedz uczniom, że za chwilę będą prawdziwymi „badaczami”:
 - odkrywającymi barwy, dźwięki, zapachy jesiennego lasu;
 - poszukującymi informacji na temat roślin i zwierząt;
 - obserwującymi toczące się w nim życie.Koniecznie określ przestrzeń, w której dzieci badać przyrodę.
Przypomnij, aby wzięli ze sobą Arkusze planowania i pomoce do rejestrowania spostrzeżeń.
Każdej grupie przydziel dorosłego opiekuna (rodzica). Określ czas trwania działań.
6. Uczniowie w małych grupach (tych, w których planowali działania) przystępują do poszukiwania informacji. Podpatrują przyrodę, dzielą się spostrzeżeniami, dokumentują zebrane informacje (nagrywają słyszane dźwięki, zapisują nazwy napotkanych roślin i zwierząt - rysują, stosują symbole, fotografują). Porównują spotkane okazy przyrody z ilustracjami zamieszczonymi w atlasie. Wykorzystując lupy, obserwują drobne żyjątka i wszystko to co je zacieka. Są prawdziwymi badaczami przyrody. Spotkane skarby, mogą zabrać ze sobą.
Dorośli pomagają, motywują, chwalą i wspierają w realizowaniu zadań. Pomagają udokumentować przebieg i wyniki obserwacji.
Zachęć dzieci, aby pytały o wszystko co je w trakcie badań zainteresuje? Osoba dorosła, która z nimi będzie, na niektóre odpowie od razu a niektóre zanotuje, by później wspólnie poszukać odpowiedzi. Być może na niektóre pytania odpowie uczniom leśniczy.
7. Po wykonaniu działań, usiądźcie w kręgu (np. na pniach ściętych drzew).
Zaproś kolejno grupy do zaprezentowania wszystkim efektów swoich badań.
Niech powiedzą :
 - O swoich wrażeniach, o tym jak się czują.
 - O tym co widzieli, słyszeli wędrali, dotykali?
 - O dokonanych odkryciach - co nowego poznali, bo o tym wcześniej nie wiedzieli?
 - O tym, co ich szczególnie zaciekało?
 - Co ich zaskoczyło, zdumiało, przestraszyło?Odsłuchajcie nagrania dźwięków lasu
Jeżeli znaleźli ciekawe skarby, poproś, aby je wszystkim pokazali.
Zapytaj:
 - Czy udało im się zrealizować wszystkie zaplanowane działania?
 - Jakich informacji nie udało się uzyskać? Dlaczego?
 - Czy wszyscy członkowie grupy brali udział w poszukiwaniu informacji?
 - Czy są zadowoleni z zebranych informacji?
 - W jaki sposób je udokumentowali?Odsłuchajcie nagrania dźwięków lasu.

Jeżeli znaleźli ciekawe skarby, poproś, aby je wszystkim pokazali.

Zachęć do zadawania pytań, które nasunęły się uczniom podczas „badania” lasu.

Pozwól uczniom odpocząć np. leżąc i obserwując płynące chmury, kołyszące się korony drzew. Mogą zjeść posiłek.

8. Rozmowa z leśnikiem – słuchanie ciekawostek o żyjących w lesie roślinach, zwierzętach.

Zachęć do zadawania wszystkich pytań, które im się nasuwają.

Spacer z leśnikiem w „ciekawe” zakątki lasu. Może uda się zobaczyć mrowisko, ptasie gniazdo, norki, dziuple.

Gdy uczniowie znajdą ciekawy okaz, zabierają go ze sobą. Może się przydać do wykonania makiety.

Po odpoczynku zaproponuj udział w zabawie np.

9. Indianie – zabawa z fabułą

Wprowadź dzieci w zabawę opowiadając krótko o życiu i zwyczajach Indian. W opowieść włącz informacje, na bazie których uczniowie będą kolejno wykonywali zadania.

Przygotuj losy z nazwami plemion indiańskich (Czarne Stopy, Czerwonoskórzy, Białe Twarze). Zadbaj, aby w grupach była ta sama liczba osób.

Uczniowie zbierają się w trzech zespołach, zgodnie z nazwą plemienia. Do każdej grupy włącz rodzica, aby ją wspierał w działaniach.

Opowiadając, po kolei przedstawiaj zadania. Po każdym z nich grupy przystępują do pracy. Po przygotowaniu zadania, cała grupa przedstawia efekt swojej pracy i zostaje nagrodzona brawami.

Zadania dla grup:

- Przygotowanie terenu – grupy wyznaczają swoje terytorium, dekorują je dostępnymi rekwizytami (patyki, gałązki, liście, kamienie). Z liści i gałązek (które znajdą na ziemi) przygotowują sobie stroje. Każdy wybiera sobie „indiańskie” imię.

- Przystawienie się wodza i zaprezentowanie przez niego członków swojego plemienia.

- Wielka Parada plemienna, połączona z charakterystycznym ruchem (gestem – wspólnym dla całego plemienia).

- Wykonanie totemu plemienia.

- Budowanie wigwamu.

- Przedstawienie „plemiennego tańca”, przy dźwiękach „naturalnych” instrumentów perkusyjnych.

- Pokaz sprawności członków plemienia:

- Rzut szyszką do celu

Plemiona układają sobie na ziemi tarczę (z liści, szyszek, patyków). Każdy uczestnik bierze trzy szyszki, którymi stara się trafić do tarczy. Na koniec członkowie plemienia liczą ilość celnych trafień.

- Rzut szyszką pomiędzy nogami.

Członkowie plemion ustawiają się w rzędzie, tyłem do tarczy. Pochylają się do przodu i kolejno, między własnymi nogami rzucają trzema szyszkami do celu (jedna po drugiej). Na koniec liczą ilość celnych trafień.

- Przejście po pniu zwalonego drzewa. Każdy indywidualnie liczy ilość postawionych kroków.

- Rzut korą w dal.

Członkowie plemienia szukają sobie kawałka kory (najlepsze z nich można znaleźć w pobliżu ściętych lub złamanych przez burzę drzew). Ustawiają się w rzędzie. Każdy po kolei stara się rzucić jak najdalej, swoim kawałkiem kory. Wypróbowywane są różne techniki. Wszyscy wymieniają się doświadczeniami i informacjami o sukcesach w rzucie w dal. Po wykonanym rzucie, każdy krokami odmierza odległość rzutu i w charakterystyczny sposób oznacza swoją korę. Patykiem zaznaczamy najdalszy rzut. Patyk ozdobić liściem.

- Balansowanie kijka.

Członkowie plemienia szukają sobie leżącej na ziemi gałązki, która w miarę możliwości powinna być gładka i bez listków. Na początek każdy balansuje ją na wewnętrznej powierzchni dłoni. Po pewnym czasie próbuje to zrobić, kładąc gałązkę na palcu.

- Transport patyka.

Każdy szuka sobie rozdwojonej na jednym końcu gałązki oraz drugiego kijka. Wyznaczamy określony odcinek drogi. Każdy kładzie kijek na rozgałęzieniu pierwszego patyka i próbuje przetransportować go, tak, aby nie spadł na ziemię.

- Chomikowanie.

Zawodnicy mają 2 min. aby zebrać jak najwięcej kasztanów, żołądzi, bukwi, kamyków, patyczków. ...- ile im się tylko uda. Kiedy czas minie, na hasło „stop” kończą zbieranie.

Członkowie każdego plemienia segregują zebrane „skarby”, przeliczają poszczególne zbiory i porównują ich ilość.

- Poszukiwanie skarbow.

Każda grupa otrzymuje zadanie, aby poszukać i przynieść dwa skarby:

Czarne Stopy (np. coś ciężkiego i coś miękkiego)

Czerwonoskórzy (coś lekkiego i coś kłującego)

Białe Twarze (coś gładkiego i coś pachnącego)

Grupy sobie nawzajem sprawdzają poprawność wykonania zadania.

- Szukamy drzewa – członkowie każdego plemienia dostają inny rodzaj liści.

Zadaniem plemion jest:

- odszukanie drzewa z którego liście spadły

- przytulenie się do drzewa

- sprawdzenie czy pachnie

- zmierzenie jakie ono jest grube (mogą zmierzyć w dowolny sposób – obejmując go rękami, rozpiętością między kciukiem a palcem wskazującym, ilością kroków którymi musieli go obejść...)

Wszystkie plemienne konkurencje odbywają się jednocześnie w trzech grupach, aby uczestnikom nie dłużył się czas oczekiwania na swoją kolejkę. Po każdej konkurencji wszyscy nagradzają kolegów brawami. Grupy nie powinny ze sobą rywalizować, nie przyznajemy żadnych nagród (miejsc, punktów), nie wyrażamy własnych ocen. Ważny jest sam udział w zabawie i to, aby każdy wykonywał zadania na miarę swoich możliwości. Nagrodą dla wszystkich będą brawa.

Na koniec zaprosz wszystkich do wspólnej zabawy.

10. Indiańskie znaki

Wszyscy stają w kręgu. Cała zabawa odbywa się bez słów.

Cz. I- Każdy wybiera sobie niewerbalny znak. Rozpocznij zabawę prezentując swój znak np. napięcie łuku. W ten sposób wszyscy „się przedstawia”.

Cz. II- Ktoś pokazuje swój znak i znak innego uczestnika. Osoba, której znak został pokazany, musi szybko odpowiedzieć. Pokazuje swój znak i znak następnej osoby.

11. Po odpoczynku, daj dzieciom czas na ich swobodne zabawy i preferowane aktywności. Wyznacz teren, w którym mogą się bawić.

Przed wycieczką poproś leśnika, aby wskazał ci najlepsze miejsce do przeprowadzenia zabaw. Sama wcześniej sprawdź teren – oceń go pod kątem bogactwa darów jesieni, bezpiecznego miejsca do zabaw, w którym będą mogły swobodnie pokonywać tory przeszkód: biegać, wspinać się na niskie konary drzew, zwiasać na nich, chodzić po zwalonych pniach, zeskakiwać z nich, kryć się w gęszczu gałęzi. Niech to będzie zarazem teren inspirujący do zabaw matematycznych, tropiących, badawczych.

Zanim się oddalą przypomnij o zachowaniu ostrożności słowami fragmentu wiersza M. Terlikowskiej - Indiańskim krokiem:

Bądź czujny jak Indianin i bystry bądź jak ryś.

Ostrożnie stawiaj kroki, wytężaj słuch i wzrok.

I zawsze patrz na boki, nim zrobisz pierwszy krok

Gdy niektórym dzieciom braknie pomysłów na zabawę, możesz zaproponować, aby np:

- w parach zbudowały domki dla leśnych skrzatów, wykorzystując materiał przyrodniczego materiału przyrodniczego
- Dzieci szukają miejsca na domek i budują go wg własnego pomysłu. Kiedy skończą, zapraszają innych, by podziwiali ich pracę.
- w parach przygotowały sylwety leśnych ludzi – dzieci w parach szukają drobnych kijków i gałązek. Potem jedno z nich kładzie się na plecach z rozłożonymi rękami i nogami. Drugie dziecko zaznacza patyczkami ciało leżącego. Następnie wspólnie szukają materiałów, którymi będą mogły wypełnić zarys postaci. Mogą ją wzbogacić o fantazyjną fryzurę, oryginalnie ozdobione ubranie. Swoje dzieło pokażą innym dzieciom.
- z opadłych kolorowych jesiennych liści, zrobiły sobie kapelusze. Liście mogą łączyć wykorzystując igły sosny (mogą też skorzystać z wykałaczek).
- ułożyły obrazki natury- sprzątają podłoże, wyrównują ziemię, układają ramki z patyczków. Tworzą obrazek wg własnej koncepcji, wykorzystując dostępny materiał (listki, kamyczki, piórka, gałązki...).

12. Po zabawach usiądźcie w kręgu. Zaprosz do rozmowy:

Zapytaj: Po co jest las? Komu jest potrzebny? Dlaczego należy o niego dbać? Co by było, gdyby lasu nie było?

Wysłuchaj odpowiedzi.

13. Powiedz wiersz F. Kobryńczuka pt. Las – (załącznik nr 10)

Na zakończenie pobytu w lesie usiądźcie w kręgu i zanućcie piosenkę „Chodzi jesień po lesie” (załącznik nr 8).

DZIAŁANIA UCZNIÓW

4. Wycieczka, wycieczka i po wycieczce.

- Cele edukacyjne:
- dzielenie się wrażeniami z odbytej wycieczki,
 - klasyfikowanie okazów wg podanego kryterium,
 - rozwijanie spostrzegawczości i logicznego myślenia podczas zabaw dydaktycznych,
 - zachęcanie do śmiałego wyrażania własnych sądów i udzielania informacji zwrotnej.

Czas: 3 godz.

Środki dydaktyczne: małe karteczki w kolorze czerwonym, zielonym i pomarańczowym dla każdego ucznia, materiał przyrodniczy, obręcze.

Opis:

1. Przywitaj uczniów i przedstaw cel spotkania.

2. Zabawa rozwijająca zmysł dotyku pt. „Niespodzianka z lasu”

Poproś, aby uczniowie ustawili się w kole (buzią do środka koła) i ręce schowali do tyłu. Każdemu dziecku włoż w dłoń niewielki „skarb” przyniesiony z lasu (piórko, kamyk, kasztan, żołędź, listek, mech, kora, patyczek, muszelka ślimaka....)

cz. I - Każdy uczeń dotykiem bada swoją „niespodziankę”. Stara się zapamiętać jej kształt, fakturę, wielkość i w myśli odgadnąć co to jest. Na twój sygnał „skarb” zostaje przekazany sąsiadowi z prawej strony. Ten zapoznaje się z nim i przekazuje dalej. Przedmioty wędrują dookoła z rąk do rąk, aż wrócą do właściciela.

cz. II - Teraz wskazany uczeń (trzymając w dłoniach swój „skarb”) opisuje go, mówiąc jaki on jest (wymienia cechy zbadane dotykiem). Nie może wymienić jego nazwy. Nazwę tę odgaduje grupa. Gdy ktoś z grupy poda właściwą odpowiedź „skarb” zostaje pokazany i dopiero następne dziecko przystępuje do opisywania swojego przedmiotu.

Przy dużej ilości uczestników, możemy podzielić grupę na mniejsze zespoły.

3. Nawiąż do z wycieczki. Przypomnij co było jej celem.

Zapytaj, co uczniowie sądzą na temat odbytej wycieczki. Jak im się ona podobała? Czy spełniła ich oczekiwania?

Każdy uczestnik otrzyma kartki w trzech kolorach (zielony, pomarańczowy i czerwony).

Wykorzystując technikę „Mapa światła” w odpowiedzi na te pytania, każdy z uczniów pokaże kolor:

– zielony – gdy uważa, że było świetnie

– pomarańczowy – gdy było średnio

– czerwony – gdy nie było dobrze

Policz liczbę dokonywanych wyborów. Zaznacz odpowiedzi na plakacie.

Gdyby pojawiły się karteczki z pomarańczowym i czerwonym kolorem, zachęć uczniów do wypowiedzi na temat:

Co moglibyśmy w przyszłości poprawić, usprawnić, abyśmy byli z wycieczki bardziej zadowoleni?.

Zapisuj propozycje dzieci na plakacie. Podziękuj za zgłaszane propozycje.

Porozmawiajcie o tym, co było szczególnie dobre, co się bardzo podobało i w przyszłości chcieliby powtórzyć?

Poproś aby uczniowie porozmawiali o tym w małych zespołach. Później lider grupy zaprezentuje stanowisko grupy.

Przygotuj plakat, na którym słuchając wypowiedzi liderów, będziesz hasłowo zapisywać lub symbolicznie rysować odpowiedzi. np.

Na wycieczce najbardziej podobało się	
Nazwa działania	Ilość dokonanych wyborów
Zbieranie skarbów	
Oglądanie roślin przez lupę	
Słuchanie leśnych głosów	
Dokumentowanie „odkryć”	
Zabawy w Indian	
Swobodne zabawy	
Spacer z leśniczym	
Szukanie dziupli wiewiórki	
Obserwowanie liści na wietrze	
Obserwowanie pająka	
.....	
.....	

Poproś, aby każdy uczeń wziął trzy „metki” i przykleił je obok wybranych działań, które dla niego były najbardziej atrakcyjne. Chętny uczeń liczy ilość poszczególnych wyborów i zapisze ich liczbę w drugiej kolumnie. Zobaczycie, które działania cieszyły się największą popularnością.

Komentarz nauczyciela - odniesienie się do wyników powyższych wyborów.

4. Uczniowie układają i segregują zebrane w lesie skarby na dużym stole. Stańcie dookoła niego.

Zaproponuj udział w zabawach:

- Co widzę? Rozpocznij zabawę mówiąc np: „to co widzę jest brązowe, rosło na drzewie a potem spadło na ziemię” (listek). Uczniowie słuchając opisu, odgadują nazwę widzianego okazu. Potem zabawę kontynuują chętnie dzieci.
- Porządkowanie liści – Opowiadamy krótką historyjkę o wietrze- psotniku, który wiejąc, bawił się liśćmi.

Chciał je pogrupować w różny sposób:

- za względu na kolor
- ze względu na kształt
- ze względu na wielkość
- ze względu na zapach

Dzieci pomagają „wietrzykowi” wykonać zadanie.

Przy dużej liczbie dzieci, zabawę można przeprowadzić w małych grupach.

- Leśne domino – grę rozpoczyna jedno z dzieci, kładąc na drugim stole, obok siebie np. piórko i kamyk. To będzie początek łańcucha. Następna osoba może teraz położyć na odpowiednim końcu albo kamyk albo piórko oraz kolejny przedmiot np. listek. Dzieci po kolei dokładają następne rzeczy.
- Mandala – każde dziecko siada przed obręczą i indywidualnie układa w niej mandalę z materiału przyrodniczego (wyjaśnij, co to jest mandala).

Zademonstruj technikę wykonania mandali. Dzieci nie powinny rozmawiać podczas pracy. Włącz spokojny utwór instrumentalny, który będzie dla nich dodatkową inspiracją.

Po skończonej pracy, uczniowie oglądają wszystkie mandale i rozmawiają o nich.

5. Praca plastyczna – frotaż (wyjaśnij uczniom to pojęcie)

Uczniowie na stolikach gromadzą liście, kawałki kory, piórka, świecowe kredki, kartki. Do kalkowania kory wybierają kredkę najbardziej przypominającą jej kolor. Całą powierzchnią kredki pocierają po papierze z góry w dół. Porównują swoją pracę z naturalną korą. Rozmawiają o podobieństwach.

W podobny sposób kalkują liście (teraz mogą używać kredek w kolorach „jesiennych” – żółtych, brązowych, czerwonych, pomarańczowych, piórka

Swoje prace zawieszają na wystawce.

Powiedz uczniom, że na najbliższym spotkaniu wykonacie makietę lasu, wykorzystując zgromadzony materiał przyrodniczy.

PLANOWANIE DZIAŁAŃ/ DZIAŁANIA UCZNIÓW

5. Wszystko robi ręką, co wymyśli głowa.

6. Wspomnienia w makiecie ukryte.

- Cele edukacyjne:
- zaplanowanie wszystkich kroków przygotowania makiety,
 - wykonanie makiety wg opracowanego planu.

Czas: 3 godz.

Środki dydaktyczne: arkusze planistyczne, materiał przyrodniczy (wszystko to, co udało się podczas wycieczki zgromadzić), tektura, duże arkusze papieru, kolorowe arkusze zielona bibuła, plastelina, modelina, nożyczki, farby, kredki, pisaki, klej, blu-tack, zszywacz, wykałaczki, „Magiczny kuferek”.

Opis:

1. Przedstaw uczniom cel spotkania.

Nawiązując do wycieczki, powiedz uczniom, że te miłe chwile, spędzone w lesie będą mogły przedstawić w makiecie.

2. Planowanie pracy w zespołach.

Podziel losowo uczniów na cztery zespoły. Rozdaj arkusze planowania (załącznik nr 9)

Powiedz, że w zespołach będą planować jakie elementy na makiecie umieścić, jak i z czego je wykonać.

Podkreśl ważność wszystkich pomysłów. Każdy ma prawo zgłosić swoją propozycję.

Potem na kartce formatu A3 zrobią plan makiety – symbolicznie zaznaczą gdzie będą rosły drzewa, krzewy, krzaczki jagód, grzyby, mech...gdzie i jakie umieszczą zwierzątka....

Uczniowie w grupach przystępują do zaplanowania działań.

Uwaga – Poproś starszych uczniów lub rodziców, aby (gdy jest taka konieczność) zapisali w arkuszu planistycznym propozycje zgłaszane przez dzieci.

Po uzupełnieniu arkusza członkowie grupy rozmawiają na temat efektów planowania - podjętych uzgodnień, podziału odpowiedzialności. Każdy sprawdza, czy jego pomysł zastał zapisany.

Reprezentanci grup prezentują efekty pracy zespołowej. Będzie to okazja do porównania zaplanowanych działań przez poszczególne grupy (mamy tak samo, zapomnieliśmy o... więc warto uzupełnić plan).

Pochwal dzieci za wykonaną pracę i zachęć, aby makietę wykonali zgodnie z planem.

3. Wykonanie makiet.

Uczniowie najpierw przygotowują wszystkie elementy makiet.

Gdy one są gotowe, umieszczają je na makiecie.

Reaguj na inwencję dzieci - chwal i pobudzaj do działania.

PREZENTACJA

7. Można podziwiać!

- Cele edukacyjne:
- wykonanie makiet wg. opracowanego planu,
 - rozwijanie umiejętności zaprezentowania efektów pracy projektowej,
 - budzenie dumy z efektów wspólnej pracy.

Czas: 1 godz.

Środki dydaktyczne: magnetofon, nagrania muzyczne z odgłosami natury.

Opis:

1. Na tle nagrania muzycznego z odgłosami natury, grupy prezentują swoje makiet. Mówią o tym co na nich zamieścili i odpowiadają na zadawane pytania.

Widzowie przekazują informację zwrotną – podkreślają co im się szczególnie w makiecie podoba. Nagradzają wykonawców brawami.

EWALUACJA

8. Podsumowanie realizacji projektu

- Cele edukacyjne:
- ukazanie efektów wspólnych działań,
 - wdrażanie do dokonywania samooceny.

Czas: 1 godz.

Środki dydaktyczne: plakat z celami sformułowanymi w języku ucznia.

Opis:

1. Powitaj dzieci. Poproś, aby usiadły w kręgu. Przypomnij uczniom główne pytania kluczowe projektu i najważniejsze działania projektowe.

Pokaż plakat, na którym zapisywałeś odpowiedzi na pytania:

– Czego chcieliby się dowiedzieć o jesiennym lesie?

– Co chcieliby zobaczyć, zaobserwować, poznać?

Przeczytaj powoli ich odpowiedzi.

Porozmawiajcie o tym:

– Czy udało się to zrealizować?

– Które działania projektowe podobały się najbardziej?

– Jak się czuli podczas zajęć?

– Czy chętnie uczestniczyli w zajęciach?

– Jakim się pracowało z kolegami/koleżankami?

– Czego się nauczyli podczas zajęć projektowych?

2. Podziękuj i pogratuluj wszystkim wkładu i udziału w projekcie.

Uczniowie, przy spokojnej nastrojowej muzyce chodzą po sali. Uściskiem dłoni przekazują sobie „iskierkę” jako symbol podziękowania za współpracę i wspólne zabawy.

Załącznik nr 1

JESIENNA WIZYTA – autor Bożena Forma

Przybyła do lasu Pani Jesień,
jej śpiew wiatr po lesie niesie.
Chociaż ma pracy wiele
chce zobaczyć co robią przyjaciele.

Zapukała do jeża, a on właśnie
wiedząc, że na czas zimy zaśnie
norkę sprząta, gromadzi zapasy
na zimowe ciężkie czasy.

Odwiedziła też niedźwiedzia,
a niedźwiedź wcale nie leżał.
Mruczając z gawry śmieci wymiata,
szkoda, że już koniec lata.

Spotkała Jesień także wiewiórkę
i jej z rudą kitką córkę.
Orzechy do dziupli zbierały,
rozmawiać wcale nie chciały.

Wszyscy mieszkańcy lasu
nie mają już wiele czasu,
niebawem nastanie zima,
a las pokryje śnieżna pierzyna.

Załącznik nr 2

LISTKI TAŃCZĄ - muzyka Tadeusz Kieski, słowa Krystyna Różycka

Złocisty listeczek na ziemię spadł,
Z wysokiej topoli zerwał go wiatr.
I znowu spadł listek, i jeszcze dwa,
Bo wiatr jesienny do tańca gra.
La, la, la, la, la, la, la, la, bo wiatr jesienny do tańca gra.
Złocisty listeczek na ziemię spadł
A za nim się listki sypią jak grad.
Brązowe, zielone i złotych sto
Na wietrze wszystkie zatańczyć chcą.
La, la, la, la, la, la, la, la, na wietrze wszystkie zatańczyć chcą.
Zachodzi słońeczko nad ciemny las,
Dobranoc listki idziemy spać.
Zachodzi słońeczko, wiatr przestał wiać
Dobranoc listki, idziemy spać.
La, la, la, la, la, la, la, la, dobranoc listki, idziemy spać.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY I

ZABAWY W LEŚNEJ SZKOLE • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik nr 3

LAS – DOM ZWIERZĄT⁷

Nasz dom to las, w nim dużo nas, tu swoje miejsce mamy.
Czy wiosny czas, czy zimy czas, najbardziej las kochamy.

Czy dzień, czy noc, nasz dom to las, przyjaciół wielu wkoło.
I zawsze las ochroni nas i wszystkim tu wesoło.

A jeśli ty też będziesz w nim, pamiętaj, my patrzymy.
Tu kosa gwizd, tam biegnie lis, widzimy Cię, widzimy.

Cichutko cyt, gdy jesteś w nim, na drzewa spójrz, na słońce
i szanuj las i kochaj nas prosimy Cię gorąco.

Załącznik nr 4

JARZĘBINOWA PIOSENKA- muz. Feliks Rybicki, sł. Maria Szypowska

Na polanie w lesie chodzi sobie jesień, różne dary niesie.
Na polanie w lesie chodzi sobie jesień, różne dary niesie.

ref. Koral, koral sznur koralu la, la, la, la, la, la.
Koral, koral sznur koralu, koral jarzębina da.

Las się cały mieni złoci i czerwieni - czary to jesieni.
Las się cały mieni złoci i czerwieni - czary to jesieni.

ref. Koral, koral sznur koralu la, la, la, la, la, la.
Koral, koral sznur koralu, koral jarzębina da.

Załącznik nr 5

ARKUSZ PLANOWANIA⁸

Jakie elementy chcemy zamieścić na makiecie?	Jak to będziemy robić?	Co będzie potrzebne do wykonania działania?	Kto jest odpowiedzialny za wykonanie działania?

⁷ Źródło nieznane

⁸ Opracowano na podstawie: E. Brudnik, A. Moszyńska, B. Owczarska, 2000, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, cz. I, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce.

IDZIE ZUCH – mel. popularna

Przygotował zuch dwie nogi – *dzieci rytmicznie uderzają o uda*

Do dalekiej, długiej drogi – *maszerują po sali*

Noga lewa, noga prawa – *unoszą lekko lewą nogę jednocześnie uderzając w nią lewą dłoń. Potem te ruchy powtarzają z prawą nogą.*

Dla nas podróż to zabawa – *maszerują*

Ref. Idzie zuch, wicher dmucha - *idąc machają w górze rękami*

I do tyłu ciągnie zucha – *każdy chwyta w pasie kolegę stojącego przed nim i lekko ciągnie do tyłu*

Ale zuch się nie przejmuje – *maszerują*

I wesoło maszeruje.

Przygotował zuch dwie ręce – *dzieci rytmicznie potrząsają rękami*

Tylko dwie bo nie miał więcej.

Ręka lewa, ręka prawa – *wyciągają i potrząsają lewą ręką. Potem te ruchy powtarzają z prawą ręką.*

Dla nas praca to zabawa – *maszerując uderzają ręką o rękę, tak jakby je otrzepywały.*

Ref. Idzie zuch, wicher dmucha - *idąc machają w górze rękami*

I do tyłu ciągnie zucha – *każdy chwyta w pasie kolegę stojącego przed nim i lekko ciągnie do tyłu*

Ale zuch się nie przejmuje – *maszerują*

I wesoło maszeruje.

Przygotował zuch dwa oka - *pokazują oczy*

Takie wielkie jak u smoka - *dłońmi pokazują wielkość oczu*

Oko lewe, oko prawe - *wskazują raz na lewe, raz prawe oko*

Oba światy są ciekawe - *patrzą raz w lewą, raz w prawą stronę*

Ref. Idzie zuch, wicher dmucha - *idąc machają w górze rękami*

I do tyłu ciągnie zucha – *każdy chwyta w pasie kolegę stojącego przed nim i lekko ciągnie do tyłu*

Ale zuch się nie przejmuje – *maszerują*

I wesoło maszeruje.

Przygotował zuch dwa ucha, - *pokazują uszy*

To zabawa jest dla zucha - *uśmiechają się do siebie,*

Ucho lewe, ucho prawe, - *wskazują raz na lewe, raz prawe ucho*

Oba dźwięki są ciekawe. – *nadsłuchują dźwięków z jednej i z drugiej strony*

Ref. Idzie zuch, wicher dmucha - *idąc machają w górze rękami*

I do tyłu ciągnie zucha – *każdy chwyta w pasie kolegę stojącego przed nim i lekko ciągnie do tyłu*

Ale zuch się nie przejmuje – *maszerują*

I wesoło maszeruje.

Przygotował zuch swą głowę, - *pokazują głowę*

Na ciekawą długą drogę. - *maszerują*

Głowa w lewo, głowa w prawo,

To będzie piękna wyprawa - *klaszczą*

Ref. Idzie zuch, wicher dmucha - *idąc machają w górze rękami*

I do tyłu ciągnie zucha – *każdy chwyta w pasie kolegę stojącego przed nim i lekko ciągnie do tyłu*

Ale zuch się nie przejmuje – *maszerują*

I wesoło maszeruje.

Załącznik nr 7

MOŻE ZOBACZYMY – autor Helena Bechlerowa

Idźmy leśną ścieżką
Cicho, cichuteńko,
Może zobaczymy
sarniátko z sarenką.

Może zobaczymy
wiewióreczkę małą
jak wesoło skacze
z gałęzi na gałąź.

I niech nikt po lesie
nie gwizdże, nie woła -
może usłyszymy
pukanie dzięcioła.

I będzie nas witał
wesołą piosenką.
Tylko idźmy lasem
Cicho, cichuteńko

Załącznik nr 8

CHODZI JESIEŃ PO LESIE – muz. Anna Buzuk, sł. Zofia Holska-Albekier

1. Wrzosa kwitną w całym lesie,
to znak właśnie, że już jesień.
Na polanie grzyby rosną
i pod świerkiem i pod sosną

Ref. Jesień chodzi już po lesie,
jesień polska, złota jesień.

2. Pada deszczyk, deszcz jesieni
w kroplach cały las się mieni.
W złotych liściach dzikiej gruszy
sikoreczka piórka suszy.

3. Żółta wilga nie zaśpiewa,
już nie mieszka w leśnych drzewach.
Odleciała w ciepłe kraje,
takie wilgi są zwyczajne

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLAS Y I

ZABAWY W LEŚNEJ SZKOLE • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik nr 9

ARKUSZ PLANOWANIA⁹ – Karta pracy dla uczniów

Jakie elementy makiety chcemy wykonać?	Jak to zrobimy?	Jakie materiały będą nam potrzebne?	Kto jest odpowiedzialny za jego wykonanie

Załącznik nr 10

LAS - F. Kobryńczuk

Gdyby lasu nie było, gdyby go wyrąbano,
kto by szumiał wieczorem piosenkę nam na dobranoc?
Wiecie co by się stało, gdyby lasy wycięto?
Zabrano by mieszkania wszystkim leśnym zwierzętom.
I zginęły by marnie, żyłyby tylko w baśni,
Smutne byłoby życie bez zwierzęcej przyjaźni.
Posadź ptaszkom przed oknem świerk, dąb lub sosenkę,
a na pewno piosenką podziękują ci pięknie.

Bibliografia

Andrychowska-Biegacz J., 2000, *Gry i zabawy rozwijające dla dzieci młodszych*, Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, Rzeszów.
Baum H., 2002, *Zabawy w lesie*, Wydawnictwo JEDNOŚĆ, Kielce.
Brudnik E., Moszyńska A., Owczarska B., 2000, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, cz. I, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce.
Dąbrowski M., 2007, *Pozwólmy dzieciom myśleć. O umiejętnościach matematycznych polskich trzecioklasistów*, CKE, Warszawa.
Forma B., 1998, *Rok w wierszu i piosence*, Wydawca ZWIR „IWANOWSKI”, Płock
Hirling H., 2007, *Wielka księga 1000 zabaw*, Wydawnictwo JEDNOŚĆ, Kielce.
Smoczyńska-Nachtman U., 1983, *Kalendarz muzyczny w przedszkolu*, WSiP, Warszawa.
Stec J., 1996, *Zagadki dla najmłodszych*, PW „MAC” SA, Kielce.

⁹ Opracowano na podstawie: E. Brudnik, A. Moszyńska, B. Owczarska, 2000, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, cz. I, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce.

Zestawy ścieżek edukacyjnych do klasy I

W CZARODZIEJSKIM ŚWIECIE BAJEK

Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Autorka: Bogusława Malinowska-Rutkowska

Czas realizacji projektu – 20 godzin

Cele ogólne ścieżki – projektu

- Poznanie sposobu przedstawienia bajki za pomocą teatrzyku kukielkowego.
- Kształtowanie umiejętności posługiwania się różnymi środkami wypowiedzi artystycznej.

Cele szczegółowe:

Uczeń potrafi:

- odegrać rolę w zabawach parateatralnych;
- zaplanować sposób wykonania kukielki;
- wykonać kukielkę ;
- przygotować scenografię przedstawienia;
- wystąpić w teatrzyku kukielkowym.

Główne kompetencje kluczowe rozwijane podczas realizacji projektu

- **Porozumiewanie się w języku ojczystym** - porozumiewanie się w mowie i piśmie w różnych sytuacjach komunikacyjnych, obserwowanie swojego sposobu porozumiewania się i przystosowywania go do wymogów sytuacji, umiejętność gromadzenia i przetwarzania informacji, formułowanie i wyrażanie własnych argumentów w mowie w przekonujący sposób.
- **Umiejętność uczenia się** - uczenie się jest nakierowane na osiąganie konkretnych celów, z wykorzystaniem preferowanych strategii uczenia się.

Oczekiwane efekty i sposoby zakończenia projektu przez grupę projektową

- Teatrzyk kukielkowy

Ogólne informacje na temat projektu

Młodsze dzieci cechuje naturalna potrzeba aktywności, ekspresyjnego wyrażania swoich przeżyć. Zabawa w teatr jest jedną z ulubionych form, w której utrwalają wrażenia z obejrzanego spektaklu, przeczytanego czy wysłuchanego utworu literackiego. Oprócz doznań artystycznych, ukazuje piękno utworów literackich, wzbogaca wiedzę o świecie, społecznia i wyzwala twórczą ekspresję. Uczy kreatywności, dostrzegania dobra i zła, okazywania radości i smutków, nawiązywania serdecznych kontaktów z rówieśnikami. Dzieci lubią też wymyślać, improwizować i przedstawiać ułożone przez siebie historie. Udział w projekcie da im możliwość zaspokojenia tych potrzeb. Dostarczy wiele emocji i nowych doświadczeń. Zapamiętane treści bajek, będą mogły przedstawić swoimi słowami. Swobodne wchodzenie w role pozwoli im na improwizację i odzwierciedlenie własnych emocji i przeżyć. Każdy uczestnik projektu będzie miał okazję do ekspresyjnego ukazania swoich umiejętności zgodnie z predyspozycjami. Wykorzystując swoje mocne strony znajdzie dla siebie pole do działania.

Nauczyciel może również wykorzystać pomoce dydaktyczne zakupione na potrzeby projektu „Fascynujący świat nauki i technologii”: szkolne kredki akwarelowe - 24 kolory, farby plakatowe - 6 kolorów, plastelina w 10 kolorach, blok techniczny kolorowy, klej w sztyfcie, papier ksero biały i kolorowy, koszulki groszkowe, dziurkacz ozdobny, zestaw do gry w badminton, pachołki z otworami (w 2 kolorach), piłki: nożna – treningowa, siatkowa, chusta animacyjna, zestaw do unihojeja.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY I

W CZARODZIEJSKIM ŚWIECIE BAJEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Harmonogram działań

Etap projektu	Działania	Czas
Sformułowanie problemu i celów projektu	1. Starter Uczniowie zainspirowani bajkową scenerią sali, zgromadzonymi rekwizytami rozmawiają o tym skąd one się wzięły i do czego je można wykorzystać. Określają charakterystyczne cechy bajki i malują swą ulubioną bajkową postać. Nauczyciel przedstawia pytania kluczowe i cele projektu określone w języku ucznia.	2 godz.
Planowanie działań	2. Czego chcielibyśmy dowiedzieć się od eksperta? Uczniowie przygotowują listę pytań do ekspertów (zgodnie z podanymi kryteriami). Ustalają listę gości, projektują wzór zaproszenia, planują miejsce i sposób dokumentowania spotkania. Planują przebieg spotkania. Wspólnie z nauczycielem ustalają termin spotkania. Planują wykonanie kukielek i scenografii teatralnej.	2 godz.
Działania uczniów	3. Witajcie w naszej bajce! Spotkanie jest okazją do działań w małych grupach. Uczniowie przygotowują i prezentują charakterystykę „Bajkowej Krainy”, wykorzystując do tego ekspresję ruchową, słowną, muzyczną i plastyczną. 4. Odwiedzamy bibliotekę. Uczniowie poznają miejsce, w którym mogą wypożyczać, oglądać i czytać bajki. Zwiedzają je. Oglądają regały z książkami dla dzieci młodszych. Poznają sposób korzystania z biblioteki i czytelnicy. Dowiadują się o walorach korzystania ze zgromadzonych zbiorów i możliwościach samodzielnego poszukiwania potrzebnych informacji. W czytelnicy oglądają encyklopedie, albumy, czasopisma i książeczki dla dzieci. Czytają tytuły, proste teksty, oglądają zawarte w nich ilustracje. Dzieli się też spostrzeżeniami i informacjami. Rozwiązują zagadki i słuchają bajki czytanej przez panią bibliotekarkę. 6. Przygotujmy przedstawienie! Zgodnie z podanymi kryteriami uczniowie przygotowują przedstawienie. 7. Bawimy się w teatr Pod opieką nauczyciela, uczniowie w grupach przygotowują kukielki, scenę i scenografię. Robią próbę swojego przedstawienia. Wystawienie sztuki jest efektem finalnym tej pracy.	14 godz.
Prezentacja	8. Aktorzy na start! Każdy zespół zaprezentuje efekty swej pracy wystawiając przedstawienie.	
Ewaluacja	9. Podsumowanie	1 godz.

SFORMUŁOWANIE PROBLEMU I CELÓW PROJEKTU

1. Starter

Cele edukacyjne:	• wzbogacenie wiadomości na temat bajek, • rozpoznawanie bajkowych postaci i rekwizytów znanych bajek, • poznanie charakterystycznych cech bajki, • rozwijanie zainteresowań tematyką baśni i bajek, • rozbudzanie radości ze wspólnej zabawy.
Czas:	2 godz.
Środki dydaktyczne:	pudło z różnymi „bajkowymi” rekwizytami – berło, korona, czarodziejska różdżka, czerwona czapeczka (kapturek), sylwety lub obrazy (wyrazy) przedstawiające bajkowych bohaterów, pacynki, maskotki, kukiełki, stroje charakterystyczne dla bajkowych postaci, chustki, szaliki, kapelusze, nagrania muzyczne

Opis:

1. Przygotuj „bajkową” scenerię sali. Odsuń ławki pod ścianę. Na środku postaw „Zaczarowaną skrzynię” – pudło z „bajkowymi” rekwizytami (korona, berło, czarodziejska różdżka, kapelusz, pantofelek, „bajkowe” szaty, wilk, lusterko, jabłko, domek z piernik).
Zadbaj, aby w skrzyni znalazły się rekwizyty tych bajek, które później zostaną wykorzystane w teatryku.
Włącz nagranie piosenki „Witajcie w naszej bajce”. Wprowadź uczniów.
Uczniowie podchodzą do skrzyni i głośno zastanawiają się „co w niej może być?” – snują domysły, przypuszczenia.
Nie spiesz się, daj czas na wypowiedzi.
Następnie uczniowie zaglądają do środka skrzyni - jej zawartość układają na stole (podłódze).
Pozwól dzieciom na eksplorację i spontaniczne wypowiedzi. Mogą:
 - brać do rąk poszczególne rzeczy (obrazy) i między sobą o nich rozmawiać, bawić się nimi,
 - przebierać się w stroje,
 - spontanicznie odgrywać scenki znanych bajek.
2. Gdy ich ciekawość i ekspresja zostanie zaspokojona, zadawaj kolejno po jednym pytaniu: Skąd się pudło z tymi rekwizytami wzięło w sali? Kto mógł je tu przynieść? Po co nam je dał? Co możemy zrobić z tymi przedmiotami, do czego wykorzystać?
Słuchaj odpowiedzi uczniów – pomysły będzie można za chwilę wykorzystać do zabawy w następnych zajęciach.
3. Zaproś, aby wszyscy usiedli w kręgu z dowolnie wybranym rekwizytem. Zapytaj, z jaką bajką im się kojarzy trzymany rekwizyt? W jakich okolicznościach tę bajkę poznali? Co najważniejszego się w niej zdarzyło?
Uczniowie po kolei opowiadają na pytania.
W przypadku dużej grupy, można podzielić dzieci na zespoły (kryterium doboru – rekwizyty tej samej bajki). Uczniowie w zespołach rozmawiają na podany temat, po czym przedstawiciel dzieli się informacją na forum całej grupy.
4. Nawiązując do wypowiedzi dzieci zapytaj: Co to jest bajka? Po czym można poznać bajkę?
Zapisz na plakacie jak najwięcej usłyszanych cech bajki (powstanie grupowa definicja bajki).
Dla porównania przedstaw definicję z encyklopedii.
Uczniowie zwracają uwagę na podobieństwa i różnice obu definicji.
5. Zaproś do zabawy – Bajkowa podróż.
Włącz dowolny podkład muzyczny (żywy, radosny). Dzieci ustawione jeden za drugim wyruszają w podróż do bajkowego świata. Na przerwę w muzyce zatrzymują się. Wymień nazwę dowolnej bajkowej postaci. Dzieci ruchem prezentują tę postać (np. Kopciuszek – przebiera mak; tańczy na balu; przymierza pantofelek...). Włącz muzykę, pociąg jedzie dalej a wskazane dziecko wymienia kolejną postać i zabawa toczy się dalej. Na koniec każde dziecko pokazuje ruchem swoją ulubioną postać.
6. Malowanie ulubionej bajkowej postaci (razie pogody, zaproponuj uczniom rysowanie kredą na boisku szkolnym).
Poproś, aby uczniowie zorganizowali sobie stanowiska do wykonania zadania (ustawili sztalugi, rozłożyli papier plakatowy na stołach, przygotowali farby, pędzle, kolorowe pisaki). Włącz nagranie, które swym brzmieniem będzie inspirowało do malowania.
Poproś, aby autorzy zaprezentowali swoje dzieła i stworzyli z nich wystawę.

7. Podsumuj mówiąc, że na dzisiejszym spotkaniu rozmawialiście o postaciach i zdarzeniach z różnych bajek. Uczniowie potrafią je nazwać, pokazać, namalować. Nurtuje cię jednak pytanie:
Kto wymyśla bajki? Po co je wymyśla? W jaki sposób można poznawać bajki? Na te pytania będziecie odpowiadać na następnych spotkaniach.
Zapisz je na plakacie i określ cel projektu w języku ucznia:
- Dowiemy się kto wymyśla bajki.
 - Dowiemy się dlaczego je wymyśla.
 - Dowiemy się jak można poznawać bajki.
 - Dowiemy się jakie bajki są w naszej bibliotece.
 - Poznamy wiele ciekawych „bajkowych” zabaw.
 - Przygotujemy teatrzyk kukielkowy.
- Zadbaj, aby plakat wisiał w widocznym miejscu przez cały czas trwania projektu.
8. Na zakończenie spotkania, pozwól uczniom wylosować tytuł bajki, która będzie tematem przyszłych zabaw (np. Kopciuszek, Czerwony Kapturek, Brzydkie Kaczątko, Jaś i Małgosia). Poproś, aby na następne spotkanie przynieśli z domu (o ile mają) różne rekwizyty nawiązujące do treści bajki.
9. Relaks – pozwól uczniom przyjąć dowolną, wygodną pozycję. Poproś, aby zamknęli oczy. Zaśpiewaj kołysankę „Był sobie król” – załącznik nr 1 (możesz też włączyć nagranie – www.youtube.com).
- Po skończonej kołysance, daj dzieciom tyle czasu na relaks, ile będą potrzebowały. Pożegnaj grupę i zaproś na następne spotkanie. Powiedz, co będziecie na nim robić.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

2. Witajcie w naszej bajce

Cele edukacyjne:	• tworzenie okazji do wyrażania kreatywnej ekspresji, • nabywanie doświadczenia w odgrywaniu scenek i układaniu zagadek, kształtowanie umiejętności kreatywnego myślenia, • kształtowanie umiejętności współdziałania z innymi podczas zabaw, zachęcanie do aktywnego uczestnictwa w zabawach.
Czas:	4 godz.
Środki dydaktyczne:	nagranie piosenki „Witajcie w naszej bajce”, paszporty i rekwizyty do Krainy Bajek, kolorowa bibuła, tekstylia, stroje, chustki, szaliki, duże arkusze papieru, klej nożyczki, zszywacze, taśma klejąca, pisaki, kredki, kolorowe kartki (gazety), sznurki, spinacze do bielizny, odtwarzacz i nagrania muzyczne.

Opis:

Uwaga: Jeżeli tylko pogoda na to pozwoli, zajęcia przeprowadź na powietrzu. Zaproś do zabawy rodziców, aby wspierali pracę poszczególnych grup.

Włącz nagranie piosenki „Witajcie w naszej bajce”. Przed rozpoczęciem działań wręcz każdemu „paszport” do Krainy Bajek. Przedstaw cel spotkania.

1. Zabawa – „Kto chce być dzisiaj królem?”

Dzieci stoją w rozсыpce. Nauczyciel pyta: Kto chce być dzisiaj królem? Wybiera ochotnika i sadza na tronie (specjalne krzesło). „Król” lub „Królowa” ma za zadanie wydać trzy rozporządzenia dla swoich poddanych np.

- zarządzam, aby wszyscy podali sobie ręce (każdy każdemu), uśmiechając się do siebie,
- zarządzam, aby wszyscy poddani, fantazyjnie uklonili się koledze i powiedzieli mu coś miłego,
- zarządzam, aby każdy poszukał w najbliższym otoczeniu ciekawy „skarb” i podarował go koledze/koleżance,
- zarządzam, abyście zagrali w „Zbijanego”,
- rozkazuję ...

Gdy poddani wykonają polecenia, wypowiadają się, czy był to dobry czy zły władca, dobra czy zła królowa. Następnie wybiera się nowego króla/królową z nowymi pomysłami na mądre zarządzanie.

2. Bajkowe Krainy.

Przygotuj losy z głównymi postaciami bajek. Po ich wylosowaniu uczniowie zbierają się w czterech zespołach, zgodnie w wylosowanym tytułem bajki (np. Kopciuszki, Czerwone Kapturki, Jasie i Małgosie, Brzydkie Kaczątko). Dobrze, aby to były postaci bajek, których treść uczniowie przedstawiają potem podczas prezentacji.

Po kolei przedstawiają zadania. Po każdym z nich grupy przystępują do pracy. Po przygotowaniu zadania, cała grupa przedstawia efekt swojej pracy i zostaje nagrodzona brawami.

Zadania dla grup:

- Przygotowanie terenu – grupy wyznaczają swoje terytorium, dekorują je dostępnymi pomocami i rekwizytami. Z bibuły, arkuszy papieru przygotowują sobie stroje. Swoje miejsca ozdabiają wytworami prac plastycznych z poprzednich zajęć.
 - Wielka Parada przedstawiająca mieszkańców danej krainy - przy dźwiękach marszowej muzyki, każda grupa prezentuje się. Towarzyszą temu burzliwe oklaski widzów.
 - Rysowanie herbu krainy.
 - Wybór hymnu (mogą go wybrać ze znanych piosenek np. o Kopciuszku, Czerwonym Kapturku itp. lub sami ułożyć zwrotkę na dowolną melodię).
 - Przedstawienie krótkiej scenki swojej bajki za pomocą pantomimy.
 - Przedstawienie „bajkowego” tańca.
 - Ułożenie zagadki o bohaterze swojej bajki.
3. Taniec bohaterów bajek - zaprosz wszystkich mieszkańców bajkowych krain do wspólnego tańca przy piosence „Witajcie w naszej bajce” - załącznik nr 2.

Na koniec odbywa się wielkie sprzątanie bajkowych krain.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

3. Odwiedzamy bibliotekę

Cele edukacyjne:

- zapoznanie z biblioteką szkolną oraz zbiorami przeznaczonymi dla najmłodszych uczniów,
- rozpoznawanie bohaterów najpopularniejszych bajek,
- rozwijanie myślenia podczas rozwiązywania zagadek,
- doskonalenie umiejętności globalnego czytania,
- rozwijanie zainteresowań czytelniczych,
- rozbudzanie potrzeby obcowania z książką,
- uświadomienie znaczenia książek w życiu człowieka.

Czas:

3 godz.

Środki dydaktyczne:

karteczki, kredki, ołówki, czasopisma i książeczki z bajkami

Opis:

1. Zabawa ruchowa „Raz, dwa, trzy Baba Jaga patrzy”

Chętne dziecko wciela się w postać Baby Jagi. Staje na jednym końcu sali a grupa na drugim. Kiedy Baba Jaga odwraca się do dzieci plecami, one cichutko skradają się do niej. Przy słowach: raz, dwa, trzy Baba Jaga patrzy – odwraca się do dzieci przodem. One zatrzymują się i stoją nieruchomo. Wygrywa to dziecko, które pierwsze dotknie Babę Jagę. W nagrodę wciela się w jej rolę i zabawa rozpoczyna się od początku.

2. Powiedz uczniom, że dzisiaj odwiedzicie ważne miejsce. Zaprosz do wysłuchania zagadki:

„Oto zagadka książkowa! Dziesięć liter na ten wyraz, a na końcu jest w nim „teka”,
książka tam na ciebie czeka, coraz to inna, coraz nowsza., to...(biblioteka)”

- Pokaż uczniom ten wyraz na tablicy (mogą policzyć litery – sprawdzić, czy jest ich dziesięć) i zaprosz do biblioteki.
- Przy wejściu do biblioteki wita dzieci pani bibliotekarka, recytując fragment wiersza Edmunda Szymańskiego „Książka”:
„Witam cię kartek szelestem.
Tytułem na pierwszej stronie
witam!
Bo po to przecież jestem, żebyś mnie ujął w dłonie
i czytał” (...)

Pani bibliotekarka mówi czym jest biblioteka, kto może z niej korzystać, opowiada o swojej pracy, pokazuje kartę czytelnika, mówi do czego służy. ... Wskazuje na regały, gdzie są książki dla dzieci młodszych, dla dzieci starszych, encyklopedie, słowniki. Zapoznaje z regulaminem korzystania z biblioteki. Zwraca uwagę na to, że niektórych książek nie można wypożyczać do domu ale można korzystać z nich na miejscu. Zaprasza do czytelnicy. Wskazuje regały z czasopismami. Dzieci podchodząc do regałów, wybierają czasopisma, oglądają, czytają proste teksty. Oglądają i czytają fragmenty przygotowanych książeczek z bajkami. Dzieli się spostrzeżeniami i informacjami.

Pani bibliotekarka zaprasza do rozwiązania zagadek np.:

- W chatce krasnoludków mieszka prześliczna królowa (Śnieżka).
- Jaka to dziewczynka ma roboty wiele, a na pięknym balu gubi pantofelek? (Kopciuszek)
- Jakie zwierzę z bajek ma takie zwyczaje, że chce połknąć wnuczkę, więc babcię udaje? (wilk)
- Jaka osoba z dawnych bajek zmiotła się nie rozstaje wcale? (Baba Jaga)
- Jakie imiona mają bratczek i siostrzyczka, którzy w lesie spotkali chatkę zrobioną z pierniczka? (Jaś i Małgosia)
- W jakiej bajce spotkasz dziadka z długą brodą, chałupinę starą i sieci nad wodą? (Złota rybka)
- Chociaż kłopoty z wilkiem miała, wyszła z opresji zdrowa i cała? (Czerwony Kapturek)
- Jakie to maluchy zawsze są brodate, wciąż ciężko pracują i zimą i latem? (Krasnoludki)
- Tylko cał wysokość miała ta dziewczynka, dlatego też jej imię brzmiało. (Calineczka)
- Gdy potarł lampę zakurzoną, od razu miał rzecz wymarzoną (Aladyn).
- Gdy ją wróżka na bal wyprawiła, na schodach pałacu pantofel zgubiła. (Kopciuszek)
- Rzadko komuś tyle przygód niezwykłych się zdarza, więc na pewno znacie imię słynnego żeglarza (Sindbad)

Pani bibliotekarka rozmawia z dziećmi pytając kto im czyta bajki, jak często zwraca uwagę na korzyści wynikające z umiejętności czytania.

Po rozmowie recytuje wiersz pt. „Czytaj wiele” (załącznik nr 3)

Na koniec czyta dzieciom nową (nieznaną dzieciom) bajeczkę, (wiersz) posługując się przy tym prostymi kukiełkami. W inscenizacji treści pomaga nauczycielka.

Uczniowie dziękują, żegnają się i wychodzą na boisko.

Zapytaj uczniów co sądzą o wizycie w bibliotece. Czego nowego się dowiedzieli? Co było dla nich ciekawe, atrakcyjne?

Zapytaj, czy chcieliby przygotować i przedstawić wybraną bajkę w formie teatryku?

Powiedz, że zajmiecie się tym na innym spotkaniu. Zaproś do zabawy.

1. Zabawa ruchowa „Dzień dobry ci Królu Lulu”

Dzieci wybierają „króla”, który zasiada na „tronie”. Same naradzają się co pokażą królowi. Gdy już podejmą decyzję, wówczas zbliżają się do króla i odbywa się dialog:

- Dzień dobry ci Królu Lulu!
- Dzień dobry wam dzieci. Gdzieście byli i coście robiły?
- Byliśmy tam..... (ruchami pokazują gdzie) i robiliśmy to....(ruchami pokazują co).

Król zgaduje i głośno wyraża swoją odpowiedź. Gdy mu się uda odgadnąć zaczyna gonić swoich podwładnych. Złapanie dziecko zostaje królem i zabawa toczy się dalej.

Pożegnaj grupę i zaprosz na kolejne spotkanie.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

4. Czego chcielibyśmy się dowiedzieć od eksperta?

Cele edukacyjne:	• zaplanowanie organizacji spotkania z ekspertami - przygotowanie pytań, czynności organizacyjnych i przebiegu spotkania,• doskonalenie prowadzenia rozmów na podany temat,• rozwijanie umiejętności planowania pracy.

Czas: 2 godz.

Środki dydaktyczne: karteczki, kredki, ołówki, paski, czasopisma i książeczki z bajkami

Opis:

1. Zabawa ruchowa – „Baba”

Uczestnicy stoją w kole. Prowadzący mówi tekst i wykonuje określoną czynność. Wszyscy uczestnicy powtarzają tekst wraz z wykonywaną czynnością. Czynności wykonywane raz, powtarzają się przez cały czas:

- „baba” poszła na targ i kupiła młynek do kawy (uczestnicy powtarzają słowa i wykonują za prowadzącym ruch kolisty ręką, przypominający ręczne mielenie kawy);
- „baba” „baba” poszła na targ i kupiła siekierkę (drugą ręką wszyscy wykonują ruchy rąbania drewna)
- „baba” poszła na targ i kupiła kółko hula hop (dokładamy ruch okrężny biodrami)
- „baba” poszła na targ i kupiła zegar z kukułką (dołączamy ruch głową i naśladujemy głos kukułki)

Skieruj uwagę dzieci na plakat z pierwszego spotkania i przypomnij kluczowe pytania projektu (Kto wymyśla bajki? Po co je wymyśla? W jaki sposób możemy poznawać bajki?)

2. Burza mózgów.

Zapytaj: Jak się można o tym dowiedzieć? Gdzie szukać informacji? Kto nam może o tym powiedzieć? Zapisuj odpowiedzi uczniów na plakacie.

Zapytaj: „Który z wymienionych sposobów chcę wybrać?”

Zachęć do zorganizowania spotkania z „ekspertami” (osobami, które poszerzą wiedzę dzieci na temat bajek i sposobu ich przedstawiania w formie teatryku kukielkowego – może to być np. pisarz, aktor (lalkarz animator), lalkarz rzemieślnik, nauczyciel polonista, pani z biblioteki, starszy kolega, rodzic, babcia, dziadek, inni przedstawiciele lokalnego środowiska.

Gdy uczniowie zgodzą się na zaproszenie ekspertów, powiedz, że do tego spotkania trzeba się przygotować.

3. Przygotowanie pytań do ekspertów – praca w grupach.

Uczniowie w małych grupach przygotowują 2-3 pytania do ekspertów.

Podaj uczniom kryteria budowania pytań i zawieś je na tablicy:

- Pytania muszą być krótkie.
- W jednym pytaniu, pytamy tylko o jedną sprawę.
- Unikamy pytań zaczynających się od „czy”.

np.

- Kto pierwszy wymyślił bajkę?
- Kto może napisać bajkę?
- Dlaczego ludzie piszą bajki?
- Na ile życie przedstawione w bajkach jest prawdziwe?
- Jakie bajki pamięta Pan/Pani z dzieciństwa?
- Kto Pani/Panu czytał w dzieciństwie bajki?
- Jakie są Pana/Pani ulubione bajki?
- W jaki sposób można poznawać bajki?
- Z czego można przygotować kukielki?

Uwaga – tych przykładów nie podajemy uczniom, aby im niczego nie sugerować i nie ograniczać ich aktywności.

Liderzy grup przedstawiają przygotowane pytania a pozostałe zespoły oceniają, czy są one zgodne z przyjętymi kryteriami. Poprawne pytania zapisz na plakacie.

4. Zabawa ruchowa „Rybak i rybka”.

Wybieramy dwie osoby, które przyjmą w zabawie rolę „rybki” i „rybaka”. „Rybak” wchodzi na chustę animacyjną i stara się złapać pływającą pod spodem „rybkę”. Pozostałe dzieci falując chustą utrudniają mu wykonanie zadania. „Rybka” zręcznie wykorzystuje powstałe fale - ukrywa się w nich przed złapaniem. Gdy „rybka” zostanie złapana następuje zmiana par.

Oznacz stoliki hasłami: lista gości, wzór zaproszenia, miejsce spotkania, dokumentowanie spotkania. Pozwól uczniom samodzielnie dokonać wyboru grupy w której chcą pracować.

5. Praca w grupach.

I – planuje listę gości

II – planuje projekt zaproszenia i ustala osoby odpowiedzialne za ich dostarczenie

III – planuje miejsce spotkania i organizację przestrzeni

IV – planuje sposób udokumentowania przebiegu spotkania

Obserwuj i wspieraj.

Po skończonej pracy w grupach, ich przedstawiciele prezentują efekty planowania.

Razem ustalacie termin spotkania.

6. W toku wspólnej dyskusji zaplanujcie przebieg spotkania np.:

- Powitanie gości (kto powita, w jaki sposób, co powie?)
- Przedstawienie celu spotkania (kto poinformuje o realizowanym projekcie?)

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLAS Y I

W CZARODZIEJSKIM ŚWIECIE BAJEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

- Pokazanie dotychczasowych „bajkowych” wytworów wykonanych podczas projektu (kto i w jaki sposób je wyeksponuje i zaprosi do obejrzenia)
 - Zadawanie pytań (ustalcie kto je zadaje, w jakiej kolejności...)
 - Podziękowanie za przybycie i pożegnanie gości (kto i w jaki sposób podziękuje, co powie)
7. Zabawa ruchowa – ruchome zwierzęta.
- Tworzymy 5-6 osobowe grupy, z których każda wymyśla jakieś fantastyczne zwierzę. Dajemy czas na przygotowanie prezentacji. Wszyscy członkowie grupy muszą być częściami tego zwierzęcia. Zwierzę powinno się poruszać i być rozpoznawalne. Gdy grupy są przygotowane następuje prezentacja. Obserwatorzy mogą zgadywać dopiero wtedy, gdy dana grupa „przedstawi się” i ukloni.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

5. Witamy ekspertów

- Cele edukacyjne:
- wzbogacenie wiadomości na temat bajek,
 - kształcenie umiejętności prowadzenia rozmowy – wywiadu z zaproszonym gościem,
 - kształcenie umiejętności uważnego słuchania,
 - kulturalne zwracanie się do rozmówcy,
 - uważne słuchanie wypowiedzi innych.

Czas: 2 godz.

Środki dydaktyczne: kamera, aparat fotograficzny, mikrofon, notatniki, ołówki.

Opis:

spotkanie odbywa się wg ustalonego planu. Czuwaj nad jego przebiegiem i wspieraj uczniów.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

6. Przygotujmy przedstawienie.

- Cele edukacyjne:
- rozwijanie umiejętności planowania pracy,
 - wdrażanie do brania odpowiedzialności za wykonywanie zadań, kształtowanie umiejętności zgodnego współdziałania w grupie.

Czas: 2 godz.

Środki dydaktyczne: magiczny kuferek, czyli materiały do wykonania kukiełek (drewniane łyżki, drewniane pałki, kolorowy filc, kolorowe arkusze papieru, kokardki, wstążki, tasiemki, guziki, wełna czesankowa, wata, wytłaczanki, papier, sreberka, pudełka, tektura, rolki z papierowych ręczników, wytłaczanki, sznurek, korki, folia, puszki, kubki po jogurcie, butelki plastikowe, patyki, plastikowe zakrętki, łupiny skorupki orzechów, koraliki, żetony, kasztany, szyszki, żołędzie, futerko, gąbka, materiały tekstylne, rękawiczki, skarpetki, kartony) klej, nożyczki, pisaki, losy do podziału na grupy.

Opis:

1. Zabawa ruchowa – Rybacy i rybki.

Kilkoro dzieci („rybacy”), trzymając ręce wysoko w górę tworzy sieć. Pozostałe dzieci – „rybki” przebiegają pod rękoma. Na sygnał prowadzącego dzieci z koła opuszczają ręce, zamykając w „sieci” złapane rybki. Złapana rybka powiększa sieć. Wygrywają najlepsze (3-4) „rybki”, które w powtórnej zabawie stają się „siecią”.

Powiedz uczniom, że dzisiejsze spotkanie będzie okazją, by samemu stać się twórcą teatrzyku kukiełkowego. Będą mogli się przygotować do wykonania kukiełek.

Pokaż dzieciom zawartość „Magicznego kufierka”- czyli dostępne materiały, z których wykonają własne kukielki. Wyświetl film ilustrujący dowolne przedstawienie kukielkowe (www.youtube.com).

Po obejrzeniu zachęć dzieci puentą: Wy też potraficie zrobić kukielki i zrobić przedstawienie.

Na plakacie przygotuj zasady przygotowania teatrzyku. Omawiaj po kolei każdą z nich (dzieci parafrazują - mówią swoimi słowami co pod tym hasłem rozumieją)

Warunki powstania dobrego teatrzyku:

- wszyscy członkowie grupy przygotowują scenę i scenografię,
- wszyscy członkowie grupy wykonują kukielki,
- kukielki mają być różnorodne (wykonane z różnorodnego materiału),

- kukielki swoim wyglądem mają przypominać postać z wylosowanej bajki,
- wszyscy członkowie grupy biorą udział w przedstawieniu,
- każda grupa musi wybrać reżysera, (będzie wskazywał kto, kiedy ma wystąpić),
- przed występem należy zrobić próbę,
- po wykonaniu pracy, należy zadbać o porządek na stolikach (odnieść niewykorzystane materiały do kuferka śmiecie wyrzucić do kosza).

Wywieś je w widocznym dla dzieci miejscu.

Podziel losowo uczniów na cztery zespoły:

- I gr. – Kopciuszek
- II gr. – Jaś i Małgosia
- III gr. – Czerwony Kapturek
- IV gr. – Brzydkie Kaczątko

Zadaniem każdej grupy będzie wykonanie scenografii i kukielek, za pomocą których zaprezentują swój teatrzyk.

2. Planowanie pracy w zespołach.

- Uczniowie w małych grupach przystąpią do zaplanowania własnych działań. Wykorzystają do tego arkusz planistyczny (załącznik nr 4).

Po uzupełnieniu arkusza, porozmawiaj na temat efektów planowania, uzgodnień jakie zapadły, podziału odpowiedzialności. Powiedz uczniom, że dzięki planowaniu, realizacja działań będzie sprawniejsza.

- Na zakończenie spotkania zaproś wszystkich do zabawy pt. Marionetki (wyjaśnij dzieciom kto to jest lalkarz i co to jest marionetka - jak możesz to ją pokaż).

Uczniowie tworzą pary. Jedna osoba jest lalkarzem a druga marionetką. Lalkarz „pociąga” marionetkę za końce wyobrażonych sznurków. W tej grze ważna jest współpraca między marionetką i lalkarzem. Zademonstruj zabawę z chętnym dzieckiem.

Marionetka leży na plecach i poddaje się ruchom lalkarza. Gdy ten np. pociąga wyimaginowanym sznurkiem rękę marionetki, ta unosi się do góry itp. Lalkarz może unosić i opuszczać różne części ciała leżącej marionetki. Potem następuje zmiana ról.

Zademonstruj zabawę z chętnym dzieckiem.

Powiedz, że na najbliższym spotkaniu, uczniowie wykonywać będą kukielki, przygotowują scenę i scenografię. Poproś, aby w domu razem z rodzicami poszukali dodatkowego „materiału” przydatnego do wykonania kukielek (np. drewnianej łyżki, drewnianej pałki).

DZIAŁANIA UCZNIÓW

7. Bawimy się w teatr.

8. Aktorzy na start!

Cele edukacyjne:

- kształcenie umiejętności odgrywania ról,
- kształtowanie umiejętności inscenizacji utworów literackich,
- doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej podczas pracy z kukielką, kształtowanie umiejętności wyrażania uczuć w formie plastycznej i językowej,
- kształtowanie umiejętności zgodnego współdziałania podczas sytuacji zadaniowej,
- rozwijanie umiejętności zaprezentowania wyników pracy zespołu,
- kształtowanie postawy odwagi i pokonywania nieśmiałości podczas występów publicznych.

Czas:

4 godz.

Środki dydaktyczne:

magiczny kufer, farby, nożyczki, kleje, pisaki, pudła, podkład muzyczny inspirujący pracę, dyktafon

Opis:

Zaproś wszystkich do kręgu. Powiedz, że każdy może wymyślić bajkę. Uczniowie kl. I również. Zachęć do zabawy w układanie bajki.

1. Zabawa - układamy bajkę

Rozpocznij pierwszą słowami: np. „Dawno, dawno temu, w zaczarowanym lesie żyły dziwne zwierzęta.

Każde kolejne dziecko dodaje do bajki jedno zdanie (wg własnego pomysłu). Kiedy bajka zbliży się do końca, zakończ ją morałem..

Tę wspólnie układaną bajkę nagraj na dyktafon. Odtwórz jej treść i poproś uczniów, aby słuchając inscenizowali ją ruchem.

- Przypomnij cel zajęć. Poproś uczniów, aby uzupełniły „Magiczny kuferek” (materiały zgromadzone przez nauczyciela) o materiał przyniesiony z domu. Zanim zaczną pracować (zgodnie z zaplanowanymi działaniami), krótko przypomnij o wcześniejszych ustaleniach dotyczących zasad pracy (warunki dobrego teatrzyku). Poproś, aby przypomnieli sobie, jakie działania zaplanowali w Arkuszu Planistycznym. Następnie uczniowie przystępują do wykonania kukiełek.

Gdy kukielki będą gotowe, zachęć uczniów do przygotowania sceny i scenografii, która będzie nawiązywała do treści danej bajki. (np. scenografią do bajki o Czerwonym Kapturku może być plakat z namalowanym lasem i domem babci. Do wykonania tego zadania dzieci mogą również wykorzystać pudła różnej wielkości (np. do zbudowania domku, zamku, chatki z piernika...))

Obserwuj. Wspieraj. Zachęcaj, aby same decydowały co i z czego mogą zrobić.

Po wykonaniu zaplanowanych zadań, każda grupa prezentuje swój teatrzyk. Widzowie siadają przed sceną i nagradzają brawami występ aktorów.

- Bujany walczyk

Zaproś wszystkich aktorów, aby wraz ze swymi kukiełkami zatańczyli walczyka (załącznik nr 5)

EWALUACJA

9. Podsumowanie.

- Cele edukacyjne:
- ukazanie efektów wspólnych działań,
 - ocena skuteczności działań w realizowanym projekcie,
 - wdrażanie do dokonywania samooceny.

Czas: 1 godz.

Środki dydaktyczne: -

Opis:

- Powitaj Dzieci. Podaj cel spotkania.

Przypomnij krótko jakie działania uczniowie podejmowali w czasie całego projektu. Teraz nadeszła chwila na zastanowienie się jaki jest tego efekt.

- Refleksja - czego się nauczyliśmy

Poproś, aby uczniowie zebrali się w swoich zespołach, w których przygotowywali teatrzyk i porozmawiali o tym:

- Co się udało, a czego się nie udało zrobić?
- Co było dla nich trudne?
- Jak przezwyciężali trudności?
- Co im się najbardziej podobało a co mniej? Dlaczego?
- Jak oceniają własny wkład w pracę zespołu?

Na koniec zaproś wszystkich do kręgu. Poproś, aby uczniowie kolejno dokończyli rozpoczęte zdanie:

Podczas realizacji projektu nauczyłem/łam się

Na koniec podziękuj uczniom za ich zaangażowanie się w realizowane działania projektowe.

Załącznik nr 1

KOŁYSANKA – J. Porazińska

Już księżyc zgasł, zapadła noc,
sen zmorzył mą laleczkę,
więc oczka zmruż i zaśnij już
opowiem Ci bajeczkę.

Był sobie król, był sobie paż
i była też królowna,
żyli wśród róż, nie znali burz,
rzecz najzupełniej pewna.

Kochał ją król, kochał ją paż,
królewską tę dziewczynę,
królowna też kochała ich
kochali się we troje.

Tragiczny los, okrutna śmierć,
w udziale im przypadła-
króla zjadł kot, paż zjadł pies,
królownę myszka zjadła.

Lecz żeby ci nie było żal,
dziecino ma kochana,
z cukru był król, z piernika paż,
królowna z marcepana.

1
44

Załącznik nr 2

WITAJCIE W NASZEJ BAJCE Muzyka: A. Korzycki Słowa: K. Gradowski

Witajcie w naszej bajce, słoń zagra na fujarce,
Pinokio nam zaśpiewa, zatańczą wkoło drzewa,
Tu wszystko jest możliwe, zwierzęta są szczęśliwe,
A dzieci wiem coś o tym latają samolotem.

Ref.:

Nikt tutaj nie zna głodu, nikt tu nie czuje chłodu
I nawet ja nie kłamię, nikt się nie skarży mamie.

Witajcie w naszej bajce, słoń zagra na fujarce,
Pinokio nam zaśpiewa, zatańczą wkoło drzewa,
Bo z wami jest weselej, ruszymy razem w knieje,
A w kniejach i dąbrowach przygoda już się chowa.

Ref.:

My ją znajdziemy sami, my chłopcy z dziewczętami,
A wtedy damę słowo, że będzie kolorowo.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLAS Y I

W CZARODZIEJSKIM ŚWIECIE BAJEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik nr 3

CZYTAJ WIELE – Barbara Forma

Jeśli lubisz czytać książki, musisz wiedzieć,
Z książek wielu rzeczy można się dowiedzieć.
Nowych poznasz ludzi, nowe poznasz kraje,
Jakie jest w nich życie, jakie obyczaje.
W każdej książce ogrom wiedzy
zawsze ci się przyda.
Czytaj książki w każdej chwili -
czy lato, czy zima.
Wciąż zostają w głowie twojej nowe słowa,
Mądre myśli, powiedzenia i przysłowia.
I przenosi w świat bajkowy, kolorowy
Byś się nudził, o tym nigdy nie ma mowy.

Załącznik nr 4¹⁰

Zadanie (co należy zrobić?)	Jak to zrobić?	Co będzie potrzebne do wykonania zadania?	Kto jest odpowiedzialny za wykonanie zadania?

¹⁰ Opracowanie własne.

BUJANY WALCZYK – słowa i muzyka Leszek Gęca

Wszystkim pięknie dziękujemy za wspólną zabawę.

Może znów się zobaczymy, razem zatańczymy.

Ref. Raz w prawo, raz w lewo i w przód i w tył,

Byś długo pamiętał, żeś z nami był.

Bibliografia

Forma B., 1998, *Rok w wierszu i piosence*, Wydawca ZWiR „IWANOWSKI”, Płock

Gęca L., 2002, *Tańce integracyjne w pracy z grupą*, cz.I, Wydawnictwo KLANZA, Lublin

Napierała M.P., 2001, *Zbiór zabaw i gier ruchowych*, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz

Wójcik E., *Raz, dwa, trzy Baba-Jaga patrzy. Gry i zabawy dla dzieci*. Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „ADAM”, Warszawa

Zestawy ścieżek edukacyjnych do klasy I

POSZUKIWANIE WIOSNY

Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Autorka: Bogusława Malinowska-Rutkowska

Czas realizacji projektu – 20 godzin

Cele ogólne ścieżki – projektu

- Wzbogacenie wiadomości na temat zmian zachodzących w przyrodzie w okresie wiosennym.
- Doskonalenie umiejętności wypowiadania się na podany temat i uważnego słuchania wypowiedzi innych
- Kształtowanie postawy badawczej wobec otaczającego świata.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- szuka informacji w różnych źródłach;
- planuje działania;
- umie odnotować informację w formie graficznej (pismo, rysunek, piktogram),
- obserwuje i dokumentuje zmiany zachodzące w przyrodzie,
- wyciąga wnioski na podstawie dowodu,
- czyta i zapisuje tytuły bajek w zakresie poznanych liter,
- wypowiada się na podany temat,
- przygotowuje wystawę tematyczną.

Główne kompetencje kluczowe rozwijane podczas realizacji projektu

- **Porozumiewanie się w języku ojczystym** - porozumiewanie się w mowie i piśmie w różnych sytuacjach komunikacyjnych, obserwowanie swojego sposobu porozumiewania się i przystosowywania go do wymogów sytuacji, umiejętność gromadzenia i przetwarzania informacji, formułowanie i wyrażanie własnych argumentów w mowie w przekonujący sposób
- **Umiejętność uczenia się** - uczenie się jest nakierowane na osiągnięcie konkretnych celów, z wykorzystaniem preferowanych strategii uczenia się

Oczekiwane efekty i sposoby zakończenia projektu przez grupę projektową

- Wystawa wytworów prac dzieci.

Ogólne informacje na temat projektu

Okres edukacji wczesnoszkolnej, to możliwość holistycznego poznawania świata. Wychodząc od tego co dzieciom bliskie dajemy im możliwość jego odkrywania i bezpośredniego poznania praw, które nim rządzą. Dzięki realizacji projektu uczniowie mają możliwość prowadzenia obserwacji zmian zachodzących w przyrodzie i poznawania jej w sposób wielozmysłowy. Zdobyta w ten sposób wiedza jest w projekcie kanwą do doskonalenia umiejętności polonistycznych takich jak:

- komunikowanie swoich spostrzeżeń,
- prowadzenia rozmów inspirowanych literaturą,
- pisanie i czytanie wyrazów, krótkich zdań,
- zadawanie pytań i udzielanie odpowiedzi na pytania innych.

Nauczyciel może również wykorzystać pomoce dydaktyczne zakupione na potrzeby projektu „Fascynujący świat nauki i technologii”: szkolne kredki akwarelowe - 24 kolory, farby plakatywne - 6 kolorów, plastelina w 10 kolorach, blok techniczny kolorowy, klej w sztyfcie, papier ksero biały i kolorowy, koszulki groszkowe, dziurkacz ozdobny, zestaw do gry w badminton, pachołki z otworami (w 2 kolorach), piłki: nożna – treningowa, siatkowa, chusta animacyjna, zestaw do unihokeya.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY I

POSZUKIWANIE WIOSNY • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Harmonogram działań

Etap projektu	Działania	Czas
Sformułowanie problemu i celów projektu	1. Starter – Czekamy na wiosnę. Dzieci uczestnicząc w zabawach utrwalają nazwy pór roku i przedstawiają ich charakterystyczne cechy. Zainspirowani wierszem, próbują wyobrazić sobie nadejście wiosny. Swoje pomysły wyrażają w pracach plastycznych. Wyrażają również swoje życzenia wobec zbliżającej się pory roku. Nauczyciel przedstawia pytanie kluczowe i cele projektu określone w języku ucznia.	3 godz.
Planowanie działań	2. Skąd się bierze wiosna? Jakie są jej oznaki? Uczniowie szukają odpowiedzi wśród kolegów. Wspólnie dzielą się zebranymi informacjami. Podają również swoje pomysły na uzyskanie informacji czy wiosna naprawdę się zbliża. Jednym z nich jest wyjście na wycieczkę. Słuchają opowiadania i wyciągają wniosek, że do wycieczki trzeba się przygotować. Przystępują do zaplanowania działań związanych z organizacją wycieczki. Wspólnie z nauczycielem ustalają trasę, datę i czas trwania wycieczki.	2 godz.
Działania uczniów	3. Wycieczka – szukamy zwiastunów wiosny. Poszukiwanie informacji w naturalnym środowisku przyrodniczym. Uczniowie podpatrują przyrodę, dzielą się spostrzeżeniami, dokumentują zebrane informacje (zapisują, rysują, stosują symbole, fotografują). 4. Przeżyjmy to jeszcze raz! Uczniowie opowiadają o swoich wrażeniach, sukcesach i trudnościach. Utrwalają zdobyte wiadomości i dokonują klasyfikacji zwiastunów wiosny.	5 godz.
Działania uczniów	5. Przyroda wiosną ma postać radosną! Spacer po najbliższej okolicy, podczas którego uczniowie poznają wiosnę różnymi zmysłami (wzrokiem, słuchem, węchem, dotykiem). Dokumentują gromadzone informacje. 6. Dzielimy się doświadczeniami. Nauczyciel nawiązuje do celu odbytego spaceru. Uczniowie oglądają (dotykają, wąchają) przyniesione okazy. Rozmawiają o tym, co na spacerze widzieli, słyszeli i czuli. Następnie przystępują do pracy w grupach, gdzie za pomocą techniki kolażu przedstawiają charakterystyczne cechy wiosny – jej barwy, dźwięki, i zapachy.	4 godz.
Planowanie działań/ Działania uczniów	7. Przygotowujemy wystawę Uczniowie rozmawiają o tym jak sobie wyobrażają przebieg otwarcia wystawy. Dzielą się doświadczeniem z uczestnictwa w wystawach. Szczegółowo planują przebieg przedsięwzięcia i dzielą się zadaniami, które należy wykonać. Na koniec przystępują do ich wykonania.	3 godz.
Prezentacja	8. Otwieramy wystawę Kilku uczniów (2-3) wita przy drzwiach wchodzących gości, wskazuje miejsce szatni, informuje o miejscu wystawy. Całe przedsięwzięcie odbywa się wg ustalonego planu. Uczniowie od początku do końca pełnią „honory gospodarzy”.	2 godz.
Ewaluacja	9. Podsumowanie realizacji projektu Uczniowie podsumowują swoją wiedzę dokonują samooceny własnego zaangażowania się w pracę projektową.	1 godz.

SFORMUŁOWANIE PROBLEMU I CELÓW PROJEKTU

1. Starter – Czekamy na wiosnę

- Cele edukacyjne:
- przedstawienie problemu i zainicjowanie projektu,
 - tworzenie okazji do spostrzegania różnic między porami roku i wyrażania ich w komunikacji niewerbalnej,
 - kształcenie umiejętności współdziałania w grupie podczas zabaw zespołowych.
- Czas: 3 godz.
- Środki dydaktyczne: tekst wiersza M. Majewskiego „Rok na karuzeli”; wyrazy, obrazki związane z porami roku; nagrania instrumentalne prezentujące z daną porę roku; nagranie z wiosennymi odgłosami natury; laptop, prezentacja multimedialna przygotowana w oparciu o wiersz J. Brzechwy „Przyjście wiosny”; duże arkusze papieru; przybory do malowania dla każdego ucznia; odtwarzacz; nagranie muzyczne stanowiące tło do pracy plastycznej;

Opis:

1. Przywitaj dzieci i zaproś do zabawy.

Zabawa ruchowa „Rok bawi się w berka”

Chętne dziecko (berka) głośno informuje jaką będzie porą roku np. „jesień”. Zaczyna gonić grupę. Dotknięte dziecko musi szybko wypowiedzieć dowolny atrybut tej pory roku np. kasztany, brązowe liście, Gdy nie uda mu się odpowiedzieć, przyjmuje rolę berka i podaje nazwę innej pory roku. Zabawa toczy się dalej.

2. Podaj cel spotkania.

Zaproś do wysłuchania wiersza M. Majewskiego „Rok na karuzeli” (załącznik nr 1).

Zapytaj, czy ktoś chce coś powiedzieć na temat wysłuchanego wiersza. Pozwól uczniom na swobodne wypowiedzi.

3. Podziel grupę na cztery zespoły (wiosna, lato, jesień, zima). Poproś, aby każda z nich (w tajemnicy przed innymi), przygotowała i pokazała ruchem, gestem, mimiką charakterystyczne cechy wylosowanej pory roku (np. przylot ptaków, pływanie, zbieranie grzybów, lepienie bałwana...).

Grupy kolejno prezentują się a inni odgadują nazwę przedstawionej pory roku.

Wykorzystaj podkład muzyczny, na tle którego dzieci zaprezentują swoje pomysły. Zadbaj, aby każda grupa została nagrodzona brawami.

Poproś, aby przyjęli wygodną dla siebie pozycję, zamknęli oczy i „przenieśli się” w to miejsce, gdzie zaprowadzi ich muzyka.

4. Włącz nagranie z wiosennymi odgłosami natury (śpiew ptaków, rechot żaby, szum lasu, strumyka...).

Poproś, aby chętni uczniowie opowiedzieli o swoich skojarzeniach (miejscach, do których zaprowadziła ich muzyka).

Powiedz im, że bohaterem dzisiejszych i najbliższych zajęć będzie Wiosna.

5. Zaproś do obejrzenia prezentacji multimedialnej przygotowanej w oparciu o wiersz J. Brzechwy „Przyjście wiosny” (załącznik nr 2)

(zakończ prezentację na słowach „że płynie własną łódką”).

6. Pozwól uczniom porozmawiać w parach na temat środków lokomocji, którymi miała przybyć Wiosna.

Zachęć uczniów, aby na tle czytanego (recytowanego) wiersza, wyrazili ruchem jego treść (pokazali środki lokomocji, którymi miała przybyć wiosna).

Powiedz, że zwierzęta miały różne pomysły na sposób nadejścia Wiosny.

Zapytaj: A jakie są wasze pomysły? W jaki sposób – waszym zdaniem – przybędzie wiosna?

Poproś, aby uczniowie zorganizowali sobie stanowiska do malowania i swoją odpowiedź przedstawili w dowolnej formie plastycznej. Mogą pracować indywidualnie lub „w parach”, „trójkach” – jeżeli ich odpowiedzi są takie same.

Włącz spokojne nagranie muzyczne o łagodnym, radosnym brzmieniu, które będzie dodatkową inspiracją do wykonania zadania.

Zaproś dzieci, aby usiadły w kręgu i po kolei każdy niech dokończy zdanie:

Chciałabym/łbym, aby wiosna.....

7. Powiedz, że na dzisiejszym spotkaniu zastanawialiście się w jaki sposób Wiosna może do nas przybyć. Nurtuje cię jednak pytanie: Gdzie jest wiosna? Po czym poznać, że przyszła?

Spróbujecie odpowiedzieć na nie na następnych spotkaniach.

Zapisz te pytania na dużej planszy. Zapisz cel projektu w języku ucznia:

- Dowiemy się kiedy przychodzi wiosna?
- Sprawdzimy czy już przysła?
- Poznamy oznaki wiosny
- Zaobserwujemy zmiany jakie zachodzą w przyrodzie w okresie wiosennym
- Poznamy kolory, dźwięki i zapachy wiosny
- Przygotujemy wiosenną wystawę

Zawieś pytania i cel w widocznym miejscu. Poproś, aby uczniowie wokół nich zrobili wystawkę swoich prac.

8. Zabawa ruchowa przy piosence „Polka wiosenna” muz. J. Świder sł. E. Śniżkowska-Bielak (źródło - T. Krzyżowska, Zabawy z piosenką Wyd. „Amtel” Katowice 1995 (lub inna lubiana przez dzieci).

PLANOWANIE DZIAŁAŃ

2. „Skąd się bierze wiosna? Jakie są jej oznaki”

Cele edukacyjne:

- zebranie informacji na temat zmian zachodzących w przyrodzie i pierwszych śladów wiosny,
- uświadomienie dzieciom potrzeby planowania przedsięwzięć,
- kształtowanie postawy poszanowania prawa innych do własnego zdania, rozwijanie umiejętności pracy w grupie.

Czas: 2 godz.

Środki dydaktyczne: obrazki (puzzle) o tematyce wiosennej np. bazie, bocian, krokus..., opowiadanie „Wiosenna wycieczka” – Źródło: Maria Kownacka „Razem ze słońkiem. Wiosna”. Nagranie muzyczne do tańca integracyjnego pt. „Samba wycieczka”

Opis:

1. Podaj cel spotkania.

Usiądźcie na krzesłach w kręgu. Zaproś wszystkich do zabawy.

2. Zabawa integracyjna „Wszyscy, którzy...” Rozpocznij zabawę słowami np.

Niech zamienią się miejscami wszyscy ci, którzy mają dziś wesoły nastrój;

Niech zamienią się miejscami wszyscy ci, którzy z niecierpliwością czekają na wiosnę;

Niech zamienią się miejscami wszyscy ci, którzy uważają, że wiosna jest już blisko;

Niech zamienią się miejscami wszyscy ci, którzy lubią wiosenne zabawy;

Niech zamienią się miejscami wszyscy ci, którzy.....

Niech zamienią się miejscami wszyscy ci, którzy wiedzą skąd się bierze wiosna.

3. Rozmowy w parach.

Uczniowie losują połowę obrazka (puzzle) i chodząc po sali łączą się w pary. W parach dzielą się swoją informacją „Skąd się bierze wiosna?”. W tym czasie zbierz puzzle. Na twój sygnał pary kończą rozmowę. Rozpocznie się nowe losowanie i rozmowa z innym kolegą/koleżanką. Każda para będzie rozmawiać ze sobą do momentu, aż dasz kolejny sygnał.

Zaproś wszystkich do kręgu. Poproś chętne osoby, aby podzieliły się usłyszanymi odpowiedziami.

4. Burza mózgów

Zapytaj „Jak można sprawdzić czy wiosna już się zbliża?” (Skąd się dowiedzieć? Gdzie szukać informacji?) Zapisuj odpowiedzi uczniów na plakacie. Jeżeli wśród udzielonych odpowiedzi nie zostanie wymieniony spacer, lub wycieczka, wówczas sama zgłoś ten pomysł.

Zapytaj: „Który z wymienionych sposobów chcą wybrać, aby się przekonać czy wiosna nadchodzi?”

Jest duże prawdopodobieństwo, że uczniowie wybiorą wycieczkę.

Poproś, aby uczniowie przyjęli wygodną dla siebie pozycję i posłuchali jak do wycieczki przygotowywały się inne dzieci. Przeczytaj rozdział „Wiosenna wycieczka” z książki Marii Kownackiej „Razem ze słońkiem”. Wiosna.

5. Dyskusja

Zachęć do dyskusji na temat usłyszanego tekstu. Inspiracją mogą być pytania:

Dlaczego warto przygotować się do wycieczki? Jak można się do niej przygotować?

Zadbaj, aby uczniowie uzasadniali swą wypowiedź. Pozwól każdemu wyrazić swoje zdanie.

6. Planowanie pracy w zespołach

Podziel losowo uczniów na cztery zespoły (A,B, C, D). Rozdaj karty pracy (załącznik nr 3)

(możesz poprosić starszych uczniów lub osoby dorosłe, aby zapisywali w karcie propozycje dzieci).

Powiedz, że dzięki zaplanowaniu działań, wycieczka będzie bardziej udana.

Uczniowie w grupach przystąpią do zaplanowania działań. Po uzupełnieniu arkusza porozmawiają na temat efektów planowania- podjętych uzgodnień, podziału odpowiedzialności.

Na zakończenie zaprosz do zabawy przy muzyce.

Taniec integracyjny pt. „Samba wycieczka” - źródło- „Tańce integracyjne w pracy z grupą” cz. .I PSPiA KLANZA lub inna zabawa znana dzieciom.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

3. Wycieczka – Szukamy zwiastunów wiosny

4. Przeżyjmy to jeszcze raz!

Cele edukacyjne:

- poszukiwanie informacji w naturalnym środowisku,
- kształcenie umiejętności postępowania zgodnie z planem,
- kształtowanie postawy poszanowania przyrody,
- kształtowanie umiejętności wypowiadania się i słuchania innych. klasyfikowanie okazów wg podanego kryterium,
- dokonanie samooceny wywiązania się z planowanych działań.

Czas:

5 godz.

Środki dydaktyczne:

Lupy, lornetki, aparat fotograficzny, kamera, dyktafon, słoiki, woreczki foliowe, pudełka, torby, notesy, ołówki, podkład muzyczny do krakowiaka.

Opis:

1. Przypomnij o celu wycieczki i zachowaniu bezpieczeństwa. Pozwól uczniom sprawdzić, czy zabrali potrzebne pomoce.

Zadbaj, aby realizacja działań przebiegała zgodnie z przyjętym planem.

Uczniowie poszukują informacji w naturalnym środowisku przyrodniczym. Podpatrują przyrodę, dzielą się spostrzeżeniami, dokumentują zebrane informacje (zapisują, rysują, stosują symbole, fotografują).

Obserwuj, pomagaj, wspieraj.

2. Po powrocie nawiąż do odbytej wycieczki. Powiedz, aby dzieci w zespołach (A, B, C, D) porozmawiali:

- czy wycieczka przebiegała zgodnie z planem?
- co się udało i dlaczego?
- co było trudne i dlaczego?
- jak pokonywali napotykane trudności?

3. 1. Rozdaj karty pracy – Zwiastuny wiosny (załącznik nr 3)

Uczniowie wypisują bądź rysują symbolicznie zapamiętane oznaki wiosny.

Zaproponuj, aby każdy powycinał swoje odpowiedzi i położył na przygotowanym plakacie:

Rośliny	Ptaki	Owady

Uczniowie sprawdzają poprawność wykonania zadania i przyklejają. Powiedz uczniom, aby pracę wykonali starannie, gdyż będą ją mogli zamieścić na wystawie.

Po skończonej pracy poproś liderów grup, aby zaprezentowali jej wyniki. Uczniowie porównują i przeliczają ilość znalezionych zwiastunów. Praca każdego zespołu zostaje nagrodzona okłaskami.

4. Gra – wiosenne memory

Podziel grupę na 3-4 zespoły.

Zaproponuj grę pt. „Wiosenne Memory”, do której uczniowie sami przygotowują pomoce. Każdy uczeń bierze dwie karteczki. Na jednej rysuje zwiastun wiosny, na drugiej pisze jego nazwę.

Kartki zostają położone na stole tak, aby nie było widać obrazków i nazw. Jeden z uczestników odkrywa dwie kartki. Jeśli stanowią parę (nazwa pasuje do obrazka), uczestnik ją zatrzymuje i gra dalej. Jeśli nie uda się odkryć pary, odkłada je obrazkiem/nazwą do dołu i grę zaczyna następny gracz. Wygrywa ten, kto zbiera najwięcej par.

5. Taniec „Wisenny krakowiaczek” - pozwól, aby uczniowie sami ułożyli prostą choreografię do melodii krakowiaka. Chętne dzieci prezentują figury a pozostałe naśladują.

6. Zabawa ruchowa przy muzyce „Wisenny deszczyk” (źródło – materiały PSPiA KLANZA) lub inny piosenka znany uczniom.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

5. Przyroda wiosną ma postać radosną!

Cele edukacyjne:

- poznanie fragmentu „baśni o ziemnych ludkach”,
- wielozmysłowe poznawanie aktualnej pory roku - odkrywanie zapachów, dźwięków i barw,
- kształtowanie wrażliwości na piękno świata przyrody.

Czas:

2 godz.

Środki dydaktyczne:

lupy, lornetki, aparaty fotograficzny, kamera, dyktafon, słoiki, woreczki foliowe, pudełka, torby, notesy, ołówki.

Opis:

1. Podaj cel spotkania. Zaproś do wysłuchania fragmentu baśni pt. „Baśń o Ziemnych Ludkach” – J. Ejsmonda:

W głębi ziemi, wśród korzeni, żyją sobie Ziemne Ludki

.....

Zakończ czytanie na słowach:

I zapachnie bez w ogródkach i zadzwonią leśne dzwonki

Nad polami, nad niwami wzniosą rzewną pieśń skowronki.

Pozwól chętnym dzieciom powiedzieć w jaki sposób Ziemne Ludki przygotowywały się na przyście wiosny. Przypomnij, że my też przygotowujemy się na jej przyście, poszukując o niej różne informacje.

Powiedz, że nurtują cię pytania: Czy wiosna pachnie? Czy można ją usłyszeć? Jakie ma kolory?

Zapytaj: Jak to sprawdzić?

Wysłuchaj propozycji. Gdyby uczniowie nie wymienili wyjścia na spacer - sama to uczyn.

2. Zaproś na spacer. Powiedz, że spacer będzie dobrą okazją, do zebrania informacji na ten temat.

Zaprowadź uczniów w takie miejsca, gdzie same będą odkrywać, badać i poszukiwać odpowiedzi na postawione pytania.

Zadbaj, aby zebrane informacje zostały udokumentowane (nagrane, zapisane, narysowane, zaznaczone symbolicznie....)

DZIAŁANIA UCZNIÓW

6. Dzielimy się doświadczeniami

Cele edukacyjne:

- kształtowanie umiejętności wyrażania swoich spostrzeżeń i wrażeń. wdrażanie do wielozdaniowej, spójnej wypowiedzi,
- kształtowanie umiejętności klasyfikowania zgodnie z podanym kryterium, wzbogacanie słownictwa o nowe pojęcia, słowa i zwroty,
- rozwijanie wyobraźni podczas słuchania utworu literackiego.

Czas:

2 godz.

Środki dydaktyczne:

duże arkusze papieru, przybory do malowania, mazaki, kredki, klej, kolorowe gazety, kolorowy papier krepina, dyktafon,

Opis:

1. Nawiąż do wrażeń z odbytego spaceru. Przypomnij co było jej celem.
Przygotuj trzy plakaty:
 - Kolory wiosny.
 - Dźwięki wiosny.
 - Zapachy wiosny.Zachęć do wypowiadania się na temat spostrzeżeń, zebranych informacji i przeżytych wrażeń.
Poproś trzech uczniów (każdy przy osobnym plakacie), aby słuchając wypowiedzi kolegów, hasłowo uzupełniali plakaty. Powiedz, że plakaty, zostaną wyeksponowane na wystawie.
Podsumowując poproś, aby każdy dokończył zdanie:
Wiosna jest jak.....
ponieważ.....
Nagraj wypowiedzi dzieci (za ich zgodą). Będzie je można wykorzystać podczas wystawy.
2. Portret wiosny – praca w grupach wykonana techniką kolażu.
Przygotuj duże arkusze papieru. Każdy oznacz symbolem:
 - „oko” – (barwy wiosny)
 - „ucho” – (dźwięki wiosny)
 - „nos” – (zapachy wiosny)Rozłóż arkusze w różnych częściach sali. Zaprosz uczniów, aby podeszli do wybranego przez siebie arkusza i wspólnie z innymi wykonali „Portret Wiosny”.
Powiedz, że te prace będą mogli zaprezentować na wystawie.
W czasie, kiedy prace schną, poproś, aby uczniowie przyjęli wygodną dla siebie pozycję i zamknęli oczy.
3. Przeczytaj wiersz „Wiosenne pytania” H. Zdzitowieckiej (załącznik nr 5)
Uczniowie dobierają się w pary. Jedna osoba leży na brzuchu a druga rysuje jej palcem na plecach „coś wiosennego”. Może to być zwiastun wiosny (kwiat, ptak, słońce...). Osoba leżąca, za pomocą doznań dotykowych, odgaduje treść rysunku. Jeśli ma trudności z odgadnięciem, może poprosić o powtórzenie. Potem następuje zmiana ról.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

7. Przygotowujemy wystawę

- Cele edukacyjne:
- kształcenie umiejętności planowania pracy,
 - kształtowanie postawy poszanowania prawa innych do własnego zdania,
 - rozwijanie umiejętności współpracy.
- Czas: 3 godz.
- Środki dydaktyczne: kartki papieru, mazaki, klej, taśma klejąca, wytwory prac plastycznych wykonanych podczas projektu, zdjęcia.

Opis:

1. Zabawa rozwijająca zmysł dotyku pt. „Niespodzianka”.
Poproś, aby uczniowie ustawili się w kole (buzią do środka koła) i ręce schowali do tyłu. Każdemu dziecku włóż w dłonie niewielki przedmiot.
Cz. I Każdy uczeń dotykiem bada swoją „niespodziankę”. Stara się zapamiętać jej kształt, fakturę, wielkość i w myśli odgadnąć co to jest. Na swój sygnał przedmiot zostaje przekazany sąsiadowi z prawej strony. Ten zapoznaje się z nim i przekazuje dalej. Przedmioty wędrują dookoła z rąk do rąk, aż wrócą do właściciela.
Cz. II Teraz wskazany uczeń (trzymając w dłoniach swój przedmiot) opisuje go, mówiąc jaki on jest (wymienia cechy zbadane dotykiem), do czego służy, gdzie go można spotkać Nie wolno wymienić nazwy przedmiotu. Nazwę tę odgaduje grupa. Gdy ktoś z grupy poda właściwą odpowiedź, przedmiot zostaje pokazany i dopiero następnie dziecko przystępuje do prezentacji swojego przedmiotu.
Przy dużej ilości uczestników, możemy podzielić grupę na 2-3 zespoły.
2. Podaj cel spotkania. Dokonaj krótkiej rekapitulacji dotychczasowych działań projektowych.
Pozwól uczniom porozmawiać o tym jak sobie wyobrażają przebieg otwarcia wystawy (odwołaj się do doświadczeń uczniów (może ktoś był na jakiejś wystawie, uczestniczył w jej otwarciu – poproś, aby opowiedział o tym innym dzieciom).

3. Planowanie w grupach.

Poproś, aby uczniowie stanęli w kręgu. Zaproponuj odliczanie wg klucza: bocian, jaskółka, skowronek, kukułka. Powstaną cztery grupy. Oznacz stoliki tymi hasłami.

I gr. (bociany) – zastanowi się i zapisze jakie „eksponaty” znajdują się na wystawie

II gr. (jaskółki) – przygotuje na plakacie projekt ogłoszenia informacyjnego

III gr. (skowronki) – projektuje zaproszenia dla gości

IV gr. (kukułki) – planuje miejsce wystawy i organizację przestrzeni

Po skończonej pracy, zaprosz liderów do zaprezentowania wyników pracy grupowej.

Na koniec wspólnie ustalacie tytuł wystawy.

4. Burza mózgów.

Zapytaj – Jak może przebiegać otwarcie naszej wystawy?

Pozwól uczniom porozmawiać o tym jak sobie wyobrażają przebieg otwarcia wystawy - odwołaj się do doświadczeń uczniów (może ktoś był na jakiejś wystawie, uczestniczył w jej otwarciu – poproś, aby opowiedział o tym innym dzieciom).

Zapisuj pomysły na plakacie. Zadbaj, aby żadnych pomysłów nikt nie chwalił i nie krytykował. Dokonajcie wspólnej analizy zgłoszonych pomysłów. Wybierzcie realne i ciekawe.

Wspólnie ułóżcie plan przedsięwzięcia np.

- Powitanie uczestników.
- Poinformowanie, że wystawa jest efektem realizowanego projektu.
- Uroczyste przecięcie wstęgi przez dyrektora.
- Zwiedzanie wystawy przez uczestników.
- Wpisy do książki pamiątkowej.
- Poczęstunek „wiosennym” napojem.

PREZENTACJA

8. Otwieramy wystawę

- Cele edukacyjne:
- rozwijanie umiejętności zaprezentowania efektów pracy projektowej,
 - budzenie dumy z pełnienia roli organizatora wystawy.

Czas: 2 godz.

Środki dydaktyczne: scenariusz otwarcia wystawy.

Opis:

1. Zadbaj, aby 2-3 uczniów witało przy drzwiach zaproszonych gości, wskazało miejsce szatni, poinformowało o miejscu wystawy. Zadbaj, aby wszystko odbywało się wg ustalonego planu. Czuwaj nad przebiegiem przedsięwzięcia i wspieraj uczniów.

EWALUACJA - Refleksja

9. Podsumowanie realizacji projektu

- Cele edukacyjne:
- ukazanie efektów wspólnych działań,
 - wdrażanie do dokonywania samooceny.

Czas: 1 godz.

Środki dydaktyczne: duży arkusz papieru, paski papieru (cegiełki), pisaki, kredki, klej

Opis:

1. Powitaj Dzieci. Poproś, aby usiadły w kręgu. Przypomnij krótko jakie działania podejmowały w czasie całego projektu. Zapytaj:
 - Co sądzą o tym projekcie?
 - Czy warto było przychodzić na te zajęcia? Dlaczego?
 - Co im się bardzo podobało a co mniej? Dlaczego?
 - Który element projektu był dla nich łatwy a który trudny? Dlaczego?
 - Które działania chcieliby w przyszłości powtórzyć?

2. Mur umiejętności.

Poproś aby uczniowie przez chwilę pomyśleli, czego się nauczyli dzięki działaniom projektowym, czego się nowego dowiedzieli.

Położ przed grupą pocięte paski papieru – „cegiełki” (dobrze gdyby były w kolorze pomarańczowym).

Powiedz, że za chwilę wszyscy zbudują mur umiejętności.

Każdy uczeń bierze 2-4 paski i na nich zamieszcza odpowiedź (pisze, rysuje, zaznacza symbolicznie). Ważne, aby na jednej cegielce była tylko jedna informacja.

Po wykonanym zadaniu grupa siada w kręgu i każdy po kolei prezentując swoją cegielkę, przykleja ją na dużym arkuszu (dbając, aby praca końcowa przypominała prawdziwy mur). Podsumuj efekt tej pracy, podkreśl wagę nabytej wiedzy i umiejętności.

Zachęć, aby rozmawiali o tym z rodzicami.

Podziękuj za pracę, docen zaangażowanie w działania projektowe.

„ROK NA KARUZELI” sł. M. Majewski

Raz w koło, raz w koło, rok się kręci wesoło
Karuzeli nikt nie wstrzyma- wiosna, lato, jesień, zima
Powiedz mi, którą z nich mamy właśnie dziś?
ZIME!
A zimą, a zimą pod śniegową pierzyną, zasną pola i miasteczka
A my po niej na saneczkach, raz i dwa, raz i dwa póki zima trwa.
A gdy śnieg stopnieje wokół jaka przyjdzie pora roku?
WIOSNA!

2. Po łąkach, po drzewach, wiosna kwiaty rozsiewa
Do pomocy słońko woła, coraz więcej barw dokoła
Raz i dwa, raz i dwa – póki wiosna trwa!
A gdy wszystko już wyrośnie, jaka pora jest po wiosnie?
LATO!

3. Ptak śpiewa, ptak śpiewa, wszystko latem dojrzewa
Szkółka cicho odpoczywa a na polach wielkie żniwa
Raz i dwa, raz i dwa – póki lato trwa!
A gdy lato chłód przegoni jaka pora przyjdzie po nim?
JESIEŃ!

4. Po polach, po sadach jesień nam się zakrada
kolorowe figle płata, potem liście uczy latać
raz i dwa, raz i dwa – póki jesień trwa.
A gdy już opadną liście, jaka pora roku przyjdzie?
ZIMA!

5. Raz w koło , raz w koło, rok się kręci wesoło
Karuzeli nikt nie wstrzyma -wiosna, lato, jesień, zima
Raz i dwa, raz i dwa, póki zima trwa.

Uwaga! Na potrzeby tych zajęć proponuję małą modyfikację ostatniego wersu:
raz i dwa, raz i dwa, KARUZELA TRWA!)

PRZYJŚCIE WIOSNY- J. Brzechwa

Naplotkowała sosna,
Że już się zbliża wiosna.
Kret skrzywił się ponuro:
- przyjedzie pewnie furą...
Jeż się najeżył srodze:
- raczej na hulajnodze.
Wąż syknął: - Ja nie wierzę
Przyjedzie na rowerze.
Kos gwizdnął:
Wiem coś o tym,
Przyleci samolotem.
Skąd znowu-
Rzekła sroka -
Ja z niej nie spuszcza oka
I w zeszłym roku w maju
Widziałam ją w tramwaju.
Nieprawda! Wiosna zwykle
Przyjeżdża motocyklem!
A ja wam tu dowiodę,
Że właśnie samochodem.
Nieprawda, bo w karecie!
W karecie? Cóż pan plecie?
Oświadczyć mogę krótko,
Że płynie własną łódką!
A wiosna przyszła pieszo.
Już kwiaty za nią spieszą,
Już trawy przed nią rosną
I szumią:
Witaj wiosno!

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY I

POSZUKIWANIE WIOSNY • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik nr 3¹¹

KARTA PRACY - ZWIASTUNY WIOSNY – w jednej kratce zamieszczamy tylko jeden zwiastun.

¹¹ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY I

POSZUKIWANIE WIOSNY • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik nr 4¹²

Grupa.....

Data.....

Zadanie (co należy zrobić?)	Co będzie potrzebne do wykonania zadania?	Kto jest odpowiedzialny za wykonanie zadania?

¹² Opracowano na podstawie: E. Brudnik, A. Moszyńska, B. Owczarska, 2000, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, cz. I, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce.

WIOSENNE PYTANIA – H. Zdzitowiecka

Ile wiosna ma głosów
i pośpiewów i kwień
gwizdu drozdów i kosów
i zielonych nut – ile?

Szepcze ciepłym podmuchem,
szemrze brzożą nad płotem,
piszczyc z ptaszkiem – maluchem,
brzmi bocianim klekotem.

Ile wiosna barw rodzi,
ile blasków odcieni,
gdy błękitem z chmur schodzi
i w kałużach się mieni?

W kasztanowym jest pąku,
w sadzie bielą się chyli
witrażyki nad łąką
kładzie w skrzydła motyli.

Ile wiosna ma woni,
Jakim wiatrem powiewa?
Pachnie płatkami jabłoni,
co różowią się w drzewach.

Świeżą trawą, strumieniem,
kaczeńcami na łące?
Pachnie światłem czy cieniem?
Kroplą deszczu czy słońcem?

Bibliografia

Brudnik E., Moszyńska A., Owczarska B., 2000, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, cz. I, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce.
Napierała M.P., 2001, *Zbiór zabaw i gier ruchowych*, Wydawnictwo Uczelniczne Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.
Stasica J., 2001, *160 pomysłów na nauczanie zintegrowane w klasach I-III*, Oficyna wydawnicza „Impuls”, Kraków.

Zestawy ścieżek edukacyjnych do klasy II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK

Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Autorka: Kazimiera Piwko

Czas realizacji projektu – 20 godzin

Cele ogólne ścieżki – projektu

- Zapoznanie z głównymi zasadami zakładania ogrodu.
- Rozwijanie umiejętności ogrodniczych.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- odczytuje zadania z planu i sporządza własny plan działań;
- gromadzi niezbędną wiedzę i umiejętności praktyczne związane z zakładaniem ogrodu i prowadzeniem hodowli roślinnych z wykorzystaniem bezpośredniej obserwacji i materiałów źródłowych;
- przeprowadza pomiary, na ich podstawie wykona szkice;
- będzie współzałożycielem klasowego ogródka i zdobędzie sprawność „małego ogrodnika”;
- przygotowuje realizuje wspólnie z grupą prezentację dokonań na uroczyste otwarcie ogródka.

Główne kompetencje kluczowe rozwijane podczas realizacji projektu

- **Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne** - umiejętność rozwijania i wykorzystywania myślenia matematycznego w celu rozwiązywania problemów wynikających z codziennych sytuacji, rozumienie zmian powodowanych przez działalność ludzką oraz odpowiedzialność poszczególnych obywateli.
- **Umiejętność uczenia się** - zdolność konsekwentnego uczenia się, organizowania własnego procesu uczenia się, indywidualnie oraz w grupach.
- **Inicjatywność i przedsiębiorczość** - zdolność do wcielania pomysłów w czyn, a także do planowania przedsięwzięć i prowadzenia ich dla osiągnięcia zamierzonych celów.
- **Kompetencje społeczne i obywatelskie** - rozwój kompetencji osobowych, interpersonalnych obejmujące pełny zakres zachowań przygotowujących do skutecznego i konstruktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Oczekiwane efekty i sposoby zakończenia projektu przez grupę projektową

- Klasowy ogródek.
- Uzyskanie sprawności „małego ogrodnika”.

Ogólne informacje na temat projektu

W ostatnich latach wiedza ludzi na temat właściwego i zdrowego odżywiania systematycznie wzrasta, już coraz więcej mieszkańców zwłaszcza miast przekonało się o wartości świeżych warzyw w codziennej diecie w miejsce przetworzonej żywności, która lansowana jest przez producentów w reklamach. Zaczęto ubiegać się o środki, poszukiwać miejsc, gdzie można by zakładać ekologiczne hodowle roślin. Corocznie powstaje setki takich ogródków: tworzone są na dachach, tarasach, balkonach. To nie tylko powrót do natury, źródło zdrowej żywności, ale również przychodów. Samorządy w miastach ogłaszają konkursy, dotują projekty nie tylko firm, ale i indywidualnych mieszkańców, grup osiedlowych. Są to działania zgodne z trendami ekologicznymi i dlatego tak ważnym zadaniem wczesnej edukacji jest wdrożenie dzieci do zdrowego stylu odżywiania; ograniczenia „śmięciowego” jedzenia na rzecz warzyw i owoców. Najlepszym zaś sposobem jest samodzielne ich „wyprodukowanie” w klasowym ogródku – nic tak nie smakuje jak własnoręcznie wyrwana marchew czy rzodkiewka. Przy tej okazji zdobyta wiedza i umiejętności w zakresie roślinnych hodowli będzie przydatna w życiu.

Nauczyciel może również wykorzystać pomoce dydaktyczne zakupione na potrzeby projektu „Fascynujący świat nauki i technologii”: pojemniki miernicze ze skalą milimetrową, szkolne kredki akwarelowe - 24 kolory, farby plakatywne - 6 kolorów, plastelina w 10 kolorach, blok techniczny kolorowy, klej w sztyfcie, papier ksero biały i kolorowy, koszulki groszkowe, zestaw magnesów, pomoce muzyczne, buum – buum rurki, zestaw małych narzędzi ogrodniczych z tworzywa sztucznego, prostokątna doniczka - korytko z podstawką, nasiona i cebulki roślin oraz kwiatów doniczkowych.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Harmonogram działań

Etap projektu	Działania	Czas
Sformułowanie problemu i celów projektu	1. Starter Uczniowie rozmawiają o ogrodach, poznają typy ogrodów, cel ich zakładania, korzyści jakie przynoszą człowiekowi. Formułują pytania na które będą poszukiwać odpowiedzi na kolejnych zajęciach.	3 godz.
Działania uczniów	2. W ogródku działkowym. Wycieczka do ogródka działkowego, dzieci rozmawiają z właścicielem, przeprowadzają inwentaryzację ogrodu. Dokumentują działania.	3 godz.
Działania uczniów	3. Tajemnice ogródka. Wyeksponowanie wyników obserwacji w postaci planu ogrodu, fotografii, rysunków. Porównywanie liczebności zbiorów roślin danego gatunku. Kreślenie prostokątów.	2 godz.
Działania uczniów	4. Od ogrodów Semiramidy do ogrodów na dachach. Dzieci słuchają ilustrowanego opowiadania nauczyciela o najstarszych i współczesnych ogrodach. Wykonują album „W ogrodzie królowej Bony”.	2 godz.
Planowanie/działania uczniów	5. Zakładamy klasowy ogródek. Dzieci wspólnie z dyrektorem szkoły wybierają miejsce, wytyczają obszar ogródka. Przygotowują harmonogram prac aż do wysiewu i zasadzenia roślin, Sporządzają plan ogródka (dla każdej grupy miejsce na hodowlę) i biznesplan.	2 godz.
Działania uczniów	6. Co zasiejemy? Co zasadzimy? Dzieci ustalają miejsce hodowli dla grup, planują jak je zagospodarować, zbierają informacje o warunkach życia wybranych roślin, przygotowują plakietki. Wybierają nazwę dla ogrodu.	2 godz.
Działania uczniów	7. Już siejemy, sadzimy! Na podstawie zebranych informacji o wybranych do hodowli roślinach dzieci wysiewają rośliny, wytyczają równoległe położone rowki. Wysiewają i sadzą rośliny w donikach. Zakładają karty obserwacji.	2 godz.
Prezentacja	8. Prezentujemy doświadczenia małych Ogrodników. W grupach uczniowie przygotowują swoje prezentacje, wybierają co i jak pokażą. Wybierają przewodnika w grupie i gospodarzy spotkania. Realizują spotkanie z udziałem gości.	3 godz.
Ewaluacja	9. Podsumowanie projektu. Uczniowie wskazują czego się nauczyli, jakie zdobyli umiejętności podczas realizacji projektu. Oceniają przydatność w życiu nabytych umiejętności oraz własną aktywność i kolegów w czasie działań projektowych.	1 godz.

SFORMUŁOWANIE PROBLEMU I CELÓW PROJEKTU

1. Starter

Cele edukacyjne:	• uświadomienie roli ogrodów w życiu człowieka przede wszystkim jako źródła zdrowej żywności, miejsca relaksu, • poznanie rodzajów ogrodów, • rozwijanie umiejętności stawiania pytań, • ustalenie warunków uzyskania sprawności „małego ogrodnika”. rozwijanie umiejętności współdziałania w zespole.
Czas:	3 godz.
Środki dydaktyczne:	slajdy lub fotografie A4 ilustrujące rodzaje ogrodów, piramida żywieniowa, krzyżówka dla pary uczniów, flipcharty, mazaki, kartki samoprzylepne, okazy naturalne i ilustracje warzyw mało znanych, teksty zagadek

Opis:

1. Przywitaj się z uczniami i zapowiedz, że masz dla nich interesującą propozycję. Jaką? Dowiedzą się jak rozwiązać krzyżówkę (załącznik nr 1) i odczytają hasło. Uczniowie pracują w parach. Odczytują hasło krzyżówki.
Zapytaj uczniów co sądzą o propozycji założenia klasowego ogrodu, zastosuj burzę mózgów. Zapisuj na planszy wszystkie wypowiedzi uczniów w dwóch kolumnach: „Zyski”, „Zagrożenia”.
Jakie rodzaje ogrodów wystąpiły w krzyżówce? Co o nich wiecie? Uczniowie przekazują informacje na temat warzywnika, sadu, ogródka. Podsumuj wypowiedzi zadając pytanie: Jakie w nich hoduje się rośliny?
Wyświetl slajdy lub pokaż fotografie na temat innych rodzajów ogrodów, np. pałacowe, parkowe, ozdobne, kwiatowe, zielone, wiszące, tarasowe, dachowe (załącznik nr 2).
2. Praca w grupach.
Podziel klasę na grupy 4 osobowe. Rozdaj im zestawy obrazków warzyw i etykietek z nazwą wg kryterium „części jadalne”, np. jadalne liście, owoce, korzenie, kwiaty, łodygi (załącznik nr 3) Zadaniem grup będzie dopasowanie nazwy do obrazka i utworzenie odpowiednich zbiorów.
3. Zabawa ruchowa „Lubię to warzywo”
Miejsce: boisko, korytarz
Przybory: obrazki warzyw z nazwą (format A4) rozrzucone w różnych miejscach
Przebieg zabawy:
Dzieci stoją na linii startu. Na pytanie: Które warzywo lubisz najbardziej? Dzieci biegają i stają przy wybranej planszy. Zabawę powtarzamy (2-3 razy) zadając pytanie „Które warzywo jeszcze lubisz?”
Następnie grupy wymieniają się łamigłówkami i odgadują rozwiązania. Zaproponujcie, aby wszystkie kartki z propozycjami łamigłówek spiąć razem i utworzyć książeczkę „Sekrety warzyw”.
4. Pokaż dzieciom piramidę żywienia i miejsce jakie zajmują w niej warzywa (załącznik nr 4).
Rozdaj tekst z lukami na temat wartości zdrowotnych warzyw (załącznik nr 5).
Zapytaj: Dlaczego ludzie w miastach zakładają ogrody w różnych miejscach, nawet na dachach?
Jeżeli dzieci pomijają fakty, że to zdrowe, naturalne hodowle, przynoszące korzyści ekonomiczne można dać dzieciom do przeczytania krótki tekst-propozycja (załącznik nr 6).
Zapytaj, czy dzieci czy na pewno są przekonane do tego, aby założyć własny ogródek.
5. Praca w grupach
Zaproś je teraz do stworzenia listy pytań na które będą oczekiwać odpowiedzi w trakcie kolejnych zajęć. Liderzy kolejnych grup odczytują pytania. Pozostałe grupy podkreślają powtarzające się pytania. Listy pytań przyklejamy na arkuszu papieru i zawieszamy w klasie.
Powiedz dzieciom, że podczas realizacji projektu będziecie wspólnie szukać odpowiedzi na pytania. Zawieś obok drugi arkusz i ustal z uczniami, co będziemy robić, żeby znaleźć odpowiedzi na pytania i zrealizować cel projektu.
 - Poznamy różne ogrody w Polsce i na świecie.
 - Sporządzimy inwentaryzację roślin w ogródku działkowym.
 - Dowiemy się jak założyć ogródek.
 - Sporządzimy ogródkowy biznes plan.
 - Zaplanujemy, co zasiejemy, co posadzimy i dlaczego.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

- Wykonamy plakietki informacyjne o naszych roślinach.
 - Przygotujemy grządki pod zasiew.
 - Poznamy sposoby wysiewu nasion i sadzenia rozsady.
 - Wykonamy mini-ogródki zielone.
 - Przygotujemy prezentację „Z doświadczeń małych ogrodników”.
- Postaraj się, aby obie plansze były widoczne w trakcie realizacji projektu.
- Zaproponuj dzieciom zdobycie sprawności „Małego ogrodnika”. Ustal warunki (załącznik nr 7)

DZIAŁANIA UCZNIÓW

2. W ogródku działkowym (lub przydomowym, jeżeli w danej miejscowości nie ma ogródków działkowych)

- Cele edukacyjne:
- poznanie zasad funkcjonowania ogrodu, sporządzenie dokumentacji ogrodu, poznanie roślin stałych i jednorocznych, podstawowych zabiegów i narzędzi ogrodniczych, korzyści z ogrodu,
 - ustalenie zasad obserwacji i pomiarów, korzystania z fiszki problemowej i wspólnej pracy w grupie.
- Czas: 3 godz.
- Środki dydaktyczne: podkładki, szkicowniki, kredki, mazaki, metr krawiecki, aparat fotograficzny, fiszki problemowe dla grup, wyposażenie działki (narzędzia, obudowa grządek, kompostownik itp.)

Opis:

1. Przedstawienie uczniom celu wycieczki do ogrodu działkowego oraz zadań, które będziemy realizować w czasie spotkania. Ustalenie zasad kulturalnego zachowania:
 - Poruszamy się w miejscach wyznaczonych.
 - Zachowujemy spokój.
 - Zadajemy pytania kolejno.
 - Dotykamy rzeczy, roślin za pozwoleniem dorosłego.
 - Potrafimy przeprosić, podziękować.
 - Pracujemy zgodnie w grupach według przydzielonych funkcji i zadań w fiszce (załącznik nr 8).Dokonaj podziału na 4 grupy, nadzoru wybór funkcji (np. fotografa) przydziel niezbędne przybory i materiały. Omów trasę przejścia do ogrodu, przypomnij o przestrzeganiu zasad poruszania się na drodze.
 2. Powitanie i przedstawienie właściciela ogrodu. Poinformowanie go o zasadach pracy grup w ogrodzie. Wyznaczenie miejsca pracy grup zadaniowych: drzewa i krzewy, byliny, rośliny jednoroczne i dwuletnie, narzędzia i sprzęt ogrodniczy.
- Zorganizuj sesję z pytaniami dodatkowymi, wyznacz do notatek sekretarzy grup:
- Jakiej korzyści przynosi ogród?
 - Co jest najtrudniejsze w prowadzeniu ogrodu?
 - Jakich naturalnych sprzymierzeńców ma ogród?
 - Co trzeba zrobić, aby uniknąć stosowania środków chemicznych?
- Pożegnanie, wspólne zdjęcie z gospodarzem ogrodu. Powrót do szkoły.
- Podsumowanie: ocena aktywności uczniów jako zaliczenie pierwszego warunku sprawności „Małego ogrodnika”

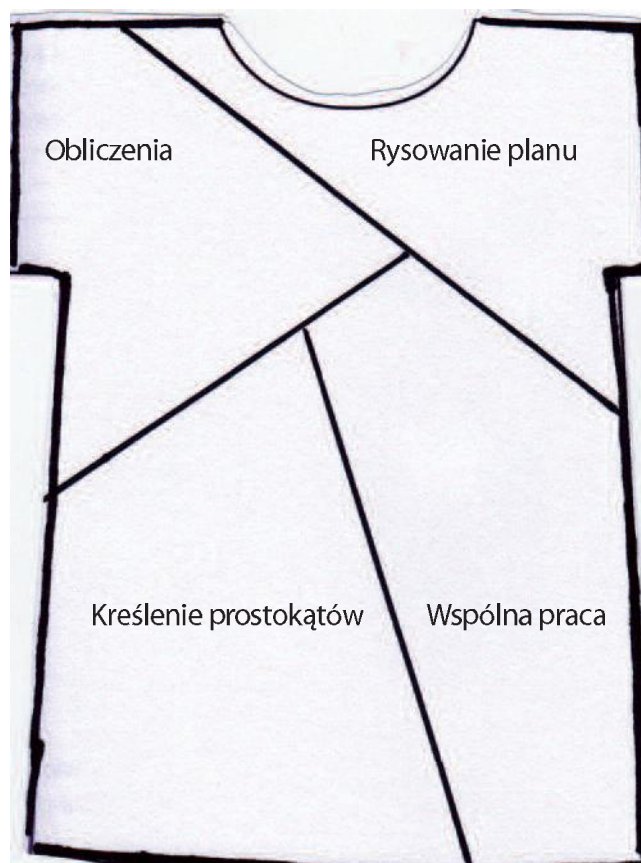
DZIAŁANIA UCZNIÓW

3. Tajemnice ogródka

- Cele edukacyjne:
- sporządzenie szkicu ogrodu na podstawie zebranych wyników obserwacji i wywiadu z ogrodnikiem, posługiwanie się ustalonymi symbolami,
 - rozwijanie orientacji przestrzennej - określanie położenia przedmiotów względem siebie, umiejętności liczenia sytuacyjnego. współpraca całego zespołu dla osiągnięcia celu,
 - wdrażanie do samooceny.
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: kalkulatory, duży karton, fiszki problemowe, symbole, kartki samoprzylepne, fotografie, rysunki, szkice, notatki, linijki, ekierka, kredki, mazaki,

Opis:

1. Zaprosz uczniów do wspólnego spotkania w kręgu, podaj cel zajęć-podkreśl, że włączenie się do wykonania wspólnego planu ogrodu to spełnienie drugiego warunku sprawności „Małego ogrodnika”. To trudne zadanie i będziemy mogli pomagać sobie w kreśleniu, sprawdzaniu obliczeń. Możemy skorzystać przy sprawdzaniu z kalkulatora.
Ustalcie ważne miejsca w ogrodzie, zaznaczcie na planie: np. brama wejściowa, altana, kącik rekreacyjny, kompostownik. Wykreślenie przy pomocy linijki głównych drózek, sprawdzenie za pomocą ekierki odcinków prostokątnych.
2. Praca w grupach.
 - Poleć liderom grup przygotowanie swojej części planu, wykonanie obliczeń, przygotowanie symboli według ustaleń grup, np.
 - Grupy kolejno nanoszą informacje na plan, kreślą grządki przy pomocy linijek i ekierki – czas wykonania dla grupy 5 min. Równolegle mogą pracować 2 grupy.
Zaproponuj, aby czas przed i po uzupełnieniu planu grupy poświęciły przygotowaniu karteczek z dodatkowymi informacjami.
 - Zaprosz grupy, aby dokleiły karteczki z dodatkowymi informacjami i zdjęcia wzdłuż dłuższych boków prostokąta. Prowadź rozmowę: „ogrodowa matematyka”, np.:
 - Jakich drzew było więcej owocowych czy iglastych? O ile było więcej?
 - Jakich drzew owocowych było najmniej? Jakich najwięcej?
 - Ile drzew owocowych i iglastych było razem?
 - Jakiego kształtu był ogród?
 - Grządek jakiego kształtu było najwięcej?
 - Jakich wymiarach były grządki duże?
 - Jakich wymiarach grządki małe?
 - Dlaczego najczęściej grządki mają kształt prostokątny?Dzieci otrzymują informację o zaliczeniu drugiego zadania sprawności.
3. Ewaluacja: Koszulka. Pokoloruj odpowiednio części koszulki.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

4. Co było trudne?
5. Co było przyjemne?

Pogratuluj dzieciom zaliczenia drugiego zadania sprawności „Małego ogrodnika”

DZIAŁANIA UCZNIÓW

4. Od ogrodów Semiramidy do ogrodów na dachach

- Cele edukacyjne:
- poznanie słynnych ogrodów w Polsce i na świecie i zawodów związanych z tworzeniem terenów zielonych,
 - odkrycie skąd pochodzi nazwa włoszczyzna i dlaczego powstają ogrody na dachach,
 - wykonanie albumu „w ogrodzie królowej bony”,
 - rozwijanie kreatywności uczniów - układanie rebusów i zagadek o warzywach,
 - wspólne działanie - wspólna zabawa.

Czas: 2 godz.

Środki dydaktyczne: slajdy, fotografie dotyczące najsłynniejszych ogrodów, kolorowe i białe kartki A4, karton A4 na okładkę, mazaki, klej, długopisy, obrazki warzyw, wycinki z prasy, słownik ortograficzny

Opis:

1. Nauczyciel rozmawia z dziećmi:

Mam dla Was niespodziankę, chcę Wam o czymś ciekawym opowiedzieć. O czym będzie opowieść dowiecie się, gdy dopasujecie nazwy do narzędzi ogrodniczych, a następnie zgodnie ze wskazaniami liczb uzupełnijcie diagram.

S	Ł	A	W	N	E	O	G	R	O	D	Y
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

- Posłuchajcie, popatrzcie jakie słynne ogrody były, jakie przetrwały i jakie powstają. Nauczyciel opowiada na tle slajdów (zał. nr 9), może też być przygotowana krótka prezentacja multimedialna.
- 2. Praca w grupach
Poznaliście już ogrody królowej Bony i warzywa, jakie sprowadziła do Polski. Czekają na Was teraz trudne zadanie. Najpierw podzielimy się na grupy wg kolorów wylosowanych warzyw-uczniowie losują karteczki:
 - I grupa czerwone warzywa: pomidor, marchew, papryka, burak, kapusta, rzodkiewka
 - II grupa białe warzywa: kalafior, seler, pietruszka, chrzan, rzepa, por
 - III grupa żółte warzywa: dynia, cebula, kukurydza, melon, papryka żółta
 - IV grupa zielone warzywa: groszek, sałata, ogórek, cukinia, bób, brokuły
- Zapraszam do pracy. Każdy z Was ułoży własną zagadkę lub rebus. Sprawdzamy w grupie poprawność łamigłówek. Przy ich układaniu możecie użyć przygotowanych materiałów, korzystać ze zgromadzonych wcześniej źródeł i słowniczka ortograficznego.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

- A teraz czeka Was łamanie głowy, wymieńcie się w grupach zagadkami i rebusami.
Życzę dobrej zabawy!
- 3. Zapraszam do kolejnego działania. Wykonajcie obrazki warzywne do zagadek, możecie ozdobić kartki z rebusami. Złożymy je razem, ozdobimy okładki. Wkleimy portret królowej Bony. To kolejna książeczka. Możecie nadać jej tytuł, np. „W ogrodzie królowej Bony”.
Gratuluję zaliczenia trzeciego zadania sprawności „Małego ogrodnika”.
- 4. Oceńcie realizację tego zadania kolorując odpowiednią ilość groszków w strąku (zał. Nr 10)

PLANOWANIE/DZIAŁANIA UCZNIÓW

5. Zakładamy klasowy ogródek.

- Cele edukacyjne:
- wykorzystanie wiedzy uczniów i doświadczeń w wyborze miejsca na ogródek, opracowania jego planu,
 - rozwijanie umiejętności dokonywania pomiarów, wytyczania obwodu prostokąta,
 - próba opracowania biznesplanu i harmonogramu prac. poczucie dumy z faktu zakładania klasowego ogródka.
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: kołki, sznurek, gumowy młotek podkładka, szkieletownik, metr krawiecki lub taśma miernicza, flipchart, aparat fotograficzny, linijki, mazaki, rydel, kartony A4, listewki (paliki), pieczywo, masło, warzywa

Opis:

1. To dzisiaj ten bardzo ważny dzień, Wspólnie z rodzicami, dyrektorem szkoły wybierzemy miejsce na założenie naszego ogródka. Przygotujemy plakietki na grządki dla 5 grup.
2. Praca w grupach.
Podzielcie się na 5 grup według własnego uznania. Wybierzcie lidera. Ustalcie nazwę grupy.
Zapiszcie na kartonie formatu A4, ozdóbcie rysunkami. Podpiszcie się na odwrocie kartki.
Teraz załaminujemy plakaty i umocujemy je do listewki.
Przygotujemy jeszcze bufet kanapkowy. To będą jarskie kanapki (załącznik nr 11)
Zapraszam Was i rodziców do ogrodu. Ustalmy jakiego potrzebujemy miejsca - słonecznego, przy płocie, o miękkiej glebie, o odpowiednich wymiarach dla 5 grządek.
Uczniowie przystępują do wytyczenia obszaru ogródka. Przy pomocy rodziców wbijają kołki i rozciągają sznur, wytyczając obwód ogródka. Za pomocą taśmy mierniczej mierzą długości szerokość powstałego prostokąta – zapisują wyniki pomiarów.
Następnie pod kierunkiem nauczyciela grupy wytyczają obszar przyszłych grządek odmierzają miarką krawiecką długość grządki 1m, wbijają kołki i wiążą sznurek, następnie odmierzają np. 80 cm szerokości i znaczą kołkiem. Znaczą przyszłe grządki wbijając na środku paliki z plakatami.
Zaproponuj okrzyk, oklaski - teren przyszłego ogródka został wyznaczony!
Zaproś dzieci i rodziców do klasy na jarskie kanapki.
3. Wspólna narada w kręgu z udziałem rodziców.
Opracowanie biznesplanu.
Przykład:

Zadania	Koszt	Uwagi
Przekopanie działki		Tata Oli i Marka
Usuwanie trawy, kamieni		dzieci
Zakup 2 kompletów narzędzi dla dzieci		
Zakup nasion i rozsady		
Płotek palikowy na ogrodzenie		

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Zaproponuj uczestnikom spotkania zapisanie harmonogramu prac

Zadanie	Termin wykonania	wykonawcy

4. Spróbujemy dokonać oceny dzisiejszych naszych działań. Zakreśl odpowiedź „tak”, „nie” na karteczkach,
Jestem dumny z naszego ogródka	tak	nie
Byłem bardzo aktywny	tak	nie
Aktywni byli wszyscy uczestnicy	tak	nie
5. Złóż gratulacje z okazji zaliczenia czwartego zadania sprawności „Małego ogrodnika”

DZIAŁANIA UCZNIÓW

6. Co zasiejemy? Co zasadzimy?

- Cele edukacyjne:
- rozwijanie umiejętności planowania, zdobywania wiedzy z różnych źródeł na temat warunków życia wybranych warzyw, przygotowanie plaketek z informacjami o warunkach hodowli,
 - klasyfikacja warzyw ze względu na części jadalne,
 - kształtowanie postawy odpowiedzialności za efekty pracy.
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: plansze, rysunki, poradniki ogrodnicze, opakowania nasion, kartki A4, kredki, linijka, wypełnienie kart informacyjnych

Opis:

1. Dzisiejsze zajęcia poświęcimy przygotowaniu się do wyboru warzyw, jakie wysiejemy posadzimy na naszych grządkach. Sprawdzimy na wstępie czy wiecie, które części warzyw są jadalne. Nauczyciel rozdaje obrazki przedstawiające warzywa i prosi o pokolorowanie jadalnych części. Następnie uczniowie uzupełniają tabelkę.

Nazwa warzywa	Jadalne liście	Jadalne korzenie	Jadalne kwiaty	Jadalny owoc
sałata				
marchew				
pietruszka				
buraki				
pomidory				
brokuły				
ogórek				
szpinak				

Nasz ogródek nie ma zbyt żyznej gleby, rosła tam tylko trawa i chwasty. Musimy wybrać warzywa mało lub umiarkowanie wymagające.

W tym celu warto przynieść różne warzywa i pogrupować je.

2. Wybrałście już warzywa na Wasze grządki, będą mieszkali na jednej grządce a nie wszystkie się lubią, bo zabierają sobie składniki pokarmowe. Pozostaje więc jeszcze sprawdzić, czy będą mogły razem mieszkać (załącznik nr 12). Nazywamy to uprawą współzrędną.
3. Dla wybranych warzyw przygotujemy opis warunków życia, co lubią, czego nie lubią. Możecie wykorzystać piktogramy dotyczące słońca, opadów, temperatury, wilgoci. (załącznik nr 13). Przeczytajcie informacje na torebkach z nasionami. Narysujcie swoją grządkę i zaplanujcie w postaci obrazków, jakie warzywa na niej wyrosną. Zaznaczcie na rogu grządki nasturcję, nagietka lub aksamitkę. Dlaczego wysiewamy te rośliny? Dowiedz się o tym, zapytajcie dorosłych, sprawdźcie w źródłach (załącznik nr 14)

DZIAŁANIA UCZNIÓW

7. Już siejemy, sadzimy!

- Cele edukacyjne:
- praktyczna nauka wiosennych czynności ogrodniczych, posługiwanie się narzędziami, wytyczanie linii równoległych,
 - nabywanie umiejętności czytania instrukcji,
 - wyzwalanie radości i zadowolenia z wykonywanej pracy i wspólnych działań w zespole.
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: narzędzia ogrodnicze (grabie, pazurki, kolec, motyka, łopatka, deseczka, konewka), sznur z kołkami, plakietki o roślinach, rozsada, cienki zeszyt w kratkę, przybory do pisania, aparat fotograficzny.

Opis:

To już ten dzień, kiedy nasze nasiona rozpoczną nowe życie. To bardzo odpowiedzialny moment, musimy być uważni i precyzyjni w naszych działaniach, dlatego rozpoczniemy od przypomnienia zasad siewu i sadzenia.

1. Praca w grupach.

Wyjmijcie z koperty obrazki. Ustawcie je w kolejności zgodnie z zasadami siewu i sadzenia (załącznik nr 15). Dopasujcie nazwy czynności.

Otwórzcie ostrożnie torebki z nasionami, sprawdźcie ich wielkość. Przeczytajcie na opakowaniu uwagi o głębokości i gęstości siewu. Zwróćcie uwagę na termin wysiewu nasion.

Które warzywa wysiejemy dzisiaj a które dopiero w połowie maja?

Dla wysiewu drobnych nasion, aby zachować równomierny ich wysyp przygotujemy prosty siewniczek. Złóżcie na połowę pocztówki. Powstała nam rynienka. Do niej będziemy wsypywać nasiona a one przy poruszaniu będą równomiernie zsuwać się do ziemi.

Sprawdźcie tą czynność ostrożnie nad kartką. Nasiona przesypcie z powrotem do torebki.

Obejrzyjcie dokładnie sadzonki pora i kalarepy, zwróćcie uwagę na długość korzeni. Należy przygotować dołek o takiej głębokości, aby korzenie były proste a miejsce wyrastania łodygi było tuż nad ziemią.

Teraz zapraszam Was do ogródka. Zabierzcie plakietki, sznurek, kołki, grabie, kolec, łopatkę, deseczkę do przyklepania ziemi, nasiona do dzisiejszego wysiewu, kartki do wysiewu.

Pod nadzorem nauczyciela dzieci:

- grabią grządki, usuwają drobne kamyki,
- wytyczają za pomocą sznurka i kołków linie równoległe (wzdłuż krótszego boku grządki) w odległości co 20 cm (tylko do połowy grządki, jeżeli planują jeszcze wysiew w maju) kreślą je patykiem,
- wysiewają nasiona,
- przykrywają ziemią,
- przyklepują deseczką,
- znakują miejsce wkładając w ziemię patyczek z plakietką.

Ogłoś zakończenie prac ogrodniczych, przypomnij liderom o zabraniu narzędzi, opakowań, następnie wyczyszczeniu narzędzi i umyciu dokładnym rąk.

Zachęć dzieci do spontanicznych wypowiedzi, aby mogły wyrazić swoje emocje, możesz na początek wykorzystać emotikony a następnie poprosić o uzasadnienie wyboru (załącznik nr 16).

Zaproponuj grupom dzienniczki obserwacji rozwoju roślin od nasienia. Zachęć dzieci do wypowiedzi, co będziemy w nich dokumentować. Rozdaj grupom zeszyty i do wklejenia karty obserwacji (załącznik nr 17). Dokonajcie pierwszego wpisu z dzisiejszego dnia. Narysujcie w uwagach emotikon dnia.

Pogratuluj zaliczenia piątego i ostatniego zadania sprawności „Małego ogrodnika”

Poproś uczniów, aby zastanowili się nad nazwą naszego ogródka.

PREZENTACJA

8. Prezentujemy doświadczenia małych ogrodników.

- Cele edukacyjne:
- doskonalenie umiejętności wspólnego planowania i prezentowania efektów pracy własnej i zespołu,
 - rozwijanie kreatywności przy przygotowaniu i realizacji spotkania. budzenie uczucia satysfakcji, radości z osiągnięć.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Czas: 3 godz.

Środki dydaktyczne: wypracowane materiały, dokumentacja w postaci fotografii, szkiców, plakatów, materiały źródłowe, założony ogródek, zakupione narzędzia ogrodnicze, materiały na totem i nazwę ogródka, cenówki, dyplomiki sprawności „Małego ogrodnika”.

Opis:

1. Nauczyciel organizuje plebiscyt na nazwę ogródka: zapisuje propozycje na planszy, dzieci wybierają nazwę głosując przez przyklejenie cenówki. Teraz tylko brakuje totemu z nazwą.
Nauczyciel prezentuje przyniesione materiały (palik z umocowanym wieszakiem na ubrania, stare ubrania, kapelusz...) Jaką postać możemy wykonać? Może ogrodnika, stracha na wróble, czarodzieja.
2. Dzieci montują kukłę (realizuje grupa konstruktorów, pozostałe grupy przygotowują elementy, np. głowa, napis z zawieszka).
3. Zaproś dzieci na środek sali, podziękuj za wspaniałą pracę, efekty. Pogratuluj zdobycia przez wszystkich sprawności „Małego ogrodnika”, czego potwierdzeniem jest dyplomik (załącznik nr 18), wręcz go uczniom osobiście. Zmotywuj do dalszych działań stwierdzeniem, że następnym etapem może być dyplom, certyfikat super ogrodnika.
4. Wyznacz czas przygotowań do prezentacji. Ustal kolejne czynności:
 - wybór przewodników w grupach do prezentowania doświadczeń i osiągnięć grupy;
 - wybór 2 gospodarzy spotkania;
 - wybór 3 uczniów do wykonania galerii klasowej;
 - zagospodarowanie przestrzeni sali;
 - przygotowanie wystaw w 4 grupach;
 - zakończenie przygotowań;
 - powitanie gości, podanie celu spotkania;
 - zaproszenie do ogródka – przejście wszystkich z totemem;
 - wkopanie totemu, demonstracja ogródka;
 - prezentacja klasowej galerii;
 - zwiedzanie wystaw grup;
 - wręczenie podziękowań sojusznikom projektu; dyrektorowi, rodzicom, właścicielowi ogródka działkowego;
 - wspólna fotografia, zaproszenie sojuszników do dalszej współpracy.

EWALUACJA

9. Podsumowanie projektu.

Cele edukacyjne:

- wdrożenie dzieci do samooceny i oceny zbiorowych działań i uzyskanych efektów,
- przyjmowanie uwag krytycznych,
- umiejętność obiektywnej oceny, wyciągania wniosków i projekcji dalszych działań.

Czas: 1 godz.

Środki dydaktyczne: „tarcza strzelecka”, zabawa testowa „mały ogrodnik – tak-nie”, kolorowa taśma, cenówki, plakat z pytaniami

Opis:

1. Zaproś dzieci do spotkania na środku klasy i zabawy testowej.
Przez środek rozłóż taśmę drogową. Wyznacz pole na „tak” i pole na „nie” – np.

Tak	Nie

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Nauczyciel podaje pytania, dzieci wybierają odpowiedź i przechodzą na odpowiednie pole.

- Głównym zajęciem ogrodnika jest budowanie domków dla ptaków
 - Rozsadę sałaty należy posadzić już w marcu.
 - Nasiona fasoli wysiewa się po 15 maja
2. Uczniowie zasiadają w kręgu, na środku plakat „Co mi się najbardziej podobało? Co denerwowało? Swoje głosy oddają przyklejając „cenki” (załącznik nr 19).
- Poproszę Was jeszcze o ocenę wkładu pracy i atmosferę w czasie realizacji naszego projektu. Zaznaczcie ocenę na tarczy strzeleckiej (załącznik nr 20)

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik nr 1¹

Krzyżówka

Odgadnij hasła i wpisz, w niektórych z nich chochlik poprzestawiał sylaby. Odczytaj główne hasła.

											12.	13.
1.						7.					K	S
W			4.	5.		P		9.		11.	A	Z
A			K	C		O		K		G	B	P
R	2.		A	U		M		U	10.	R	A	I
Z	S	3.	P	K	6.	I		K	O	Z	C	N
Y	A	S	U	I	D	D	8.	U	G	Ą	Z	A
W	Ł	A	S	N	Y	O	G	R	Ó	D	E	K
N	A	D	T	I	N	R	R	Y	R	K	K	
I	T		A	A	I		O	D	E	A		
K	A				A		C	Z	K			
							H	A				

1. Ogród z warzywami

2. **tasza**

3. Ogród z drzewami owocowymi

4. **pukasta**

5. Warzywo podobne do ogórka

6. **niady**

7. **dorpomi**

8. W strączku jak fasola

9. Ma jadalną kolbę

10. Z niego mizeria

11. Na niej warzywa

12. To druga nazwa cukini

13. **nakszpi**

Załącznik nr 2²

Mogą to być przykłady rodzajów ogrodów jak poniżej – fotografie można znaleźć w Internecie np. pod hasłem obrazy dla „typy ogrodów”

Ogród pałacowy (Książ)

Warzywnik

Ogródek kwiatowy

Ogródek wiszący

Ogródek doniczkowy

¹ Opracowanie własne.

² Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik nr 3³

Jadalne liście

sałata
szpinak
szczaw
rabarbar (ogonki)
kapusta
cebula
cykoria

Jadalne korzenie, bulwy

ziemniak
marchew
seler
pietruszka
burak
rzodkiewka
rzepa

Jadalne owoce

pomidor
dynia
fasola
papryka
kukurydza
groch
ogórek

Jadalne łodyg

kalarepa
por
szparagi

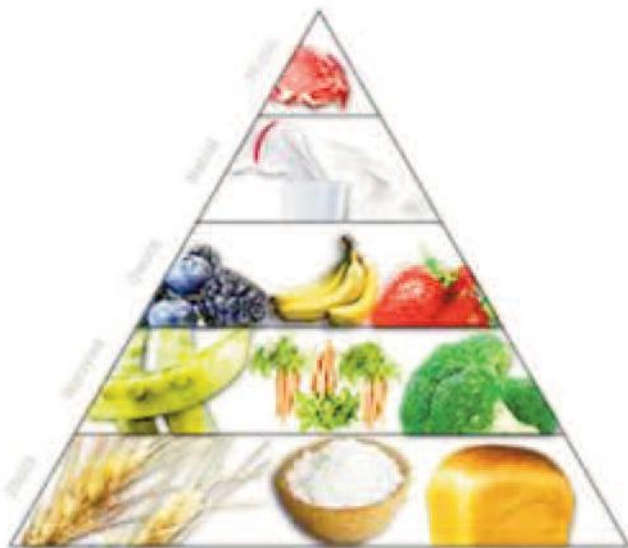
Jadalne kwiaty

brokuł
kalfior

2
73

³ Opracowanie własne.

Piramidy żywieniowe

Uwaga: można pokazać 2-3 wersje piramid, w których zmieniane są priorytety żywieniowe zawsze jednak warzywa nie zmieniają swojej pozycji. Różne rodzaje piramid można znaleźć w Internecie pod hasłem obrazki dla „piramidy żywieniowej”

74

Załącznik nr 5

Przeczytajcie tekst. Wpiszcie w luki brakujące wyrazy. Znajdźcie je pod tekstem. Przekonacie się, że warto spożywać wszystkie warzywa, nawet jak niektórych nie lubicie.

W Polsce uprawia się około 40 gatunków warzyw. Dlaczego? Są zdrowe!

Możesz jeść ich dużo i nie przytyjesz, bo mają niewiele i

Mają dużo i

Usuwać z organizmu

Zawierają ogromną ilość..... do 96%.

witamin • soli mineralnych • wody • cukru • szkodliwe związki • tłuszczu

⁴Opracowanie własne.

Przeczytajcie uważnie tekst, dowiedcie się z niego jak ważną rolę odgrywają ogrody na dachu, jakie przynoszą korzyści, zwłaszcza w dużych miastach, gdzie miejsc zielonych jest coraz mniej.

Co daje zielony ogród na dachu?

- stałe obcowanie z zielenią
- daje możliwość wspólnych spotkań mieszkańcom
- wpływa na samopoczucie
- zatrzymanie opadów atmosferycznych
- zwiększa trwałość dachu
- odporność na ogień
- tłumi hałas
- zwiększa ciepłotę budynku
- oczyszcza powietrze
- dostarcza warzyw ekologicznych

Jak z tego wynika przynosi materialne zyski. Wprawdzie na początku trzeba w taki ogród zainwestować, ale potem przynosi wieloletnie korzyści.

Sprawność „Małego ogrodnika” zdobędzie ten, kto będzie:

- uczestniczył w poznaniu ogrodu działkowego i przygotowaniu jego inwentaryzacji
- wspólnie z kolegami sporządzał plan ogrodu i dokonał jego opisu (botanicznomatematycznego)
- współuczestniczył w stworzeniu książeczki o warzywach
- tworzył wspólnie z kolegami plan ogrodu klasowego, harmonogram prac i biznesplan dla jego powstania
- uczestniczył w przygotowaniu grządek i wysiewie nasion

⁵ Opracowano na podstawie artykułu A. Kowalczyk, *Zielone dachy szansą na zrównoważony rozwój terenów zurbanizowanych*, Uniwersytet Warszawski, s. 66-81.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik nr 8⁶

Fiszka problemowa Drzewa i krzewy

Grupa I – pracują:

Data obserwacji Miejsce obserwacji: ogród działkowy (prydomowy)

Zadania	Źródła, materiały	Uwagi/czas
1. Wybierzcie lidera, fotografa, sekretarza, rysownika, rachmistrza	posiadane umiejętności	5 min
2. Zabierzcie niezbędne materiały zgodnie z funkcjami	kartki, szkicownik, kredki, mazaki, aparat fotograficzny, zegarek, kalkulator, teczkę	5 min
3. Wykonajcie ogólny szkic, zaznaczcie ważne obiekty oraz drzewa i krzewy	obserwacja, szkicownik, kredki, mazaki, symbole dla drzew	$\oplus$ $\triangle$ $\bigcirc$ liściaste iglaste krzew 15 min
4. Obserwacja drzew owocowych, szkic sylwetki, przeliczanie: owocowe – szt. wiśnie – szt. jabłonie – szt. śliwy – szt. grusze – szt. czereśnie – szt. orzech – szt. inne – szt.	kartki A5, mazaki	15 min
5. Iglaki – szt.	jak wyżej	5 min
6. Krzewy owocowe: porzeczki – szt. – szt. agrest – szt. – szt. maliny – szt.	jak wyżej	15 min
7. Ułóżcie i zapiszcie pytania do ogrodnika:	kartka, długopis	10 min

2

76

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Fiszka problemowa Rośliny wieloletnie, byliny

Grupa II – pracują:

Data obserwacji Miejsce obserwacji: ogród działkowy (przydomowy)

Zadania	Źródła, materiały	Uwagi/czas
1. Wybierzcie lidera, fotografa, sekretarza, rysownika, rachmistrza	posiadane umiejętności	5 min
2. Zabierzcie niezbędne materiały zgodnie z funkcjami	kartki, szkicownik, kredki, mazaki, aparat fotograficzny, zegarek, kalkulator, teczkę	5 min
3. Poszukajcie, dowiedzcie się, jakie rośliny zielne, wieloletnie są w ogrodzie: chrzan – szt. szparagi – rabarbar – szt. szpinak – szczaw – szt. truskawki – grządka poziomki	aparat fotograficzny, kartki do dodatkowych informacji, szkicownik, mazaki, rośliny do obserwacji	15 min rośliny będą już wypuszczać młode pędy
4. Jakie rośliny kwiatowe: piwonia – szt. przebiśniegi – szt. kosaciec – szt. niezapominajka – margerytka – szt. stokrotki – szt. krokusy	aparat fotograficzny, kartki do dodatkowych informacji, szkicownik, mazaki, rośliny do obserwacji	15 min przebiśniegi krokusy powinny już kwitnąć,
5. Przygotujcie pytania dla ogrodnika.	kartka, długopis	10 min

2
77

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Fiszka problemowa

Co siejemy i kiedy?

Grupa III – pracują:

Data obserwacji Miejsce obserwacji: ogród działkowy (przedomowy)

Zadania	Źródła, materiały	Uwagi/czas
1. Wybierzcie lidera, fotografa, sekretarza, rysownika, rachmistrza	posiadane umiejętności	5 min
2. Zabierzcie niezbędne materiały zgodnie z funkcjami	kartki, szkicownik, kredki, mazaki, aparat fotograficzny, zegarek, kalkulator, teczkę	5 min
3. Obejrzyjcie ogród i przygotujcie pytania dla ogrodnika dotyczące siewu	Kartka, długopis,	15 min Naszkicujcie schemat ogrodu
4. Zaproście do pomocy ogrodnika i poproście o odpowiedzi na pytania oraz wskazanie miejsc wysiewu	kartki, szkicownik, kredki, mazaki, aparat fotograficzny, zegarek, kalkulator, teczkę	20 min zaznaczcie na schemacie grządki do wysiewu
5. Na szkicu nanieście nazwy warzyw i roślin ozdobnych oraz terminy wysiewu	szkic ogrodu, mazaki, wyniki obserwacji i wywiadu	10-15 min
6. Obejrzyjcie nasiona i sposób wysiewania. Zmierzcie wielkość grządek	Nasiona warzyw, kwiatów, narzędzia do wysiewu, kartki na notatki, aparat fotograficzny	20 min

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Fiszka problemowa

Co sadzimy i kiedy? Narzędzia ogrodnicze

Grupa IV – pracują:

Data obserwacji Miejsce obserwacji: ogród działkowy (prydomowy)

Zadania	Źródła, materiały	Uwagi/czas
1. Wybierzcie lidera, fotografa, sekretarza, rysownika, rachmistrza	posiadane umiejętności	5 min
2. Zabierzcie niezbędne materiały zgodnie z funkcjami	kartki, szkicownik, kredki, mazaki, aparat fotograficzny, zegarek, kalkulator, teczkę	5 min
3. Zajrzyjcie do schowka na narzędzia. Sfotografujcie narzędzia. Wybierzcie, te które waszym zdaniem będą pomocne przy sadzeniu. Poproście ogrodnika o sprawdzenie.	aparat fotograficzny, szkicownik, karki na notatki, długopis, mazaki	15 min
4. Poproście o kalendarz terminów sadzenia i miejsce warzywa: data data data data	wywiad z ogrodnikiem obserwacja rozsady kartki na notatki, długopis, szkicownik, mazaki	10 min Zwrócić uwagę na czas przygotowania rozsady, pikowania
kwiaty: data data data data	wywiad z ogrodnikiem obserwacja rozsady kartki na notatki, długopis, szkicownik, mazaki	10 min Zwrócić uwagę na czas przygotowania rozsady, pikowania
5. Poznajcie sposoby sadzenia	pokaz	15 min

2
79

Załącznik nr 9

Słynne ogrody

Tak najprawdopodobniej wyglądały słynne ogrody Semiramidy w Babilonie. Zbudował je król Nabuchodonozor dla swojej żony Amytis (ponad 2700 lat temu) która tęskniła za swoim krajem pełnym bujnej zieleni. Zostały uznane za jeden z siedmiu cudów Świata. Zbudowane były na wznoszących się tarasach, mury pokrywały pnącza. Zbudowano sieć kanałów, które doprowadzały wodę na poszczególne tarasy⁷.

Potem ogrody stały się ozdobą pałaców, wiele z nich przetrwało po dzień dzisiejszy.

Zaraz niektóre z nich zobaczycie.

To ogrody Wersalu we Francji. Od nich taki typ ogrodów zaczęto nazywać ogrodami francuskimi. Fotografie można znaleźć w Internecie pod hasłem obrazy dla „ogrody Wersalu”. To ogród cebulkowy w Holandii. Nazywa się Kuchenny (Keukenhof), bo kiedyś był to olbrzymi ogród kuchenny przy pałacu królewskim. Fotografie można znaleźć w Internecie pod hasłem obrazy dla „ogród cebulkowy Holandia”.

W Polsce mamy wiele pałacowych ogrodów, najbardziej znane są dwa miejsca:

Ogrody w Wilanowie i ogrody tarasowe w Książu – fotografie Internet.

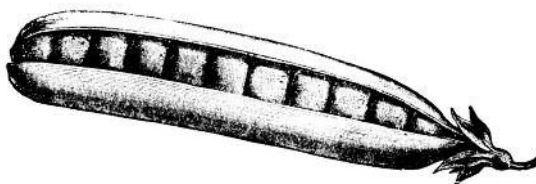
W Polsce ogrody warzywne wprowadziła królowa Bona około 500 lat temu. Kiedy przybyła z Włoch do Polski nie mogła przyzwyczać się do tłustej, mięsnej kuchni, która była powszechna. Sprowadziła więc warzywa z Włoch, które wtedy w Polsce nie były znane. A jakie? Znać je wszyscy, bo to była fasolka szparagowa, karczochy, kapusta, pietruszka, sałata, pomidory, kalafior, szpinak brokuły, seler, pory – i stąd nazwa włoszczyzna.

Sprowadziła też wielu włoskich ogrodników, którzy zakładali ogrody w Krakowie i jej prywatnych posiadłościach, chętnych obdarowywała nasionami warzyw.

Niedawno odtworzono ogrody królowej Bony na Wawelu- można wykorzystać fotografie, Internet, obrazy” ogrody Bony na Wawelu⁸.

Załącznik nr 10⁹

Oceń realizację zadania kolorując odpowiednią ilość groszków w strąku.

Załącznik nr 11

Propozycja jaskrawych kanapek

Źródło: fotografie wykonane przez K. Piwko.

⁷ Na podstawie tekstu „Ogrody Semiramidy”, Wikipedia.

⁸ Na podstawie tekstu „Królowa Bona”, Wikipedia.

⁹ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik nr 12¹⁰

Kto z kim żyje w zgodzie?

Roślina	ZGADZA SIĘ z	Nie zgadza się z
fasola	kalarepą, sałatą, ogórkiem, pomidorem, ziemniakiem, burakiem czerwonym, cząbrem ogrodowym	czosnkiem, grochem, porem i cebulą
 groch	marchwią, rzodkiewką, ogórkiem, sałatą, kalarepą, koprem	fasolą, porem, cebulą, ziemniakiem
 ogórek	fasolą, grochem, cebulą, burakiem, sałatą, porem, koprem	rzodkiewką, pomidorem, ziemniakiem
 ziemniak	kalarepą, szpinakiem, fasolą, czosnkiem, nasturcją, miętą	ogórkiem, grochem, pomidorem, burakiem
 czosnek	marchwią, ogórkiem, burakiem, pomidorem	fasolą, grochem, kalarepą
 kalarepa	fasolą, szpinakiem, ziemniakiem, porem, sałatą, grochem, burakiem	czosnkiem
 marchew	cebulą, pomidorem, rzodkiewką, czosnkiem, porem, grochem, sałatą, kapustą	burakiem czerwonym
 por	cebulą, marchwią, pomidorem, sałatą, kalarepą i rumiankiem	fasolą, grochem, burakiem czerwonym,
 rzodkiewka	sałatą, fasolą, szpinakiem, pomidorem, kalarepą, grochem, marchwią, rzeżuchą	ogórkiem
 burak	cebulą, kalarepą, sałatą, czosnkiem, ogórkiem, koprem	porem, fasolą, szpinakiem, ziemniakiem
 sałata	rzodkiewką, marchwią, ogórkiem, cebulą, pomidorem, fasolą, burakiem, grochem, porem, kalarepą, koprem, miętą	
 szpinak	rzodkiewką, kalarepą, ziemniakiem, fasolą, pomidorem	burakiem czerwonym
 pomidor	marchwią, szpinakiem, kalarepą, burakiem, rzodkiewką, sałatą, porem, czosnkiem	grochem, ogórkiem, ziemniakiem
 cebula	sałatą, marchwią, ogórkiem, burakiem, koprem, cząbrem, rumiankiem	grochem, fasolą, kalarepą

81

¹⁰ Opracowano na podstawie U. Krüger, 1993, *Mali ogrodnicy*, Oficyna Wydawnicza MULTICO, Warszawa, s. 57.

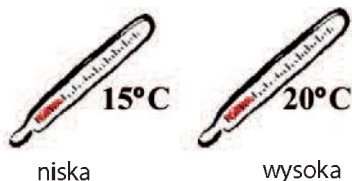
ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

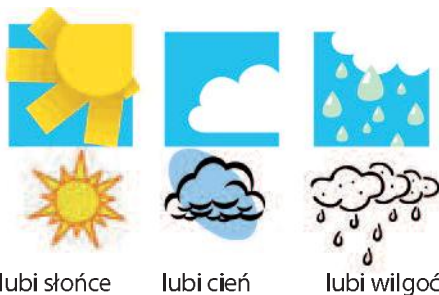
Załącznik nr 13¹¹

Przykładowe piktogramy na plakaty roślin na grządkach

Symbole: temperatura

informacja

lubi przycinanie

lubi pikowanie

lubi spulchnianie

Dzieci po przeczytaniu informacji o warunkach hodowli mogą wykonać plakaty w formacie A5, które zostaną zalaminowane. Mogą korzystać z gotowych znaczków lub je rysować

MARCHEW

20 °C

Wysiew na pocz. IV lub na pocz. VI
Zdrowa, ma sporo soli mineralnych i witamin, zwłaszcza witaminy A.

POMIDOR

pow. 20 °C

Sadzimy z rozsady – po 15 V
Przycinamy boczne pędy
Jest mało kaloryczny, zawiera dużo witamin i soli mineralnych.

¹¹ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

ZAKŁADAMY KLASOWY OGRÓDEK • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik nr 16

Załącznik nr 17¹⁴

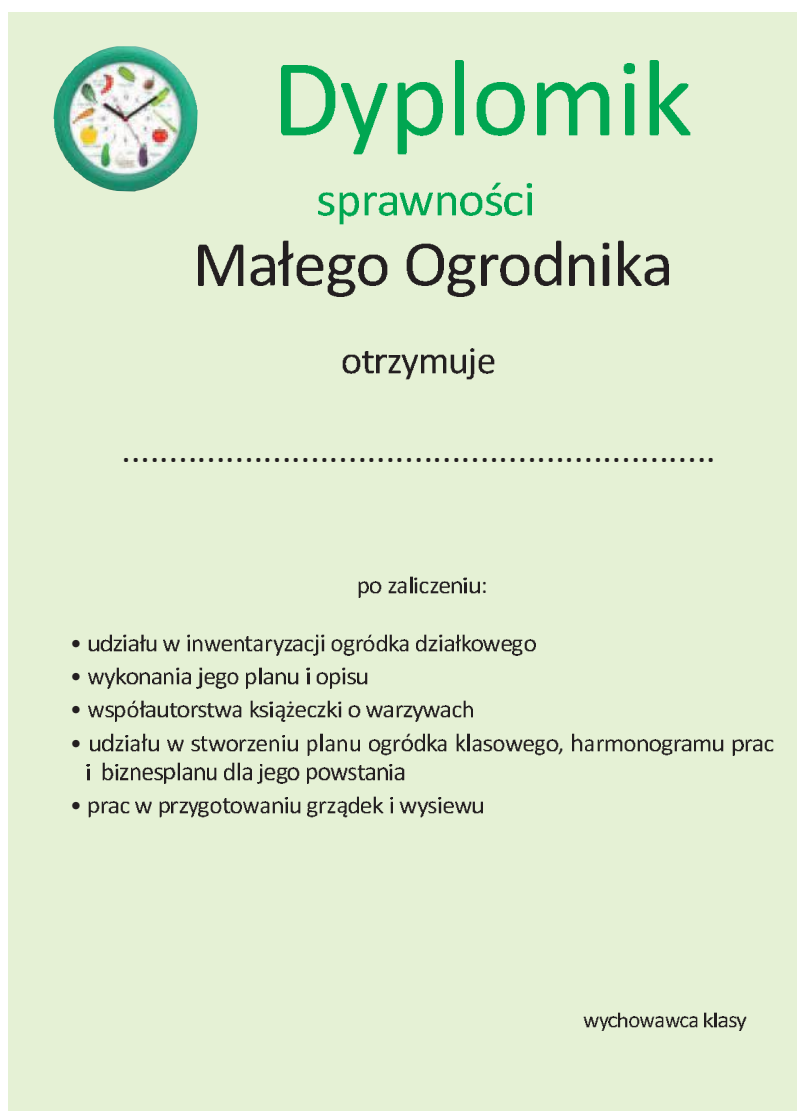
Karty obserwacji

Co wysialiśmy? 1. ile rzędów?.....
 2. ile rzędów?.....
 3. ile rzędów?.....
 Co posadziliśmy? 1. ile sadzonek ?.....
 2. ile sadzonek ?.....

Data/godz.	Roślina	Wzrost-pomiar	Zmiany – opis i szkic	Uwagi
15 IV g.10.00		wysiew na gł.2 cm		Siew prawidłowy
30 IV g.10.00				

Dziennik obserwacji jest wspólny dla grupy, ale każdy z członków ma swoją kartę obserwacji.

¹⁴ Opracowanie własne.

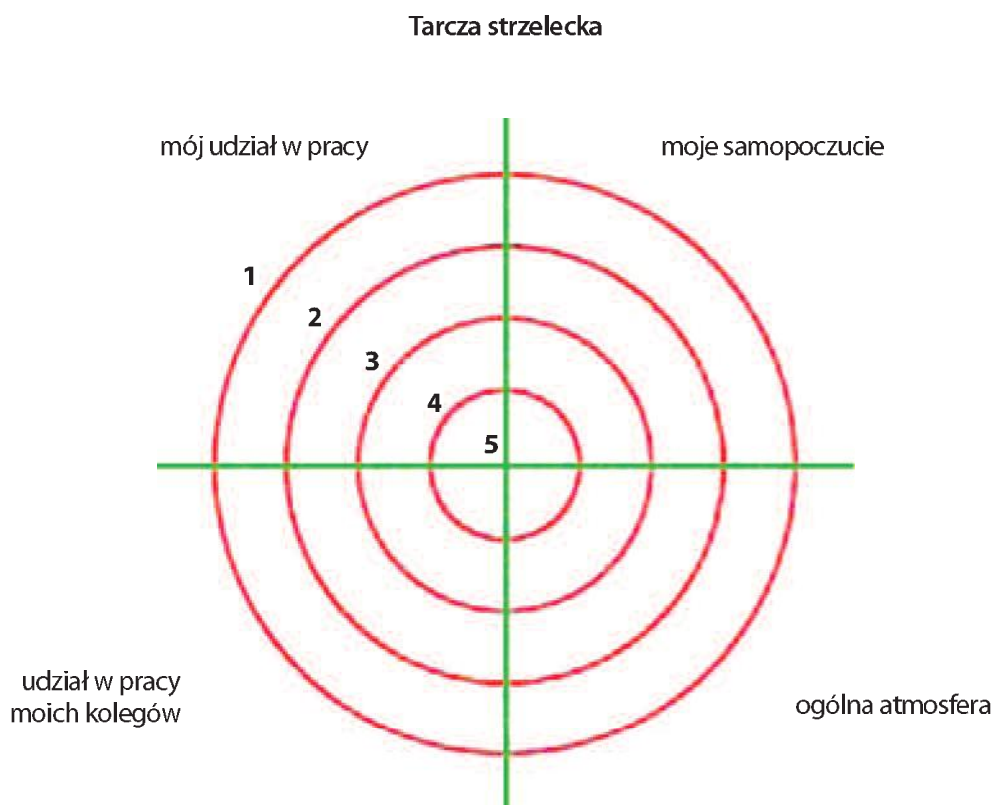

Co mi się najbardziej podobało w projekcie?

1. Wycieczka do ogrodu działkowego
2. Zbieranie informacji o warzywach
3. Praca na książeczką „W ogrodach królowej Bony
4. Zdobywanie sprawności „małego ogrodnika”
5. Praca nad planem ogródka klasowego
6. Sporządzanie harmonogramu prac i biznesplanu
7. Wystawa i nasze prezentacje dla gości

Uwaga: dzieci otrzymują po 3 cenówki i wklejają je wg własnej oceny

¹⁵ Opracowanie własne.

Bibliografia

- Tony B., 2002, *Rusz głową*, Ravi, Łódź.
- Freinet C., 1993, *Gawędy Mateusza*, PSAPF, Otwock-Warszawa.
- Harmin M., 2004, *Duch klasy. Jak motywować uczniów do nauki?*, -CEO- CIVITAS, Warszawa.
- Kędra M. (red), 2009, *Samorządna organizacja życia klasy w społeczeństwie obywatelskim*, Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły „Otwarte okno”, PSAPCF, Moszczanka.
- Klus-Stańska D., 1999, *W nauczaniu początkowym inaczej*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.
- Krüger U., 1993, *Mali ogrodnicy*, Oficyna Wydawnicza Multico, Warszawa.
- Łukasik J. M., 2009, *Spoko lekcji, czyli 65 sposobów na oryginalne zajęcia*, Jedność. Kielce.
- Napiórkowska Z., 2005, *Samorządna organizacja życia klasy*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.
- Pana J., 2013, *Trening mentalny. Gry i zabawy dla dzieci*, Helion, Gliwice 10.
- Piwko K., 2006, O „Elementarnej szkole aktywności”, [w]: Kędra Marzena (red), *Ja wobec pedagogiki Celestyna Freineta. Wychowanie moralne i obywatelskie*, Wyd. Nowik, Opole.
- Piwko K., 2010, *Miejsce dziecka w pedagogice Celestyna Freineta*, Życie Szkoły nr 11.
- Piwko K., 2009, *O doświadczeniach poszukujących*, Życie Szkoły nr 10.
- Piwko K., 2002, *O fiskach inspirujących*, Freinetowskie Inspiracje nr 1(25)
- Semenowicz H., 2002, *Nowoczesna szkoła francuska technik Freineta*, PSAPCF Otwock-Warszawa.
- Silberman M., 2005, *Uczymy się uczyć*, GWP, Gdańsk.

¹⁶ Opracowano na podstawie: E. Brudnik, A. Moszyńska, B. Owczarska, 2000, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, cz. I, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce.

Zestawy ścieżek edukacyjnych do klasy II

LABORATORIUM ŚWIATŁA

Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Autorka: Kazimiera Piwko

Czas realizacji projektu – 20 godzin

Cele ogólne ścieżki – projektu

- Zapoznanie się z naturalnymi i sztucznymi źródłami światła, ich wykorzystaniem i znaczeniem.
- Rozwijanie umiejętności organizowania doświadczeń, obserwacji nad badaniem właściwości światła.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- zainteresuje się tematyką światła,
- sprawdzi jakie są źródła światła,
- przeprowadzi obserwację zachowań i emocji ludzi w warunkach jasno-ciemno,
- zastanowi się nad skutkami braku światła w skali mikro i makro,
- poszuka doświadczalnie odpowiedzi na pytanie - jak powstaje tęcza?
- dowie się i sprawdzi, co ma wspólnego zegar słoneczny z teatrem,
- odkryje związki lusterka z matematyką,
- zgromadzi wiadomości na temat wykorzystania optyki w życiu,
- przekona się, że światło ostrzega przed niebezpieczeństwem.

Główne kompetencje kluczowe rozwijane podczas realizacji projektu

- **Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne** - umiejętność rozwijania i wykorzystywania myślenia matematycznego w celu rozwiązywania problemów wynikających z codziennych sytuacji, rozumienie zmian powodowanych przez działalność ludzką oraz odpowiedzialność poszczególnych obywateli.
- **Umiejętność uczenia się** - zdolność konsekwentnego uczenia się, organizowania własnego procesu uczenia się, indywidualnie oraz w grupach.
- **Inicjatywność i przedsiębiorczość** - zdolność do wcielania pomysłów w czyn, a także do planowania przedsięwzięć i prowadzenia ich dla osiągnięcia zamierzonych celów.
- **Kompetencje społeczne i obywatelskie** - rozwój kompetencji osobowych, interpersonalnych obejmujące pełny zakres zachowań przygotowujących do skutecznego i konstruktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Oczekiwane efekty i sposoby zakończenia projektu przez grupę projektową

- Stworzenie Laboratorium światła.
- Zdobycie sprawności „światłobadacza”.

Ogólne informacje na temat projektu

Światło jest wszechobecne w życiu przyrody, niewiele jest organizmów, które przystosowały się do życia w ciemności. Człowiek od dawien dawna ustala swój rytm życia w zależności od światła, żeby mógł bardziej aktywnie funkcjonować ustawicznie dążył do poszukiwania coraz to nowych źródeł światła, odkrywał jego właściwości, aby wraz z rozwojem optyki nie tylko ułatwić sobie życie, ale odkrywać ciągle światła tajemnice. Dzieci rejestrują zjawiska związane ze światłem, poszukują odpowiedzi, zadają pytania „dlaczego?” W ramach realizacji tego projektu sądzę, że poprzez obserwacje, doświadczenia, własne działania znajdą odpowiedź na podstawowe pytania, nabędą umiejętność rozumnego ich objaśniania i podzielą się wiedzą i umiejętnościami z rówieśnikami.

Nauczyciel może również wykorzystać pomoce dydaktyczne zakupione na potrzeby projektu „Fascynujący świat nauki i technologii”: piłki: nożna – treningowa, siatkowa, chusta animacyjna, szkolne kredki akwarelowe - 24 kolory, farby plakatowe - 6 kolorów, plastelina w 10 kolorach, blok techniczny kolorowy, klej w sztyfcie, papier ksero biały i kolorowy, koszulki groszkowe, klocki programowalne, zestaw naukowo budowniczy.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

LABORATORIUM ŚWIATŁA • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Harmonogram działań

Etap projektu	Działania	Czas
Sformułowanie problemu i celów projektu	1. Starter Uczniowie rozmawiają o światłach dnia i nocy, ich źródłach. Budują kabinę ciemności, w niej badają samopoczucie, orientację, odkrywają przyczynę nocnych lęków. Posiadaną wiedzę gromadzą zapisując na mapie myśli. Ustalają stan niewiedzy o świetle, formułują pytania do wyjaśnienia.	2 godz.
Działania uczniów	2. Jak zmienia się światło dnia i nocy? Wyjaśnienie na podstawie doświadczenia zjawisk krótkiego dnia i długiej nocy i odwrotnie. Co to są „białe noce”- gdzie występują, zaćmienie Słońca?. Ustalenie przyczyn nocy ciemnych i jasnych. Ustalenie warunków uzyskania sprawności „światło badacza”. 3. Świat cieni i półcieni Światło ma brata bliźniaka, który pozostaje w cieniu. Wyjaśnienie zjawiska cienia. Oglądanie własnych cieni, cieni różnych przedmiotów. Czy długość cienia jest zawsze taka sama? Doświadczenie z gnomonem, słoneczny zegar. Kiedy występuje półcień? Sprawdzenie w otoczeniu. Zabawa w teatr cieni. 4. Tęczowy krajobraz w klasie Co to jest światło białe? Doświadczenia z pryzmatem. Wykonanie tęczowego bączka- obserwacja zmian przy szybkim ruchu. Wywołanie zjawiska tęczy na ścianie – doświadczenie. Ustalenie, kiedy i gdzie zjawisko tęczy powstaje. Zapamiętanie kolorów tęczy	4 godz.
Planowanie	5. W warsztacie optyka Wizyta w sklepie optycznym. Wywiad i obserwacja warsztatu optyka- czym się zajmuje, narzędzia makro i mikro, tajemnice soczewek- ich zastosowanie. Nagrany filmik „W warsztacie optyka”.	3 godz.
Działania uczniów	6. O zajączkach z lusterka i lustrzanej matematyce Sprawdzanie przenikania światła przez różne przedmioty, siła i ośrodek światła- jak się chronić? Zabawa z lusterkiem: w zajączki na ścianie i matematyczne odkrywanie 7. Światła, które ostrzegają Wykonanie atlasu „Światła ostrzegają” – praca z materiałami źródłowymi. Rozmowa o skutkach, kiedy światła i światło zawodzą.	5 godz.
Prezentacja	8. Otwieramy Laboratorium Światła Przygotowanie stolików zadaniowych dla uczestników zwiedzania. Zorganizowanie kącika ciekawostek, przygotowanie prezentacji filmiku „w warsztacie optyka”. Przygotowanie planu pobytu w laboratorium, przydział zadań w grupach, powierzenie funkcji.	3 godz.
Działania uczniów	9. Podsumowanie projektu Podsumowanie i rozmowa o efektach projektu: Czego się dowiedzieliśmy o świetle? Co nas najbardziej zadziwiło? Jaki był udział własny w zadaniach projektowych?	1 godz.

SFORMUŁOWANIE PROBLEMU I CELÓW PROJEKTU

1. Starter

- Cele edukacyjne:
- rozwijanie gotowości pamięci, skojarzeń i klasyfikacji.
 - rozwijanie umiejętności prowadzenia doświadczeń,
 - nazywanie swoich emocji.
 - nauka formułowania pytań dla działań poszukiwawczych w projekcie.
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: kartki ksero A3, mazaki, kredki, koce, pinezki, karty pracy, latarka, arkusz do flipcharta, słoneczka i księżycy do ewaluacji

Opis:

1. Zaprosz dzieci do kręgu, przywitaj zagadką (załącznik nr 1).
Znamy rozwiązanie zagadki. Wyszukajcie jakie jeszcze znacie przedmioty, urządzenia, które dają światło? Co wiecie o świetle? Odpowiedzi naniesiemy na mapę myśli (załącznik nr 2). Ustalimy pierwsze konary drzewa. Gałęzie i następne konary wykonacie samodzielnie. Pracować będziecie w parach przy stolikach.
2. Mocujemy mapy myśli na bocznej ścianie lub z tyłu klasy (można też na korytarzu). Zobaczymy nasze mapy myśli. Sporo wiecie na temat światła, postaramy się, aby wasza wiedza jeszcze była większa.
3. Za chwilę niespodzianka - sprawdzimy jak czujecie się w ciemności.
Potrzebna nam będzie kabina ciemności. Przyniosłam różne materiały, zastanówcie się gdzie i jak ją zbudować. Padają różne propozycje, oceny „za i przeciw”. Wybieramy pomysł najlepszy i budujemy kabinę.
Każdy z was będzie mógł się sprawdzić w kabinie. Po wyjściu wypełni kartę pracy (załącznik nr 3).
Eksperyment rozpocznij od dzieci chętnych, udział w eksperymencie nie jest przymusowy – mogą być dzieci, które boją się ciemności.
4. Przeczytajmy teraz, jakie towarzyszyły wam emocje, co was zdziwiło, jakie było wasze spostrzeżenie?
Teraz już wiecie dlaczego, sporo ludzi nie lubi przebywać w ciemności. Tylko nieliczne zawody tego wymagają, bo zawsze może zgasnąć latarka. Jakie to zawody?
Czy można teraz dorysować nowy konar? Uzupełnijcie mapę myśli.
5. Usiądźmy w kręgu, zastanówmy się, jakie jeszcze nurtują was pytania, na które podczas realizacji projektu chcielibyście znaleźć odpowiedź. Nauczyciel zapisuje pytania, dołącza swoje propozycje.
6. Czas na podsumowanie. Do koszulki foliowej włożcie kartę pracy i słoneczko lub księżyc: słoneczko znaczy: było przyjemnie, jestem zadowolony, księżyc – niezbyt jestem zadowolony.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

2. Jak zmienia się światło dnia i nocy

- Cele edukacyjne:
- wyjaśnienie zjawiska długości dnia i nocy,
 - rozwijanie umiejętności stawiania hipotez i ich weryfikacji poprzez doświadczenie,
 - doskonalenie czytania ze zrozumieniem tekstów popularnonaukowych i przedstawiania istotnych informacji,
 - ustalenie warunków sprawności „Światłobadacza”
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: globus, lampka lub latarka, piłka tenisowa, skarpetka, skakanka, karta pracy.

Opis:

1. Zapraszam do debaty:
Jak to jest, że są dni, w których mamy światła dużo i długo można się nim cieszyć i takie, że światło jest krótko i ma mniejszą siłę? Co jest sprawcą tego zjawiska?
Zapiszemy wasze sądy, racje. Taka procedura to stawianie hipotez. Tak pracują naukowcy, badacze. Wy też za chwilę zachowacie się podobnie.
Pamiętajcie, gotowość wypowiedzenia swoich racji zgłaszacie podniesieniem ręki. Wszystkie zostaną zapisane na flipcharcie. Jeżeli ktoś zgadza się z czyjąś racją może to potwierdzić- zaznaczymy to na flipcharcie wykrzyknikiem.
Odczytajmy nasze hipotezy. Trzeba je teraz sprawdzić, zweryfikować, albo będą prawdziwe, albo fałszywe. Zobaczymy.

Przystąpimy do doświadczenia. Ustawcie się dookoła stołu. Globus to nasza Ziemia (załącznik nr 4). Spójrzmy na nasze hipotezy, które się sprawdziły?

2. Praca w grupach.

Może niektórzy z Was słyszeli o białych nocach, zaćmieniach Słońca. Przeczytacie o tym, wypełnicie karty pracy (załącznik nr 5), następnie przekazacie informacje całej klasie.

Wyjaśnijmy jeszcze problem nocy. Jedne z nich są bardzo jasne, inne nie. Co w nocy nam świeci? Tylko, że Księżyc nie wytwarza własnego światła, świeci światłem odbitym Słońca.

Możecie uzupełnić swoje mapy myśli.

Nauczyciel zaprasza do kręgu.

Przez ostatnie dwa zajęcia dzieci pracowały jak prawdziwi badacze, nauczyciel proponuje im zdobycie sprawności „Światłobadacza”. Dzisiejszy dzień, to zaliczenie pierwszego warunku (załącznik nr 6).

3. Świat cieni i półcieni

Cele edukacyjne:

- zrozumienie zjawiska powstawania cienia, półcienia,
- badanie ciał przepuszczających i nieprzepuszczających światło, poznanie sposobów wykorzystania tej właściwości światła w życiu codziennym i w sztuce,
- docenienie roli pracy badaczy i odkrywców.

Czas:

2 godz.

Środki dydaktyczne:

paliki, miara metryczna, patyki (małe pachołki), fotografia słonecznego zegara, prześcieradło lub biała bibułka, slajdy rodzaje teatrzyków cieni, fiszka poszukująca, różne rodzaje materiałów, latarki

Opis:

1. Nauczyciel zaprasza do kontynuacji badań nad właściwościami światła.

Stawiam pytanie: Czy światło przechodzi przez wszystkie przedmioty? Postawcie hipotezy:

Kto na tak? Kto na nie?

Czeka nas doświadczenie, przeprowadzimy go w 4 grupach.

2. Praca w grupach.

Na każdym stoliku jest przygotowany zestaw różnych przedmiotów i latarka. W pracy dzieci kierują się fiszką (załącznik nr 7)

Do jakiego wniosku doszliście po przeprowadzeniu doświadczeń? Wasze fiszki włożcie do przeźroczystej koszulki, jeszcze dzisiaj będziecie z niej korzystać, bo czeka nas kolejne doświadczenie, które przeprowadzimy na boisku.

Wykorzystanie wcześniejszej fiszki.

Co zauważyliście? Co pojawiło się obok palika? Sprawdźcie własny cień. Przyjdziemy sprawdzić nasze cienie za godzinę.

3. Nauczyciel zaprasza do rozmowy na temat wykorzystania zjawiska cienia.

Urządzimy teatrzyk cieni.

Zasłaniamy żaluzje. Rozpinamy prześcieradło na stojakach, z tyłu za nim stawiamy lampę.

Usiądźcie na podłodze przed prześcieradłem przy wyznaczonej linii. Każdy z Was wylosuje karteczkę z tematem, który przedstawi. Widzowie zaś będą odgadywali treść zadania.

Nauczyciel pokazuje, że osoby mogą zastąpić kukielki. Wystarczy niewielki ekran, nawet z bibułki rozpięty między dwoma krzesłkami. Można wyciąć tylko sylwetki, ale można też zastosować w nich technikę ażurową.

4. Praca w grupach.

Wracamy na miejsce rozpoczętego doświadczenia. Dzieci zabierają fiszki i przybory.

Uczniowie dokonują pomiarów, zapisują wyniki obserwacji. Po powrocie do sali podsumowują doświadczenie. Nauczyciel przedstawia fotografię słonecznego zegara, dzieci odgadują zasadę jego działania.

5. Nauczyciel gratuluje zaliczenia drugiego zadania sprawności „Światłobadacza”

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

LABORATORIUM ŚWIATŁA • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

4. Tęczowy krajobraz w klasie.

Cele edukacyjne:	• wyjaśnienie zjawisk przyrodniczych związanych z rozszczepieniem światła białego, • rozwijanie umiejętności obserwacji, prowadzenia doświadczeń i zapisywania wyników, • wykonanie bączka z kolorami tęczy, • wyzwalanie radości z odkrywania.
Czas:	2 godz.
Środki dydaktyczne:	pryzmat, naczynia na wodę, lusterko, latarka, karton A4, kredki woskowe lub farby plakatowe, krótki ołówek, wieczko z małego słoika, gotowy bączek ze sznurkiem, oliwa, płyn do naczyń, słomka do baniek.

Opis:

1. Nauczyciel proponuje dalszy ciąg odkrywania własności światła.
Na początek przeczytajcie głośno zdanie „Czemuś poszła żabko zielona na grób faraona”¹⁷. Pierwsze litery to nazwy kolorów, jakich? Z jaką własnością światła Wam się kojarzą?
Kto potrafi wyjaśnić jak powstaje zjawisko tęczy? Dokładnie to sprawdzimy.
Nauczyciel przeprowadza doświadczenie (zasłaniamy żaluzje).
To co kładę na stoliku to pryzmat, odpowiednio ścięte szkło. Włączę latarkę i skieruję na pryzmat światło, co widzicie?
Dzieci opisują efekt rozszczepienia światła.
Wyobraźcie sobie, że nasz pryzmat to kropla wody, światło przechodząc przez nią załamuje się i odbija od jej wewnętrznej ścianki. I tak powstaje tęcza.
Żeby poznać te własności światła nauczyciel zaprasza dzieci do zrobienia tęczowego bączka (załącznik nr 8).
Co zaobserwowaliście? Macie rację, to zjawisko odwrotne - z tęczy powstało światło białe.
Doświadczenie z bączkiem pokażcie w domu.
2. Praca w grupach. Wywoływanie tęczy w klasie(załącznik nr 9)
Każda z grup otrzymuje różne zestawy:
Gr. 1 – sprzęt do robienia baniek
Gr. 2 – miseczkę z wodą i oliwę
Gr. 3 – miseczkę z wodą i lakier do paznokci
Gr. 4 – naczynie z wodą, płyn do naczyń i słomki
Formułowanie wniosków.
3. Podsumowanie. Zaliczenie trzeciego zadania.

PLANOWANIE DZIAŁAŃ

5. W warsztacie optyka

Cele edukacyjne:	• odkrywanie, objaśnianie zjawisk z zakresu optyki. • obserwacja pracy optyków, • rozwijanie umiejętności formułowania pytań, • odkrywanie działania urządzeń optycznych i ich przydatności w życiu codziennym i w badaniach naukowych.
Czas:	3 godz.
Środki dydaktyczne:	szkicownik, przybory do pisania, komórka z kamerą i aparatem, lupy, lornetka, mikroskop

Opis:

1. Nauczyciel zaprasza dzieci na wycieczkę do warsztatu optyków. Przed wyjściem dzieci ustalają w grupach pytania, które zadają optykom, jak również ekspedientkom w sklepie.
Przed wyjściem nauczyciel przypomina o bezpiecznym zachowaniu się na drodze oraz kulturze w czasie spotkania z optykami.

¹⁷ Klus-Stańska D., 1999, *W nauczaniu początkowym inaczej*, Impuls, Kraków.

2. Po powrocie spotkanie w kręgu. Przypomnienie zasad działania soczewki i wykorzystania jej w różnych urządzeniach, nazywanie przyborów, urządzeń niezbędnych w pracy optyka. Wypisanie nazw na planszy.
Przy okazji można dzieciom powiedzieć o początkach optyki i jej sukcesywnym rozwoju.
Zwrócenie uwagi na charakter pracy optyków, wymagający od nich cierpliwości, precyzji, skupionej uwagi, spostrzegawczości.
3. Złożenie gratulacji, pochwała za zachowanie, dociekliwość badaczy. Zaliczenie czwartego zadania.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

6. O zajączkach z lusterka i lustrzanej matematyce

- Cele edukacyjne:
- opisywanie i wyjaśnianie zjawiska odbijania światła od różnych powierzchni,
 - zastosowanie odbicia w lusterku dla wyjaśniania praw matematycznych (odbicie, symetria),
 - rozwijanie zachowań charakterystycznych dla badacza.
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: lusterka, kartki papieru, linijki, łyżki, folia aluminiowa, karty pracy, inne materiały do badania odbicia, lusterko.

Opis:

1. Badaliśmy różne właściwości światła a dzisiaj zajmiemy się sprawą odbicia światła. Sprawdzimy, które powierzchnie odbijają światło, a które nie. Będziecie pracować w grupach.
2. Praca w grupach.
Każda grupa otrzymuje karty pracy i zestaw różnych materiałów, latarkę dla zbadania zjawiska odbicia światła. Zapisuje wyniki w karcie pracy (załącznik nr 10)
Najlepszym materiałem do odbicia światła są powierzchnie lustrzane.
Zapraszamy dzieci do zabawy w puszczanie świetlnych zajączków. To może być prawdziwa zabawa w zajączkowego „berka”
3. Lustrzana matematyka. Nauczyciel musi zapewnić każdemu dziecku lusterko. Dzieci rysują proste wzory na kartce, przykładają lusterko i dorysowują odbicie.
4. Po sprawnym wykonaniu wszystkich zadań nauczyciel gratuluje zaliczenie piątego zadania sprawności „Światłobadacza”.

7. Światła, które ostrzegają

- Cele edukacyjne:
- rozumienie roli badań naukowych odkrywających prawa przyrody i ich, zastosowanie w różnych technologiach, zwłaszcza bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
 - podział źródeł światła,
 - rozwijanie pasji badawczej i satysfakcji z własnych poszukiwań
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: fotografie(słajdy) obiektów, urządzeń ostrzegawczych, eksponaty: okulary przeciwsłoneczne, laptop, tablet.

Opis:

1. Przyszedł czas na określenie źródeł światła. Dzielimy je na naturalne i sztuczne. Naturalne to przedmioty stworzone przez naturę emitujące światło. Jakże to są dowiecie się z kart pracy.
2. Praca w grupach.
Uczniowie w kartach pracy mają podane naturalne źródła światła, natomiast uzupełniają sztuczne źródła światła (załącznik nr 11).
Odczytajcie wasze prace. Możemy o nich porozmawiać.
3. Nauczyciel zaprasza na mini wystawę przedmiotów, które chronią przed zbyt silnym, ostrym światłem.
Demonstruje różnego rodzaju okulary przeciwsłoneczne, motocyklowe, komputerowe, hutnicze, spawalnicze. Światło jest dobrodziejstwem, ale czasami trzeba się chronić przed jego intensywnością.
Nauczyciel rozmawia również o sytuacjach gdy światło ostrzega przed niebezpieczeństwem (jeżeli ma możliwość może pokazać slajdy).

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

LABORATORIUM ŚWIATŁA • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

4. Praca w parach - uzupełnienie mapy myśli.
5. Wręczenie dyplomików sprawności „Światłobadacza” (załącznik nr 12).

PREZENTACJA

8. Otwieramy Laboratorium Światła.

Cele edukacyjne:	• przygotowanie wystaw tematycznych i doświadczalnych stolików zadaniowych, • rozwijanie poczucia odpowiedzialności i satysfakcji z wykonania zadania.
Czas:	3 godz.
Środki dydaktyczne:	kartony, materiały papiernicze na plakaty-zaproszenia, etykiety, filmik, materiały i przybory do doświadczeń, albumy, wzór dyplomiku, kabina ciemności

Opis:

1. Nauczyciel zaprasza dzieci do kręgu. Dzisiaj mamy ważny dzień. Otwieramy nasze Laboratorium Światła.
Ustalmy: Co i w jakiej kolejności trzeba przygotować i kto to będzie realizował?
Nauczyciel zapisuje zadanie – obok wykonawców.
 - Wykonanie plakatów i zaraz zawieszenie na korytarzu.
 - Etykiety na wystawę.
 - Ułożenie stolików i ich zagospodarowanie do doświadczeń.
 - Podział ról - gospodarze (2 osoby) eksperymentatorzy - 4 zespoły, przewodnik po wystawie.
 - Opracowanie scenariusza mini warsztatów.
 - Przyjmowanie zespołów klasowych i realizacja scenariusza.

EWALUACJA

9. Podsumowanie projektu.

Cele edukacyjne:	• Swobodne wypowiedzi dzieci na temat projektu, • Wdrażanie do oceny aktywności, zaangażowania, • Rozwijanie poczucia satysfakcji z realizacji zadań projektowych.
Czas:	1 godz.
Środki dydaktyczne:	tarcza słońca, paski papieru- promyki.

Opis:

1. Zaproszenie do kręgu.
Przed Wami Wasze mapy myśli – zobaczcie, porównajcie obszary nowej wiedzy z tą na początku projektu.
Co przeżywaliście, co wam sprawiało przyjemność, co Was zadziwiło, czy jesteście zadowoleni. Do oceny projektowych działań można wykorzystać technikę „słoneczko”.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

LABORATORIUM ŚWIATŁA • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik nr 1¹⁸

Gdy słońce na niebie,
Gdy o zmroku latarnie się zapalą,
Gdy ognisko płonie na polanie
I świeca na stole...
To pojawia się bliski gość
kto to jest ten ktoś

Załącznik nr 2¹⁹

¹⁸ Opracowanie własne.

¹⁹ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

LABORATORIUM ŚWIATŁA • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik nr 3²⁰

Moje emocje:

Przed wejściem do kabiny ciemności.....

Po wejściu:.....

Po chwili

Po wyjściu:

Mój wzrok

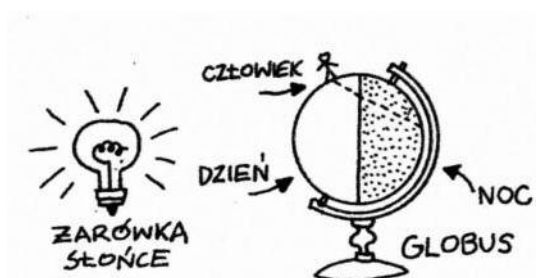
Po wejściu:.....

Po chwili

Po wyjściu :.....

Załącznik nr 4²¹

Ruch Ziemi jest odpowiedzialny za dzień i noc, za długość pór roku. Jeden obrót osi trwa 24 godziny.

Załącznik nr 5²²

Propozycja tekstu:

Białe noce polegają na tym, że nie zapadają całkowite ciemności. Zmierzch przechodzi w świt. Bierze się to stąd, że słońce chowa się płytko pod horyzontem. Występują one w miejscach podbiegunowych i w ich pobliżu. W Polsce występują nad morzem, zwłaszcza w okolicach Jastrzębiej Góry i Władysławowa.

Zaćmienie Słońca występuje wtedy, gdy Księżyc znajdzie się między Słońcem a Ziemią.

Całkowite zaćmienia Słońca w tym samym miejscu występuje co 370 lat. Ostatnio w Polsce było oglądane zaćmienie w 2011 roku.

²⁰ Opracowanie własne.

²¹ Opracowanie własne.

²² Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

LABORATORIUM ŚWIATŁA • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik nr 6

Sprawność „Światłobadacza” otrzyma ten kto:

- Wie dlaczego jest dzień i noc
- Zna przyczyny powstawania cienia i półcienia
- Potrafi objasnić zjawisko tęczy
- Poznał pracę optyka i jego warsztat
- Wie jakie są naturalne a jakie sztuczne źródła światła

Załącznik nr 7²³

Fiszka poszukująca
Które materiały przepuszczają światło?

Wybierzcie lidera i sekretarza.

Przygotujcie latarkę

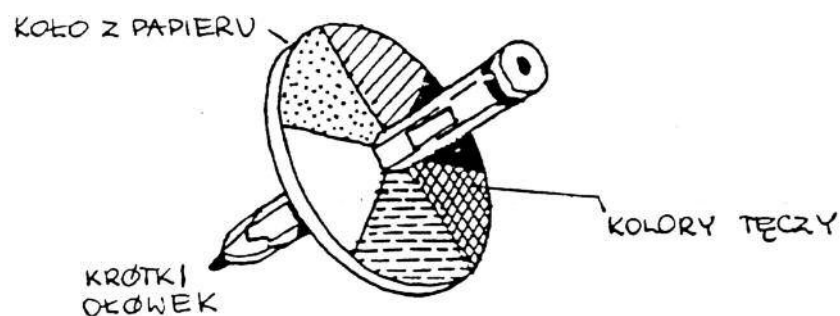
Rzućcie snop światła kolejno na przygotowane przedmioty i materiały.

Zapiszcie spostrzeżenia:

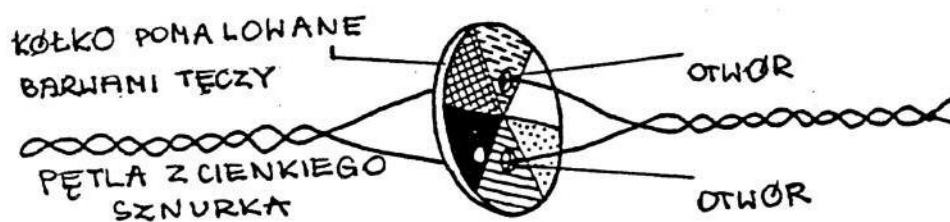
- Światło nie przechodzi przez:
- Światło częściowo przechodzi przez
- Światło przechodzi przez

Załącznik nr 8²⁴

Wariant 1

Wariant 2

Bączkiem trzeba bardzo szybko kręcić, wtedy kolory zlewają się i powstaje kolor biały

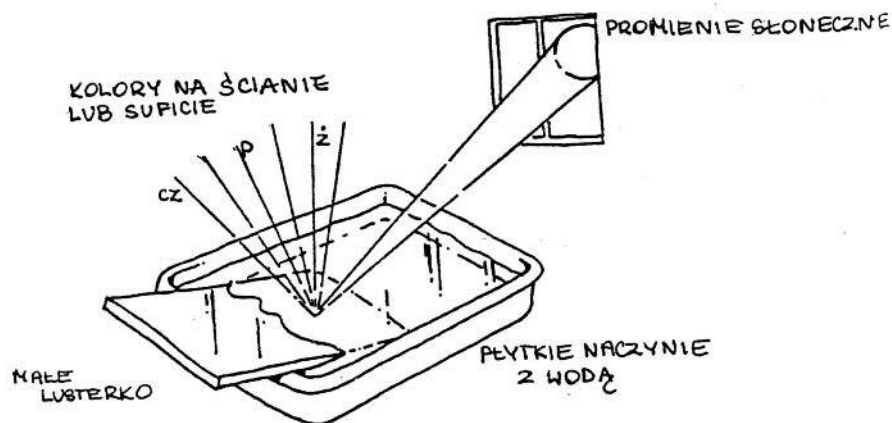
²³ Opracowanie własne.

²⁴ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLAS Y II

LABORATORIUM ŚWIATŁA • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik nr 9²⁵

Załącznik nr 10

Karta pracy
Które materiały odbijają światło?

Co zauważyliście?

Odbij światło w lusterku

Odbij światło od folii aluminiowej

Odbij światło w łyżce:

Stroną wklęsłą

Stroną wypukłą

W bombce choinkowej

Załącznik nr 11²⁶

Karta pracy
Źródła światła

Naturalne źródła światła to:

- Gwiazdy w tym Słońce
- Czynne wulkany
- Piorun lub błyskawica
- Zorza polarna
- Organizmy żywe:
 - Świetliki
 - Ryby głębinowe

Sztuczne źródła światła to: (dopisz)

.....
.....

²⁵ Opracowanie własne.

²⁶ Opracowanie własne.

Dyplomik

sprawności

Światłobadacza

otrzymuje

.....

po zaliczeniu:

po zaliczeniu 5 zadań badawczych

wychowawca klasy

Bibliografia

Buzan T., 2006, *Zmiana! co dalej?*, Wydawca JK, Łódź.

Klus-Stańska D., 1999, *W nauczaniu początkowym inaczej*, Impuls, Kraków.

Klus-Stańska D., Szczepska-Pustkowska M. [red] 2009, *Pedagogika wczesnoszkolna-dyskursy, problemy, rozwiązania*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.

Szyndler L., 2004, *Pomysł. Zapamiętaj. Zapisz*, Wyd. Pol-Druk, Kraków.

Zoller E., 2009, *A dlaczego? Jak odpowiadać na trudne pytania dzieci*, GWP, Gdańsk.

Silberman M., 2005, *Uczymy się uczyć*, GWP, Gdańsk.

²⁷ Opracowanie własne.

Zestawy ścieżek edukacyjnych do klasy II

PASJONACI I ICH SKARBY

Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Autorka: Kazimiera Piwko

Czas realizacji projektu – 20 godzin

Cele ogólne ścieżki – projektu

- Poznanie ludzi z pasją i zasad, którymi się kierują
- Stworzenie gry terenowej dla pasjonatów wzorowanej na geocachingu

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- potrafi określić ludzi, których można nazwać pasjonatami;
- zna wyrazy pokrewne i bliskoznaczne dla wyrazu pasja;
- określa zalety i wady pasjonata;
- sporządza opis rzeczy, miejsc, tras;
- odczytuje kody i instrukcje i potrafi je skonstruować;
- przeprowadza wywiady z dorosłymi i rówieśnikami, opracowuje wyniki;
- posługuje się telefonem komórkowym - odbiera informacje;
- zna zasady gry terenowej typu geocaching na podstawie materiałów źródłowych i doświadczenia;
- współtworzy zasady gry „zostań pasjonatem”, przygotowuje skrytki, opisy miejsc;
- przygotowuje wspólnie z grupą klasową prezentację „Jak zostać keszem, czyli pasjonatem poszukiwania”

Główne kompetencje kluczowe rozwijane podczas realizacji projektu

- **Porozumiewanie się w języku ojczystym** - zdolność wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie, rozwijanie umiejętności wykorzystania tekstów do twórczej kreacji.
- **Umiejętność uczenia się** - nabywanie, przetwarzanie i przyswajanie nowej wiedzy i umiejętności.
- **Kompetencje społeczne i obywatelskie** - rozwój kompetencji osobowych, interpersonalnych obejmujące pełny zakres zachowań przygotowujących do skutecznego i konstruktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Oczekiwane efekty i sposoby zakończenia projektu przez grupę projektową

- Założenie skrytek, opracowanie planu, instrukcji dla gry „Pasjonaci i ich skarby.
- Założenie Klubu Małych Keszów.

Ogólne informacje na temat projektu

Obserwacja efektów pracy, szybkie wypalanie się zawodowe to niezamierzony skutek tego, że dotychczasowy system motywacyjny w postaci nagród, premii nie do końca się sprawdza.

Natomiast wejście w stan flow (uczucie przepływu, uniesienia, uskrzydlenia) to stan między satysfakcją a euforią, wywołany całkowitym oddaniem się jakiejś czynności. Zadanie wtedy wykonywane jest dla czystej przyjemności z samej aktywności. Człowiek wtedy nie oczekuje żadnego zewnętrznego rezultatu, ponieważ działanie staje się celem samym w sobie.

Obserwuje się takie stany u dzieci w czasie zabaw, zajęć sportowych, w czasie przygotowywania niespodzianek-dzieci wtedy proszą, aby im nie przerywać. Ten rodzaj motywacji nie pochodzi z zewnątrz, nie można nikogo zmusić. Daje mnóstwo radości. Tak działamy, wchodzimy w flow, gdy realizujemy swoje pasje. Dzieci chętnie poddają się takiej aktywności. Człowiek z pasją to człowiek przyszłości. Dajmy więc dzieciom szansę poznania własnych pasji i pasji innych ludzi oraz uczestniczenia w takim działaniu, które umożliwi wejście w stan flow.

Nauczyciel może również wykorzystać pomoce dydaktyczne zakupione na potrzeby projektu „Fascynujący świat nauki i technologii”: zestaw do gry w badmintona, gry logiczne, szkolne kredki akwarelowe - 24 kolory, farby plakatywne - 6 kolorów, plastelina w 10 kolorach, blok techniczny kolorowy, klej w sztyfcie, papier ksero biały i kolorowy, koszulki groszkowe, dziurkacz ozdobny, zestaw magnesów, pomoce muzyczne, buum – buum rurki.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

PASJONACI I ICH SKARBY • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Harmonogram działań

Etap projektu	Działania	Czas
Sformułowanie problemu i celów projektu	1. Starter Uczniowie rozmawiają, co to znaczy mieć pasję. Poszukują synonimów do tego słowa. Co cechuje ludzi z pasją. Formułują problemy, pytania na które będą poszukiwać odpowiedzi w czasie realizacji projektu	3 godz.
Działania uczniów	2. Przykłady ludzi z pasją. Uczniowie czytają teksty o ludziach z pasją. Uczestniczą w dyskusji na temat, które pasje i dlaczego są przydatne dla społeczeństwa. Sporządzają plakat.	2 godz.
Działania uczniów	3. Pasjonaci w naszej szkole. Praca w grupach – ustalenie pytań do wywiadu. Wybór najtrafniejszych. Przeprowadzenie wywiadu wśród dorosłych i uczniów. Ustalać dane i wnioski. Wykonują plakaty w grupach. Wykonują prezentację na korytarzu.	3 godz.
Planowanie/działania uczniów	4. W poszukiwaniu skarbów pasjonatów. Zaproszenie dzieci do udziału w grze terenowej typu geocaching. Poznanie zasad gry. Przygotowanie do gry w grupach zgodnie z fiszką i planem. Udział w grze- poszukiwanie skrzynek ze skarbami. Odgadnięcie pasji ludzi na podstawie skarbów. Pisanie opowiadania	3 godz.
Działania uczniów	5. Przygotowujemy skrytki. Wzbogacenie trasy o nowe skrytki, przygotowanie dzienników, metryczek do upominków tzw. kretów, opis osobistych pasji, dołączenie upominków. Przygotowanie zaproszeń do zabawy, rozwieszenie w szkole.	2 godz.
Działania uczniów	6. Kesze na start! Podział na grupy. Omówienie zasad gry. Rozdanie fiszek i planów. Uczniowie realizują zadania terenowe. Wspólne spotkanie. Przekazanie uwag, emocji.	3 godz.
Prezentacja	7. Wystawa-zapraszamy do zwiedzania. Praca w grupach: przygotowanie wystawy fotograficznej „Kesze tropią skarby”, plakatów, instrukcja o typach skrytek, jak je pakować i maskować. Założenie Klubu Małych Keszów, archiwizacja skrytek.	3 godz.
Ewaluacja	8. Podsumowanie projektu. Uczniowie informują o swoich przeżyciach, o tym czego się nauczyli, Z czego są najbardziej dumni. Oceniają efekty zadań projektowych.	1 godz.

SFORMUŁOWANIE PROBLEMU I CELÓW PROJEKTU

1. Starter

- Cele edukacyjne:
- zrozumienie pojęć związanych z pasją – wieloznaczność pojęcia i jego synonimy,
 - utrwalenie pojęcia przymiotnik,
 - doskonalenie pracy w zespole.
- Czas: 3 godz.
- Środki dydaktyczne: encyklopedia, słownik poprawnej polszczyzny, karta pracy, slajdy, kartki samoprzylepne w 2 kolorach, flipcharty, obrazki ludzi.

Opis:

1. Przywitaj się z uczniami i rozdaj proste 6-elementowe puzzle (załącznik nr 1). Poleć ułożyć puzzle i odczytać temat z sylab na odwrotnej stronie elementów puzzli.

Hasło: Ludzie z pasją.

Sporokuj pytaniem do burzy mózgów: Co wiecie o ludziach z pasją? Zapisuj na arkuszu z flipcharta wszystkie wypowiedzenia dzieci, wybierzcie najważniejsze i je zaznaczcie.

Zapytaj: Co to jest pasja? Podsumuj: Dużo wiecie, ale nie wszystko.

2. Zaproś do pracy w 4 grupach, dokonaj podziału losowo, np. losując figury geometryczne(mogą być klocki logiczne), rozdaj te same karty pracy (zał. nr 2). Przypomnij o sposobie korzystania ze źródeł, gdzie hasła mają alfabetyczny układ.

Zapisz na arkuszu flipcharta 3 znaczenia wyrazu pasja (załącznik nr 3). Zapisz również wszystkie powiedzonka.

Zaproponuj zabawę pantomimiczną. Rozdaj każdej grupie karteczki (po jednej na grupę) z powiedzeniami: „wpaść w pasję” (gr. I), „doprowadzić kogoś do pasji” (gr. II), „wrzeć od tłumionej pasji” (gr. III), „szewska (ostatnia) pasja”(gr. IV)

Ustalcie wokół którego ze znaczeń słowa pasja będziemy kontynuować działania projektowe.

Postaw pytanie, czy „człowiek z pasją” zachowuje się tak jak my wcześniej w naszych scenkach? Jeżeli nie, to jak? Dzieci swobodnie się wypowiadają.

Myszę, że teraz już wiecie jakie cechy posiada człowiek z pasją. Czeka Was kolejne zadanie.

3. Praca w grupach.

Rozdaj grupom koperty, w nich karteczki z nazwami cech pozytywnych i negatywnych, które dotyczą ludzi z pasją. Zadaniem grup będzie uporządkowanie ich w 2 zbiorach (załącznik nr 4).

Zapytaj dzieci, dlaczego niektórzy, ludzi z pasją postrzegają negatywnie, traktują jak dziwaków? Które cechy przeważają? Które z pozytywnych są najważniejsze? Co to za wyrazy? Jak o nie pytamy?

Nauczyciel proponuje dzieciom kolejne zadania:

Teraz czeka was praca samodzielna. Każdy z Was otrzyma tabelkę, którą wypełnimy według wzoru (załącznik nr 5).

Waszym zadaniem do domu będzie zebranie materiałów o ludziach z pasją. Poproście rodziców, starsze rodzeństwo o pomoc. Mogą to być przykłady kogoś z rodziny, sąsiadów, prasy, telewizji, postaci z książek. Zrobimy plakat.

Zastanówmy się wspólnie, czego chcemy się dowiedzieć, jakich nabyć umiejętności, co nowego poznać, co wykonać, podajcie propozycje.

Nauczyciel zapisuje propozycje oczekiwań dzieci:

- Dowiemy się, po czym można poznać człowieka z pasją
- Poznamy różne pasje jakie mają ludzie
- Zbierzemy informacje o naszych pasjach i pasjach kolegów
- Będziemy wiedzieli, dlaczego ludzie z pasją są tak ważni dla innych
- Poznamy nową pasję ludzi na całym świecie
- Zabawimy się w grę terenową „Pasjonaci i ich skarby”
- Założymy Klub Małych Keszów

Zawiesza plakat w widocznym miejscu klasy.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

2. Przykłady ludzi z pasją.

- Cele edukacyjne:
- poznanie różnych rodzajów pasji dziś i dawniej oraz odpowiedzi, w których działaniach ludzi pasja jest niezbędna,
 - doskonalenie czytania ze zrozumieniem, klasyfikowania, uzupełniania tekstu, rozwijanie czujności i odpowiedzialności ortograficznej.
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: materiały przyniesione przez dzieci, arkusze flipcharta, zestaw obrazków dla grup, mazaki, klej, kredki, okienko telewizyjne (okienkiem TV może być pudło kartonowe bez dna, postawione krzesło na biurku, okienko teatryku kukielkowego z dopiętą kartką TV) tekst z lukami.

Opis:

1. Proponuję rozpocząć od zabawy „Zgadnij, kto z nich ma pasję i jaką?” (załącznik nr 6).
2. Praca w grupach: grupy otrzymują obrazki z postaciami. Ich zadaniem będzie klasyfikacja według kategorii: artyści, sportowcy, zawody,.....
Rozmowa wokół efektów zadania: jakie mogą być pasje? Czy są pasje łatwiejsze i trudniejsze? W których zawodach szczególnie oczekuje się pracy z pasją? Dlaczego? Co to znaczy praca „z misją”?
Nauczyciel zaprasza do prezentacji przygotowanych przez dzieci materiałów. Będzie to zabawa w „telewizyjne okienko”.
Przjrzyjcie się swoim materiałom, możecie jeszcze coś napisać, narysować – macie na to 15 minut. Wasze wystąpienie w audycji TV nie może przekroczyć 1 minuty. Czas antenowy jest bardzo cenny.
Prezentacja w okienku. Po każdej z nich można proponować pytania do reportera (prezentera).
Postaw pytanie: Czy dzieci w Waszym wieku mogą mieć swoje pasje?
Będziecie mogli nad tym pytaniem zastanowić się w domu. Otrzymacie tekst z lukami, który po uważnym przeczytaniu, spróbujecie uzupełnić (załącznik nr 7)
Na koniec odpowiedzcie, czy podobała Wam się zabawa w prezenterów TV? Jak oceniacie swój udział? Pokolorujcie odpowiednio kawałki pizzy (załącznik nr 8).

DZIAŁANIA UCZNIÓW

3. Pasjonaci w naszej szkole.

- Cele edukacyjne:
- poznanie pasji kolegów i nazwanie emocji z nimi związanych,
 - nabycie umiejętności przeprowadzenia wywiadu (skategoryzowanego) oraz umiejętności przedstawienia wyników na plakacie w formie graficznej i pisanej.
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: kartki A5 z tekstem z lukami, kredki, arkusze flipcharta, aparat fotograficzny, klej, mazaki, kartki, dyktafon.

Opis:

1. Zaproponuj odczytanie tekstów z lukami i ustalenie odpowiedzi na pytania:
 - Jakie mamy pasje?
 - Które są wspólne?
 - Które wspólnie realizujemy z kolegami z klasy?
 - Które z rodziną? Czy pasją można się „zarazić”?Zapis wyników, prezentacja zebranych materiałów na plakacie.
Zapytaj, czy są zainteresowani uzyskaniem takich informacji od kolegów, koleżanek z innych klas. Zaproponuj wykorzystanie tekstu, który wypełniali o sobie. Poproś o wybranie 4 uczniów z klasy do przeprowadzenia wywiadu z dyrektorem i nauczycielami. Rozdaj im kartki z pytaniami (załącznik nr 9)
2. Ustal z dziećmi czas wywiadu i miejsce; np. czas przerwy, wejście do świetlicy oraz zwroty jakimi posłużą się przed wywiadem i na jego zakończenie (załącznik nr 10). Przecwicz je z dziećmi, aby czuły się pewnie.
3. Praca w grupach. Rozdaj grupom karty pracy, pomogą one dzieciom podsumować wyniki wywiadu (załącznik nr 11). W czasie relacji grup nanieś wyniki na duży plakat. Pod spodem zapiszcie wnioski. Dzieci mogą plakat ozdobić (można też wykorzystać obrazki z poprzednich zajęć) i zamocować go w widocznym miejscu na korytarzu.

4. Zaprosz dzieci, by usiadły w kręgu. Dokonaj wspólnie z dziećmi oceny dzisiejszych działań. Poproś by opowiedziały, co czuły w czasie przeprowadzania wywiadów i wyraziły to odpowiednio układając emotikony na planszy rozłożonej na podłodze:
- Przedstawienie się.
 - Podanie celu wywiadu.
 - Zaproszenie do wywiadu.
 - Przebieg wywiadu.
 - Podziękowanie i zakończenie wywiadu.
- Pogratuluj dzieciom sprawnej pracy w przeprowadzeniu wywiadów i opracowania wyników.

PLANOWANIE/DZIAŁANIE UCZNIÓW

4. W poszukiwaniu skarbów pasjonatów.

- Cele edukacyjne:
- zapoznanie dzieci z nową pasją na przykładzie gry terenowej typu geocaching,
 - poznanie zasad i udział w grze,
 - rozwijanie umiejętności czytania planu, posługiwania się telefonem dla ustalenia miejsca skrzynek,
 - zachęcanie do pisanie tekstu inspirowanego znaleziskiem.
- Czas: 3 godz.
- Środki dydaktyczne: opisany plan, fiszka poszukująca, szkicownik, przybory do pisania, aparat fotograficzny, telefon komórkowy, prezenty do skrytek, łopatką, skrytki z zawartością, dziennik wejść, skrytki do pokazania, kartki w linie do zapisania tekstu.

Opis:

1. Zapowiedz dzieciom, że dzisiejszy dzień będzie pełen niespodzianek, bo będziemy poszukiwali skarbów grupy pasjonatów. Zapytaj, czy uczestniczyli już z rodzicami, starszym rodzeństwem w grze terenowej typu geocaching.
 2. Opowiedz historię gry, przedstaw jej zasięg, liczbę jej pasjonatów (załącznik nr 12). Zapoznaj dzieci z zasadami, ustalcie jak odczytywać kody i jak funkcjonują skrytki (załącznik nr 13).
 3. Praca w grupach. Dokonaj podziału grup uwzględniając zróżnicowany poziom umiejętności dzieci, zaradność. Omów z dziećmi przebieg realizacji fiszek (załącznik nr 14), zasady bezpiecznego poruszania się, sposób komunikowania się z centralą i zachowania przy otwieraniu skrytek. Ustal miejsce zakończenia.
- Organizacja pierwszej gry będzie uproszczona i ograniczona terenem szkolnym dla zachowania bezpieczeństwa grup. Dzieci będą korzystały z planu i fiszki, która ich poprowadzi. Nie będziemy korzystać z GPS a tylko z telefonu komórkowego ze względu na wiek dzieci.
4. Po powrocie do klasy, poproś dzieci o swobodne relacje z przebiegu gry. Zapytaj, czy udało im się odkryć czym się pasjonują użytkownicy skrytek i na jakiej podstawie im się to udało. Niech pochwalą się upominkami.
- Poproś, aby zamknęły oczy i wyobraziły sobie właściciela upominku, jego pasję i historię przedmiotu, który zostawił w skrytce. A teraz zaprosz dzieci do pracy. Ich zadaniem będzie napisanie krótkiego tekstu, może to być opowiadanie lub ułożenie kilku zdań o znalezionym przedmiocie. Poproś dzieci, aby wymyśliły tytuł dla swojego tekstu.
- Odczytanie tekstów przez dzieci, propozycje dzieci co do wyboru najciekawszego tekstu.
- Zapis tekstu na tablicy, odczytanie, naniesienie poprawek za zgodą autora. Przepisanie do zeszytu.
- Zaprosz do oceny dnia za pomocą gestów (załącznik nr 15).

DZIAŁANIE UCZNIÓW

5. Przygotowujemy skrytki.

- Cele edukacyjne:
- przygotowanie trasy gry terenowej dla dzieci z innych klas,
 - wdrażanie do napisania krótkiej informacji o sobie, opracowanie kodów, ułożenie zadania – łamigłówki,
 - rozwijanie umiejętności redagowania pism użytkowych – zaproszenie.
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: opakowania różnego rodzaju, upominki, kartoniki wym. 6 x 5 cm, kartki, kredki, mazaki, woreczki foliowe, dzienniki wejść, kolorowe kartki ksero, pudełko na zaproszenia, tasiemki, masa mocująca, łopatką, zszywacz, dziurkacz.

Opis:

1. Przywitaj dzieci. Zaproponuj na początek zabawę rekreacyjną „Znajdź skrytki ze skarbem” (załącznik nr 16).
Ułóżcie hasło dnia na tablicy.
2. Nauczyciel zachęca dzieci do rozmowy;
Wczorajsza gra podobała Wam się, można by ją upowszechnić i uatrakcyjnić. Myślę, że zaprosimy jedną z klas i założymy nowe skrytki. Do nowej skrytki będziemy mogli włożyć krety i od tego rozpoczniemy. Każdy z Was wykona metryczkę, którą przywiążemy do upominku. Napišemy w niej imię własne, klasę, swoją pasję,
3. Praca w grupach.
Dobierzcie się w 4 grupy w sposób dowolny. Zabieramy się do przygotowania skrytek. Możemy już włożyć krety, trzeba też włożyć upominki na wymianę.
Proponuję też włożyć Wasze teksty inspirowane upominkami. Nie mogą zajmować dużo miejsca - proponuję je złożyć w kostkę lub zwinąć w wąski rulonik i zawiązać. Ważny jest dziennik wejść – musi być mały. Jedno z Was w grupie wykonaj okładkę, pozostali kartki z rubrykami. Gotowe elementy połączymy zszywaczem lub sznurkiem. Dziennik pakujemy w woreczek foliowy. Teraz zamykamy skrytki.
4. Zapraszamy do krótkiej zabawy rekreacyjnej „Rozpoznaj kody” (załącznik nr 13)
Naklejmy odpowiednie informacje na opakowania.
Dla nadania atrakcyjności zabawie możemy do starych skrytek dodać nowe elementy w postaci łamigłówek. Nasi goście poszukiwać będą już 2 skrytek i pierwsza z nich będzie zadaniowa. Zabieramy się do pracy.
5. Zapraszam do wyjścia. Zabieramy plany, łopatki, kody. Zachowamy się jak kesze, założymy nowe skrytki, odpowiednio je zamaskujemy, starym dołożymy nowe funkcje.
6. Pozostało już tylko wykonać zaproszenia.
Co w nich zapiszemy?
Dzieci podają informacje, nauczyciel zapisuje tekst zaproszenia

Zapraszamy
do udziału w grze terenowej „Zostań pasjonatem poszukiwania”
w dniu..... (piątek) o godz. 10.00
Rozpoczęcie w sali klasy II a
Warunek udziału:
przyniesienie niedużej pamiątki.
Organizatorzy

Zaproszenia możecie wykonać ze złożonej kolorowej kartki ksero. Gotowe zaproszenia sprawdźcie sobie nawzajem, nie powinno w nich być błędów ortograficznych i luk w treści.

Teraz wystarczy je ozdobić rysunkiem. Zapakujemy je do tajemniczego pudełka i zaniśemy do wybranej klasy.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

6. Kesze na start!

- Cele edukacyjne:
- rozwijanie umiejętności przekazywania własnej wiedzy, wspólnego działania, odczytywania symbolicznych znaczeń,
 - doskonalenie czytania ze zrozumieniem oraz umiejętności sporządzania krótkich notatek,
 - wdrażanie do samooceny i przeżywania satysfakcji z osiągnięć.
- Czas: 3 godz.
- Środki dydaktyczne: fiszki poszukujące, plan terenu, szkicowniki, telefony komórkowe, łopatki, przybory do pisania, upominki, kolorowe karteczki samoprzylepne, arkusz flipcharta,

Opis:

1. Poproś gości, aby zajęli przygotowane miejsca. Poproś liderów grup, aby poprowadzili krótkie spotkanie instruktażowe: na czym polega nowa gra, która ma tak wielu pasjonatów w Polsce i na świecie, o mapach skrytek. Jak będzie przebiegała nasza uproszczona gra, co będziemy robić, z czego korzystać, co zyskamy.
W przygotowaniu liderów można wykorzystać załączniki nr 12, 13.
2. Zaproponuj podział na 8 grup mieszanych (z obu klas), ustal liderów w grupach - najlepiej, aby to byli uczniowie Waszej klasy. Rozdaj fiszki. Sprawdź wyposażenie grup, sprawność telefonów. Dla zachowania ładu i porządku działania zorganizuj wychodzenie grup w 2 rzutach (druga grupa w odstępie 10 minut. Podaj miejsce sztabu zarządzającego grą, np. stałe miejsce na trasie i dwa czynne telefony (2 wychowawców). Ustalcie miejsce i godzinę wspólnego spotkania uczestników.

Jeżeli chcesz zapewnić pełne bezpieczeństwo zaproś rodziców do roli obserwatorów.

W czasie spotkania pozwól, aby dzieci wypowiedziały się spontanicznie na temat udziału w grze, nagraj wypowiedzi.

Na koniec poproś dzieci, aby podniosły ręce dzieci, które będą chciały zostać keszami.

PREZENTACJA

7. Wystawa – zapraszamy do zwiedzania.

- Cele edukacyjne:
- rozwijanie umiejętności prezentacji działań i ich efektów, zorganizowanie wystawy fotograficznej, prezentacji plakatów, materiałów, skrytek,
 - założenie klubu małych keszów - wspólne opracowanie regulaminu jego funkcjonowania.
- Czas: 3 godz.
- Środki dydaktyczne: postery, stoliki do prezentacji wystawy, masa mocująca, arkusze papieru lub kartonu, fotografie, plany, informacje o korzystaniu ze skrytek i działaniu Klubu Małych Keszów

Opis:

1. Zorganizuj spotkanie w kręgu, postaw pytania:
Kto będzie zarządzał skrytkami? Przyjmował zgłoszenia nowych członków? Archiwizował ich lokalizację, znaczył na planie? Organizował wyprawy, spotkania keszów? Co by się nam przydało?
Burza mózgów, nauczyciel zapisuje propozycje, wypowiadają się „za” i „przeciw”, szukają argumentów. Nauczyciel podaje swoją propozycję „założenie klubu” - wygrywa jednak ta, którą wybrała większość dzieci.
2. Praca w grupach. Zaproponuj dwóm grupom opracowanie zasad funkcjonowania klubu, a dwóm regulaminu dla członków.
Prezentacja propozycji, podkreślenie różnicy obu dokumentów, naniesienie poprawek - równocześnie nauczyciel dokonuje zapisu w postaci plakatu.
3. Zaproś dzieci na środek klasy, pogratuluj organizacji i udziału w kolejnej wyprawie. Wręcz dzieciom znaczek „Małego Keszka”.
4. Praca w grupach. Podział grup wg posiadanych umiejętności, mocowanie zdjęć na kartonach, wykonanie napisów i tekstów informacyjnych o geocachingu, przygotowanie materiałów przyniesionych z wypraw, lista kodów i ich opisanie
Montaż wystawy „Jak zostać keszem, czyli pasjonatem poszukiwania” na korytarzu. Przygotowanie „skrzynki opinii” i „licznika odwiedzin” (załącznik nr 17).
Ustalenie dyżurów przy wystawie (3-4 osoby) po 20-30 min - w zależności od liczby uczniów w klasie.

EWALUACJA - refleksja

8. Podsumowanie projektu.

- Cele edukacyjne:
- doskonalenie umiejętności samooceny, sztuki argumentacji, właściwego reagowania na uwagi pozytywne i negatywne,
 - podjęcie działań dla dobra innych.
- Czas: 1 godz.
- Środki dydaktyczne: narzędzie ewaluacji „drzewo”, arkusz do zapisywania uwag

Opis:

1. Zaproś dzieci by usiadły w kręgu, przywitaj ich, pogratuluj realizacji bardzo trudnego i odpowiedzialnego projektu. Poproś o ocenę, co nam się udało dobrze, a co nie bardzo, jak to poprawić w przyszłości. Zapisuj w schemacie: +, -, Co zmienić?
Zaproponuj samoocenę za pomocą techniki „drzewo” (załącznik nr 18).

Hasło: TO LU- DZIE Z PA- SJĄ ! zapisane na odwrocie puzzli

Karta pracy: Co to jest pasja?

106

1. Wybierzcie lektora (najlepiej czytającego członka grupy)
2. Wybierzcie sekretarza (najlepiej piszącego członka grupy)
3. Posłuchajcie uważnie tekstu i odpowiedzcie na pytania:

Ile znaczeń ma pasja

Które znaczenie jest Wam znane

Pasja to

4. Wypiszcie powiedzonka do słowa „pasja”, jeżeli są podane

.....
.....

5. Z jakiej książki korzystaliście? Zapiszcie tytuł.

.....

²⁸ Opracowanie własne.

²⁹ Opracowanie własne.

Karta pracy: Co to jest pasja?

1. Wybierzcie lektora (najlepiej czytającego członka grupy)
2. Wybierzcie sekretarza (najlepiej piszącego członka grupy)
3. Posłuchajcie uważnie tekstu i odpowiedzcie na pytania:

Ile znaczeń ma pasja

Które znaczenie jest Wam znane

Pasja to

4. Wypiszcie powiedzonka do słowa „pasja”, jeżeli są podane

.....

.....

5. Z jakiej książki korzystaliście? Zapiszcie tytuł.

.....

Pasja – silny gniew, furia, złość

Pasja – zamiętanie do czegoś, przejmowanie się czymś

Pasja – opis męki Jezusa Chrystusa

Powiedzonka: człowiek z pasją, ludzie z pasją,

wpadać w pasję

gryźć wargi w pasji

wrżeć od tłumionej pasji

doprowadzić kogoś do pasji

ogarnia mnie szewska (ostatnia) pasja

doprowadzić do szewskiej pasji

³⁰ Opracowano na podstawie: *Słownika poprawnej polszczyzny*, PWN, Warszawa, 1973.

108

Uzupełnij tabelkę wg wzoru

Cechy człowieka z pasją

pozytywne

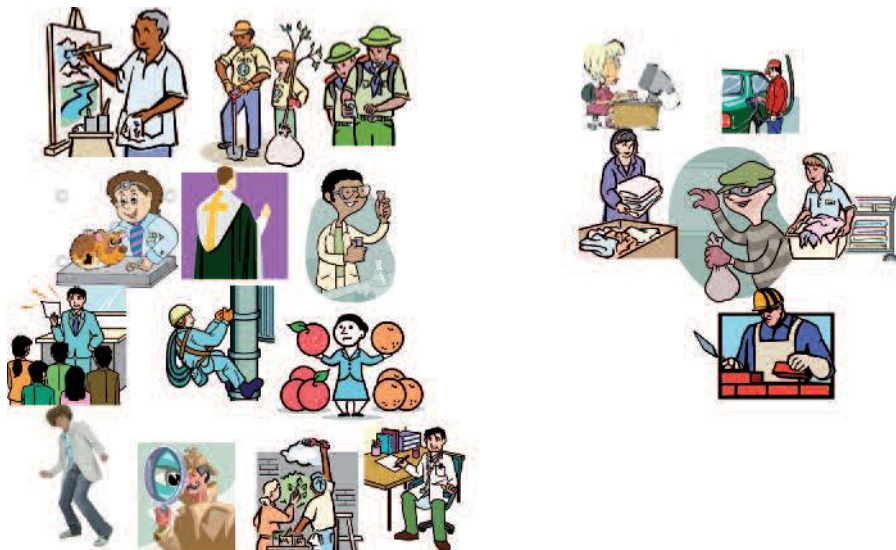
negatywne

Jaki?	Jaka?	Jakie?	Jaki?	Jaka?	Jakie?
odpowiedzialny	odpowiedzialna	odpowiedzialne	zwariowany	zwariowana	zwariowane
	zadowolona			szalona	
		twórcze			dziwaczne
poszukujący					
	spontaniczna				
pracowity					
	ciekawa	ciekawe			
odpowiedzialny		odpowiedzialne			
szczęśliwy		szczęśliwe			

³¹ Opracowanie własne.

³² Opracowanie własne.

Zawody z pasją (cliparty)

Wywiad z samym sobą

To ja Basia W. Uczeń/uczennica klasy

1. Co bardzo lubię robić w czasie wolnym od zajęć szkolnych?

.....

Czy robię to często?

codziennie raz w tygodniu kiedy tylko mam czas

2. Czy uczęszczam na zajęcia dodatkowe w szkole?

Jakie?

Jak często?

1 raz w tygodniu 2 razy w tygodniu 3 razy w tygodniu

Co myślę o tych zajęciach:

uwielbiam je lubię są obojętne nie lubię

3. Uczęszczam na zajęcia w klubie lub innym miejscu?

Jakie to zajęcia?

Co myślę o nich?

uwielbiam je lubię są obojętne nie lubię

4. Czy posiadam jakąś kolekcję?

Co to jest?

5. Czy moja rodzina ma jakieś pasje?

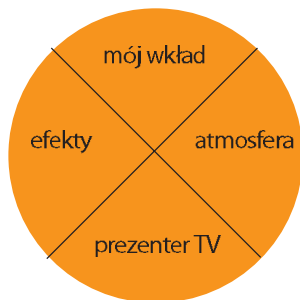
Jakie?

³³ Opracowanie własne.

³⁴ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

PASJONACI I ICH SKARBY • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Koło narysowane na podłodze to pizza. Nauczyciel wywołuje hasło i uczestnicy wchodzą do środka

Im bliżej środka – tym wyższa ocena. Im bliżej krawędzi lub poza

Załącznik nr 8

Załącznik nr 9³⁵

Pytania do wywiadu z nauczycielem

Nazywam się i jestem uczniem klasy Ostatnio zajmujemy się zagadnieniem „ludzie z pasją”. W związku z tym chciałabym/chciałbym zadać Pani/Panu trzy pytania.

1. Czy ma Pan/Pani jakąś pasję? co to jest takiego?

2. Czy wśród pracowników szkoły są osoby, które posiadają pasję?

Jakie to pasje?

3. Czy są uczniowie w naszej szkole, o których można powiedzieć, że mają pasję? Jakie to pasje?

.....

Czy wśród absolwentów naszej szkoły są osoby o których mówi się „człowiek z pasją”? Kim oni są?

.....

110

Załącznik nr 10

Początek wywiadu:

Przedstawienie się: nazywam się jestem uczennicą

Podanie celu: Moja klasa ostatnio: zajmuje się ludźmi z pasją realizuje projekt o pasjach, w związku z czym zbieramy materiały o ludziach z pasją, dlatego chciałabym/chciałbym przeprowadzić z Tobą wywiad.

Oto lista pytań. Możesz odmówić, możesz też zrezygnować z udzielania odpowiedzi na niektóre pytania.

Jeżeli wyrażasz zgodę, to chciałabym zrobić Ci zdjęcie.

Zakończenie wywiadu: Dziękuję bardzo za informacje.

³⁵ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

PASJONACI I ICH SKARBY • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik nr 11³⁶

Podsumowanie wywiadu w grupie

Imiona osób/kl.	Pasje		Pasje					
	tak	nie	artyst.	sportowe	naukowe	kolekcje	społecz.	inne

Załącznik nr 12³⁷

Geocaching – nazwa gry terenowej popularnej na całym świecie(w 200 krajach), w Polsce od 2001 r.

Geo – ziemia cache – chować, tajny skład -skrytka

Najstarsza skrytka w Polsce pochodzi z 2002 roku/koło Szczytna

Uczestnik gry to „geokeszer” albo po prostu „kesz”, udział w grze to keszowanie

W Polsce jest zarejestrowanych blisko 10 000 skrytek, odwiedzane były ponad 400 000 razy !

Skrytki lokuje się w miejscach ciekawych lub trudno dostępnych, najczęściej w ziemi, ale też pod kamieniami, we wnękach w murze, za tablicami magnetycznymi, na drzewie- są dobrze zamaskowane. Trasę uczestnikom wyznacza GPS. Każda skrytka jest opisana.

Załącznik nr 13³⁸

Skrzynki: muszą być wodoodporne, trwałe i zabezpieczone, np. słoiki z nakrętką, wiaderka plastikowe z pokrywkami, blaszane pudełka, pudełka śniadaniowe

Wielkość skrzynek: mikro – fiołki po lekarstwach, pudełka po filmach,
Mały

Normalny

Duży - pow. 20 litrów

Inny (niestandardowy)

Typy skrzynek:

tradycyjna

multi-cache dopiero w drugiej jest notatnik do wpisu

skrytka zagadkowa ? typu Quiz (rozwiązanie zagadek, wykonanie obliczeń, związanych z szukaną skrytką, co dalej

letterbox Hybrydowy

wskazówki

Zawartość skrzynek:

Z zewnątrz opisane: numer skrzynki i ostrzeżenie, że to nie śmieć ani przedmiot niebezpieczny

W środku: mały notatnik – logbook (chroniony folią), ołówek, temperówka, Notatnik, Dziennik wejść, odwiedzin: w nim opis skrzynki i miejsce na wpis kesa

Drobne przedmioty, upominki do wymiany

Kret to pamiątka z metryczką założyciela, nie podlega wymianie, co najwyżej można przenieść do innej skrytki

³⁶ Opracowanie własne.

³⁷ Opracowanie własne.

³⁸ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

PASJONACI I ICH SKARBY • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik nr 14³⁹

Fiszka poszukująca Wyprawa kieszów po skarby

Skład grupy I:

Data: Miejsce: godz:

1. Wybierzcie lidera, fotografa, kartografa, sekretarza, kopacza,

2. Niech każdy z nich zabierze odpowiedni sprzęt i materiały:

Telefon komórkowy numer numer do bazy

Aparat fotograficzny, plan terenu, kopertę ze wskazówkami, szkicownik, łopatkę, latarkę,

3. Wszyscy zabierają drobne przedmioty do wymiany (trwałe!)

Szukamy skrytki nr 1

Opis:

tradycyjna normalna

4. Otwarcie koperty 1 – kreślenie trasy zgodnie ze wskazówkami

Dojdźcie do ogródka szkolnego. Przy ostatniej grządce szukajcie koperty z dalszymi informacjami.

Koperta 2 włącz dźwięk telefonu. Zadzwoń do bazy. Posłuchajcie, co dalej.

Uwaga: Każda grupa ma swoją fiszkę poszukującą, grupy poruszają się zgodnie z otrzymywanymi wskazówkami, nie przeszkadzają sobie nawzajem. Jeżeli nie mogą znaleźć wskazówek, to dzwonią po dodatkowe informacje.

³⁹ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLAS Y II

PASJONACI I ICH SKARBY • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik nr 15⁴⁰

Super!

Dobrze

Źle!

Załącznik nr 16⁴¹

Zabawa „Znajdź skrytki ze skarbem”

Liczba dzieci: dowolna

Ustawienie: w rozsypce

Pomoce: Kartki z literami alfabetu

Przebieg zabawy: na sygnał „alfabet ruchomy” dzieci biegają swobodnie, na sygnał „Alfabet”

ustawiają się w rzędzie w kolejności alfabetycznej. Zabawę powtarzamy, jeżeli dzieci mają

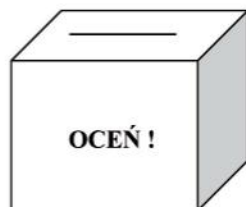
kłopot z właściwym ustawieniem. Na zakończenie co drugie dziecko począwszy od A odwraca kartkę. Dzieci odczytują hasło:

ABCDEF GH I JK L Ł MNOPRSTU WZ

ZAKŁADAMY NOWE S KRYTKI !

113

Załącznik nr 17⁴²

Pas papieru, na nim uczestnicy
mazakiem (kreską) znaczą obecność

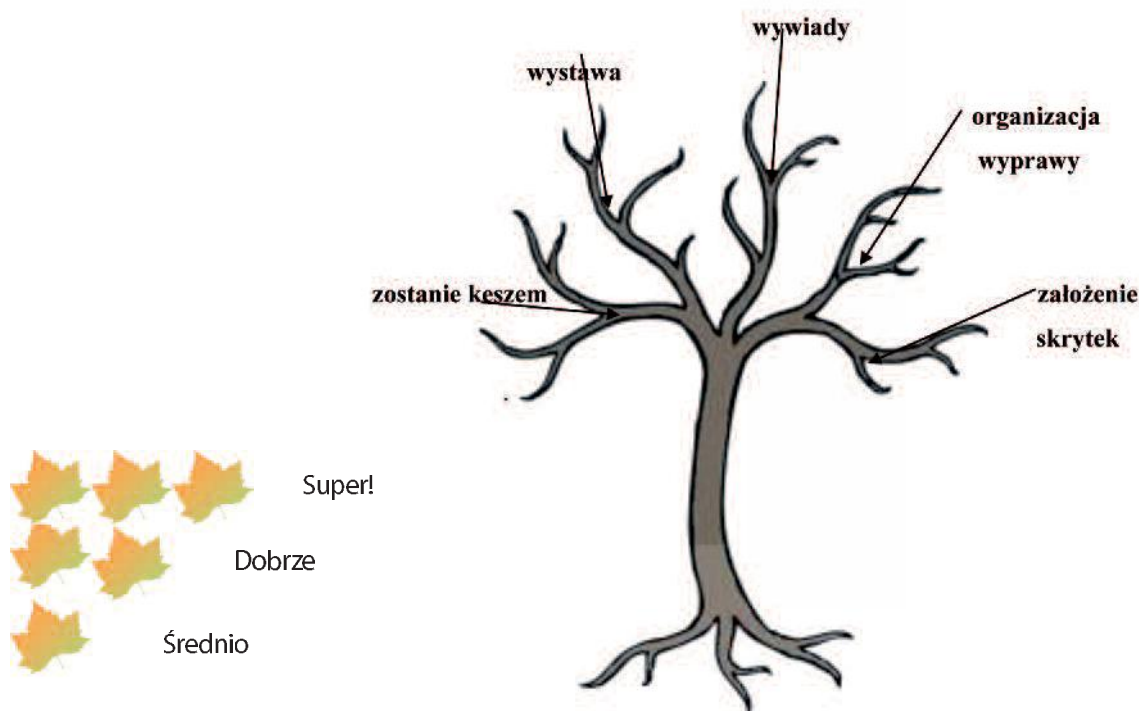
⁴⁰ Opracowanie własne.

⁴¹ Opracowanie własne.

⁴² Opracowanie własne.

„Drzewo”

Oceń nasze działania. Dorysuj liście na konarach od 1-3

Bibliografia

- Harmin M., 2004, *Duch klasy Jak motywować uczniów do nauki?*, CEO- CIVITAS, Warszawa.
- Kędra M.,(red), 2009, *Samorządna organizacja życia klasy w społeczeństwie obywatelskim*, Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły „Otwarte okno”, PSAPCF, Moszczanka
- Klus-Stańska D., 1999, *W nauczaniu początkowym inaczej*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków
- Łukasik J. M., 2009 *Spoko lekcji, czyli 65 sposobów na oryginalne zajęcia*, Jedność. Kielce.
- Napiórkowska Z., 2005, *Samorządna organizacja życia klasy*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.
- Pana J., 2013, *Trening mentalny. Gry i zabawy dla dzieci*, Helion, Gliwice
- Piwko K., 2006, *O „Elementarnej szkole aktywności”*, [w]: Kędra Marzena (red), *Ja wobec pedagogiki Celestyna Freineta*. Wychowanie moralne i obywatelskie, Wyd. Nowik, Opole.
- Piwko K., 2010, *Miejsce dziecka w pedagogice Celestyna Freineta*, Życie Szkoły nr 11.
- Piwko K., 2009, *O doświadczeniach poszukujących*, Życie Szkoły nr 10.
- Piwko K., 2002, *O fiszkach inspirujących*, Freinetowskie Inspiracje nr 1(25)
- Piwko K., 2009, *Doświadczenia poszukujące w rezerwacie przyrody „Ochojec”*, Na tropach liczydełka-zaczniemy od najmłodszych, [w] Parusel Jerzy B.(red), *Rezerwat przyrody Ochojec w Katowicach*, Monografia naukowo-dydaktyczna, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice
- Semenowicz H., 2002, *Nowoczesna szkoła francuska technik Freineta*, PSAPCF Otwock-Warszawa.
- Silberman M., 2005 *Uczymy się uczyć*, GWP, Gdańsk
- <http://pinczek.pl-Uczucie przepływu-czyli jak wejść w flow>
- www.geocaching.pl

⁴³ Opracowanie własne.

Zestawy ścieżek edukacyjnych do klasy II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA”

Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Autorka: Kazimiera Piwko

Czas realizacji projektu – 20 godzin

Cele ogólne ścieżki – projektu

- Poznanie ciekawych sposobów uczenia się ortografii zamiast rutynowej powtórki i ich upowszechnienie.
- Rozwijanie umiejętności poprawnego pisania oraz czujności i odpowiedzialności Ortograficznej.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- potrafi być kreatywny w różnych sytuacjach w życiu codziennym,
- wie, że pisownia polska to ważny element w historii i rozwoju kultury narodowej,
- jest przekonany, że znajomość ortografii jest bardzo przydatna na co dzień,
- docenia wagę bycia czujnym i odpowiedzialnym za poprawną pisownię,
- współtworzy zabawy i gry ortograficzne, sprawnie je rozwiązuje,
- jest współzałożycielem klasowej oficyny wydawniczej,
- zna podstawowe zasady funkcjonowania wydawnictwa,
- uczestniczy w opracowaniu biznesplanu i planu wydawniczego klasowej oficyny,
- zajmuje się reklamą wydawnictwa i kolportażem,
- przygotowuje i realizuje wspólnie z klasą prezentację „polubić ortografię”.

Główne kompetencje kluczowe w klasach II rozwijane podczas realizacji projektu:

- **Porozumiewanie się w języku ojczystym** - porozumiewanie się w mowie i piśmie w różnych sytuacjach komunikacyjnych, obserwowanie swojego sposobu porozumiewania się i przystosowywania go do wymogów sytuacji, umiejętność gromadzenia i przetwarzania informacji, formułowanie i wyrażanie własnych argumentów w mowie w przekonujący sposób.
- **Umiejętność uczenia się** - uczenie się jest nakierowane na osiąganie konkretnych celów, z wykorzystaniem preferowanych strategii uczenia się.
- **Inicjatywność i przedsiębiorczość** - zdolność do wcielania pomysłów w czyn, a także do planowania przedsięwzięć i prowadzenia ich dla osiągnięcia zamierzonych celów.
- **Kompetencje społeczne i obywatelskie** - rozwój kompetencji osobowych, interpersonalnych obejmujące pełny zakres zachowań przygotowujących do skutecznego i konstruktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Oczekiwane efekty i sposoby zakończenia projektu przez grupę projektową

- Prezentacja w postaci wystawy „Polubić ortografię”.
- Pierwszy zeszyt wydany przez „Ortografkę”.

Ogólne informacje na temat projektu

Ortograficzne pisanie to problem nas wszystkich, nie tylko nauczycieli. Przyspieszony rozwój komunikatorów ułatwia życie, ale czy może nas zwolnić z odpowiedzialności ortograficznej? A można by tak sądzić czytając wpisy internautów, śledząc pasek z informacjami u dołu ekranu telewizyjnego, czy czytając sms, a nawet kartki przysyłane z podróży. Dzieci są świadkami tego procesu, powszechnego braku szacunku dla pisania ortograficznego. Jaką więc mają motywację do nabywania umiejętności poprawnego pisania, uczenia się reguł? Czy to jest aż tak w życiu przydatne, skoro można się bez tego obejść?

Uczenie się ortografii, to proces żmudny i długotrwały, trwa przez całe życie, bo i język ciągłym podlega zmianom. Apele społeczne, konkursy ortograficzne lokalne, ogólnopolskie to tylko sygnał, że problem jest ważny, ale nie wystarczy, aby zmotywować ucznia do ćwiczeń nad językiem. Rozpocząć trzeba od najmłodszych i to w taki sposób, żeby sami przejęli rolę i nałożoną przez siebie odpowiedzialnością, z własnej inicjatywy podjęli trud poprawnego pisania a przy okazji uświadomili sobie, jak ważna jest czujność i odpowiedzialność ortograficzna. Projekt ma za zadanie pokazanie uczniom, że ortografią można świetnie się bawić, rozwijać twórcze działania, uczyć się jej ucząc innych.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA”• Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Nauczyciel może również wykorzystać pomoce dydaktyczne zakupione na potrzeby projektu „Fascynujący świat nauki i technologii”: chusta animacyjna, szkolne kredki akwarelowe - 24 kolory, farby plakatowe - 6 kolorów, plastelina w 10 kolorach, blok techniczny kolorowy, klej w sztyfcie, papier ksero biały i kolorowy, koszulki groszkowe, dziurkacz ozdobny, zestaw magnesów, pomoce muzyczne, buum – buum rurki.

Harmonogram działań

Etap projektu	Działania	Czas
Sformułowanie problemu i celów projektu	1. Starter Uczniowie uczestnicząc w zabawie poznają, czują, że ortografią można się bawić. Wybierają się w podróż, żeby zgłębiać tajniki ortografii, poznać nowe zabawy i gry, nowe trudne słowa, a potem uczyć tego wszystkiego swoich rówieśników. Postawią sobie zdania w tym zakresie. Założenie kopert ewaluacyjnych do techniki „Jak minął dzień”	1 godz.
Działania uczniów	2. Nad Bałtyk z ortografią W czasie oglądania slajdów (fotografii) dzieci rywalizują w dostrzeganiu i łapaniu na papier wyrazów ważnych dla opisu Bałtyku, ale o trudnej pisowni. Następnie budują akrostych, z zestawień wyrazów bliskoznacznych odgadują wyraz podstawowy. Mają też zadanie ortograficzne, które opracowują według własnego pomysłu. Podsumują, które wyrazy były najtrudniejsze.	2 godz.
Działania uczniów	3. Kraina jak z ó zakręcona Odgadują, po rozwiązaniu łamigłówek, że to wysokie góry z Giewontem. Tworzą rodzinę wyrazów. Składają puzzle, malują obraz ortografią. Poznają fuzaje ortograficzne z wyrazami z „ó” Układają tzw. niegłupie zdania. Spróbują wymyśleć własny fuzaj. Ustalą wspólnie zasady pisowni z „ó.”	2 godz.
Działania uczniów	4. Przeskakujemy z piętra na piętro Rozwiązują łamigłóvkę: Kto i gdzie mieszka na piętrach lasu? Układają ortograficzne piętra lasu. Przeskakują pod podany adres. Na koniec spocone dyktando (utrwalające)	2 godz.
Działania uczniów	5. Przetarg na grę ortograficzną ogłaszamy! Uczniowie konstruują grę ortograficzną typu „ściganka”, pracują w grupach nad gramami według własnej koncepcji. Poznają pojęcia przetarg, aukcja i przygotowują przetarg autorskich gier ortograficznych.	3 godz.
Planowanie/Działania uczniów	6. Wydawnictwo zakładamy! Praca z gwiazdą pytań. Przygotowanie listy pytań na spotkanie z redaktorem (dziennikarzem) lokalnej gazety lub wydawnictwa- poznanie zasad pracy wydawcy. Deбата: Co chcemy wydawać? Na jaki temat? Jaki nakład? Co zrobić, aby odnieść sukces wydawniczy. Nazwa i logo wydawnictwa. Opracowanie biznesplanu i harmonogramu działań.	3 godz.
Działania uczniów	7. Co będzie w naszej „Orto GRATce”? Wspólne ustalenie stałych działów w publikacji. Zaplanowanie zeszytu nr 1. Praca w grupach nad poszczególnymi działami.	3 godz.
Prezentacja	8. Wystawa gier ortograficznych. Przygotowanie obwózkowej wystawy gier i zabaw ortograficznych „Polubić ortografię”- od klasy do klasy, połączoną z demonstrowaniem gier. Prezentacja Zeszytu 1	2 godz.
Ewaluacja	9. Podsumowanie-refleksja. Otwarcie kopert, posegregowanie i policzenie emotikonów. Ile dni super? Ile dobrych? Ile takich sobie? Co to były za dni? Czym się zajmowaliśmy? Co zrobić, aby złych dni było coraz mniej?	1 godz.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA”• Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

SFORMUŁOWANIE PROBLEMU I CELÓW PROJEKTU

1. Starter

- Cele edukacyjne:
- pokazanie, że ortografią można się dobrze bawić,
 - wdrażanie do zrozumienia ważności posiadania umiejętności poprawnego pisania i postawy czujności i odpowiedzialności i ortograficznej.
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: arkusze do flipchartów, mazaki, teksty zagadki, rebusy, akrostych z alfabetem, koperty, emotikony

Opis:

1. Zaprosz dzieci do zabawy ruchowej na dobry początek. Rozdaj im kartki z ortogramami wyrazów o trudnej pisowni. Oznacz w klasie cztery kąty ortograficzne, np. kąt 1- rz, kąt 2- ó, kąt 3 -h, kąt 4 -ż. Na znak prowadzącego dzieci biegną w miejsce zgodnie z rozszyfrowanym ortogramem. Zabawę warto powtórzyć zmieniając dzieciom ortogramy. Możesz zapytać: „Co chowa kąt piąty?” Dzieci wymieniają: wyrazy ze zmiękczeniami, ch albo „u”, podają przykłady wyrazów. Podsumuj zabawę: kto się nie pomylił, kto raz. Kto dwa... Zaprosz dzieci do rozmowy w kręgu. Dlaczego nie pamiętamy pisowni wyrazów? Czy dorosłym też się to zdarza? Co trzeba robić, żeby to zmienić. Ustal z dziećmi, co to znaczy czujność i odpowiedzialność ortograficzna. Zapisz definicję na arkuszach, zawieś w klasie (załącznik nr 1).
2. Praca w grupach. Zaproponuj dzieciom wyprawę do Ortolandii. Zanim wyruszymy, musimy w podróż coś zabrać. A co będzie dla nas niezbędne?- odgadniesz, gdy rozwiążesz łamigłówki (załącznik nr 2). Dzieci podają rozwiązania. Pomocnikiem w czasie wyprawy będzie słownik ortograficzny, żeby z niego korzystać trzeba dobrze znać kolejność liter alfabetu. Poćwiczmy to uzupełniając pierwsze litery w tekście (załącznik nr 3). Przeczytamy tekst, a potem powtórzmy z pamięci kolejno w grupach.
Ustalmy, co będziemy robić i co chcemy osiągnąć: (nauczyciel równocześnie zapisuje na flipcharcie)
 - Będziemy wiedzieć, co to znaczy czujność i odpowiedzialność ortograficzna
 - Nauczymy się nowych gier i zabaw ortograficznych
 - Wymyślimy własne i nauczymy innych
 - Zorganizujemy przetarg na grę ortograficzną
 - Założymy klasowe wydawnictwo
3. Zaproponuj dzieciom codzienną ocenę dnia pod hasłem „Jak minął dzień”, w tej samej formie. Rozdaj dzieciom koperty, poleć podpisanie ich swoim imieniem oraz wybranie lub wykonanie emotikonu dzisiejszego dnia. Koperty dzieci mogą zamocować przy swoich osobistych szafkach lub w innym miejscu. Załóż też kopertę dla siebie.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

2. Nad Bałtyk z ortografią.

- Cele edukacyjne:
- utrwalenie pisowni wyrazów związanych z tematem „morze i plaża” oraz zasady pisowni nazw miejscowości, poznanie nowych zabaw ortograficznych i stworzenie własnej propozycji zabawy,
 - wykonanie słowniczka ortograficznego do tematu,
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: slajd(obraz) plaży nad morzem, karta pracy, kartki A4, mazaki, kredki, karteczki z wyrazami, karteczki z ortogramami, kartonowe muszle z napisem „rz”, „ż”, „ó”, „h”, „ch”, kartki z nazwami stacji, emotikony, koperty dla każdego dziecka, masa mocująca, sznurek, spinacze

Opis:

1. Zapraszam do pierwszego etapu podróży zagadką (załącznik nr 4). Jak zagadkę rozwiążecie, to dowiecie się dokąd pojedziecie. Dzieci tworzą symboliczny pociąg i ruszają w podróż na niby. To będzie długa podróż, więc będziemy się zatrzymywać. Na znak prowadzącego i podanie przez niego nazwy stacji pociąg zatrzymuje się, by na sygnał „Odzjazd” ruszyć dalej. W czasie postoju dziecko „konduktor” przyczepia kartkę z nazwą stacji. Stacja końcowa Gdynia. Wsiadamy! Dzieci siadają przy stolikach. Odczytują nazwy stacji na których pociąg się zatrzymywał. Zapytaj, jaka zasada obowiązuje w pisaniu nazw miejscowości. Umocuj kartkę z regułą przy nazwach miejscowości.
Przy „podróży” można wykorzystać piosenkę „Jedzie pociąg”. Kartki z nazwami miejscowości powinny być dostosowane do rzeczywistej trasy jaką dzieci podróżowałyby ze swojej miejscowości.

2. Zaprosz dzieci na przywitanie z morzem. Spójrzcie na obraz (slajd i tablica interaktywna lub duży obraz), (załącznik nr 5), opowiedzcie o nim. Wyłącz prezentację obrazu. Teraz spojrzycie na niego jeszcze raz i potem jeszcze raz. Po każdej krótkiej prezentacji Waszym zadaniem będzie zapisanie wyrazów o trudnej pisowni. Przed wami kartki i długopisy. No to start!
W czasie prezentacji trwającej ok. 20-30 sek. dzieci nic nie notują. Dopiero „po”. To zadanie ćwiczy „przechowywanie obrazu” (pamięć odroczone) ważną umiejętność w pisaniu z pamięci i przepisywaniu.
Odczytanie i sprawdzenie ćwiczenia. Omówienie błędów. Przypomnienie zasad pisowni.
Teraz słuchajcie uważnie. W czasie mojego opowiadania będziemy składali łódkę techniką origami. Ci, którzy ją znają pomogą kolegom. Będziemy pracować krok po kroku (załącznik nr 6).
 - Łódki zatopione. Co nam pozostało? Kamizelki ratunkowe! To będą kamizelki ortograficzne!
 - Na nich każdy napisze jedno trudne słowo związane z morzem. Kamizelki rozwiesimy na linie. To nasz słownik ortograficzny. Zapewne dzisiaj się przyda.
3. Nadszedł czas na zabawę ortograficzną. Przed Wami karty pracy, pracować będziecie w parach. Przeczytajcie uważnie polecenie (załącznik nr 7). Odczytanie i sprawdzenie ćwiczenia. Wyszukanie i odczytanie trudnych wyrazów. Jeżeli zostały „puste” kamizelki można nowe wyrazy dopisać.
4. Zaproponuj dzieciom masaż w parach, usunie zmęczenie (załącznik nr 8)
5. Teraz przed Wami bardzo trudne zadanie. Dla ułatwienia pracować będziecie w 4 grupach. Do dyspozycji macie kartki papieru ksero, kredki, mazaki. Waszym zadaniem będzie zaproponowanie zabawy ortograficznej z wyrazami o trudnej pisowni, które poznaliście dzisiaj. Macie na to 20 minut. Po zakończeniu pracy sprawdzicie je wymieniając się w grupach. Gratuluję wykonania zadania
6. Teraz oceńcie emotikonem nasze zajęcia, włóżcie do swojej koperty.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

3. Kraina jak z „ó” zakrecona

Cele edukacyjne:	• zgromadzenie wyrazów wokół tematu „góry”, szukanie wyrazów pokrewnych, doskonalenie ich pisowni, • poznanie zabawy typu „fuzaj”, ułożenie fuzaja w pracy z grupą, • doskonalenie umiejętności konstruowania zdań, • utrwalenie zasad pisowni wyrazów z „ó” oraz nazw własnych, • wykonanie rysunku „Tatry”.
Czas:	2 godz.
Środki dydaktyczne:	zestaw wyrazów zw. z Tatrami, mapa fizyczna Polski, fuzaj z wyrazami „ó” i „u”, kredki pastele, mazaki, kartki rysunkowe, fragmenty widokówek, kostki do gry, emotikony

Opis:

1. Zapraszam do kontynuacji naszej ortograficznej podróży. Dokąd powędrujemy? Dowiecie się po rozwiązaniu zagadki (zał. nr 9). Posłuchajcie jej uważnie.
Poszukajcie tego miejsca na mapie. Jakich gór to stolica?
Od słowa „góra” wiele słów pochodzi. Spróbujcie je odkryć tworząc rodzinę wyrazów. Czeka Was trudna praca, taka wspinaczka wysokogórska. Dlatego będziecie wspólnie pracować w grupach, karta pracy (załącznik nr 10).
2. Praca w grupach. zadaniem dzieci jest utworzenie rodziny wyrazów do wyrazu „góra” i zapisanie ich w postaci słoneczka, dla ułatwienia 2-3 promyki są gotowe. Odczytanie wyrazów, kolejna grupa uzupełnia nowymi. Zebranie słoneczek.
A teraz w ustalonym czasie każdy z Was zapisze te wyrazy, które zapamiętał. Jak powiem „stop!” odkładamy długopisy. Sprawdzam: Kto ma więcej niż 7 wyrazów, kto ma 7, kto ma.
To bardzo dobre ćwiczenie, dzieci zapamiętały wyrazy bez polecenia „musisz zapamiętać”, bo po prostu sytuacyjnie. Wyniki mogą niektórych zaskoczyć, już w momencie, gdy dzieci mówią, ale „pani nie powiedziała, że trzeba zapamiętać”
3. Mam dla Was niespodziankę. Ta zabawa to fuzaj⁴⁴
Przygotowałam dla Was fuzaja ortograficznego (załącznik nr 11). Potrzebna będzie kostka do gry, dla każdego kartka papieru i długopis. Zasada gry jest prosta: każdy z Was rzuca kolejno kostką, liczba wyrzuconych oczek wskazuje, który

⁴⁴ Opracowano na podstawie: S. Bowkett, 2000, *Wyobraź sobie, że...*, WSiP, Warszawa, s.130.

wyraz z kolumny należy wybrać i zapisać. Mamy 4 kolumny, to będziesz miał 4 rzuty. Wyrazy zapisane, to teraz ułóż z nimi zdanie dodając inne wyrazy, np. czasowniki, nazwy rzeczy. Odczytajmy te zdania.

Podoba Wam się zabawa? Dlaczego?

Dzieci lubią fuzaje, bo jest wesoło. Liczba kolumn jest dowolna, można zacząć od trzech, zwiększać np. do sześciu. Kategorie klasyfikacji też można wymyślać. Im więcej kolumn, tym fuzaj trudniejszy. Zdania można też porządkować w mini opowiadanie. Nigdy nie będzie banalnie.

4. Przyjrzyjcie się wyrazom w tabeli. Jakie odkryliście trudności ortograficzne w ich pisowni?

Przypomnijmy zasady pisowni wyrazów z „ó”. Dzieci przekazują ustnie, nauczyciel zapisuje krótko na arkuszu flipcharta. W wyrazach piszemy „ó” wtedy, gdy ...

Zapraszam Was do działania plastycznego. Otrzymacie kartki z fragmentem widokówki z Tatr. Dokończcie rysunek „To Tatry”, według własnego pomysłu.

Przymocujcie Wasze rysunki do planszy. Czy wierchy Tatr nie przypominają litery „ó”? Zapraszam do wymyślenia własnego fuzaja, może mieć 3 lub 4 kolumny. Nie musi być ortograficzny, bo to trudne zadanie. Zabierzcie go do domu i zabawcie się z rodziną.

Może przyniesiecie do klasy nowy wymyślony z rodziną?

5. Zastanówcie się, jak minął dzień, wybierzcie właściwy emotikon, włóżcie do swojej koperty.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

4. Przeskakujemy z piętra na piętro!

Cele edukacyjne: • zgromadzenie wyrazów o trudnej pisowni wokół tematu „las”, utrwalenie ich poprawnej pisowni poprzez ćwiczenia dydaktyczno-ruchowe.

Czas: 2 godz.

Środki dydaktyczne: łamigłówki, teksty „spoconego dyktanda”, kartki papieru, schemat piętrowej budowy lasu, obrazki zwierząt, roślin do pokolorowania, kredki, mazaki, karteczki samoprzylepne, emotikony.

Opis:

1. Powróciliśmy z dalekiej podróży. Teraz rozejrzemy się w pobliżu. Co chcemy znaleźć? Czy jest takie miejsce, które potrzebuje ciszy i my z tego korzystamy? Oto zagadka – wykreślana (załącznik nr 12). To co pozostanie, to symbole tego miejsca.

Czy las ciszy potrzebuje i dlaczego? Posłuchajcie wiersza (zał. nr 13)

2. Rozłóż na podłodze duży arkusz z zaznaczonymi piętrami lasu. Wyszukajcie obrazki (załącznik nr 14) przedstawiające mieszkańców lasu występujących w wierszu i ułóżcie je na odpowiednich piętrach.

Poszukajcie jeszcze innych obrazków leśnych zwierząt i roślin, umieśćcie je na piętrach. Podpiszcie obrazki (zał. nr 15).

Nasz las gotowy, wystarczy wszystko pokolorować.

Popatrzcie na nasz las, czy są wyrazy, które by mogły być również umieszczone na innych piętrach lasu? Dlaczego? Przeciągnijcie strzałki do miejsc, gdzie jeszcze można by je umieścić.

Czy te wyrazy mogą sprawić trudność w pisaniu? Dlaczego?

3. Zapraszam do leśnej zabawy w przeskakiwaniu z piętra na piętro (załącznik nr 16)

Teraz czeka Was „spocone dyktando”, trzeba się sporo przy nim nachodzić. Na korytarzu rozwieszono 4 dyktanda, o różnej objętości i o różnej treści (załącznik nr 17). Pracować będziecie w parach. Ustalcie, kto będzie w parze dyktującym, a kto piszącym. Dyktujący wybiera dyktando i odpowiada za treść i ortografię. Czyta tekst i kolejno po zdaniu dyktuje osobie piszącej. Jeżeli zapomni tekst zdania, wraca z powrotem na korytarz, czyta zdanie ponownie i wraca do piszącego.

Po zakończeniu pisania wychodzą na korytarz, aby porównać tekst i poprawić błędy.

Tekst powinien znajdować się poza klasą, tak, aby dziecko mogło ćwiczyć umiejętność zapamiętywania dłuższych fragmentów tekstu. Dlatego przy ponownym spoconym dyktandzie dzieci zamieniają się rolami.

4. Na koniec czeka nas ocena zajęć. Włóżcie wybrany emotikon do swojej koperty.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA” • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

DZIAŁANIA UCZNIÓW

5. Przetarg na grę ortograficzną

- Cele edukacyjne:
- zapoznanie dzieci z ideą i zasadami przetargu, zorganizowanie własnej aukcji gier ortograficznych,
 - doskonalenie umiejętności tworzenia dokumentów użytkowych,
 - wdrażanie do publicznych wystąpień.
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: kartki samoprzylepne, arkusze na plakaty, mazaki, kolorowe pisma, nożyczki, kostki do gry, młotek aukcyjny, blejtramy na prezentację, dyplomy dla zwycięzców, drobne nagrody

Opis:

1. Usiądźcie w kręgu.
Porozmawiajmy na temat gier. Jakie lubicie najbardziej? Dlaczego?
Czy sami układaliście już gry planszowe? Czy posiadacie ortograficzną grę planszową?
2. Zapraszam do ułożenia prostej gry planszowej, tzw. gry ściganki. Zrobimy ją na podłodze (załącznik nr 18)
Taką grę, gdzie chodniczek jest z kartek samoprzylepnych, łatwo zdemontować i zrobić nową. Ma jedną wadę- nie da się jej przenosić. Proponuję, abyście w grupach wykonali przenośne gry planszowe do nauki ortografii. Plansze mogą być wielkości A4, większe można zrobić łącząc plastrem opatrunkowym dwa brzegi kartki. Taką grę będzie można składać na połowę.
Praca w grupach. Dzieci rysują lub nakleją płytki chodniczka, zaznaczają na nich „pułapki” i „nagrody”. Materiał ortograficzny i zasady dobierają sami. Wykonują prosty przepis gry i dokleją na stronie zewnętrznej. Wymiana gier w grupach, sprawdzenie, czy „działa”.
Mamy już 4 gry gotowe. Co zrobić, aby było ich więcej? Można by je wypożyczać na lekcje, do domu, do świetlicy a trzymać je np. w bibliotece.
Dzieci podają pomysły. Jeżeli nie padnie słowo przetarg, podsuwa je nauczyciel. Wyjaśnia na czym polega, część dzieci, która wie, wspiera jego wyjaśnienia. Głosują, czy zorganizują przetarg.
3. Praca w grupach. Wykonanie plakatów informacyjnych, ustalenie treści, które powinny być na plakacie. Wykorzystanie wycinków z gazet i czasopism. Zawieszenie plakatów.
Wybranie osoby do prowadzenia aukcji, zgodnie z ustaleniami jakie powinna mieć umiejętności oraz po jednej osobie z grupy zarządzających przetargiem. Wybranie 2 osób odpowiedzialnych za dyplomy, 2 osób odpowiedzialnych za nagrody.
Wskazany by było przygotowanie drobnych upominków dla autorów wszystkich gier. Przetarg powinien się odbyć przed prezentacją, aby gry mogły być „pokazane” i uroczystie przekazane do biblioteki lub świetlicy.
4. Przystępujemy do oceny kolejnego dnia. Włóżcie wybrany emotikon do swojej koperty.

PLANOWANIE/DZIAŁANIE UCZNIÓW

6. Wydawnictwo zakładamy!

- Cele edukacyjne:
- wdrożenie pomysłu założenia klasowego wydawnictwa, nabycie podstawowej wiedzy o pracy wydawnictwa,
 - rozwijanie umiejętności planowania, sporządzania biznesplanu, wybór i przygotowanie narzędzi marketingowych.
- Czas: 3 godz.
- Środki dydaktyczne: arkusze papieru, kartki ksero, kartki ksero A3, mazaki, gwiazda pytań, książki i prasa różnych wydawnictw.

Opis:

1. Nauczyciel zaprasza dzieci do kręgu.
Dziękuję za dotychczasowe działania, które podjęliście na rzecz poprawnego pisania. Zebraliśmy już sporo materiałów, wymyśliście różne zabawy, my już teraz je znamy.
Mamy w klasie dwa komputery i drukarkę. Co myślicie, czy moglibyśmy to jakoś wykorzystać?
Burza mózgów i zapis pomysłów.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA” • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

2. Przyniosłam ortograficzne książeczki, obejrzyjcie je, są drogie, niektóre kolorowanki i zabawy są do jednorazowego wykorzystania.

Dzieci mogą nie podać pomysłu na założenie wydawnictwa. Mogą mówić o drukowaniu opisów zabaw, wypożyczaniu, sprzedawaniu. Warto zwrócić uwagę, że wtedy nikt nie będzie wiedział, kto to robi, jak, niech sprawdzą w książkach, prasie tam nie ma rzeczy anonimowych.

Co sądzicie o pomysle założenia klasowego wydawnictwa?

Zapis na arkuszu: argumenty „za” i „przeciw”.

Podsumowanie. Przeglądanie. Podjęcie decyzji.

Proponuję ustalić najważniejsze rzeczy. Pomoże nam w tym gwiazda pytań (załącznik nr 19)

Zapis propozycji na tablicy:

- Po co? (aby dzieci uczyły się poprawnego pisania, uczyły się ortografii w zabawie)
- Co? (książeczka, zeszyt, tomik, pisemko)
- Kto? (nasza klasa z rodzicami, pomocnicy z klas IV-VI)
- Jak? (zbierać materiały od autorów z całej szkoły, nauczycieli, rodziców)
- Kiedy? (raz na miesiąc, okazjonalnie, raz na 2 tygodnie, raz na 2 miesiące)
- Gdzie? (w naszej Sali)

Prze głosujmy, ustalmy działania.

3. Jak zakłada się i prowadzi wydawnictwo?

Zaprosiłam na spotkanie gościa pana (panią - redaktora gazety, (wydawnictwa).

Sporządzmy teraz listę pytań, na które oczekujemy odpowiedzi – propozycja pytań (załącznik nr 20).

Spotkanie wyjaśniło nam wiele spraw. Teraz już wiecie, że trzeba rozpocząć od ustalenia nazwy wydawnictwa. Obejrzyjcie przygotowane publikacje, niektóre z nich noszą nazwę wydawnictwo, inne - oficyna wydawnicza, jedno i drugie są przedsiębiorstwami, ale oficyna często ma własną drukarnię i coraz częściej określoną branżę. Mamy jedno i drugie: drukarkę własną i profil ortograficzny.

Zastanówcie się nad nazwą oficyny, najlepiej, wybrać taką, która będzie informowała o tym, co chcemy wydawać (pajdają propozycje dzieci, głosujemy, wybieramy)

4. Zaproszenie do pracy nad przygotowaniem biznes planu i harmonogramu prac.

Podzielimy się na 4 grupy: dwie będą pracowały nad biznes planem a dwie nad harmonogramem. Możecie skorzystać z tabelki i podpowiedzi w kartach pracy (załącznik nr 21)

Rozwieszamy gotowe propozycje.

Zapraszam do dyskusji.

Uczniowie podchodzą do plansz, analizują zapisy, liderzy grup podkreślają najważniejsze problemy. Po ustaleniu wspólnego biznesplanu i harmonogramu, sekretarze wybranych grup wypełniają zapasowe tabele.

Zapytaj uczniów, czego brakuje nam, aby być marką wydawniczą - potrzebne jest logo.

To Wasze zadanie do domu. Przygotujcie projekty i przynieście do klasy.

5. To był bardzo pracowity dzień. Zapraszam do jego oceny. Włóżcie emotikon do swojej koperty.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

7. Co będzie w naszej „Ortogradce”?

Cele edukacyjne:

- zaplanowanie stałych działów w publikacji,
- przygotowanie i opracowanie treści działów zeszytu nr 1, oprawa graficzna,
- współdziałanie w przygotowaniach do druku, wykorzystanie drukarki i skanera,
- składanie zeszytów.

Czas:

3 godz.

Środki dydaktyczne:

arkusze flipcharta, kartki ksero białe i kolorowe, mazaki, kredki, komputery, drukarka, skaner, zszywacz, zszywkki, nożyczki, linijka.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA” • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Opis:

1. Zapraszam na naradę w kręgu. Jej celem będzie ustalenie stałych działów w naszym zeszycie. Wybierzmy takie do których jesteśmy już przygotowani. Proponuję.
 - Kresobrazy ortografią malowane – teksty ortograficzne, np. z lukami, wierszyki, dyktanda
 - Ortograficzna powieść w odcinkach (załącznik nr 22)
 - Łamigłówki ortograficzne
 - Okazjonalnik – ukazuje się kiedy chce i kiedy może, np. zaproszenia do konkursów, regulaminy, ciekawostki językowe, wyniki konkursów (załącznik nr 23).Co wy na to?
Uwzględniamy pomysły dzieci. Wybieramy szefów, czyli naczelników redaktorów działów.
2. Praca w grupach. Uczniowie dobierają się według zainteresowań i posiadanych umiejętności, część materiałów jest gotowych, wystarczy przygotować stronę, zeskanować i wkleić materiał graficzny – pracą kierują naczelnicy działów. Gotowe materiały oddawane są do korekty – może to robić nauczyciel, ktoś z rodziców włączony do prac w wydawnictwie lub uczeń z klasy starszej.
Materiały po sprawdzeniu od razu są drukowane w ilości 20 egzemplarzy + 1 egzemplarz archiwalny.
3. Dzieci pracują w 2 grupach: jedna składa strony, druga zszywa. Zeszyt nr 1 gotowy!
Nauczyciel zaprasza wszystkich na poczęstunek z okazji inauguracji pracy Oficyny Wydawniczej „...”
Jeżeli nazwy ustalają i wybierają dzieci, to są one im bliskie, utożsamiają się z nim.
Kiedyś moja klasa druga nazwała wydawnictwo. DrugPol – zapytałam, co to znaczy, a dzieci z dumą: klasa druga Polska, logo wyglądało tak: 2APol, bo to była kl. II.
4. Kończymy zajęcia jak zawsze ewaluacją, wybieracie emotikon i włożcie do swojej koperty.

PREZENTACJA

8. Wystawa gier ortograficznych.

- Cele edukacyjne:
- przygotowanie ruchomej wystawy, prezentacje w odwiedzanych miejscach,
 - doskonalenie umiejętności publicznych wystąpień, nawiązywania kontaktu z widzami,
 - rozwijanie poczucia dumy z efektów podejmowanych działań
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: wózek kelnerski lub wózek z marketu, tabliczki z napisem wydawnictwa, plakat reklamowy, gry z przetargu, gry wykonane w klasie, wydany zeszyt nr 1 „Ortografki”

Opis:

1. Mam niespodziankę! To pożyczony wózek ze sklepu. Tym razem zrobimy wystawę obwoźną – odwiedzimy wszystkie klasy młodsze, dzieci w świetlicy, złożymy wizytę w dyrekcji szkoły i w pokoju nauczycielskim, opowiemy o swojej pracy, pokażemy czego nauczyliśmy się w czasie realizacji projektu.
2. Praca w grupach. Wybór prac wykonanych przez grupę; najciekawsze rysunki, łamigłówki, teksty spoconych dyktand, gry ortograficzne.
Ułożenie na wózku w logiczny sposób. Wybór kilku przewodników po wystawie, ustalenie roli dla każdego z nich. Prezentacja wydawnictwa, zachęcenie do składania własnych materiałów do prezentacji w kolejnych zeszytach.
3. Gratuluję sukcesu! Oceńcie ten dzień. Włożcie emotikon do swojej koperty.

EWALUACJA

9. Podsumowanie-refleksja.

- Cele edukacyjne:
- rozwijanie umiejętności oceny pracy własnej i grupy, efektu finalnego.
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: koperty ewaluacyjne, arkusz papieru, mazaki, znaczki z logo wydawnictwa.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA” • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Opis:

1. Nauczyciel zaprasza na naradę klasową.

Podsumowującej nasze działania projektowe, zanim usiądziecie w kręgu, zabierzcie ze sobą koperty ewaluacyjne. Każdego dnia na zakończenie zajęć, zgodnie z Waszymi spostrzeżeniami i emocjami, wybieraliście właściwy emotikon.

Wyjmijcie je teraz i rozłóżcie przed sobą. Odpowiedzcie na pytania:

- Ile dni oceniałam/em uśmiechem?
- Ile dni oceniałam/em jako obojętne?
- Ile dni oceniałam/em jako nieciekawe?
- Jakich jeszcze dokonałam/am ocen?

Spróbujcie uzasadnić swoje oceny.

Nauczyciel rozkłada swoje emotikony i porównuje z ocenami dzieci, uzasadnia zbieżność lub różnice.

2. Odpowiedzcie na kolejne pytanie: Z czego jesteśmy naprawdę dumni? Co sprawiało największą przyjemność? Co nas irytowało? Co należałoby zmienić, usprawnić w przyszłych działaniach projektowych?

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA” • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik nr 1⁴⁵

Czułość ortograficzna – to spostrzeganie, zauważanie błędów ortograficznych (u siebie, w najbliższym otoczeniu).

Odpowiedzialność ortograficzna – to świadomość sprawdzenia, czy wiem jak napisać.

Załącznik nr 2⁴⁶

1. Zagadka.

Co to za książka
w niej wyrazy rzędem stoją
alfabetu się trzymają
i pisownię objaśniają? (słownik ortograficzny)

2. Rebus

3. Rebus

24 h a=ra za=pa

(dobra pamięć)

4. Rebus

Załącznik nr 3⁴⁷

A	bażur	G	rzechocze.	Ł	adnie	S	ię
B	iały	H	ałas	M	acha	T	ak może!
C	iepio	I	i	N	ózką.	U	ważnie
D	aje.	J	azgot	O	stroźnie!	W	ysłuchuje
E	legancko	K	rzyk	P	rzecież	Z	akazów.
F	rędzlami	L	ubi.	R	ozbić	Y	es!

Załącznik nr 4⁴⁸

1. Zagadka.

Szumi wciąż
kołysze falami.
Do plaży podpływa
i dzieci do kąpeli wzywa!

⁴⁵ Opracowanie własne.

⁴⁶ Opracowanie własne.

⁴⁷ Opracowanie własne.

⁴⁸ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA” • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik nr 5⁴⁹

Załącznik nr 6⁵⁰

1. Kartkę ksero składamy na połowę

2. zakładamy trójkąt

3. odginamy dolny bok

4. odginamy drugi dolny bok

5. składamy kieszonkę

6. składamy ją na trójkąt

7. odwracamy

Łódka gotowa

Po stracie żagla, urwaniu dzioba a potem rufy, pozostaje już tylko kamizelka ratunkowa!

⁴⁹ Opracowanie własne.

⁵⁰ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA” • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Tekst opowiadania - nauczyciel opowiada je poruszając łódką.

Był piękny letni dzień. Żeglarz wsiadł do łodzi i postanowił popłynąć w stronę Helu.

Niespodziewanie niebo pokryły ciężkie, czarne chmury, zerwał się porywisty wiatr.

Łódź była już daleko od brzegu. Huragan był coraz silniejszy, fale przelewały się z hukiem

przez pokład, grzmoty i błyskawice przeszywały niebo. Z trzaskiem pękł maszt i runął na pokład (dzieci odrywają kawałek masztu w środku łodzi). Po chwili urwał się dziób (dzieci odrywają kawałek dzioba). Łódź zaczęła kręcić się w kółko – nieestetycznie strzaskana została rufa, łódź zaczęła zanurzać się w morzu. Żeglarz jednak nie stracił głowy, przeżył, bo miał kamizelkę ratunkową! (dzieci rozprostowują składankę i jest kamizelka)

Załącznik nr 7⁵¹

Karta pracy

Przeczytajcie uważnie polecenie. Z podanych niżej zestawów wyrazów dodaj czwarty wyraz kojarzący się z trzema poprzednimi.

Przykład:

nabrzeże, przycumować, żagiel - żaglówka

sercówka, omulek, piaszczolaz - **małże**

fala, brzeg, mur - **falochron**

śledź, węgorz, flądra - **ryby**

sieć, połów, łódź - **rybak**

brzeg, plaża, fale - **morze**

dziób, torpedy, marynarz - **okręt**

Załącznik nr 8⁵²

126

Masażyk plażowy (plecy)

Gorące słońce *kreślenie koła na plecach przeciąganiem sylab*

we-so-ło świe-ci *kreślenie promieni w rytm akcentowania sylab*

Wy-szły ze szko-ły *palec wskazujący i środkowy maszerują do góry*

Na pla-żę dzie-ci *palec wskazujący i środkowy maszerują w dół*

Olejkiem będą *koliste ruchy po plecach oburącz*

Plecy smarować *„*

Nurkować w morzu w dół *przeciąganie oburącz i (lekkie) równoczesne uderzanie pięściami po plecach*

Bul, bul, bul/bul bul/ bul *dzieci odwracają się do siebie i rytmicznie uderzają o dłonie*

Załącznik nr 9⁵³

Zagadka Góra jak uśpiony rycerz

tam drzemie,

pod nią wkoło

hale szerokie

i bacia owce swe pasie.

Teraz już zapewne wiesz,

Że to „Zakopane ... jest.

⁵¹ Opracowanie własne.

⁵² Opracowanie własne.

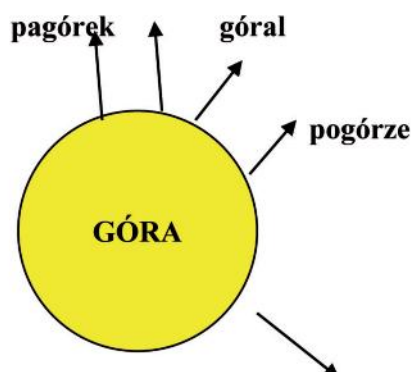
⁵³ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA” • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik nr 10⁵⁴

Utwórzcie rodzinę wyrazów wokół słoneczka.

Załącznik nr 11⁵⁵

Fuzaj ortograficzny

osoba	kolor	urządzenie	roślina	zwierzę
dróżnik	różowy	wózek	powój	królik
król	purpurowy	łodówka	róża	mrówka
góralka	trójkolorowy	kłódka	ostróżka	sójka
zbój	brunatny	samochód	wierzbówka	pszczółka
próżniak	żółty	podkówka	różanecznik	sówka
wytwórca	łazurowy	lokówka	głóg	krówka

Góralka w brunatnej spódnicy pchała wózek z głógiem i mrówką.

Załącznik nr 12⁵⁶

Wykreśl nazwy dwóch typowych dla Bałtyku zwierząt, a odkryjesz nazwy rośliny i zwierzęcia, które spotkasz w miejscu do którego się wybieramy

M	A	Ł	Ż
E	P	A	P
R	O	Ć	F
L	A	D	R
A	K	U	K
U	Ł	K	A

⁵⁴ Opracowanie własne.

⁵⁵ Opracowanie własne.

⁵⁶ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA” • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik nr 13⁵⁷

Las ciszy potrzebuje.
Dla kogo?
Dla sarny płochliwej,
dla dzięcioła, co w drzewo stuka
i szkodników szuka,
dla kukutki, co kuka
i miejsca dla jaj w gniazdach szuka.
Dla dzika z warchlakami,
dla jeża zaspanego,
dla lisa chytrusa,
dla rudej wiewiórki,
co po drzewach skacze,
dla kuny, dla sowy,

co poluje nocą.
Dla pająka
i mrówek pracowitych.
Dla żuka w błyszczącym pancerzu.
I dla innych mieszkańców jeszcze,
których w tej wyliczance nie zmieszczę.
I choć to wyliczanka nieduża,
myślę, że Cię przekonuje,
że w lesie się ciszę szanuje.
Wtedy nagroda Cię czeka,
odgłosy życia lasu usłyszysz.
Te z bliska i te z daleka.

Załącznik nr 14, Załącznik nr 15⁵⁸

Możemy skorzystać z clipartów, kolorowanek, własnych fotografii.

⁵⁷ Opracowanie własne.

⁵⁸ Opracowanie własne.

⁵⁹ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA” • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik nr 16⁵⁹

Zabawa ruchowa

Przybory: 2 skakanki lub kawałki taśmy

Miejsce: korytarz, boisko, środek(tył) klasy, zawieszki z nazwami zwierząt i roślin leśnych o trudnej pisowni (mogą się powtarzać)

Przebieg zabawy:

Nauczyciel wyznacza piętra lasu skakankami. Dzieci biegają swobodnie, na hasło, np. „piętro drzew”- mieszkańcy tego piętra wskakują w wyznaczone miejsce, pomyłka – dziecko odpada z zabawy .

Wariant zabawy: wywołuje się mieszkańców nazwami gatunkowymi, np. „wiewiórki do domu”.

Uwaga: Po zakończeniu zabawy dzieci w klasie zapisują, jakie zapamiętały nazwy zwierząt, roślin biorących udział w zabawie

Załącznik nr 17

Propozycje dyktand

Na plaży

Słońce praży .Gorący piasek parzy stopy. Jedynie przy brzegu nieco chłodniej. Wszędzie mnóstwo ludzi, rozłożone leżaki, materace i dmuchane zwierzaki. Ratownik czuwa na wieży. Łódź stoi w pogotowiu. Dobrze, że morze nie jest wzburzone.

Tatry

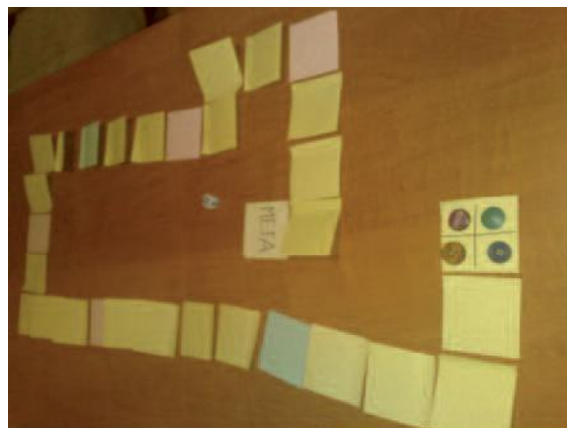
Tatry to najwyższe góry w Polsce. Z daleka widać ich skaliste szczyty i pasma kosodrzewiny. Tam mieszkają świstaki, kozice. Niżej pasmo lasów iglastych. Rosną w nich olbrzymie świerki, jodły i modrzewie. Podoba mi się Giewont, bo to śpiący rycerz.

Zwierzęta leśne

Mieszkają w różnych miejscach: w dziuplach drzew, w krzewach, w ściółce. Spotkasz na dróżce chrząszcza, ślimaka, w krzewach pajaka a wysoko w gałęziach drzew wiewiórki i mnóstwo ptaków. Rzadko można spotkać jelenia, dziką czy lisa.

Załącznik nr 18⁶⁰

Gra ściganka, chodniczek z kartek samoprzylepnych

⁶⁰ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA” • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik nr 19⁶¹

Załącznik nr 20⁶²

Propozycje pytań na spotkanie z przedstawicielem redakcji:

- Czym zajmuje się wydawnictwo?
- Kto nim zarządza?
- Jak przygotowuje się teksty? Kto je pisze?
- Jak podzielona jest praca w wydawnictwie?
- Jacy pracują specjaliści?
- Co trzeba zrobić, aby zdobyć czytelników?
- Co to jest winieta gazety?
- Co powinno zawierać logo?

Załącznik nr 21⁶³

Biznesplan dla klasowego wydawnictwa (propozycja)

Zadania		Uwagi
tusze do drukarki: czarny, kolor	80 zł Potem 15 zł	Pierwsze oryginalne, potem będą napelniane przez tatę Środki ze składek rodziców
papier 1 ryza 500 szt	- 1 zeszyt=10 kartek	Prezent od mamy Potem z wymiany za cenę zeszytu
zszywacz	-	Jest w klasie
zszywki	5 zł - 1 opak.	Ze środków z imprezy klasowej
teczki kartonowe 4 szt	-	Prezent od naszej pani
klej 3 szt.	-	Wykorzystamy własne
pracownicy wydawnictwa	-	wolontariat
Razem	85 zł	Środki zabezpieczone

⁶¹ Opracowano na podstawie: E. Brudnik, A. Moszyńska, B. Owczarska, 2000, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, cz. I, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce.

⁶² Opracowanie własne.

⁶³ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY II

OD ZABAWY DO KLASOWEJ OFICYNY WYDAWNICZEJ „ORTOGRATKA” • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Harmonogram prac (propozycja)

Zadanie: Co robimy?	Termin: Kiedy?	Realizacja: Kto?	Odpowiedzialny: Kto?
Wybór redakcji, redaktorów działów	Po spotkaniu z redaktorem	Samorząd klasy	Przewodniczący i nasza pani
Zakup tuszy do drukarki i zszywek		Sekretarz redakcji + starszy brat	Sekretarz redakcji
Oprac. materiałów		Wszyscy w klasie (w grupach tematycznych)	Redaktorzy działów
Złożenie do druku		Redaktorzy działów	Sekretarz i naczelny
korekta		jw.	korektor
druk		Wszyscy w klasie (w grupach tematycznych) + tata	Sekretarz i naczelny

Załącznik nr 22⁶⁴

Propozycja rozpoczęcia, kontynuować będzie redakcja działu, wykorzysta też propozycje czytelników. Jest jeden warunek, to powieść z ortografią.

Żółte słońce świeciło tak mocno, że plaża opustoszała już koło południa. Nie chłodziła ciała nawet kąpiel w morzu. Na plaży pozostał jedynie marynarz. Siedział przy brzegu i próbował dojrzeć nazwę żaglówki, która lekko sunęła po powierzchni morza. Panował bezruch, czuło się nagrzane powietrze. Wtem.....

Załącznik nr 23

„Okazjonalnik” może stanowić miejsce dla umieszczania różnych materiałów, które nie mieszczą się w profilu działów, co jakiś czas będzie takim dodatkiem. Nazwę wymyśliły dzieci, bardzo podobał się podtytuł „bo ukazuje się kiedy chce i kiedy może”.

Bibliografia

- Bowkett S., 2000, Wyobraź sobie, że... , WSiP, Warszawa.
Buzan T., 2006, Zmiana! I co dalej?, Wydawca JK, Łódź.
Karásková V., 2010, Zabawy ruchowe dla dzieci zdrowych i niepełnosprawnych, GWP, Sopot.
Napiórkowska Z., 2005, Samorządna organizacja życia klasy, Impuls, Kraków.
Semenowicz H., 2002, Nowoczesna Szkoła Francuska Technik Freineta, PSAPCF, Otwock-Warszawa.
Szndler L., 2004, Pomyśl. Zapamiętaj. Zapisz, Wydawnictwo PI-Druk, Kraków.

⁶⁴ Opracowanie własne.

Zestawy ścieżek edukacyjnych do klasy III

W ŚWIECIE MATELANDII

Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Autorka: Beata Kulbaka

Czas realizacji projektu – 20 godzin

Cele ogólne ścieżki – projektu

- Rozwijanie umiejętności matematycznych i przyrodniczych podczas zabawy.
- Doskonalenie umiejętności współpracy w grupie podczas rozwiązywania problemów.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- poznaje nowe pojęcia matematyczne, społeczno – przyrodnicze;
- doskonali umiejętność dokonywania obliczeń matematycznych;
- doskonali umiejętność pracy z mapą;
- poszerza wiedzę z zakresu geometrii przestrzennej i wiedzy ekonomicznej;
- rozwija kreatywne myślenie;
- doskonali umiejętności korzystania ze wskazówek w celu wykonania zdania;
- nabywa umiejętność dzielenia się wiedzą z kolegami z grupy.

Główne kompetencje kluczowe rozwijane podczas realizacji projektu

- **Kompetencje matematyczne** - rozwijanie i wykorzystywanie myślenia matematycznego do rozwiązywania problemów wynikających z codziennych sytuacji, rozwijanie myślenia logicznego i przestrzennego.
- **Umiejętność uczenia się** - nabywanie, przetwarzanie i przyswajanie nowej wiedzy i umiejętności indywidualnie i w grupie oraz nabywanie umiejętności poszukiwania i korzystania ze wskazówek.
- **Kompetencje społeczne i obywatelskie** - przygotowanie do pełnego uczestnictwa w życiu obywatelskim w oparciu o znajomość pojęć i struktur społecznych związanych z funkcjonowaniem państwa.

Oczekiwane efekty i sposoby zakończenia projektu przez grupę projektową

- Stworzenie ekspozycji wyników pracy w trakcie projektu.
- Prezentowanie własnych działań rodzicom.

Ogólne informacje na temat projektu

„Bawić się ucząc – uczyć się bawiąc” - to zasada przyświecająca edukacji najmłodszych. Takie zadanie stawia przed uczestnikami projekt „W świecie Matelandii”.

Podróż po fantastycznej krainie Matelandii pozwala na doskonalenie umiejętności i zdobywanie wiedzy szkolnej „jakby przy okazji”. Projekt uczy, podczas spotkań z nierealnym Arytmetykusem, całkiem realnych, trudnych pojęć społeczno – ekonomicznych. Przybliża dzieciom świat dorosłych, pozwala zrozumieć rządzące nim mechanizmy związane, np. z pieniędzmi. Nielubiana przez wielu uczniów matematyka, w tym projekcie jest kluczem do zabawy, przez co staje się atrakcyjna. Różnorodność działań nakierowana na rozwój kompetencji, pozwala każdemu dziecku na osiągnięcie sukcesu edukacyjnego.

Nauczyciel może również wykorzystać pomoce dydaktyczne zakupione na potrzeby projektu „Fascynujący świat nauki i technologii”: gry logiczne: tantrix, rumbikub, quixo classic, pomoce plastyczne: szkolne kredki akwarelowe - 24 kolory, farby plakatowe - 6 kolorów, plastelina w 10 kolorach, blok techniczny kolorowy, klej w sztyfcie, papier ksero biały i kolorowy, koszulki groszkowe.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

W ŚWIECIE MATELANDII • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Harmonogram działań

Etap projektu	Działania	Czas
Sformułowanie problemu i celów projektu	1. Arytmetykus – i jego kraj. Poznajemy fantastyczną krainę i doskonalimy swoje szkolne umiejętności.	3 godz.
Planowanie działań	2. Król Matematykus Wielki i jego pałac. Wykorzystujemy bryły do stworzenia budowli z fantazji.	4 godz.
Działania uczniów	3. System monetarny – co to jest? Wycieczka do sklepu lub banku. 4. Kwadrulaki, trółaki i kulaki – projektujemy i liczymy pieniądze. 5. Bał na dworze Matematykusa Wielkiego - matematyczne zabawy ruchowe.	10 godz.
Prezentacja	6. Opowiadamy o projekcie – chwalimy się tym, czego się nauczyliśmy.	2 godz.
Ewaluacja	7. Bawić się ucząc – uczyć się bawiąc. Powrót z krainy fantazji do rzeczywistości.	1 godz.

SFORMUŁOWANIE PROBLEMU I CELÓW PROJEKTU

1. Arytmetykus – i jego kraj. Poznajemy fantastyczną krainę i doskonalimy swoje szkolne umiejętności.

- Cele edukacyjne:
- doskonalenie umiejętności wykonywania działań matematycznych, w tym obliczania ułamka z liczby (treść rozszerzająca),
 - doskonalenie umiejętności posługiwania się mapą – odczytywania danych,
 - wskazywania położenia, a także uzupełniania mapy zgodnie z poleceniem,
 - utrwalenie umiejętności posługiwania się kierunkami na mapie,
 - nabywanie wiedzy dotyczącej wybranych cech państwowości,
 - kształcenie umiejętności wskazywania podobieństw i różnic,
 - budzenie świadomości narodowej – identyfikowanie się z własną Ojczyzną
- Czas: 3 godz.
- Środki dydaktyczne: list Arytmetykusa (załącznik nr 1a), karta pracy (załącznik nr 1b), mapa Polski, karta pracy (załącznik nr 1c), kredki, linijki, przybory do pisania

Opis:

1. Czytanie listu - nauczyciel informuje dzieci o liście, jaki znalazł w sali. List zaadresowany jest do nich i nauczyciela. Proponuje wspólne przeczytanie. Następuje odczytanie listu (załącznik nr 1a).
2. Rozmowa na temat listu i jego autora.
Należy dokonać szczegółowej analizy listu, co ważne jest dla dalszego przebiegu projektu. Dzieci powinny zapamiętać imię przewodnika po fantastycznej krainie – Arytmetykus. Będzie on towarzyszyć dzieciom podczas całego projektu, pisząc do nich listy, by w ten sposób zachęcać je do poznania kraju, z którego pochodzi. W trakcie wszystkich zajęć powinno dochodzić do porównań wybranych cech państwa polskiego i fantastycznego, np. nazwy państwa, określonego granicami terytorium, formy rządów, systemu monetarnego.
3. Praca w grupie – karta pracy (załącznik 1b):
 - odszyfrowywanie nazwy kraju z jakiego pochodzi Arytmetykus,
 - ustalenie granic terytorium fantastycznego kraju.
 Nauczyciel zaprasza uczniów do pracy w grupie – wykonania poleceń Arytmetykusa.
4. Podsumowanie pracy grup – ustalenie jaką krainę będziemy poznawali, snucie domysłów jaka dziedzina wiedzy może rządzić w tej krainie.
5. Praca z mapą Polski:
 - pełna nazwa naszego państwa,
 - pokaz granic,
 - ustalenie kierunków podstawowych,

W ŚWIECIE MATELANDII • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

- odczytanie nazw sąsiadów,
- ustalenie form ukształtowania terenu (góry, wyżyny, niziny),
- położenie stolicy,
- główne rzeki.

Nauczyciel zadaje pytania nawiązując do wykonanych wcześniej przez dzieci ćwiczeń. Dzieci porównują nazwy i granice.

6. Praca w grupie – karta pracy (załącznik 1c).

W wyniku pracy dzieci powstają mapy Matelandii.

7. Prezentacja map grup.

Ocena przygotowanych map – poprawności wykonanych poleceń. Uczniowie odnoszą się do wytworów swoich kolegów, porównując wykonane mapy.

8. Porównywanie mapy Matelandii i Polski.

Nauczyciel zadaje pytania, dzieci wypowiadają się na temat podobieństw i różnic dotyczących np. położenia morza i gór, kształtu granic, położenia stolicy itp.

PLANOWANIE DZIAŁAŃ

2. Król Matematykus Wielki i jego pałac. Wykorzystujemy bryły do stworzenia budowli z fantazji.

- Cele edukacyjne:
- poznanie nowych pojęć związanych z działaniem państwa,
 - rozwijanie wyobraźni przestrzennej,
 - poznanie nazw brył,
 - rozwijanie postawy empatii – pomagamy innym,
 - doskonalenie umiejętności wspólnego tworzenia – praca w grupach,
 - doskonalenie umiejętności stosowania pojęć: kondygnacja, skrzydło lewe – prawe pałacu itd.

Czas: 4 godz.

Środki dydaktyczne: list Arytmetykusa (załącznik nr 2), siatki brył: sześciątów, prostopadłościanów, stożków (lub pudełka, opakowania) różnych wielkości, taśma klejąca dwustronna

Opis:

1. Praca w grupach:

- odczytanie kolejnego listu od Arytmetykusa (załącznik nr 2),
- uzgodnienie planu działań i podziału zadań,
- wykonanie budowli z brył.

Przebieg ćwiczenia zależy od materiałów dostarczonych przez nauczyciela. Mogą to być siatki brył do wycięcia, sklejania przez dzieci – pobudza to ich wyobraźnię przestrzenną. Nauczyciel może też zaproponować dzieciom wykonanie budowli z różnej wielkości pudełek, opakowań. Nauczyciel w trakcie klejenia brył z siatek w rozmowie używa nazw brył pokazując je i zachęca dzieci do ich stosowania podczas budowy.

2. Prezentacja pracy grup:

- pokaz pałacu władcy, fantazjowanie na temat pomieszczeń w powstałej budowli.

Nauczyciel zadając pytania sugeruje dzieciom używanie pojęć typu: I kondygnacja, północna część pałacu, strona lewa, przed, za itp.

3. Rozmowa na temat formy sprawowania władzy w fantastycznej krainie – porównanie do systemu polskiego.

Nauczyciel dąży do pojawienia się pojęć: sejm - poseł, senat - senator, rząd - premier, prezydent, ale także monarchia - król. Postawienie problemu: Czy znacie takie państwa, w których panuje król lub królowa i jednocześnie istnieje rząd z premierem? Warto uświadomić dzieciom, że król występuje nie tylko w bajkach. We współczesnym świecie (nawet w Europie) są kraje, które mają królów.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

3. System monetarny – co to jest? Wycieczka do sklepu lub banku.

Cele edukacyjne:	• poszerzanie słownictwa dzieci o wyrazy z zakresu ekonomii, • kształtowanie umiejętności budowania dziecięcych definicji np. pojęcia systemu monetarnego, • kształtowanie umiejętności wyszukiwania informacji z różnych źródeł, • utrwalenie pojęć: banknot, moneta, • kształcenie umiejętności posługiwania się systemem dziesiętnym, • rozwój postawy szacunku dla pieniądza, gospodarności
Czas:	4 godz.
Środki dydaktyczne:	list Arytmetykusa (załącznik nr 3), mapa myśli (załącznik nr 4), słowniki np. języka polskiego, wiedzy ekonomicznej lub komputer z dostępem do sieci Internetu

Opis:

1. Zorganizowanie poszukiwań listu od Arytmetykusa.
Nauczyciel aranżuje sytuację zaciekawienia dzieci brakiem listu. Pozwala dzieciom na jego poszukiwania w sali. W czasie poszukiwań rozlega się pukanie do drzwi, a list znajduje się pod drzwiami.
2. Odczytanie listu (załącznik nr 3), w którym zostaje użyte pojęcie „system monetarny”.
Nauczyciel stawia problem – Co oznacza określenie „system monetarny”? Ustala z dziećmi, gdzie mogą one poszukać informacji na ten temat.
3. Praca w grupach nad rozwiązaniem problemu: Co to jest system monetarny?
Uczniowie korzystając ze słowników ustalają w grupie odpowiedź.
4. Podsumowanie prac grup – przedstawienie swoimi słowami odczytanych definicji pojęcia.
5. Wspólne tworzenie dziecięcej definicji „systemu monetarnego”, poprzez tworzenie mapy myśli (załącznik nr 4).
Nauczyciel zachęca dzieci do tworzenia mapy myśli, korzystania przy tym z wyszukanych wcześniej definicji słownikowych, a także tych, które grupy przedstawiały. Zadaniem dzieci jest wyszukanie jak największej liczby wyrazów, kojarzących się z pojęciem systemu monetarnego. Na mapie myśli mogą znaleźć się takie pojęcia jak: waluta, pieniądze, monety, banknoty, złotówka, grosze, dolar, euro itd. Nauczyciel powinien na podsumowanie uświadomić dzieciom, że w różnych krajach są pieniądze o różnych nazwach, a w większości krajów Europy walutą jest euro i centy.
6. Postawienie problemu i dyskusja na temat: Po co są potrzebne pieniądze? Czy znacie miejsca, w których korzystamy z pieniędzy?
Uczniowie korzystając z doświadczenia z pewnością wskażą sklep, bank jako miejsca obrotu pieniędzmi.
7. Zaproszenie dzieci na wycieczkę do sklepu lub banku.
Celem wycieczki jest spotkanie z osobą, której praca polega na liczeniu pieniędzy oraz przypomnienie wiadomości o monetach i banknotach obowiązujących w Polsce. Przygotowując wycieczkę nauczyciel powinien zadbać o to, żeby dzieci mogły zobaczyć pieniądze, dowiedzieć się o systemie ich przeliczania (system dziesiętny).
8. Podsumowanie wycieczki – uzupełnienie zapisu na tablicy dotyczącego systemu monetarnego Polski, np. 1 zł =
...gr, 10 zł = 10 xzł, 100 zł = itp.
Nauczyciel dba, by zadania uzupełnione były wartościami odpowiadającymi nominałom pieniędzy w Polsce.
9. Podsumowanie działania projektowego:
Nauczyciel zadaje pytanie dotyczące otrzymanego na początku zajęć listu od Arytmetykusa: Czy wykonaliśmy zadanie z listu?
Odpowiedź na to pytanie powinna być negatywna – dzieci nie wykonały zadania. Konkluzją jest stwierdzenie, że na podstawie zdobytej wiedzy będą mogły wykonać zadanie z listu.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

4. Kwadrulaki, trółaki i kulaki – projektujemy i liczymy pieniądze.

- Cele edukacyjne:
- rozwój poczucia estetyki,
 - nabywanie wiedzy o wartości nabywczej pieniądza,
 - kształcenie sprawności w dokonywaniu obliczeń pieniężnych,
 - poznanie zastosowania kursu walut
- Czas: 3 godz.
- Środki dydaktyczne: list Arytmetykusa (załącznik nr 5a), figury geometryczne do wycięcia o rozmiarach pozwalających na ich ozdobienie, zadania do wykonania (załącznik nr 5b), kredki, pisaki, nożyczki, papier kolorowy, klej

Opis:

1. Praca w grupie:
 - odczytanie listu z informacjami o „systemie monetarnym” panującym w Matelandii (załącznik nr 5a) oraz zadań do wykonania (załącznik nr 5b),
 - wykonywanie projektów pieniędzy – to ćwiczenie dzieci wykonują indywidualnie, nawzajem kontrolując w grupie zgodność wykonania poleceń z zapisami przeczytanego listu,
 - zabawa w sklep w parach,

Nauczyciel na potrzeby tej zabawy powinien dołożyć każdej parze dodatkowe „pieniądze” – nieozdobione przez dzieci figury geometryczne. W trakcie zabawy „kupowane” są przedmioty będące w otoczeniu dzieci, np. przybory szkolne. Zwraca uwagę, aby stosować przeliczenia zgodnie z systemem Matelandii, wydawać resztę, rozmnieniać pieniądze.

 - uzupełnienie tabeli przeliczania kursu walut (załącznik nr 5b).

Zadanie należy do trudniejszych, należy je poprzedzić informacją, że podróżując po różnych krajach ludzie wymieniają pieniądze w kantorach wymiany/ bankach. Wymiana odbywa się po aktualnym kursie, jest to kupowanie pieniędzy jednego kraju za pieniądze drugiego.
2. Posumowanie pracy grup, prezentacja wykonanych pieniędzy, krótkie omówienie wykonania zadań, pozyskanie informacji na temat atrakcyjności wykonywanych działań.

5. Bal na dworze Matematykusa Wielkiego - matematyczne zabawy ruchowe.

- Cele edukacyjne:
- doskonalenie umiejętności wspólnej zabawy i współpracy podczas niej,
 - doskonalenie sprawności matematycznych,
 - pogłębianie rozumienia pojęć matematycznych,
 - doskonalenie umiejętności układania zadań
- Czas: 3 godz.
- Środki dydaktyczne: List Arytmetykusa (załącznik nr 6a), materiały do wykonania opaski na bal (pasek papieru oraz kartonik z cyfrą, klej, nożyczki), propozycja zabaw (załącznik nr 6b), urządzenie odtwarzające nagrania wybrane przez nauczyciela, dyplomy dla uczniów (załącznik nr 7)

Opis:

1. Odczytanie listu Arytmetykusa (załącznik nr 6a) dotyczącego urządzenia matematycznego balu.
2. Praca indywidualna dzieci nad wykonaniem papierowej opaski.

Dzieci losują kartonik z jedną cyfrą (od 0 do 9), przyklejają go do paska papieru tworząc opaskę. Rekwizyt ten wykorzystywany jest podczas balu do zabaw matematycznych.
3. Zabawy matematyczne z ruchem. Nauczyciel organizuje zabawy – należy zadbać też o przygotowanie muzyki. Propozycja zabaw (załącznik nr 6b).
4. Układanie pytań do quizu dla rodziców.

Nauczyciel powinien poinformować dzieci, że podsumowanie projektu odbędzie się podczas spotkania z rodzicami. Dzieci będą opowiadały o działaniach jakie podejmowały, aby poznać kraj Matelandii. Zostanie również przygotowana wystawa wszystkich prac uczniowskich, w tym kart pracy. Aby Matelandia stała się bliższa również rodzicom, uczniowie przygotowują quiz (pytania nie muszą być zapisywane, należy tylko ukierunkować dzieci na tematykę pytań).
5. Wręczenie dyplomów (załącznik nr 7).

PREZENTACJA

6. Opowiadamy o projekcie - chwalimy się tym, czego się nauczyliśmy.

Cele edukacyjne:	- kształcenie umiejętności prezentowania przebiegu pracy - uzupełniania wypowiedzi kolegów, mówienia na temat, - doskonalenie umiejętności prezentowania efektów pracy, np. tworzenia ekspozycji, - kształcenie umiejętności zadawania pytań
Czas:	2 godz.
Środki dydaktyczne:	zgrupowane wytwory pracy dzieci, przygotowane miejsce do ekspozycji wytworów (stojaki, tablice, magnesy, szpilki)

Opis:

Prezentacja odbywa się podczas spotkania z rodzicami. Nauczyciel jest osobą kierującą przebiegiem spotkania, w trakcie którego powstaje wystawa komentowana jednocześnie przez dzieci. Należy przygotować wcześniej miejsca do ekspozycji wytworów dzieci. Nauczyciel powinien pytaniami prowokować dzieci do wypowiedzi na temat kolejnych etapów projektu. Przed prezentacją każdego z działań projektowych, warto odczytać list skierowany do dzieci, który określał zadania i polecenia danego etapu.

Proponowany przebieg prezentacji do każdego etapu projektu:

- odczytanie listu,
- pokaz wytworów tego etapu,
- wypowiedzi dzieci na temat realizowanych zadań.

Ponieważ w etapie matematycznego balu nie ma wytworów dziecięcych, nauczyciel lub wybrany uczeń opowiada krótko o nim, a dzieci zapraszają rodziców do wspólnej wybranej zabawy, którą poznały w trakcie balu. Na zakończenie tej części dzieci pojedynczo zadają rodzicom pytania dotyczące projektu np. Jak nazywa się kraina, którą poznawaliśmy? Jaki system monetarny obowiązuje w Matelandii? Kto sprawuje władzę w fantastycznej krainie Matelandii? itp.

EWALUACJA

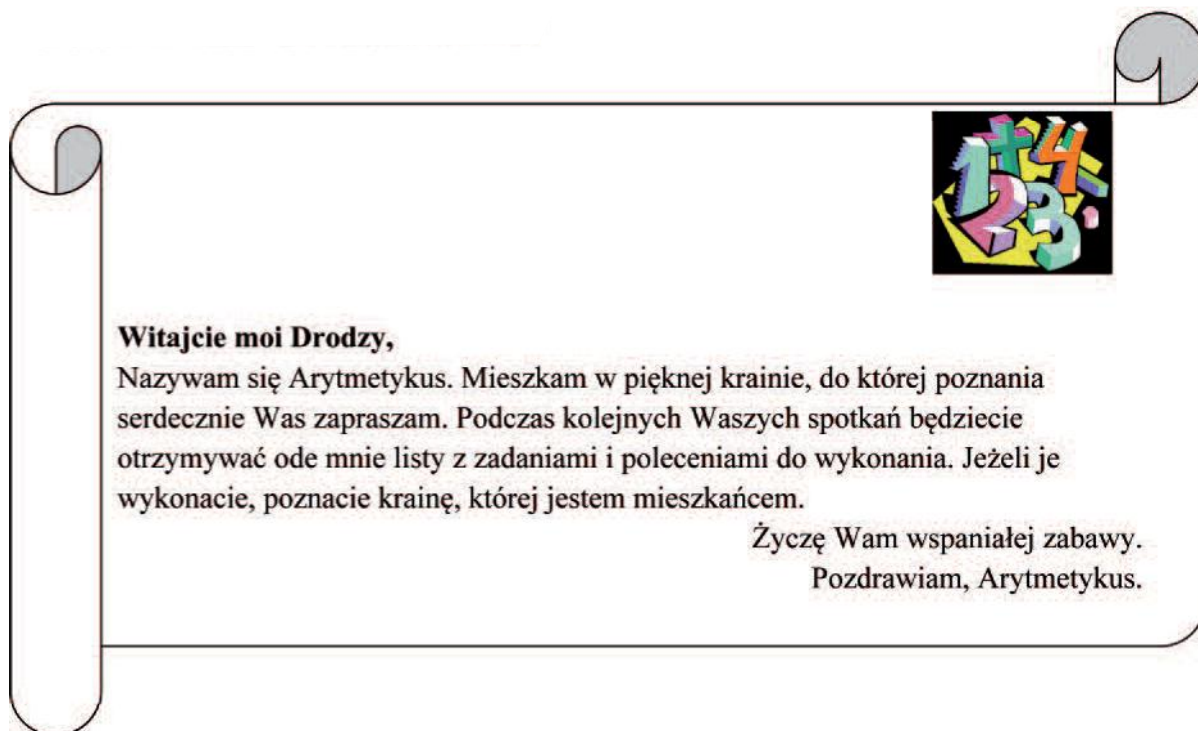
7. Bawić się ucząc – uczyć się bawiąc. Powrót z krainy fantazji do rzeczywistości.

Cele edukacyjne:	- kształcenie sprawności w nazywaniu umiejętności z zakresu matematyki i przyrody, - doskonalenie dokonywania samooceny
Czas:	1 godz.
Środki dydaktyczne:	plansza z wypisanymi umiejętnościami matematycznymi i przyrodniczymi, „cenki”

Opis:

1. Tworzenie katalogu umiejętności - uczniowie wraz z nauczycielem tworzą listę umiejętności, które ćwiczyli oraz wiadomości, które zdobyli lub powtórzyli w trakcie projektu. Zadaniem nauczyciela jest takie pokierowanie wypowiedziami uczniów, aby na liście nie znajdowały się informacje o fantastycznej krainie. Nauczyciel dąży do uświadomienia dzieciom, że bawiąc się – uczyły się.
Na liście mogą znaleźć się zapisy typu: działania na dodawanie, określanie kierunków na mapie, rysowanie odcinków, przeliczanie pieniędzy, czytanie liczb dwu i trzycyfrowych, poznawanie form rządów, rozpoznawanie kierunków na mapie itd.
2. Samoocena uczniowska – uczeń „cenkami” zaznacza obok konkretnego zapisu na liście te umiejętności czy wiadomości, które w jego odczuciu dobrze przećwiczył, pogłębił, poznał.
3. Nauczyciel wraz z dziećmi liczy „cenki”, podsumowuje projekt wyłaniając mocne strony dzieci w odniesieniu do umiejętności wypisanych na tablicy.

Załącznik nr 1a - List Arytmetykusa¹

Załącznik nr 1b - Zadania do wykonania²

1. Rozwiążcie „szyfr”, a dowiecie się, z jakiego kraju pochodzę.

Litery alfabetu są reprezentowane przez liczby:

A=1 B=2 C=3 D=4 E=5 F=6 G=7 H=8 I=9 J=10 K=11 L=12 M=13 N=14 O=15 P=16 Q=17 R=18 S=19 T=20 U=21 V=22 W=23 X=24 Z=25 Y=26 Z=27

Wykonajcie obliczenia, kolejno odczytane wyniki zamienione na litery to rozwiązanie szyfru:

$$(10 - 2) + 5 = \dots$$

$$(12 + 8) - 19 = \dots$$

$$10 \times 2 = \dots$$

$$30 : 6 = \dots$$

$$\frac{1}{2} \times 24 = \dots$$

$$(2 \times 8) - (3 \times 5) = \dots$$

$$(10 + 8) - 4 = \dots$$

$$16 : 4 = \dots$$

$$5 + 6 + 3 - 5 = \dots$$

$$0 + 1 - 0 = \dots$$

Nazwa państwa:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

¹ Opracowanie własne.

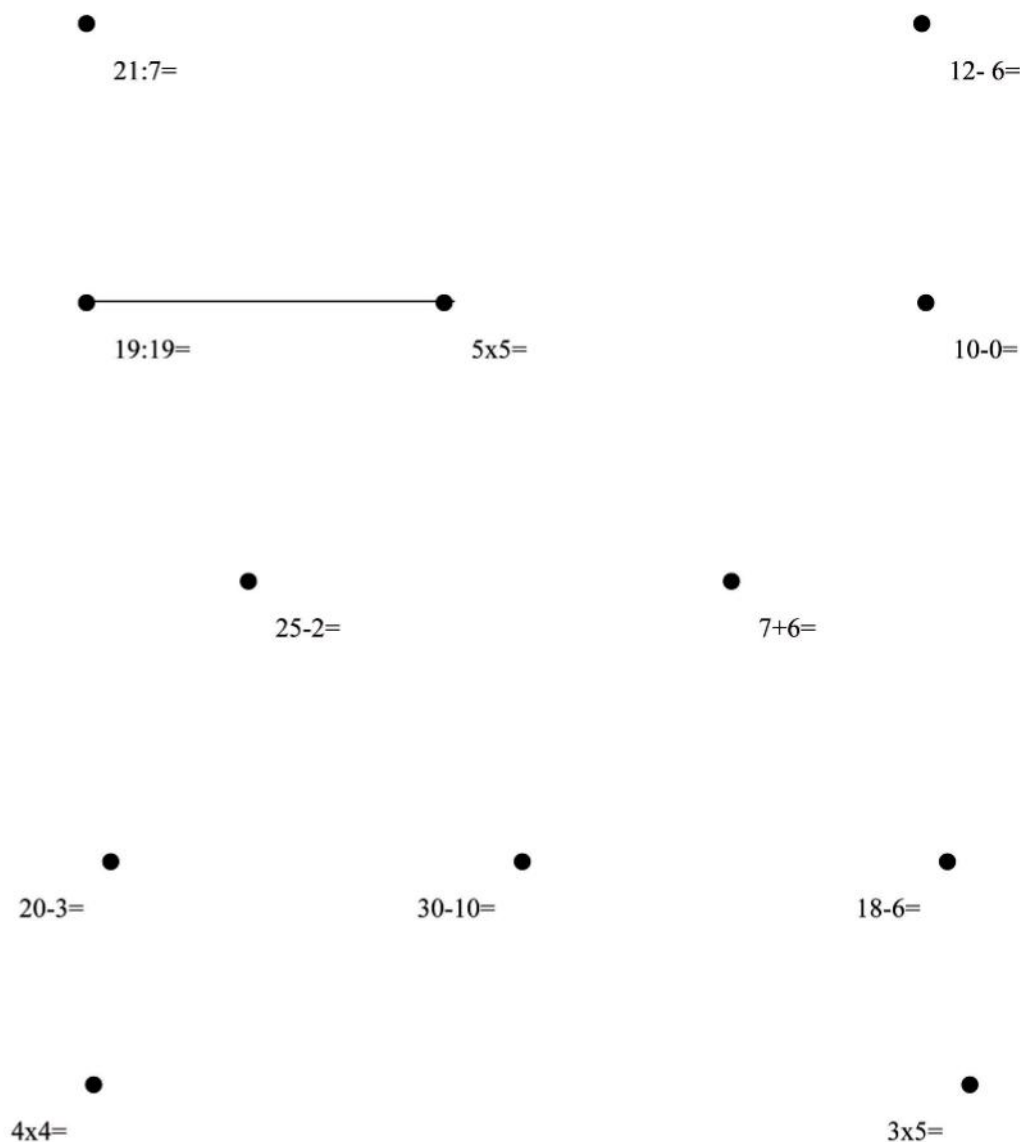
² Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

W ŚWIECIE MATELANDII • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

2. Wykonajcie wszystkie działania zapisane przy punktach. Następnie połączcie punkty tak, aby wyniki ułożyły się od najmniejszego do największego. Przy rysowaniu użyjcie linijki.

Przyglądnijcie się swojej pracy – tak wygląda terytorium mojego kraju. Powstałe z połączenia punktów odcinki tworzą granicę mej ojczyzny.

Załącznik nr 1c - Karta do pracy z mapą konturową kraju Arytmetykusa³

1. Zaznaczcie na mapie Matelandii stolicę – leży ona 3 cm na zachód od punktu z wynikiem 13, użyjcie symbolu X,
2. Nazwa naszej stolicy to nazwa symbolu, jakim zaznaczyliście stolicę na mapie. Wpiszcie nazwę pod symbolem.
3. Zaznaczcie północną granicę Matelandii używając czerwonej kredki.
4. Narysujcie góry Matelandii – są one na południu naszego kraju.
5. Wyznaczcie bieg głównej rzeki Matelandii, której źródło jest w punkcie z wynikiem 17, a ujście w punkcie z wynikiem 10.

³ Opracowanie własne.

Załącznik 2 - List Arytmetykusa⁴

Witajcie moi Drodzy,

W Matelandii rządzi król Matematykus Wielki. To mądry i sprawiedliwy monarcha. Ostatnio spotkało go nieszczęście. Stado dzikich Ułamków zniszczyło część pałacu króla i porwało nadwornego Architekta. Potrzebujemy Waszej pomocy! Zaprojektujcie nowy pałac królewski. Użyjcie do tego dostarczonych materiałów.

Pozdrawiam,
Wasz Arytmetykus.

Załącznik 3 - List Arytmetykusa⁵

Moi Kochani Przyjaciele,

Muszę Wam donieść radosną nowinę – odnalazł się nasz nadworny Architekt. Okazało się, że sam postanowił porozmawiać z Ułamkami na temat ich złego postępu. Wrócili wspólnie do stolicy. Architekt z zachwytem obejrzał Wasze projekty. Wszystkie postanowił zrealizować, budując nową siedzibę Matematykusa Wielkiego. Ułamki obiecały mu w tym pomóc. Kupując materiały na budowę okazało się, że powinniśmy również zmienić wygląd naszych pieniędzy. Ponieważ macie tyle ciekawych pomysłów, pomóżcie nam i w tej sprawie. Prześlę Wam niezbędne informacje dotyczące naszego systemu monetarnego.

Liczymy bardzo na waszą pomoc.
Wasz Arytmetykus.

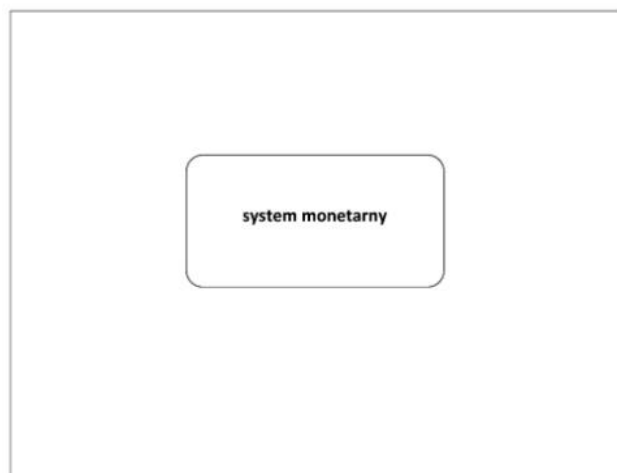
⁴ Opracowanie własne.

⁵ Opracowanie własne.

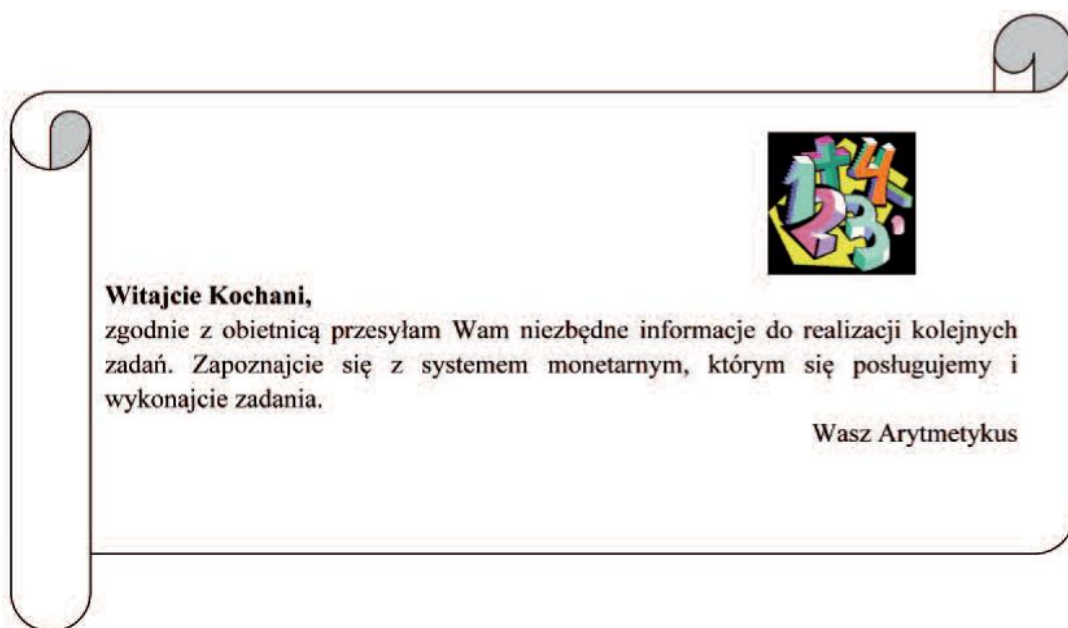
ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLAS Y III

W ŚWIECIE MATELANDII• Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik 4 - Mapa myśli⁶

Załącznik 5 - List Arytmetykusa⁷

3
141

Systemem monetarny Matelandii

Kształty pieniędzy używanych w Matelandii	Nazwa pieniądza	Kurs waluty Matelandii do polskiego złotego
	KWADRULAK	54 złote
	TRÓLAK	18 złotych
	KULAK	6 złotych

⁶ Opracowanie własne.

⁵ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

W ŚWIECIE MATELANDII • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

System przeliczania stosowany w Matelandii:

1 KWADRULAK to 3 TRÓLAKI

1 TRÓLAK to 3 KULAKI

1 KWADRULAK to 3 KULAKI

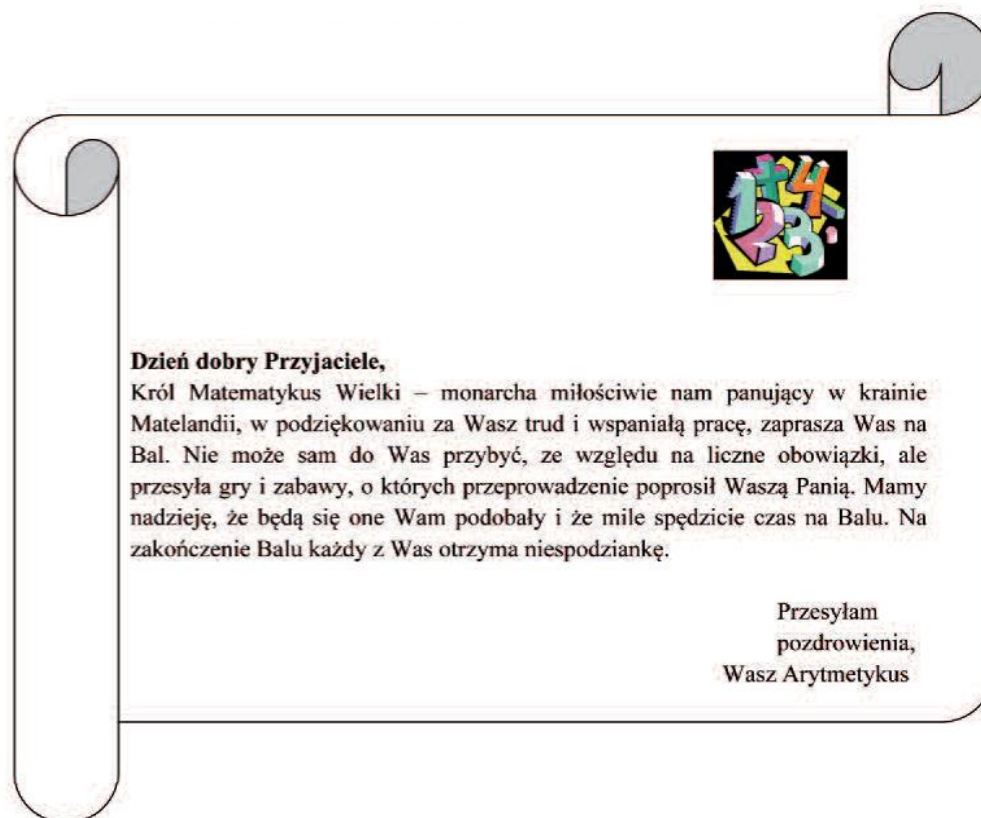
Załącznik 5b - Zadania do wykonania⁸

1. Zaprojektujcie ciekawy wygląd naszych pieniędzy. Pamiętajcie, że na każdym banknocie musi znaleźć się: nazwa naszego kraju, wartość pieniądza oraz jego nazwa.
2. Poćwiczcie używanie naszych pieniędzy, bawiąc się „w sklep”.
3. Wykorzystując aktualny kurs waluty Matelandii do polskiego złotego, uzupełnijcie tabelę zgodnie z przykładem:

Waluta Polski	Waluta Matelandii
12 zł	2 KULAKI
60 zł	
42 zł	
	2 KWADRULAKI i 1 TRÓLAK
	2 KULAKI i 1 TRÓLAK

Załącznik 6a - List Arytmetykusa⁹

142

⁸ Opracowanie własne.

⁹ Opracowanie własne.

Załącznik 6b - Zadania do wykonania¹⁰

Przypomnienie – każde dziecko podczas balu ma na głowie opaskę z kartonikiem, na którym umieszczona jest wylosowana cyfra (od 0 do 9). Dziecko musi zapamiętać liczbę, którą reprezentuje. Zabawy matematyczne przeprowadzamy przerywając muzykę, która towarzyszy dzieciom na balu.

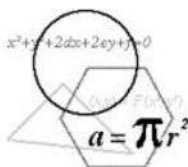
1. Wszystkie liczby parzyste ustawiają się po lewej mojej ręce, a nieparzyste po prawej.
2. Policzcie ile jest wśród Was liczb parzystych, a ile nieparzystych. Których jest więcej?
3. Zorganizujcie się w grupy tak, aby w każdej było tylko jedno dziecko reprezentujące daną liczbę. Jak liczebna jest Wasza grupa? Która ma najwięcej dzieci?
4. Dobierzcie się parami: Jakie liczby tworzycie? Ile ich jest?
5. Dobierzcie się parami tak, aby powstałe liczby dwucyfrowe były parzyste?
6. Połączcie się w trójki: Zapiszcie liczby, które możecie utworzyć ze swoich cyfr.
7. Wykorzystując wasze grupy (trójki) ułóżcie działanie na dodawanie. Jaka jest suma Waszych cyfr?
8. Wykorzystując wasze grupy (trójki) ułóżcie treść zadania tekstowego z użyciem liczb, które reprezentujecie. Zadanie musi dotyczyć Matelandii.

Warto też przygotować zabawy muzyczno-matematyczne np. „rysowanie” nogą w miejscu trójkąta do muzyki „na trzy” czy maszerowanie z liczeniem. Inne zabawy to:

1. Tańczą ze sobą tylko liczby parzyste.
2. Tańczą ze sobą wielokrotności liczby np. 2.
3. Do koła podczas tańca wchodzi liczby podzielne przez 3.

Załącznik nr 7 - Propozycja tekstu na dyplom¹¹

143

My Król, **Matematykus Wielki**,

w podzięce za pomoc i umacnianie przyjaźni między Naszymi Narodami

nadaję Jejmości

zaszczytny tytuł

**DAMY/RYCERZA - HONOROWEGO OBYWATELA
KRAINY MATELANDII**

¹⁰ Opracowanie własne.

¹¹ Opracowanie własne.

Bibliografia

- Brudnik E., Moszyńska A., Owczarska B., 2003, Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie, Oficyna Wydawnicza Nauczycieli, Kielce.
- Chąłtas K., 2000, Metoda projektów i jej egzemplifikacja w praktyce, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
- „Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie – europejskie ramy odniesienia”, załącznik do zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 30 grudnia 2006r./L394., 2007, Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, Luksemburg.
- Mańko M., 2010, Matematyka na medal 8 lat, Wydawnictwo Aksjomat, Toruń.
- Opracowanie zbiorowe, 2013, Zagadki logiczne. 100 zagadek dla klas 1-3, Damidos, Katowice.
- Szymanowska K., 2003, Zagadki logiczne do utraty tchu, Wydawnictwo Siedmioróg, Wrocław.

Zestawy ścieżek edukacyjnych do klasy III

DBAM O ŚRODOWISKO – JESTEM SPECJALISTĄ

Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Autorka: Beata Kulbaka

Czas realizacji projektu – 20 godzin

Cele ogólne ścieżki – projektu

- Upowszechnianie idei segregowania odpadów.
- Kształtowanie nowych przyzwyczajeń związanych z ekologicznym modelem życia we współczesnym świecie.
- Rozwijanie dociekliwości poznawczej ukierunkowanej na ustalenie związków przyczynowo – skutkowych dotyczących relacji człowieka i środowiska naturalnego.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- potrafi zastosować zdobytą wiedzę ekologiczną w praktyce, a także przekazać ją innym;
- rozumie pojęcia z zakresu gospodarowania odpadami;
- doskonali umiejętność przedstawiania za pomocą symbolu różnych treści;
- ma poczucie celowości działań związanych z ochroną środowiska;
- rozwija kreatywność, wyobraźnię, myślenie przyczynowo – skutkowe;
- wykazuje się poczuciem obowiązku, respektowaniem prawa oraz poszanowaniem wspólnych wartości;
- identyfikuje własne mocne i słabe strony.

Główne kompetencje kluczowe rozwijane podczas realizacji projektu

- **Podstawowe kompetencje naukowo-techniczne** - opanowanie, wykorzystywanie i stosowanie wiedzy oraz metod objaśniających świat przyrody oraz rozumienie zmian powodowanych przez działalność ludzką oraz odpowiedzialność poszczególnych obywateli.
- **Kompetencje społeczne i obywatelskie** - przygotowanie do pełnego uczestnictwa w życiu obywatelskim w oparciu o znajomość pojęć i struktur społecznych związanych z funkcjonowaniem społeczeństwa lokalnego, rozwijanie kompetencji interpersonalnych.
- **Umiejętność uczenia się** - nabywanie, przetwarzanie i przyswajanie nowej wiedzy i umiejętności indywidualnie i w grupie.

Oczekiwane efekty i sposoby zakończenia projektu przez grupę projektową

- Akcja informacyjna prowadzona na terenie szkoły, domu i środowisku lokalnym na rzecz ochrony środowiska (wykonane piktogramy, ulotki, przeprowadzony happening).

Ogólne informacje na temat projektu

Jak pokazuje rzeczywistość „Ustawa śmieciowa” stanowi problem nie tylko dla samorządów terytorialnych, ale przede wszystkim dla zwykłych obywateli. „Jak ? Co? Gdzie?” segregować staje się prawdziwym wyzwaniem. Bardzo „na czasie” jest zatem proponowany projekt o nazwie „Dbam o środowisko – jestem specjalistą”. Uczestniczące w nim dzieci pozyskują nową wiedzę o ochronie środowiska, dotyczącą m.in. zasad gospodarowania odpadami czy recyklingu. Poznawaniu tematyki z zakresu edukacji ekologicznej towarzyszy również nabywanie takich umiejętności, jak: pozyskiwanie informacji i ich dokumentowanie, tworzenie informacyjnych elementów graficznych - piktogramów, wyrażania opinii i argumentowania, prezentacji własnych wytworów.

Wszystko to sprawia, że dzieci mogą podzielić się z rówieśnikami w szkole, a także rodzicami w domu i członkami społeczności lokalnej tym, czego się nauczyły. Nie od dziś wiadomo, że dzieci potrafią znakomicie pełnić rolę edukatora i strażnika zasad, z którymi się identyfikują. Działania projektowe pomyślane zostały tak, aby upowszechnianie niezbędnej wiedzy na temat zasad gospodarowania odpadami obowiązujących w danej miejscowości, było dla nich nie tylko kształcące, ale interesujące oraz wyzwalało ich kreatywność.

Nauczyciel może również wykorzystać pomoce dydaktyczne zakupione na potrzeby projektu „Fascynujący świat nauki i technologii”: pojemniki miernicze, stacja meteo, szkolne kredki akwarelowe - 24 kolory, farby plakatu - 6 kolorów, plastelina w 10 kolorach, blok techniczny kolorowy, klej w sztyfcie, papier ksero biały i kolorowy, koszulki groszkowe, elektrownia wiatrowa, zestaw naukowo budowniczy - energia słoneczna, zestaw magnesów, pomoce muzyczne, buum – buum rurki.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

DBAM O ŚRODOWISKO – JESTEM SPECJALISTĄ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Harmonogram działań

Etap projektu	Działania	Czas
Sformułowanie problemu i celów projektu	1. Nic nie wiemy, a wiedzieć chcemy. „Ustawa śmieciowa” – co to takiego?	2 godz.
Działania uczniów	2. Tu mieszkamy – w sprawie odpadów działamy. Zasady gospodarowania odpadami w mojej miejscowości. 3. Odpady mamy, a jak je wykorzystać – na wycieczce poznamy. Sposoby wykorzystania odpadów – recykling. 4. Moja szkoła a odpady – na to także są porady. Segregowanie odpadów w szkole.	9 godz.
Planowanie działań	5. My już wiemy – co i komu to powiemy? Planowanie upowszechniania informacji.	3 godz.
Działania uczniów	6. Już działamy, rysujemy – prezentację przygotowujemy.	3 godz.
Prezentacja	7. To co wiemy – opowiemy. Dzielenie się wiedzą.	2 godz.
Ewaluacja	8. W projekcie działałem, wiedzę zdobywałem, ale czy na pewno specjalistą zostałem? Podsumowanie projektu, samoocena.	1 godz.

SFORMUŁOWANIE PROBLEMU I CELÓW PROJEKTU

1. Nic nie wiemy, a wiedzieć chcemy. „Ustawa śmieciowa” – co to takiego?

- Cele edukacyjne:
- poznanie zapisów związanych z segregacją odpadów,
 - kształcenie umiejętności dokonywania obserwacji w terenie oraz jej dokumentowania,
 - kształcenie umiejętności wypowiadania sądów na dany temat,
 - kształcenie umiejętności oceny sytuacji przedstawionej na zdjęciach, a także w terenie,
 - kształtowanie postawy proekologicznej
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: zdjęcia przedstawiające problem nadmiaru śmieci, karta pracy (załącznik nr 1), notatniki, aparaty fotograficzne, przybory do pisania.

Opis:

1. Oglądanie wystawy zdjęć przedstawiających problem nadmiaru śmieci. Zdjęcia mogą dotyczyć globalnego problemu na Ziemi, warto też pokazać zdjęcia wykonane w najbliższym otoczeniu (np. nie opróżnione kontenery, „dzikie” wysypia).
2. Rozmowa na temat problemu „śmieciowego” – nadmiernej produkcji odpadów, problemu z ich składowaniem i utylizacją. Nauczyciel zachęca dzieci do wypowiedzi na temat problemu przedstawionego na zdjęciach.
3. Przedstawienie przez nauczyciela w przystępny sposób informacji o nowych przepisach związanych z segregacją odpadów, wynikających z obowiązków nałożonych na samorząd terytorialny przez Ustawę z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. 2011 nr 152 poz. 897). Niezbędne informacje można znaleźć na stronach internetowych¹².
4. Krótka rozmowa na temat: Jak w domach rodzinnych dzieci rozwiązywany jest problem odpadów?
Nauczyciel powinien doprowadzić do pojawienia się podczas rozmowy informacji na temat różnego rodzaju odpadów np. szkło, plastik, metal, papier, a także skoszona trawa, opadłe liście.
5. Zaproszenie na wycieczkę po miejscowości w celu dokonania obserwacji rozwiązań systemowych (wsi, miasta, dzielnic) w zakresie zarządzania odpadami.
Podczas wycieczki uczniowie wykonują notatki, zdjęcia miejsc, gdzie składowane/ segregowane są różnego rodzaju odpady. W trakcie wycieczki wymieniają się uwagami dotyczącymi sposobów składowania odpadów, porównują wyniki obserwacji ze swoimi doświadczeniami wyniesionymi z domu.

¹² www.mos.gov.pl oraz www.odpadywgmnie.pl

6. Praca w grupie - podsumowanie wycieczki na karcie pracy (załącznik nr 1).

Nauczyciel doprowadza dzieci do wysnucia wniosku, że nie mogą wypełnić jej w całości – brakuje im informacji, czy wszystko co zaobserwowały i wiedzą na ten moment, jest zgodne z zasadami obowiązującymi w ich miejscowości. Należy:

- ustalić z dziećmi, kto może udzielić takiej informacji,
- podjąć decyzję o spotkaniu.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

2. Tu mieszkamy – w sprawie odpadów działamy. Zasady gospodarowania odpadami w mojej miejscowości.

- Cele edukacyjne:
- poznanie zasad gospodarowania odpadami na terenie miejscowości,
 - kształcenie umiejętności prowadzenia wywiadu,
 - doskonalenie umiejętności zachowania się w miejscach użyteczności publicznej,
 - doskonalenie umiejętności korzystania z informacji do rozwiązywania problemów,
 - kształtowanie postawy świadomego obywatela „Małej Ojczyzny” – budzenie świadomości ekologicznej
- Czas: 2 godz.
- Środki dydaktyczne: Dyktafon, notatniki, przybory do pisania, foldery, informatory, komputer z dostępem do Internetu, wierszyk/piosenka (załącznik nr 2), karta pracy (załącznik nr 1)

Opis:

1. Nawiązanie do poczynionych ustaleń dotyczących wizyty – jej terminu oraz osoby, z którą dzieci się spotkają.
Nauczyciel powinien przygotować wycieczkę:
 - postarać się o spotkanie z osobą zajmującą się tematyką zasad gospodarowania odpadami,
 - zadbać o to, aby dzieci otrzymały lub miały dostęp do materiałów informacyjnych.
2. Ustalenie listy pytań, które dzieci chciałyby zadać podczas spotkania. Nie chodzi o zapisywanie pytań, tylko o ukie-
runkowanie ich tematyki.
3. Spotkanie z osobą zajmującą się w mieście/gminie/miejscowości tematyką gospodarowania odpadami.
Wyjście powinno być poprzedzone rozmową z dziećmi na temat zachowania bezpieczeństwa w trakcie wycieczki oraz w miejscach użyteczności publicznej. Warto dokumentować rozmowę z urzędnikiem np. nagrywając ją na dyk-
tafon, wykonując zdjęcia.
4. Praca w grupie – podsumowanie wycieczki z wykorzystaniem kart pracy (załącznik nr 1):
 - prezentacja pracy grup,
 - dyskusja w grupie – W jaki sposób możemy wykorzystać pozyskane informacje dla dobra naszego środowiska?Uczniowie do wykonania polecenia powinni wykorzystać różne źródła (notatki, nagranie wywiadu, foldery, informa-
tory, informacje umieszczone na stronie www miasta/gminy/miejscowości i inne)
Nauczyciel dąży do tego, aby uczniowie podjęli decyzję o upowszechnieniu zdobytej wiedzy (wśród rówieśników,
członków rodziny, środowisku lokalnym).
5. Nauka wierszyka/piosenki z ruchem (załącznik 2). Piosenka może stanowić motyw przewodni projektu – do wielo-
krotnego śpiewania.
6. Nauczyciel proponuje dzieciom przeprowadzenie rozmowy z rodzicami na temat segregacji odpadów. (Dlaczego se-
gregujemy odpady? Jakie korzyści mamy z segregacji odpadów?)

3. Odpady mamy, a jak je wykorzystać – na wycieczce poznamy. Sposoby wykorzystania odpadów – recykling.

- Cele edukacyjne:
- kształcenie umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy i dzielenia się nią z rówieśni-
kami,
 - poszerzanie słownictwa tematycznego,
 - nabywanie wiedzy na temat recyklingu podczas wycieczki
 - kształtowanie świadomości ekologicznej – zwracania uwagi na informacje o recyklingu
umieszczone na opakowaniach
- Czas: 4 godz.

Środki dydaktyczne: Słowniki np.: Słownik Ekologii i Ochrony Środowiska, Słownik Języka Polskiego, wystawa opakowań różnych produktów, na których zamieszczono informacje o wykorzystaniu do ich produkcji odpadów, aparaty fotograficzne, notatniki, przybory do pisania

Opis:

1. Prezentacja zdobytych przez dzieci informacji na temat: Dlaczego segregujemy odpady? Jakie korzyści mamy z segregacji odpadów?

Dzieci przedstawiają informacje pozyskane od rodziców, a także z innych źródeł. Nauczyciel dąży do pojawienia się w rozmowie pojęć typu: odzyskiwanie/odzysk, recykling, ponowne przetwarzanie, selektywna zbiórka, segregacja, elektrośmieci, bioodpady, składowisko odpadów, odpady komunalne. Pojęcia te można zapisywać na tablicy po upewnieniu się, że dzieci dobrze je zrozumiały. Można wykorzystać słowniki do poszukiwania definicji wyżej wspomnianych pojęć.

2. Zaproszenie na wycieczkę do miejsca, w którym odzyskuje się odpady (np. oczyszczalnia ścieków, sortownia, zakład gospodarowania odpadami itd.). Wycieczka powinna być dokumentowana (zdjęcia, notatki).

3. Podsumowanie wycieczki – rozmowa na temat co ciekawego widzieliśmy, czemu to służy.

Ponieważ podczas wycieczki dzieci mają do czynienia z odzyskiwaniem konkretnego odpadu, nauczyciel powinien wskazać im też inne przykłady.

Warto do tego przygotować opakowań różnych produktów, na których zamieszczono informacje o wykorzystaniu do ich produkcji odpadów (np. wykorzystanie zużytych opon do wyrobu wycieraczek podłogowych, wykorzystanie makułatury do produkcji bloków rysunkowych i notatników, plastikowych nakrętek do wyrobu granulatu wykorzystwanego w produkcji np. łopat do śniegu).

4. Moja szkoła a odpady – na to także są porady. Segregowanie odpadów w szkole.

Cele edukacyjne:

- kształcenie umiejętności dokonywania samooceny i oceny koleżeńskiej,
- doskonalenie umiejętności wykorzystania wiedzy w praktyce przy tworzeniu piktogramów,
- doskonalenie umiejętności obserwacyjnych,
- kształcenie umiejętności odczytywania oraz tworzenia elementów graficznych z zakresu ekologii,
- kształtowanie postaw proekologicznych

Czas: 3 godz.

Środki dydaktyczne: notatniki, przybory do pisania, bloki techniczne, linijki, nożyczki, kredki, pisaki, papier kolorowy

Opis:

1. Rozmowa z dziećmi na temat: Jakiego rodzaju odpady powinny być segregowane w naszej szkole?

Dzieci wykorzystują własne doświadczenia oraz wiedzę zdobytą podczas poprzednich działań projektowych.

2. Zaproszenie na wycieczkę po szkole, podczas której dzieci mają zaobserwować w jaki sposób realizowane są, poznane już przez nie wcześniej, zasady gospodarowania odpadami.

Nauczyciel prosi o zaobserwowanie, czy w szkole są miejsca, w których segreguje się odpady i czy miejsca te są oznakowane.

3. Podsumowanie dokonanych w szkole obserwacji.

Od tych obserwacji zależy dalszy tok postępowania:

- w szkole (w klasach) nie ma oznakowanych miejsc/pojemników na odpady – podejmujemy decyzję o wykonaniu oznakowań w formie piktogramów,
- w szkole (klasach) są oznakowane miejsca/pojemniki na odpady – podejmujemy decyzję o wykorzystaniu oznakowań użytych w szkole do wykonania podobnych, które uczniowie zabiorą do domów.

4. Praca nad wykonaniem piktogramów według własnego pomysłu lub z wykorzystaniem piktogramów umieszczonych w szkole.

Nauczyciel zwraca uwagę, aby wygląd piktogramów (np. ich kolorystyka) wynikał z zasad dotyczących segregacji odpadów, obowiązujących na terenie miejscowości.

5. Wystawa przygotowanych piktogramów – omówienie zastosowanych symboli. Ocena prac pod kątem: estetyki wykonania, trafności dobranej symboli (ocena koleżeńska).

PLANOWANIE DZIAŁAŃ

5. My już wiemy – co i komu to powiemy? Planowanie upowszechniania informacji.

Cele edukacyjne:	• rozwijanie wyobraźni twórczej, • doskonalenie umiejętności argumentowania własnych sądów, wyborów, • doskonalenie umiejętności oceny sytuacji zgodnie z podanymi kryteriami, • doskonalenie umiejętności planowania działań, • kształtowanie postaw obywatelskich – chęci włączenia się w życie lokalnej społeczności, pracy na ich rzecz
Czas:	3 godz.
Środki dydaktyczne:	Tabela w dużym formacie (załącznik nr 3), karta do planowania pracy nad wykonaniem wytworu (załącznik nr 4), przybory do pisania

Opis:

1. Przypomnienie piosenki.
2. Rozmowa z dziećmi - nawiązanie do wcześniejszych ustaleń dotyczących upowszechnienia zdobytych informacji dotyczących segregowania odpadów w naszej miejscowości.
3. Wspólna praca – uzupełnienie dużego formatu tabeli (załącznik nr 3).

W tabeli są wskazani adresaci informacji (rówieśnicy, rodzice, społeczność lokalna). Zadaniem dzieci jest wymyślenie („burza mózgów”), w jaki sposób można dotrzeć z informacjami o segregacji odpadów do konkretnych adresatów. Chodzi o jak największą ilość pomysłów (np. gazetka ścienna w szkole, ulotki informacyjne, sprawozdanie ilustrowane zdjęciami umieszczone na szkolnej stronie internetowej, wydanie biuletynu, zamieszczenie artykułu w gazetce szkolnej, wystawa zdjęć i informacji o zasadach segregowania odpadów w urzędzie lub tablicy ogłoszeń w miejscowości itp.).
4. Dyskusja nad realnością i użytecznością propozycji działań.
5. Dokonanie wyboru sposobu upowszechnienia zdobytych informacji. Dobrze byłoby, aby skierowane były do każdego z adresatów.

Wybór warunkuje dalszy przebieg działań, np.:

 - wszystkie grupy realizują ten sam pomysł,
 - każda grupa realizuje jeden wybrany pomysł itp.
6. Praca w grupie – planowanie pracy nad wykonaniem wytworu (załącznik nr 4).
7. Podsumowanie pracy – dzieci dzielą się uwagami dotyczącymi planu działań.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

6. Już działamy, rysujemy – prezentację przygotowujemy.

Cele edukacyjne:	• doskonalenie umiejętności dzielenia się wiedzą z innymi w postaci tworzenia ulotek informacyjnych, • doskonalenie umiejętności pracy w grupie – ustalania wspólnego stanowiska, • rozwijanie poczucia estetyki, doboru kolorystyki ulotek, • doskonalenie wykorzystania elementów graficznych do zaprezentowania treści ekologicznych, • doskonalenie sprawności manualnych podczas składania gazetowych czapek
Czas:	3 godz.
Środki dydaktyczne:	Nożyczki, blok rysunkowy, papier ksero, pisaki, farby plakatowe, pędzle, pojemniki na wodę, kserokopiarka, gazety, materiały (plastikowe butelki, puszki) do demonstracji „instrumentów” z odpadów

Opis:

Realizacja tego działania projektu daje duże możliwości nauczycielowi. Projekt bowiem nie zakłada wprost, jakie działanie powinny wykonać dzieci, aby upowszechnić informacje o zasadach segregacji odpadów. Jednak dla pokazania toku działań wybrano do wykonania przez dzieci ulotkę informacyjną dla rodziców i mieszkańców.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

DBAM O ŚRODOWISKO – JESTEM SPECJALISTĄ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

1. Wspólne ustalenie działań dotyczących tworzenia ulotek:

- przygotowanie rysunku w wersji czarno-białej,
- wykonanie kopii rysunku,
- wypełnienie kopii kolorem.

W drodze dyskusji nauczyciel ustala kolejność pracy nad ulotką. Zwraca uwagę na:

- konieczność wykonania wielu kopii (egzemplarzy ulotek w celu dotarcia do jak największej liczby odbiorców),
- format ulotki (nie powinna być zbyt duża),
- zawartość ulotki (minimum słów- maksimum treści z wykorzystaniem przede wszystkim elementów graficznych i odpowiedniej kolorystyki),
- tematykę ulotki zawartą w jej tytule – „Tak segreguj!”

2. Praca w grupach - wykonanie ulotki informacyjnej „Tak segreguj!” zgodnie z ustaloną wcześniej kolejnością i zasadami. Nauczyciel pomaga dzieciom podczas wykonywania kopii. Powinien też wcześniej ustalić liczbę kopii.

3. Przygotowanie happeningu – święta.

Nauczyciel uzgadnia z dziećmi przebieg prezentacji – przemarszu. Proponuje dzieciom, by każde wykonało w domu instrument muzyczny z odpadów własnego pomysłu (dzieci mogą poprosić o pomoc rodziców). Instrumenty zostaną wykorzystane podczas przemarszu. Nauczyciel może zademonstrować najprostsze tego typu instrumenty, np. dwie plastikowe butelki wydające dźwięk przy ich uderzaniu. Prosi o przygotowanie papierowych czapek w domu lub wykonuje takie czapki z gazety na zakończenie działania zgodnie z instrukcją ze strony internetowej¹³.

PREZENTACJA

7. To co wiemy – opowiemy. Dzielenie się wiedzą.

Cele edukacyjne:	• rozwijanie umiejętności komunikacyjnych – zachęcanie do zapoznania się z ulotkami informacyjnymi, przekazywanie informacji, • kształtowanie poczucia odpowiedzialności za środowisko naturalne, • kształtowanie postaw obywatelskich – identyfikowania się ze swoją „Małą Ojczyzną”
Czas:	2 godz.
Środki dydaktyczne:	Przygotowane ulotki, „instrumenty” – odpady, „czapki” – odpady, piktogramy

Opis:

1. Umieszczenie przygotowanych przez dzieci piktogramów w odpowiednich miejscach w szkole.
2. Rozdanie ulotek mieszkańcom na ulicy w trakcie przemarszu.

Przemarsz powinien mieć charakter happeningu (zawierać elementy improwizacji – okrzyki, skandowanie haseł wymyślonych na poczekaniu). Dzieci w trakcie przemarszu śpiewają nauczoną piosenkę, wykorzystują instrumenty perkusyjne wykonane w domu. Napotkanym mieszkańcom wręczają ulotki z komentarzem czego one dotyczą i dlaczego je zrobili.

Przemarsz kończy wrzuceniem „instrumentów” – odpadów oraz „czapek” – odpadów do odpowiednich pojemników.

EWALUACJA

8. W projekcie działałem, wiedzę zdobywałem, ale czy na pewno specjalistą zostałem? Podsumowanie projektu, samoocena.

Cele edukacyjne:	• doskonalenie umiejętności oceny swoich mocnych stron, • doskonalenie umiejętności wypowiadania własnych sądów w mowie i piśmie, • kształtowanie poczucia celowości działań związanych z ochroną środowiska, • rozwijanie wyobraźni twórczej
Czas:	1 godz.
Środki dydaktyczne:	Karta ewaluacyjna (załącznik nr 5), plakietki - identyfikatory

¹³ www.zabawydladzieci.com.pl

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

DBAM O ŚRODOWISKO – JESTEM SPECJALISTĄ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Opis:

1. Wypełnienie karty ewaluacyjnej (załącznik nr 5).

Na karcie dzieci mają możliwość:

- dokonania oceny swoich mocnych stron wypełniając pola: „Wiem”, „Powiedziałem/Powiedziałam”,
- przypomnienia sobie działań projektowych wypełniając pole: „Byłem/Byłam”,
- dokonując oceny swojego udziału w projekcie wypełniając pola: „Chciałbym/Chciałabym”, „Czułem/ Czułam się”.

Nauczyciel pozwala dzieciom na dowolną formę wypowiedzi.

2. Odczytanie przez chętnych uczniów wypowiedzi z karty ewaluacyjnej.

Nauczyciel prosi o uważne wzajemne słuchanie się, dzieci porównują swoje wypowiedzi związanych z zapisem miejsc, w których były, komentują i uzupełniają w rozmowie wypowiedzi z pola „Chciałbym/Chciałabym”.

3. Podsumowanie projektu przez nauczyciela, wręczenie dzieciom plakietek z imieniem i nazwiskiem i tytułem: „Dbam o środowisko – jestem specjalistą” (załącznik nr 6).

Plakietka jest identyfikatorem, którego dzieci mogą używać na terenie szkoły.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

DBAM O ŚRODOWISKO – JESTEM SPECJALISTĄ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik 1 - Tabela¹⁴

Uzupełnij tabelę wykorzystując notatki wykonane podczas wycieczki:

Jak jest?	Jak być powinno?

Załącznik 2 - Tekst ekologicznej piosenki¹⁵

(melodia dowolna, wybrana przez nauczyciela)

Na odpady trzeba rady
i nie każdy o tym wie.
My już wiemy, pomożemy:
Jak ? Co? i Gdzie?

W moim domu, miejscowości,
no i w szkole przecież też
tu jest papier, tam jest plastik
gdzie ma miejsce dobrze wiesz.

Segregacja to podstawa,
żeby korzystać z tego mieć.
Reguluje to ustawa,
trzeba tylko tego chcieć.

¹⁴ Opracowanie własne.

¹⁵ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

DBAM O ŚRODOWISKO – JESTEM SPECJALISTĄ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

Załącznik 3 - Propozycja tabeli do planowania sposobów upowszechniania zdobytej wiedzy i informacji o zasadach segregowania odpadów¹⁶

Komu powiemy?	Jak to zrobimy? W jaki sposób?
rówieśnicy	
rodzice	
społeczność lokalna	

Załącznik 4 - Planowanie pracy nad wykonaniem wytworu¹⁷

Co robimy? – wybrany pomysł: Wpiszcie jaki pomysł wybraliście do realizacji: ➡	
Dla kogo? Wpiszcie komu będziecie prezentować zdobyte informacje: ➡	
Co potrzebujemy? Wypiszcie wszystkie materiały, przybory potrzebne Wam do realizacji: ➡	

Załącznik 5 - Karta do samooceny¹⁸

Wiem:

Byłem/Byłam:

Chciałbym/Chciałabym:

Powiedziałem/Powiedziałam innym:

Czułem/czułam się: ☺ - ☹

¹⁶ Opracowanie własne.

¹⁷ Opracowanie własne.

¹⁸ Opracowanie własne.

Bibliografia

Bryła H. i inni, Ekologia w pytaniach i odpowiedziach, 2006, Oficyna Wydawnicza Tempus, Gdańsk.

Bryła H., Basik K., 2008, Słownik Ekologiczny, Oficyna Wydawnicza Tempus, Gdańsk.

Kicińska B., 1997, Atlas zagrożeń i ochrony środowiska geograficznego Polski, wydawnictwo KRAM i wydawnictwo SERVERUS, Warszawa.

„Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie – europejskie ramy odniesienia”, załącznik do zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 30 grudnia 2006r./L394., 2007, Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, Luksemburg.

Łabno G., 2006, Słownik encyklopedyczny „Ekologia”, Wydawnictwo Europa, Wrocław.

Olaćzek R., 1999, Słownik szkolny „Ochrona przyrody i środowiska”, WSiP, Warszawa.

Pyłka B., Gutowska E., 1996, Ekologia z ochroną środowiska, Wydawnictwo Oświata, Warszawa.

Pomocne źródła internetowe:

www.mos.gov.pl

www.odpadywgmnie.pl

www.zabawydla dzieci.com.pl

¹⁹ Opracowanie własne.

Zestawy ścieżek edukacyjnych do klasy III

DZIECIĘCE ZMAGANIA Z TEATREM, CZYLI JAK ZOSTAĆ AKTOREM

Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Autorka: Anna Tarka

Czas realizacji projektu – 20 godzin

Cele ogólne ścieżki – projektu

- Przygotowanie uczniów do kreatywnego tworzenia.
- Rozwijanie w uczniach zapалу do samodoskonalenia i samokontroli, a także wytrwałości w dążeniu do celu.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- rozwija umiejętności komunikacji społecznej: planowania, współpracy, argumentowania, słuchania innych.
- kształci sprawności pisarskie: czujność ortograficzną, kaligrafię, umiejętność wypowiadania się na piśmie w określonej formie.
- doskonali czytanie: stosuje poprawną dykcję i intonację,
- rozwija kreatywność oraz twórcze umiejętności w toku realizacji zadań aktorskich,
- rozumie, że teatr w życiu człowieka może pełnić wiele różnych funkcji.

Główne kompetencje kluczowe rozwijane podczas realizacji projektu

- **Porozumiewanie się w języku ojczystym** - zdolność wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie, rozwijanie umiejętności wykorzystania tekstów do twórczej kreacji.
- **Umiejętność uczenia się** - nabywanie, przetwarzanie i przyswajanie nowej wiedzy i umiejętności.
- **Świadomość i ekspresja kulturalna** - docenianie znaczenia twórczego wyrażania idei, doświadczeń i uczuć za pośrednictwem takiego środka wyrazu jak sztuka teatralna.

Oczekiwane efekty i sposoby zakończenia projektu przez grupę projektową

- Wystawienie „Etiudy teatralnej” z zastosowaniem ćwiczonych umiejętności sztuki aktorskiej.

Ogólne informacje na temat projektu

Teatr jest zjawiskiem wyjątkowym. Szkoda jednak, że w szkole często bardziej kojarzy się dzieciom z godzinami uczenia się tekstów na pamięć, niekończącymi się próbami i uwagami nauczyciela na temat niewyraźnej mowy, niż z radosnym aktem tworzenia. Projekt „Dziecięce zmagania z teatrem, czyli jak zostać aktorem” ma na celu przywrócenie teatru uczniom oraz przygotowanie ich do pełnienia roli uczestnika działań teatralnych. Dzieci, wykonując ćwiczenia niezbędne do „bycia aktorem”, mogą spełniać swoje marzenia o scenie, rozwijać się twórczo, doskonalić jednocześnie umiejętności szkolne. „Zabawa w teatr”, dając pole do ekspresji twórczej, rozwija myślenie dywergencyjne, uczy dalekiego od schematów rozwiązywania problemów. Przygotowanie choćby krótkiego spektaklu kształtuje umiejętności współdziałania z innymi, uczy cierpliwości, buduje charakter. Z kolei prezentacja przedstawienia daje dzieciom poczucie spełnienia, satysfakcji, umacnia ich poczucie własnej wartości, co z kolei powoduje większy zapal do podejmowania kolejnych wyzwań.

W realizacji projektu „Dziecięce zmagania z teatrem, czyli jak zostać aktorem” na uwagę zasługuje również to, że proponowane działania uczą znanej prawdy - talent jest ważny, ale jedynie poparty żmudnymi często i trudnymi ćwiczeniami, prowadzi do sukcesu w każdej dziedzinie życia.

Nauczyciel może również wykorzystać pomoce dydaktyczne zakupione na potrzeby projektu „Fascynujący świat nauki i technologii”: chusta animacyjna, szkolne kredki akwarelowe - 24 kolory, farby plakatowe - 6 kolorów, plastelina w 10 kolorach, blok techniczny kolorowy, klej w sztyfcie, papier ksero biały i kolorowy, koszulki groszkowe, dziurkacz ozdobny, zestaw magnesów, pomoce muzyczne, buum – buum rurki.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

DZIECIĘCE ZMAGANIA Z TEATREM, CZYLI JAK ZOSTAĆ AKTOREM • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Harmonogram działań

Etap projektu	Działania	Czas
Sformułowanie problemu i celów projektu	1. Teatr w naszym życiu.	2 godz.
Planowanie działań	2. Planujemy spotkanie z aktorem.	2 godz.
Działania uczniów	3. Spotykamy się z aktorem. 4. Poznajemy umiejętności sztuki aktorskiej. 5. Zdobywamy umiejętności aktorskie. 6. Zdobywamy „Dyplom Szkolnego Aktora”	12 godz.
Prezentacja	7. Przedstawiamy etiudy teatralne.	2 godz.
Ewaluacja	8. Oceniamy swoje umiejętności.	2 godz.

SFORMUŁOWANIE PROBLEMU I CELÓW PROJEKTU

1. Teatr w naszym życiu.

- Cele edukacyjne:
- systematyzowanie wiedzy o teatrze,
 - poznanie funkcji teatru,
 - kształcenie sprawności ortograficznych,
 - kształtowanie umiejętności wyszukiwania znaczenia wyrazów w słownikach,
 - kształtowanie postawy odbiorcy dóbr kultury

Czas: 2 godz.

Środki dydaktyczne: Zagadka (załącznik nr 1), różnego rodzaju słowniki, np. „Słownik języka polskiego” wyd. PWN, „Słownik wiedzy o teatrze. Od tragedii antycznej do happeningu.” seria ParkEdukacja, wyd. PWN, komputer z dostępem do sieci Internet, karta pracy (załącznik nr 2), przybory do pisania, kolorowe zakresłaczki tekstu, kartoniki z wyrazami związanymi z teatrem

Opis:

1. Rozwiązanie zagadki (załącznik nr 1) przedstawionej przez nauczyciela.
2. Rozmowa kierowana na temat teatru.
Nauczyciel odwołuje się do doświadczeń dzieci, w tym do emocji związanych z pobytem w teatrze. Można zadać pytania typu:
 - Czy byliście w teatrze?
 - Jaką sztukę oglądaliście?
 - Jakiego rodzaju był to teatr?
 - Jakie emocje budziło w was oglądane przedstawienie?
3. Praca w grupach:
 - zaproszenie do zabawy polegającej na uzupełnieniu wyrazów brakującymi literami.Wyrazy mają związek z teatrem (załącznik nr 2 – karta pracy). Nauczyciel zwraca dzieciom uwagę na „trudności ortograficzne” występujące w pisowni wyrazów.
 - odszukiwanie znaczenia wyrazów w różnych słownikach, korzystanie z zasobów Internetu.
4. Postawienie problemów:
 - Po co ludziom teatr?Dzieci prowadzą dyskusję w grupie, następnie przedstawiają wspólnie wypracowane stanowisko. Nauczyciel zwraca uwagę na różne funkcje teatru, np. rozrywkową, wychowawczą, edukacyjną, terapeutyczną itp.
 - Które z elementów teatru i sztuki teatralnej, z którymi się zapoznaliśmy, nie są konieczne do tego, aby odbyło się przedstawienie?Dzieci w grupie podkreślają wyrazy zgodnie z postawionym problemem (wykorzystujemy załącznik nr 2).

5. Podsumowanie pracy grup:

- odsłonięcie umieszczonych na tablicy kartoników z wyrazami (takimi samymi jak w załączniku nr 2),
- głośne odczytanie wyeliminowanych przez grupy wyrazów, uzasadnienie ich wyboru, następnie usunięcie kartonika z odpowiednim wyrazem z tablicy.

Rolą nauczyciela jest doprowadzenie do sformułowania przez dzieci wniosku, że teatr nie może istnieć bez aktora i publiczności.

6. Nauczyciel, np. jako zadanie na kolejne spotkanie, proponuje dzieciom zastanowienie się, czego chciałyby się dowiedzieć od aktora, gdyby mogły się z nim spotkać?

PLANOWANIE DZIAŁAŃ

2. Planujemy spotkanie z aktorem.

- Cele edukacyjne:
- doskonalenie umiejętności formułowania pytań, w celu pozyskania konkretnych informacji,
 - poznanie krótkiej piosenki tematycznej,
 - doskonalenie sprawności zapisywania zdań pytających,
 - doskonalenie umiejętności planowania spotkania z gośćmi

Czas: 2 godz.

Środki dydaktyczne: tekst piosenki (załącznik nr 3), notatniki formatu A4, przybory do pisania

Opis:

1. Słuchanie piosenki (załącznik nr 3). Nawiązanie do rozmowy na temat: „Po co ludziom teatr?” oraz określonych funkcji teatru (np. edukacyjna, wychowawcza, rozrywkowa itp.).
2. Nauka piosenki, wykonywanie jej z elementami ruchu (np. wyskok w górę, podskoki w prawo, w lewo).
3. Planowanie spotkania z aktorem:

- rozmowa na temat: Jak zorganizować to spotkanie?

Nauczyciel zwraca uwagę uczniom na stałe elementy spotkań z gośćmi typu: powitanie, rozmowa, pożegnanie. Warto zasugerować możliwość wykorzystania w dowolnym momencie spotkania umiejętności dzieci np. śpiewanie wcześniej nauczonej piosenki, zaproszenie gościa do wspólnej przy niej zabawy.

- praca w grupie – zapisywanie pytań wywiadu z aktorem.

4. Prezentacja efektów prac grup – odczytanie pytań, wybór tych, które zostaną zadane w trakcie spotkania, poinformowanie dzieci o terminie i miejscu spotkania.

Pytania powinny m.in. dotyczyć warsztatu aktorskiego, umiejętności niezbędnych do uprawiania tego zawodu (np. dobrej emisji głosu, dykcji, wyrazistości ruchu i mimiki, zdolności analizowania i rozumienia tekstu dramatycznego, zdolności wywoływania i odgrywania uczuć, śpiewu, tańca, improwizacji, obserwacji i naśladowania). Spotkanie można zorganizować poza terenem szkoły, np. w sali widowiskowej teatru, ośrodka kultury itp. Zaproszony gość nie musi być zawodowym aktorem, może to być aktor – amator.

DZIAŁANIA UCZNIÓW

3. Spotykamy się z aktorem.

- Cele edukacyjne:
- doskonalenie umiejętności odpowiedniego do miejsca i sytuacji zachowania,
 - nabywanie umiejętności prowadzenia wywiadu i jego dokumentowania,
 - doskonalenie umiejętności uważnego słuchania

Czas: 3 godz.

Środki dydaktyczne: dyktafon, notatniki, przybory do pisania, pytania do wywiadu

Opis:

1. Przeprowadzenie rozmowy z dziećmi na temat zachowania bezpieczeństwa podczas drogi na spotkanie oraz odpowiedniego zachowania w trakcie spotkania. Ustalenie sposobu przeprowadzenia wywiadu (np. dokumentowania, zadawania pytań itp.)
2. Spotkanie z aktorem zgodnie z ustalonym przebiegiem.
3. Dokumentowanie spotkania – nagrywanie wywiadu na dyktafon lub tworzenie notatek.
4. Podsumowanie spotkania – krótka rozmowa z dziećmi na temat przebiegu spotkania oraz wrażeń towarzyszącym dzieciom w trakcie spotkania.

4. Poznajemy umiejętności sztuki aktorskiej.

Cele edukacyjne:	• poznanie nazw umiejętności warsztatu aktorskiego, • kształtowanie umiejętności wyszukiwania informacji w różnych źródłach, • doskonalenie umiejętności posługiwania się urządzeniem nagrywającym, • wykorzystywanie nabytej wiedzy w praktyce, • rozwijanie kreatywności plastycznej, • kształtowanie świadomości konieczności stałego doskonalenia/ ćwiczenia dla zdobycia mistrzostwa w danej dziedzinie
Czas:	2 godz.
Środki dydaktyczne:	wybrane fragmenty nagranych wywiadów, papier dużego formatu, np. A1, kolorowe grube pisaki lub przygotowane kartoniki z nazwami umiejętności, „Indeks umiejętności aktorskich” (załącznik nr 4) – dla każdego dziecka, słowniki, np. „Słownik wiedzy o teatrze. Od tragedii antycznej do happeningu.” seria ParkEdukacja, wyd. PWN, „Słownik języka polskiego” wyd. PWN, komputer z dostępem do sieci Internet

Opis:

1. Nawiązanie do spotkania i odsłuchanie fragmentów wywiadu z aktorem dotyczących zestawu umiejętności jakich oczekuje się od aktora (warsztatu aktora).
Nauczyciel w rozmowie podkreśla nazwy tych umiejętności koniecznych w zawodzie aktora (np. dobra emisja głosu, dykcja, wyrazistość ruchu i mimiki, zdolności wywoływania i odgrywania uczuć, umiejętności śpiewu, tańca, improwizacji, obserwacji i naśladowania itp.). Warto przy tym posługiwać się słownictwem profesjonalnym. Nauczyciel powinien jednak dbać o ich zrozumienie przez dzieci – np. odczytując znaczenia ze słownika lub polecając odszukać znaczenia wyrazów przez dzieci.
2. Postawienie problemu: Czy każdy może być aktorem?
W wyniku dyskusji dzieci powinny dojść do wniosku, że same bywają aktorami przygotowując np. przedstawienia w szkole, ale ich umiejętności nie dorównują umiejętnościom zawodowego aktora, który nabywa je w szkole teatralnej. Nauczyciel doprowadza do podjęcia decyzji o doskonaleniu umiejętności sztuki aktorskiej przez dzieci oraz zdobyciu „Dyplomu Szkolnego Aktora”.
3. Tworzenie katalogu umiejętności, które mogą doskonalić dzieci, np. emisja głosu, dykcja, wyrazistość ruchu i mimiki, zdolność odgrywania uczuć, śpiew, taniec, naśladowanie.
Nazwy umiejętności należy określać w sposób zrozumiały dla dzieci (załącznik nr 4 – komentarz - przykładowe nazywanie umiejętności warsztatu aktorskiego).
Katalog może mieć formę dużego plakatu, na którym nauczyciel będzie zapisywał podawane przez dzieci umiejętności, lub może zostać utworzony na tablicy, z przygotowanych wcześniej nazw umiejętności składających się na warsztat aktorski. Ważne, aby ta pomoc towarzyszyła dzieciom w trakcie wykonywania kolejnych działań.
4. Praca nad tworzeniem – uzupełnianiem „Indeksu umiejętności sztuki aktorskiej” (załącznik nr 4):
Nauczyciel przygotowując indeksy dla dzieci powinien dokonać wyboru wersji jego ostatniej strony. Dla jednych dzieci może wykorzystać wersję łatwiejszą - z tekstem z lukami do uzupełnienia, dla innych – z miejscem do napisania swobodnego tekstu. Ćwiczenia te zostaną wykorzystane podczas ewaluacji projektu.
 - uzupełnienie pierwszej strony poprzez wpisanie danych oraz tworzenie rysunku tematycznego,
 - uzupełnianie nazw umiejętności na kolejnych stronach, pozostawiając wolne miejsca na samoocenę, do czasu zdobycia danej umiejętności.
5. Rozmowa z dziećmi na temat przygotowania się do kolejnego zadania, jakim jest ćwiczenie umiejętności warsztatu aktorskiego.
Nauczyciel zwraca uwagę dzieciom na ubiór odpowiedni do kolejnych zajęć, podczas których będą one wykonywały różne ćwiczenia – wygodny, nie krępujący ruchów, przewiewny itp., a także konieczność przyniesienia wody do picia.

5. Zdobywamy umiejętności aktorskie.

- Cele edukacyjne:
- poznanie ćwiczeń doskonalących warsztat aktorski,
 - poznanie możliwości wykorzystania ćwiczeń podczas zabaw sportowo-rekreacyjnych z rówieśnikami,
 - doskonalenie dykcji, artykulacji, wyrazistości ruchu i mimiki, umiejętności odgrywania uczuć, improwizacji i naśladowania,
 - doskonalenie umiejętności pięknego pisania,
 - kształtowanie samodyscypliny i samokontroli w trakcie wykonywania ćwiczeń,
 - doskonalenie dokonywania samooceny poprzez uzupełnienie niedokończonych zdań

Czas: 3 godz.

Środki dydaktyczne: losy z wyrazami – nazwami umiejętności warsztatu aktorskiego, propozycje ćwiczeń (załącznik nr 5), odtwarzacz muzyki, płyty z nagraniami muzyki do ćwiczeń, przybory do ćwiczeń – piórka, balony do nadmuchiwania, papierowe lub styropianowe kulki, lusterka kieszonkowe dla każdego dziecka, przybory gimnastyczne – szarfy, obręcze hula-hop, piłeczki ping-pongowe, ringo, ławeczka gimnastyczna, „Indeksy umiejętności warsztatu aktorskiego”, kolorowe cienkie pisaki, kredki ołówkowe, przybory do pisania

Opis:

1. Zaproponowanie uczniom sposobu wyboru kolejności umiejętności zamieszczonych w opracowanym katalogu, które będą doskonalone, np. nauczyciel ma przygotowane losy z napisami umiejętności, wskazani uczniowie losując, ustalają kolejność umiejętności lub wspólnie w drodze dyskusji ustalają kolejność i wpisują cyfrę przy nazwie umiejętności na utworzonym katalogu itp.
2. Losowanie przez uczniów umiejętności, która będzie doskonalona lub odczytanie nazwy umiejętności.
3. Doskonalenie umiejętności warsztatu aktorskiego podczas ćwiczeń (załącznik nr 5 – propozycje ćwiczeń):
 - ćwiczenia oddechowe,
 - ćwiczenia intonacyjne,
 - ćwiczenia artykulacyjne,
 - ćwiczenia dykcji,
 - modelowanie – przedstawianie gestem,
 - ćwiczenia mimiczne,
 - ćwiczenia w przedstawianiu ruchem – połączenie mimy z pantomimą,
 - zabawy naśladowcze,
 - ćwiczenia śpiewu (z jednoczesnym ćwiczeniem artykulacji, intonacji, dykcji i modelowania),
 - ćwiczenia taneczne – nauka tańca, a także krótkie zajęcia aerobiku,
 - swobodna improwizacja – przedstawianie ruchem sytuacji lub utworu muzycznego.

Nauczyciel prowadząc ćwiczenia dba, aby każde dziecko było w nie zaangażowane, zwraca uwagę na bezpieczeństwo. Ćwiczenia dotyczą konkretnej umiejętności lub też łączą w sobie kilka z nich. **Zajęcia należy poprzedzić przeprowadzeniem rozgrzewki wszystkich partii mięśni ciała oraz pokazem i przećwiczeniem prawidłowej postawy ciała.** Wszystkie ćwiczenia powinny być organizowane jako ćwiczenia ruchowo – rekreacyjne, z wykorzystaniem form zabawowych, a także rywalizacji sportowej, np. zabawy „Kto dalej?”, „Kto szybciej?”, „Kto wyżej?”. Można także organizować je w formie „wyścigów rzędów”. W trakcie działania należy zastosować różne przybory do ćwiczeń gimnastycznych, w tym ławeczkę gimnastyczną do jednoczesnego ćwiczenia równowagi z np. ćwiczeniami artykulacyjnymi. Podczas ćwiczeń nauczyciel powinien zwracać dzieciom uwagę na wykonywanie ich z zachowaniem prawidłowej postawy ciała. Powinien także wykorzystać wybrane przez siebie utwory muzyczne do ćwiczeń ruchowych: tanecznych, spontanicznej improwizacji, modelowania.
4. Uzupełnianie „Indeksu ...” przez dzieci w odniesieniu do doskonalonej wcześniej umiejętności.

Bezpośrednio po zakończeniu ćwiczeń związanych z doskonaleniem jednej umiejętności, dzieci dokonują samooceny, uzupełniając niedokończone zdania. Te, które wcześniej wykonały pracę, mogą wykorzystać pozostałe miejsce na zrobienie rysunku związanego z nabywaną umiejętnością. Dokończenie zdań może zostać także zorganizowane podczas „Ewaluacji” projektu.

Schemat działania dotyczy każdej umiejętności zamieszczonej w „katalogu”. Propozycje ćwiczeń – załącznik nr 5.
5. Podsumowanie działań – rozmowa z dziećmi na temat wykonywanych ćwiczeń, sensu ich wykonywania (korzyści, jakie z tych umiejętności płyną dla ucznia) oraz możliwością zastosowania ich podczas zabaw z rówieśnikami.

6. Zdobywamy „Dyplom Szkolnego Aktora”

Cele edukacyjne:	• poznanie nowych pojęć związanych z teatrem, • doskonalenie umiejętności czytania, • doskonalenie umiejętności współpracy w grupie, • rozwijanie twórczej interpretacji tekstu oraz ekspresji, • rozwijanie umiejętności planowania działań podczas pracy w grupie
Czas:	4 godz.
Środki dydaktyczne:	zadanie aktorskie (załącznik nr 6), wiersze wybrane przez nauczyciela, zgromadzone przedmioty do wykorzystania jako rekwizyty (np. czapki, chustki, kapelusze, peleryny, maski itp.), materiały do tworzenia kostiumów i scenografii, np.: kartony, arkusze szarego papieru, przybory typu grube pisaki, nożyczki, klej, taśma klejąca itp., proste akcesoria do charakteryzacji, np. kredki do oczu, szminki, peruki,

Opis:

1. Opowiadanie nauczyciela o przedstawieniu dyplomowym młodych aktorów kończących szkołę teatralną, w nawiązaniu do przeprowadzonego wywiadu z aktorem.
 - wyjaśnienie znaczenia nazwy „etiuda teatralna” (krótka forma teatralna – zadanie aktorskie).
2. Podjęcie decyzji o przygotowaniu przedstawienia przez uczniów w formie etiud teatralnych oraz zaproszeniu rodziców na prezentację – „przedstawienie dyplomowe”.

Dzieci ustnie zaproszą rodziców na prezentację spektakli, która może odbyć się, np. przy okazji spotkania nauczyciela z rodzicami. Formułkę zaproszenia należy z dziećmi przećwiczyć.
3. Ustalenie terminu i miejsca wystawienia przedstawień dyplomowych.
4. Praca w grupie:
 - czytanie zadania aktorskiego (załącznik nr 6),
 - ustalenie kolejności działań podczas przygotowania przedstawienia (załącznik nr 6),
 - realizacja działań - praca nad wystawieniem etiudy teatralnej.

Propozycja:

Grupy wybierają wiersz spośród zaproponowanych przez nauczyciela (np. wiersze dla dzieci Jana Brzechwy lub Juliana Tuwima) lub proponują inny wiersz, nad którym będą pracować. Nauczyciel czuwa nad tym, aby dzieci wykorzystały w scenie wszystkie ćwiczone wcześniej umiejętności oraz przygotowały etiudę zgodnie z zadaniem aktorskim. Ważne, aby dzieci ograniczyły ilość rekwizytów do minimum, zastosowały prostą charakteryzację oraz skromną scenografię, a przede wszystkim, aby cała grupa czynnie brała udział w przedstawieniu. Dzieci również nie powinny uczyć się całego tekstu na pamięć, a jedynie wykorzystać jego niewielkie fragmenty. Stawiamy na swobodną ekspresję twórczą dzieci - własną interpretację tekstu. Chodzi o uświadomienie dzieciom, że w prosty sposób, w krótkim czasie, można przygotować i przedstawić mini - spektakl teatralny.

Nauczyciel umożliwia dzieciom korzystanie ze zgromadzonych przez niego w sali materiałów do tworzenia kostiumów i prostej scenografii oraz charakteryzacji postaci.

PREZENTACJA

7. Przedstawiamy etiudy teatralne.

Cele edukacyjne:	• nabywanie umiejętności pokonywania tremy, • doskonalenie wcześniej nabytych umiejętności w nietypowej sytuacji, • kształcenie umiejętności podporządkowania się zasadom
Czas:	2 godz.
Środki dydaktyczne:	rekwizyty, scenografie przygotowane do wystawienia przedstawienia przez każdą grupę

Opis:

1. Przygotowanie sali na spotkanie z rodzicami.
2. Losowanie kolejności występów przez grupy przygotowujące etiudy.
3. Przedstawienie etiud teatralnych.

Nauczyciel witając rodziców powinien krótko przedstawić im tematykę, cele i przebieg projektu pn. „Dziecięce zmagania z teatrem, czyli jak zostać aktorem”. Dba, aby każdy występ rozpoczynała prezentacja tytułu i autora wystawianego tekstu, natomiast kończyła prezentacja aktorów.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

DZIECIĘCE ZMAGANIA Z TEATREM, CZYLI JAK ZOSTAĆ AKTOREM • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

EWALUACJA

8. Oceniamy swoje umiejętności.

Cele edukacyjne:	• doskonalenie umiejętności pisanie swobodnego tekstu , • doskonalenie umiejętności uzupełniania tekstu z lukami, • doskonalenie czytania z zastosowaniem wcześniej ćwiczonych umiejętności, • kształcenie umiejętności odbioru informacji zwrotnej w postaci oceny
Czas:	2 godz.
Środki dydaktyczne:	„Indeksy umiejętności aktorskich”, przybory do pisanie, „Dyplomy Szkolnego Aktora” dla każdego ucznia (załącznik nr 7 – tekst)

Opis:

1. Nawiązanie do prowadzonych indeksów, odczytanie przez chętnych uzupełnionych zdań z samooceny.
2. Uzupełnienie ostatniej strony „Indeksu umiejętności warsztatu aktorskiego” dotyczącej przedstawienia dyplomowego – pisanie krótkiego swobodnego tekstu lub uzupełnianie tekstu z lukami.
3. Odczytanie przez chętnych uczniów napisanych tekstów.
4. Wręczenie dyplomów (załącznik nr 8 – tekst).
5. Uzyskanie informacji zwrotnej od rodziców na temat przedstawień oraz celowości zrealizowanego projektu.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

DZIECIĘCE ZMAGANIA Z TEATREM, CZYLI JAK ZOSTAĆ AKTOREM • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik 1 - Zagadka²⁰

Co to jest?

Magiczne miejsce, gdzie widz spotyka cuda i dziwy, ale i świat prawdziwy.

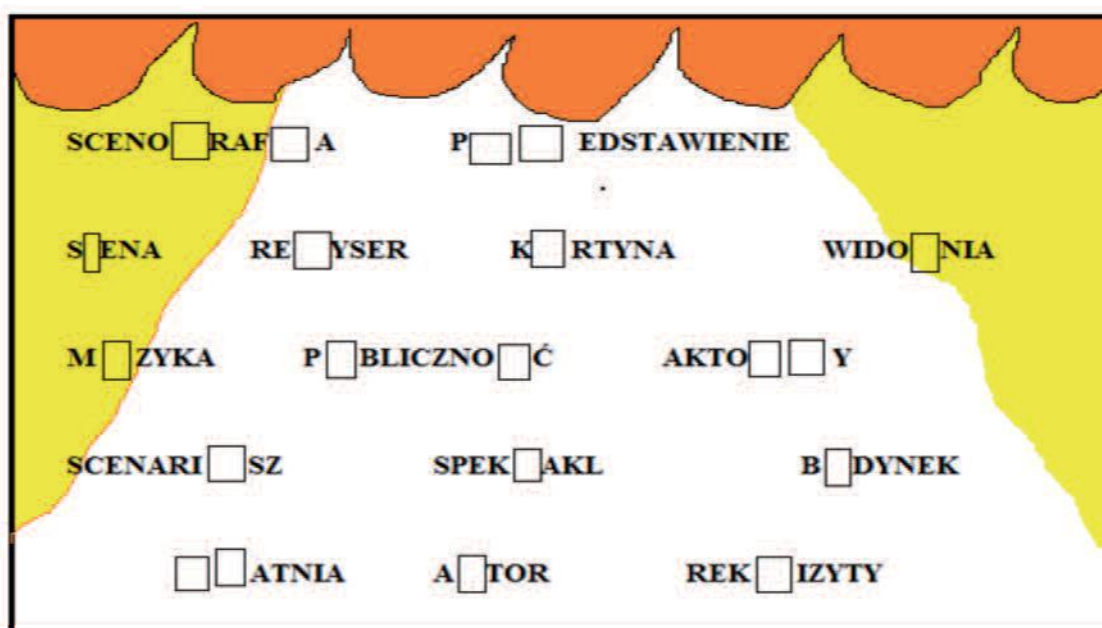
Gdzie lalki razem z ludźmi wspólnie w sztuce grają, a smoki i rycerze przed kotem uciekają.

(Rozwiązanie – TEATR)

Załącznik 2 - Karta pracy²¹

Polecenie 1.

Uzupełnij wyrazy brakującymi literami.

Załącznik 3 – Tekst piosenki²²

Piosenka wykonywana jest na dowolną melodię, wybraną przez nauczyciela.

W teatrze, w teatrze, życie jest bogatsze, raz i dwa i trzy, w teatr bawmy się i my.

Załącznik 4a – Umiejętności akorskie²³

Komentarz

„Indeks...” stanowią kartki formatu A4, złożone na pół i poskładane. Powstaje książeczka, której liczba kartek uzależniona jest od liczby umiejętności aktorskich, które będziemy ćwiczyć z dziećmi. Przyjmujemy, że na jedną umiejętność przeznaczamy połowę strony. Niektóre, zbyt trudne do zdefiniowania dla dzieci umiejętności, można określić językiem bardziej zrozumiałym dla nich, np.:

- dobra emisja głosu (umiejętne oddychanie, intonacja) – **poprawne oddychanie, używanie odpowiedniej intonacji,**
- dykcja – **wyraźne mówienie (gimnastyka buzi i języka),**

²⁰ Opracowanie własne.

²¹ Opracowanie własne.

²² Opracowanie własne.

²³ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

DZIECIĘCE ZMAGANIA Z TEATREM, CZYLI JAK ZOSTAĆ AKTOREM • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

- wyrazistość ruchu – przedstawianie ruchem nastrojów, myśli, umiejętność opowiadania za pomocą gestów,
- wyrazistość mimiki – przedstawianie emocji za pomocą twarzy,
- zdolność odgrywania uczuć – pokazywanie uczuć w różny sposób – gestem i mimiką,
- śpiew,
- taniec,
- improwizacja (spontaniczne tworzenie) – odtwarzanie bez wcześniejszego przygotowania muzyki, tekstu,
- naśladowanie ludzi, zwierząt.

Niedokończone zdania, które dzieci uzupełniają po zakończonych ćwiczeniach, powinny mieć charakter samooceny. Zdania dotyczyć powinny:

- pierwsze - osiągniętych sukcesów, np.:

Uważam, że udało mi się Myślę, że mógłbym Potrafię już

Najlepiej umiałem/umiałam Mogę już Nauczyłem się dobrze

- drugie - kierunków rozwoju, poprawy, np.:

Powinienem/powinnam popracować jeszcze nad Muszę się nauczyć.....

Chciałbym się jeszcze nauczyć Moim sukcesem jest to, że

Będę jeszcze ćwiczył/ćwiczyła Postaram się

Załącznik 4b - Indeks²⁴

Propozycja pierwszej strony:

INDEKS UMIEJĘTNOŚCI SZTUKI AKTORSKIEJ
Imię i Nazwisko
Klasa
Rok szkolny

²⁴ Opracowanie własne.

1. UMIEJĘTNOŚĆ:

Potrafę już _____

Chciałbym się jeszcze nauczyć _____

2. UMIEJĘTNOŚĆ:

Najlepiej umiałem/umiałam _____

Powinienem/powinnam popracować jeszcze nad _____

Tytuł przedstawienia

Aktorzy

Moja rola

Napisz krótki tekst na temat: Nasze przedstawienie

Uzupełnij tekst wyrazami umieszczonymi pod nim.

Podczas zajęć uczyliśmy się trudnej aktorskiej. Ćwiczyliśmy wyraźne, przedstawialiśmy ruchem
..... sytuacje, uczyliśmy się poprawnie oddychać. Wszystko po to, żeby jak najpiękniej wystawić sztukę
Pracując w grupie, krótkie przedstawienie. Moja grupa bardzo się starała, żeby nasz
podał się wszystkim Po występie widownia biła nam Na zakończenie prezentacji wszystkich
zespołów teatralnych, każdy otrzymał „Dyplom Szkolnego Aktora”.

sztuki różne teatralną brawo aktor oddychać mówienie przygotowaliśmy widzom występ

Załącznik 5 – Propozycje ćwiczeń²⁵

Emisja głosu – poprawne oddychanie, używanie odpowiedniej intonacji:

1. Ćwiczenia oddechowe, np.:

- „szukanie przepony” – w postawie wyprostowanej wdech nosem, wydech ustami przy jednoczesnym trzymaniu obu dłoni na żebrach, ćwiczenie jest poprawnie wykonane, gdy dziecko wyczuje rozszerzanie się żeber,
- nadmuchiwanie balonika – na przemian wydech krótki i wydech dłuższy,
- zawody „Kto szybciej?” – przesuwanie papierowej kulki dmuchając do ustalonego, celu,
- zawody „Kto najdłużej?” – jak najdłuższe utrzymywanie w powietrzu piórka,
- liczenie na jednym wydechu 1, 2, 3 ...

Więcej propozycji ćwiczeń do wykorzystania można znaleźć na stronie www.mmp.fio.org.pl w artykule Danuty Zielińskiej „Ćwiczenia oddechowe wspierające proces mówienia”. Należy zadbać, aby ćwiczenia wykonywane były w dobrze przewietrzonym pomieszczeniu, a także by były wykonywane w różnych pozycjach – stojąc, leżąc, chodząc.

2. Ćwiczenia intonacyjne:

- odczytywanie zdania z odpowiednią intonacją tak, aby wyrażało ono najpierw stwierdzenie, a potem pytanie, np. Spotkałeś ostatnio swojego kolegę. Masz ładnego pieska.
- zabawa w „powiedz, jak...” – człowiek – wesoły, smutny, zezłoszczony, zdenerwowany, śmiejący się, np. Dzisiaj jest piękna pogoda.
- zawołaj wysokim – cienkim głosem lub niskim – grubym głosem, np. Dzieci wracajcie do domu – to ćwiczenie można przeprowadzić ze wszystkimi dziećmi – dzieci stoją w kole lub kilku kołach, wypowiadając zdanie w odpowiedni sposób, przerzucając do siebie balon.

Należy zadbać, żeby wykonując ten rodzaj ćwiczeń dzieci prawidłowo oddychały (wdech nosem, wydech ustami) i wyraźnie wypowiadały głoski.

Artykulacja i dykcja – wyraźne mówienie (tzw. „gimnastyka buzi i języka”):

1. Ćwiczenia artykulacyjne – z wykorzystaniem lusterka, dzieci obserwują ruchy ust, szczęki w lusterku wykonując ćwiczenia, np.:

- ćwiczenia „szczęki” – żucie gumy bez gumy, krowa przeżuwająca trawę – wykonywanie ruchów dolną szczęką,
- „szminka” – przesuwanie wysuniętym językiem wokół otwartych ust od wewnętrznej strony, wysunięcie języka z usta i zataczanie nim dużych kół.

2. Ćwiczenia dykcji, np.:

- wypowiadanie z wyraźną artykulacją samogłosek – cicho, głośno, wolno i coraz szybciej,
- powtarzanie zestawu sylab – cicho, głośno, wolno, szybko, np.: da de di do du, ma me mi mo mu,
- głośne, powolne wypowiadanie głosek pełnego alfabetu, tj.: a, ą, b, c, ć, d, e, f,, n, ń,, s, ś,, z, ż, ź,

²⁵ Opracowanie własne.

- głośne, wyraźne wypowiadanie głosek na długim wydechu,
 - wypowiadanie zdań, tzw. „łamaczy języka” bardzo powoli, wyraźnie, stopniowo przyspieszając tempo.
- Podobnie jak przy innych ćwiczeniach należy zwracać uwagę na poprawne oddychanie. Więcej ćwiczeń znaleźć można w pozycjach z literatury.

Mimika twarzy i wyrazistość ruchu – przedstawianie ruchem nastrojów, myśli, umiejętność opowiadania za pomocą gestów:

1. Wykorzystanie prostych ćwiczeń pantomimicznych, np.:
 - ćwiczenie poczucia własnego ciała, np. zrób „koci grzbiet”, przeturlaj się 3 razy w prawo, w siadzie skrzyżnym unieś ramiona w bok, pochyl tułów lekko do przodu, z rękami na biodrach kołysz się w prawo i w lewo, do przodu i w tył, itp.Przy tego typu ćwiczeniach warto wykorzystać elementy „Metody Ruchu Rozwijającego” według Weroniki Sherborne.
 - ćwiczenia dokładności i obszerności ruchu, np. pokaż duże koło, mały kwadrat, „narysuj” stopą trójkąt – dzieci powinny przy tym przybierać różne pozycje – stojącą, leżącą, ruch wykonywany powinien być za pomocą jednej lub obu rąk, stóp czy nóg, a także powinien dotyczyć głowy
 - przedstawienie wyłącznie ruchem, np. emocji kibica sportowego przed telewizorem – radość, smutek, pokazywanie ruchem zdań – Kocham Cię, Nie lubię tej zupy.
 - zabawa „Zgadnij co robię?” – odgadywanie pokazywanych przez uczniów pojedynczo lub w parach wylosowanych zadań, np. kąpiel, robienie zakupów, mycie rąk, ślizganie się, wchodzenie po schodach itp.
2. Modelowanie - przedstawianie gestem, np.
 - ćwiczenie ruchu całą ręką, dłonią, palcem wskazującym – pionowo w górę, w dół, skośnie w górę, skośnie w dół, półkole w dół, półkole w górę, w prawo w lewo, np. podczas opowiadania nauczyciela o wycieczce lub zakupach w sklepie.
 3. Wykorzystanie prostych ćwiczeń mimicznych – przedstawiania nastrojów, emocji, konkretnych zachowań jedynie przy pomocy ruchów twarzy i głowy, np.
 - ćwiczenie „uśmiechu klauna” – podnoszenie kącików ust na przemian w górę, rozciąganie ust w uśmiech, robienie „podkówki” – do tych ćwiczeń początkowo można wykorzystać lusterko, kiedy dzieci wyczują już mimikę swojej twarzy, ćwiczenia powtarzamy bez lusterka
 - okazywanie radości, smutku itp. zgodnie z poleceniami nauczyciela,
 - zabawa w parach w „zgadywanke” – odgadywanie przedstawianych emocji lub czynności (sen, płacz).
 4. Połączenie mimy i pantomimy, np.
 - odgrywanie uczuć – pokazywanie uczuć z wykorzystaniem ruchu ciała, gestów oraz mimiki, zadań typu, np. pokaż, że jesteś bardzo wesoły, jesteś bardzo smutny, przestraszyłeś się.Ważne, by dzieci zaangażowały całe ciało do wyrażania emocji.

Naśladowanie ludzi, zwierząt:

1. Ćwiczenia polegające na wykonaniu zadania przedstawienia sobą, np. kota, psa, koguta, motyla, małego dziecka,
 2. Zabawa „zgadnij co to? zgadnij kto to?” – prowadzona z całą grupą (jedno dziecko zadaje ruchową zagadkę, pozostali odgadują) lub w parach,
 3. Zabawa w „rób tak – nie rób tak” – jedna osoba wykonuje ruchy wydając polecenie, na słowa „rób tak” dzieci naśladowują ruchy prowadzącego, na słowa „nie rób tak” – wykonują inne ruchy, niż prowadzący.
- W ćwiczeniach naśladowczych ważne jest, by dzieci zaangażowały całe ciało w wykonywanie zadania, uchwyciły cechy charakterystyczne ruchu naśladowanej postaci. Można zastosować ćwiczenie z dodaniem charakterystycznego głosu naśladowanego zwierzęcia

Śpiewanie:

1. Ćwiczenia artykulacyjne wykonywane podczas śpiewania, np.:
 - powtarzanie za nauczycielem frazy muzycznej (może być fragment melodii znanej dzieciom piosenki) na samogłosce,
 - śpiewanie gamy durowej na różnych sylabach – da, de, di, do, da, de, di, do/do, di, de, da, do, di, de, da

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

DZIECIĘCE ZMAGANIA Z TEATREM, CZYLI JAK ZOSTAĆ AKTOREM • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

2. Ćwiczenie śpiewu, np.:

- śpiewanie znanej piosenki w różnych pozycjach – klęcząc, leżąc, turlając się po podłodze, maszerując,
- śpiewanie gamy durowej z wykorzystaniem zdania „Słońce wschodzi coraz wyżej, a zachodzi coraz niżej”, z jednoczesnym ruchem ciała w górę i w dół,
- śpiewanie znanej piosenki z intonacją – cicho, głośniej, coraz głośniej, wesoło, smutno itp.

Należy zwrócić dzieciom uwagę na emisję głosu – szerokie otwieranie ust przy artykulacji samogłosek. Przed przeprowadzeniem ćwiczeń śpiewu należy wykonać kilka ćwiczeń rozciągających poszczególne partie mięśni – pleców, ramion i brzucha oraz zwrócić uwagę dzieci na prawidłową postawę ciała podczas ćwiczeń (biodra w jednej linii z tułowiem, ramiona odgięte do tyłu, głowa nieco uniesiona, tak aby podbródek znajdował się prawie równolegle do podłogi). W trakcie ćwiczeń dzieci nawilżają gardło, pijąc małymi łykami wodę o temperaturze pokojowej.

Taniec:

1. Nauka prostego tańca (np. walczyk, menuet) lub zabawy ruchowej ze śpiewem według uznania nauczyciela.
2. Aerobik przy muzyce – dowolne ćwiczenia ruchowe przy muzyce zaproponowane przez nauczyciela.
Należy pamiętać o przeprowadzeniu krótkiej rozgrzewki.
3. Ćwiczenie znanych dzieciom tańców.

Improwizacja (spontaniczne tworzenie) – odtwarzanie bez wcześniejszego przygotowania muzyki, tekstu:

1. Swobodne odtwarzanie ruchem przez dzieci opowiadania nauczyciela ilustrowanego dowolnie wybraną muzyką klasyczną, np.
 - Dzieci wybrały się na wycieczkę do lasu. Podziwiała rozkwitającą wokół przyrodę - drzewa, krzewy. Wyszły na łąkę pełną kwiatów, nad którymi latały kolorowe motyle. Zachwyciło je piękno tego miejsca. Zmęczone usiadły na trawie i zasnęły. Obudził je wiatr, który wiał coraz silniej i silniej. Przestraszone zaczęły szybko, coraz szybciej wracać do domu. Szczęśliwe zdążyły przed deszczem.
2. Swobodne odtwarzanie ruchem utworu muzyki klasycznej, np. „W grocie Króla Gór” Edwarda Griega.
Po improwizacji warto porozmawiać z dziećmi na temat tego, co przedstawiały ruchem oraz opowiedzieć im o muzycznym przedstawieniu sytuacji z utworu, o ile taka jest np. dostępna w przewodnikach koncertowych.

Załącznik 6 – Zadanie²⁶

Zadanie aktorskie

Przygotujcie wspólnie etiudę aktorską na podstawie wybranego przez grupę utworu. Pamiętajcie, żeby w przedstawieniu brali udział wszyscy członkowie grupy. Nie uczcie się całego tekstu na pamięć. Scenografia powinna być skromna. Do przedstawienia użyjcie tylko najbardziej potrzebnych rekwizytów i kostiumów.

Najważniejsze są Wasze pomysły i to, żebyście pokazali umiejętności, które ćwiczyliście – przedstawiania ruchem, wyrazem twarzy, tańcem, śpiewem.

²⁶ Opracowanie własne.

Załącznik 7 – Proponowany tekst - „Dyplom Szkolnego Aktora”²⁷

„Dyplom Szkolnego Aktora”

Zaświadczam się, że

ćwiczył umiejętności sztuki aktorskiej w zakresie:

- pięknego mówienia,
- pięknego śpiewania,
- pięknego tańczenia,
- pięknego poruszania się i gestykulowania,
- pięknego przedstawiania ruchem i mimiką twarzy.

Na tej podstawie **zdołał zaszczytne miano Szkolnego Aktora.**

Bibliografia

- Belcar B., Projekt jako metoda nauczania. [w] Dyrektor Szkoły 2003 nr 3, s. 24-25.
- Berczyński M., 2012, Wychowanie fizyczne w szkole. Poradnik dla nauczyciela, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa.
- Bogdanowicz M., Okrzesik D., 2009, Opis i planowanie zajęć według Metody Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk.
- Broszkiewicz B., Jarek J., 2003, Teatr Szkolny. Część 1 - Głoski Sylaby Wyrazy, Wydawnictwo Europa, Wrocław.
- Broszkiewicz B., Jarek J., 2004, Teatr szkolny. Część 2 - Akcent, intonacja, intencja, Wydawnictwo Europa, Wrocław.
- Broszkiewicz B., Jarek J., 2006, Teatr szkolny. Część 3 - Inscenizacja wiersza, Wydawnictwo Europa, Wrocław.
- Chałas K., 2000, Metoda projektów i jej egemplifikacja w praktyce, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
- Chylińska T., Haraschin S., Schaeffer B., 1991 wyd.4, Przewodnik koncertowy. PWM, Warszawa.
- „Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie – europejskie ramy odniesienia”, załącznik do zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 30 grudnia 2006r./L394., 2007, Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, Luksemburg.
- Kosiński D., Wypych-Gawrońska A., Stafiej A., Marszałek A., Sugiera M., J. Leśniewska, 2008, Słownik wiedzy o teatrze. Od tragedii antycznej do happeningu., seria ParkEdukacja, PWN, Warszawa.

²⁷ Opracowanie własne.

Zestawy ścieżek edukacyjnych do klasy III

KUCHNIA OD KUCHNI – DZIECI UCZĄ SIĘ GOTOWAĆ

Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Autorka: Anna Tarka

Czas realizacji projektu – 20 godzin

Cele ogólne ścieżki – projektu

- Kształtowanie właściwego nawyku żywieniowego.
- Kształtowanie kultury spożywania posiłków.
- Rozwijanie zainteresowania dzieci „sztuką kulinarną”.
- Kształcenie umiejętności korzystania z instrukcji – przepisu oraz jej tworzenia.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- nabywa wiedzę z zakresu zdrowego życia (właściwego odżywiania się, dbania o higienę, aktywności ruchowej);
- poszerza słownictwo, formułuje proste definicje;
- doskonali umiejętności czytania instrukcji, wykonywania zadań zgodnie z instrukcją pisaną lub instruktażem słownym;
- nabywa umiejętność tworzenia prostej instrukcji;
- doskonali umiejętności współdziałania przy organizacji realizowanych przedsięwzięć;
- doskonali sprawność ruchową podczas poznawanych zabaw ruchowych.

Główne kompetencje kluczowe rozwijane podczas realizacji projektu

- **Porozumiewanie się w języku ojczystym** - zdolność wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie, rozwijanie umiejętności wykorzystania tekstów do twórczej kreacji.
- **Umiejętność uczenia się** - nabywanie, przetwarzanie i przyswajanie nowej wiedzy i umiejętności.
- **Kompetencje społeczne i obywatelskie** - rozwijanie kompetencji interpersonalnych przygotowujących do skutecznego uczestnictwa w życiu społecznym.

Oczekiwane efekty i sposoby zakończenia projektu przez grupę projektową

- Organizacja „Festiwalu pieroga” – przygotowanie pierogów, wspólna degustacja.
- Ekspozycja wytworów pracy dzieci - dokumentacja przebiegu projektu.

Ogólne informacje na temat projektu

Sztuka kulinarna na dobre zagościła w życiu przeciętnego Polaka. Wiele programów telewizyjnych, czasopism, stron internetowych poświęconych kulinariom, propaguje zdrowe jedzenie, jako alternatywę do fastfoodowego. Pomimo tego wśród polskich dzieci zauważalny jest wzrost złych nawyków żywieniowych. Jak pisze Gazeta Wyborcza z dnia 17 kwietnia 2013r. w artykule pt. „Raport UNICEF: Polskie dzieci tyją najszybciej w Europie”, problem otyłości dotyka już 17% dzieci w wieku 11,13,15 lat. Wyzwaniem staje się też brak aktywności fizycznej dzieci i młodzieży. Jedynie 20% badanych nastolatków deklaruje codzienne, przynajmniej godzinne, uprawianie aktywności fizycznej. W świetle powyższych danych zadaniem dorosłych powinno być zatem kształtowanie prawidłowych nawyków żywieniowych dzieci. Stare porzekadło ludowe głosi, że „czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość trąci” - stąd konieczność budowania wiedzy o zasadach zdrowego życia już od najmłodszych lat. Projekt „Kuchnia od kuchni – dzieci uczą się gotować” pod pretekstem nauki gotowania zapoznaje uczestników z zasadami zdrowego żywienia, propaguje aktywność ruchową, a także zwraca uwagę dzieci na zasady *savoir – vivre*. Ponadto udział w działaniach projektowych kształci umiejętności przydatne w codziennym życiu, takie jak: czytanie, pisanie, rozumowanie, korzystanie z informacji, stosowanie wiedzy w praktyce.

Nauczyciel może również wykorzystać pomoce dydaktyczne zakupione na potrzeby projektu „Fascynujący świat nauki i technologii”: pomoce do pomiarów: waga kuchenna elektroniczna, pojemniki miernicze ze skalą milimetrową, szkolne kredki akwarelowe - 24 kolory, farby plakatowe - 6 kolorów, plastelina w 10 kolorach, blok techniczny kolorowy, klej w sztyfcie, papier ksero biały i kolorowy, koszulki groszkowe, dziurkacz ozdobny.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

KUCHNIA OD KUCHNI – DZIECI UCZĄ SIĘ GOTOWAĆ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Harmonogram działań

Etap projektu	Działania	Czas
Sformułowanie problemu i celów projektu	1. Ćwiczymy i zdrowo jemy, do gotowania się przygotowujemy.	3 godz.
Działania uczniów	2. Dobre maniery przy stole – co to takiego? 3. Jak gotować? Poznajemy przepisy.	5 godz.
Planowanie działań	4. Jak gotować? Planujemy podwieczerek- tworzymy przepis.	1 godz.
Działania uczniów	5. Jak gotować ? Przygotowujemy podwieczerek.	1 godz.
Planowanie działań	6. Gotowanie mamy w planie.	2 godz.
Prezentacja	7. „Festiwal pieroga” czyli gotujemy, bo umiemy.	4 godz.
Ewaluacja	7. Czy na pewno wszystko wiemy?	2 godz.

SFORMUŁOWANIE PROBLEMU I CELÓW PROJEKTU

1. Ćwiczymy i zdrowo jemy, do gotowania się przygotowujemy.

- Cele edukacyjne:
- doskonalenie umiejętności wyróżniania cech wspólnych i różnic,
 - poszerzanie słownictwa dziecka,
 - zdobycie wiedzy na temat zdrowego odżywiania się - wartości odżywczych oraz ilości posiłków spożywanych w ciągu dnia,
 - utrwalenie pojęć dotyczących nazw posiłków,
 - doskonalenie umiejętności ruchowych podczas gier i zabaw,
 - kształcenie spostrzegawczości,
 - poznanie nowych zabaw podwórkowych
- Czas: 3 godz.
- Środki dydaktyczne: plansza z napisami: restauracja, bar mleczny, jadalnia, pizzeria, pierogarnia, kawiarnia, karta pracy (załącznik nr 1), plansza z „piramidą zdrowego żywienia”, przybory do pisania, komputer z dostępem do sieci Internet, przybory do ćwiczeń typu piłki, szarfy, chusta animacyjna KLANZA itp.

Opis:

- Przedstawienie planszy, na której umieszczone są napisy: restauracja, bar mleczny, jadalnia, pizzeria, pierogarnia, kawiarnia:
 - wyszukiwanie cech wspólnych,

Nauczyciel stawia problem: Co łączy miejsca, których nazwy znajdują się na planszy?

Oczekiwane odpowiedzi dotyczą nie tylko stwierdzenia, że są to miejsca, w których można zjeść posiłek. Nauczyciel powinien doprowadzić do uogólnień typu: wszędzie są stoły, krzesła, jest jakaś dekoracja, są osoby, które tam pracują, np. kucharz.

 - wyszukiwanie różnic,

Nauczyciel stawia problem: Czym się różnią te miejsca?

Oczekiwane odpowiedzi powinny nawiązać do różnego rodzaju potraw, które można zjeść w tych miejscach (np. pizza, pierogi, ciastko i lody na deser, kotlet z ziemniakami i surówką na obiad, zupę mleczną, bigos).
- Rozmowa na temat ulubionych potraw dzieci.
- Praca w grupach:
 - uzupełnianie polecenia 1 na karcie pracy (załącznik nr 1),
 - prezentacja pracy grup.

Polecenie 1 na karcie pracy ma charakter otwarty. Należy doprowadzić do ustalenia ile posiłków zjadają dzieci w ciągu dnia oraz jakie potrawy najczęściej spożywane są w domach rodzinnych dzieci podczas konkretnego posiłku. Dalszy ciąg dyskusji zależy od potraw wypisanych przez dzieci, np. jeżeli pojawiają się chipsy na II śniadanie, jest to moment na zapoczątkowanie dyskusji o wartościach odżywczych posiłków.

4. Piramida zdrowego żywienia – przedstawienie i omówienie.

Nauczyciel prezentuje, np. na planszy i omawia „piramidę zdrowego żywienia dla dzieci w młodszym wieku szkolnym”. Zwraca uwagę na:

- różnorodność spożywanych posiłków – jedzenie codziennie produktów z każdej grupy,
- produkty znajdujące się w podstawie piramidy jako te, które powinny być głównym źródłem energii,
- konieczność spożywania przez dzieci przynajmniej 3 - 4 porcji mleka lub produktów mlecznych takich jak jogurty, kefiry, sery,
- jedzenie codziennie 2 porcji produktów z grupy – mięso, ryby, jaja, a także nasiona roślin strączkowych,
- jedzenie do każdego posiłku porcji warzyw lub owoców.
- ograniczaniu spożycia tłuszczów, w szczególności zwierzęcych,
- ograniczaniu spożycia cukru, słodczy, słodkich napojów,
- ograniczaniu spożycia słonych produktów, dosalania potraw,
- konieczność picia codziennie odpowiedniej ilości wody.

Warto wykorzystać stronę internetową „Instytutu Żywności i Żywienia im. prof. dr. med. Aleksandra Szczygły”²⁸.

5. Praca w grupach:

- uzupełnianie polecenia 2 na karcie pracy (załącznik nr 1),
- odczytanie nazw posiłków wg kolejności ich spożywania - porównanie pracy grup.

6. Rozmowa na temat znaczenia ruchu w życiu człowieka.

Nauczyciel nawiązuje do „piramidy zdrowego żywienia dla dzieci”, w której podstawę stanowią ilustracje związane z aktywnością ruchową. Zadaje problem: Dlaczego na tej ilustracji, poświęconej zdrowemu odżywianiu, są pokazane rysunki związane z aktywnością fizyczną? Wnioskiem powinno być stwierdzenie dzieci, że nie wystarczy zdrowo się odżywiać, ale żeby być zdrowym, należy być aktywnym ruchowo.

7. Nauka hasła przewodniego: Zdrowa kuchnia to podstawa, ale ruch – też ważna sprawa. (autor A. Tarka).

Hasło to może być przerywnikiem stosowanym podczas zabaw ruchowych zorganizowanych na podwórku lub boisku szkolnym.

8. Gry i zabawy ruchowe na boisku szkolnym.

Nauczyciel proponuje dzieciom wyjście na podwórko (boisko szkolne, a w razie niepogody do sali gimnastycznej), aby zrealizować przesłanie hasła przewodniego. Nauczyciel organizuje zabawy z wykorzystaniem różnego typu przyborów, np.:

- zabawy w „Berka” – „Berek Słoń” (Berek z przykładą ramię do twarzy, imitując trąbę, którą musi dotknąć uciekającego, aby ten został berkiem.), „Berek – kucany”, „Berek – zwierzątko” (Berek naśladuje sposób poruszania się wybranego przez siebie zwierzątka lub goni uciekających wydając odgłosy wybranego zwierzątka. Kolejny berek wybiera inne zwierzątko.), itp.

Dla uatrakcyjnienia zabawy nauczyciel może zwiększyć liczbę berków.

- zabawa bieżna „Zdobądź jak najwięcej szarf” – Wszystkie dzieci mają umieszczone z tyłu szarfy (np. włożone za pasek). Zabawa polega na zdobyciu jak największej liczby szarf, przy jednoczesnym zachowaniu własnej. Dziecko, które straci swoją szarfę – odchodzi na bok i kibicuje pozostałym. Na zakończenie dzieci przeliczają ilość zebranych szarf. Wygrywa ten, który zdobył ich najwięcej.
- zabawa rzutna – Dzieci zbierają „rzepy” z nasionami ostu (można zastosować piłeczki pokryte nylonowym przyklep-cem) – wszystkie powinny mieć taką samą ich liczbę. Zabawa polega na rzucaniu „rzepami” w ubrania innych uczestników zabawy, jednocześnie unikając przyklepienia się do ubrania „rzepów” rzucanych przez nich. Wygrywa ten, do kogo przyklepiła się najmniejsza liczba „rzepów”.
- zabawa „Rób tak – nie rób tak” – Dzieci stoją w kole, jedno z nich będąc w środku koła podaje polecenia: „Rób tak” lub „Nie rób tak”, wykonując jednocześnie różne ćwiczenia gimnastyczne. Pozostali naśladują, lub nie, jego ruchy, w zależności od wypowiedzianego polecenia.
- zabawy z chustą animacyjną.

Więcej zabaw nauczyciel znaleźć może w pozycjach przedstawionych w bibliografii.

9. Podsumowanie działania - krótka rozmowa z dziećmi na temat spotkania, której konkluzją powinno być stwierdzenie, że należy w ciągu dnia spożywać pięć zróżnicowanych posiłków oraz pamiętać, że odpowiednia dawka ruchu zapewnia zdrowie.

²⁸ www.izz.waw.pl.

Na zakończenie dzieci mogą pożegnać się słowami nauczonego hasła: Zdrowa kuchnia to podstawa, ale ruch – też ważna sprawa.

DZIAŁANIE UCZNIÓW

2. Dobre maniery przy stole – co to takiego?

Cele edukacyjne:	• poszerzanie słownictwa dziecka, • poszerzenie wiedzy w zakresie stosowania zasad zachowania przy stole podczas spożywania posiłków, • doskonalenie umiejętności posługiwania się sztućcami, • kształcenie umiejętności stosowania nabytej wiedzy w praktyce, • doskonalenie umiejętności estetycznego oraz prawidłowego nakrywania do stołu, • wyrabianie nawyków higienicznych (mycia rąk przed posiłkiem), • doskonalenie umiejętności komunikacyjnych (np. negocjacji, rozwiązywania konfliktów, argumentowania, przyjmowania krytyki), • doskonalenie umiejętności dokonywania oceny i samooceny,
Czas:	3 godz.
Środki dydaktyczne:	stoły dla każdej z grup, krzesła dla każdego dziecka, obrusy, serwetniki, serwetki papierowe i serwety z materiału, sztućce – łyżki widelce, noże dla każdego dziecka, szklanki lub kubki oraz talerze – płytki i głęboki dla każdego dziecka, elementy dekoracji stołu np. wazoniki, kwiatki, słownik, ręczniczki i mydło, przybory do pisania, kolorowe zakresłacz, karta pracy - załącznik nr 2

Opis:

Nauczyciel aranżuje przestrzeń do wykonania zadań przez dzieci – przygotowuje dla każdej z grup miejsce ćwiczeń (stół, nieustawione krzesła, obrus, serwetki, serwetnik, sztućce – koniecznie widelec i nóż, talerze, szklanki lub kubki, wazonik, kwiaty itp. porozkładane w nieporządku na stole) – nieuporządkowany stół mający służyć do spożycia posiłku.

1. Krótka rozmowa z dziećmi na temat zaaranżowanej sytuacji, ustalenie zadania do wykonania.

2. Praca w grupach:

- wykonanie polecenia nauczyciela – zrobienie porządku tak, aby można było zjeść posiłek,
- prezentacja prac grup – wszyscy uczniowie gromadzą się przy kolejnych stołach, dokonują oceny wykonania zadania.

W trakcie oceny nauczyciel doprowadza do dyskusji na temat prawidłowego nakrycia stołu. Ważne jest zwrócenie uwagi na poprawne rozmieszczenie talerzy (głęboki położony na płycie, talerzyk deserowy na lewo od talerzy), sztućców (nóż i łyżka po prawej, widelec po lewej stronie nakrycia zębami do góry, mała łyżeczka przed talerzem równolegle do krawędzi stołu), szklanki do herbaty (obok talerzyka deserowego, lekko w prawo) itd. Wszystko zależy od zgromadzonych rekwizytów do ćwiczenia.

Nauczyciel zwraca uwagę dzieci na te nieprawidłowości, które pojawiły się podczas realizacji zadania, których dzieci nie dostrzegły.

3. Rozmowa na temat zachowania przy stole, w tym kultury spożywania posiłków.

Nauczyciel zadaje dzieciom pytania, które dotyczą przede wszystkim zasad zachowania przy stole, a także zachowania higieny – mycia rąk przed jedzeniem. Nauczyciel zapoznaje z dziećmi z określeniami: „dobre maniery”, „savoir – vivre”, wyjaśnia ich znaczenie, np. korzystając ze słownika. Zwraca uwagę na zastosowanie nazwy w języku obcym.

4. Indywidualne ćwiczenie kulturalnego zachowania przy stole podczas spożywania posiłków:

Nauczyciel proponuje przećwiczenie zachowania się przy stole w różnych sytuacjach. Przed wykonaniem ćwiczenia przypomina o konieczności umycia rąk przed siadaniem do stołu. Dzieci najpierw myją ręce, a następnie zajmują miejsca przy stołach i indywidualnie wykonują polecenia nauczyciela - ćwiczą omówione zasady, np.:

- gdy weźmiesz sztućce ze stołu, a chcesz je odłożyć, to możesz położyć je tylko na talerzu,
- łyżeczka do herbaty zawsze leży na spodku, nawet, jeżeli nie masz już herbaty i szklanka jest pusta,
- kończąc jedzenie zupy talerz przechylaj w kierunku od siebie,
- kiedy przerywasz jedzenie, odkładaj sztućce na talerz – krzyżuj sztućce tak, aby widelec leżał nad nożem,
- jeśli przerwiesz jedzenie zupy, łyżkę pozostaw na talerzu,
- jeśli skończysz jedzenie zupy, odłóż łyżkę na talerz, który jest pod talerzem na zupę,

KUCHNIA OD KUCHNI – DZIECI UCZĄ SIĘ GOTOWAĆ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

- po skończeniu jedzenia, widelec i nóż położyć równolegle obok siebie, trzonkami skierowanymi w prawą stronę tak, jakby wskazywały godzinę piątą, itp.

Podczas ćwiczeń nauczyciel kontroluje poprawność ich wykonania, zachęca dzieci do samokontroli.

5. Indywidualne ćwiczenie kulturalnego spożywania posiłku:

Nauczyciel kontynuuje zabawę, proponując dzieciom ćwiczenia innego typu, np.:

- jedzenie kromki chleba przy pomocy noża i widelca, z utrzymaniem prawidłowej postawy przy jedzeniu (plecy proste, łokcie przy ciele, używanie podczas krojenia przede wszystkim nadgarstków),
- jedzenie z zamkniętymi ustami,
- używanie serwetki do wycierania ust.

Ćwiczenia można utrudnić proponując wykonanie ich, np. z książkami trzymanymi pod pachami. Nauczyciel powinien zwrócić dzieciom uwagę, że kulturalne spożywanie posiłku wymaga również ograniczenia ruchów rąk do minimum (nie trącamy łokciami osoby siedzącej obok nas). Po ćwiczeniach dzieci sprzątają, przygotowują stoliki do dalszej pracy.

6. Praca w grupach:

- układanie katalogu dobrych manier przy stole (karta pracy - załącznik nr 2) – uczniowie spośród różnych zdań – porad dobrego zachowania, zakreślają te, które stosować należy podczas posiłku przy stole.
- odczytanie stworzonych katalogów przez grupy.

Nauczyciel prowadzi rozmowę z dziećmi na temat wybranych porad dobrego zachowania, zwraca im uwagę na te, które są uniwersalne – dotyczą zachowań w różnych sytuacjach, nie tylko przy stole oraz te, które dotyczą wyłącznie zachowania podczas posiłku.

7. Podsumowanie działania – zebranie informacji, które ćwiczenia były dla dzieci łatwe, a które sprawiały im trudności podczas wykonywania.

3. Jak gotować? Poznajemy przepisy.

- Cele edukacyjne:
- poznanie znaczenia słowa „menu” i „jadłospis”,
 - doskonalenie umiejętności wyszukiwania informacji z różnych źródeł,
 - doskonalenie umiejętności znajdowania cech wspólnych,
 - kształcenie umiejętności formułowania definicji,
 - doskonalenie umiejętności czytania różnych tekstów

Czas: 2 godz.

Środki dydaktyczne: słowniki wyrazów obcych dla każdej grupy, przykładowy jadłospis (załącznik nr 3), komputer z dostępem do sieci Internet – strona poświęcona przepisom kulinarnym, książki kucharskie, czasopisma z zamieszczonymi przepisami

Opis:

1. Postawienie problemu: Co to jest menu?

Nauczyciel odslania napisane na tablicy zdanie, odczytuje głośno. Zwraca dzieciom uwagę na różnicę w zapisie i brzmieniu wyrazu „menu”. Następnie inicjuje dyskusję na temat tego, gdzie można poszukać odpowiedzi na postawione pytanie.

2. Praca w grupach:

- poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, np. z wykorzystaniem słownika wyrazów obcych (można również skorzystać z internetowej wersji słownika PWN).

3. Podsumowanie pracy grup:

- próby stworzenia słownej definicji „menu” na użytek dzieci.

Nauczyciel doprowadza do sformułowania wniosku, że „menu”, to po polsku „jadłospis”. Dzieci wspólnie ustalają miejsca, gdzie można spotkać jadłospis – menu (można odwołać się do planszy z nazwami, od której zaczęły się działania w ramach projektu, odnieść się do doświadczenia dzieci – jadłospis w przedszkolu, stołówce szkolnej itp.).

4. Praca w grupach:

- odczytanie jadłospisu (załącznik nr 3),
- powtórzenie pojęć: śniadanie, II śniadanie, obiad, podwieczerek, kolacja,

Nauczyciel proponuje dzieciom odczytanie jadłospisu, następnie zadaje pytania typu: Dla kogo ułożono ten jadłospis? Jakie potrawy proponowane są w jadłospisie na obiad?

KUCHNIA OD KUCHNI – DZIECI UCZĄ SIĘ GOTOWAĆ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Co będą jedli koloniści na podwieczorek? itp. Dzieci odpowiadają, korzystając z jadłospisu (załącznik nr 3).

- postawienie problemów: Kto przygotowuje posiłki na kolonii? Skąd kucharz/kucharka wie, jak wykonać ciasto ze śliwkami?

Nauczyciel dąży do uzyskania różnorodnych odpowiedzi, np. potrzebna jest książka z przepisami, można korzystać z czasopism, kucharz zna przepis na pamięć, korzysta z Internetu.

- oglądanie i odczytywanie przepisów zamieszczonych w różnych źródłach – książki, czasopisma, Internet, Nauczyciel zaprasza dzieci do obejrzenia zgromadzonych książek kucharskich, czasopism z przepisami, obejrzenia strony internetowej 29, przeczytania kilku różnych przepisów. Zwraca uwagę dzieciom na język, jakim pisane są przepisy. Warto postarać się też o przepisy pisane, np. językiem staropolskim, gwarą.
- wyodrębnienie wspólnych elementów przepisów, tj.: nazwy potrawy, składników, sposobu jej wykonania, Nauczyciel zachęca dzieci do porównania przepisów ze zwróceniem uwagi na ich cechy wspólne (elementy), a także różnice (inne nazwy, potrawy zjadane podczas różnych posiłków, składniki potrzebne do wykonania potrawy). Warto zachęcić dzieci do poszukania w dostarczonych źródłach przepisów na tę samą potrawę i porównania ich.

PLANOWANIE DZIAŁAŃ

4. Jak gotować ? Planujemy podwieczorek - tworzymy przepis.

Cele edukacyjne:	• doskonalenie umiejętności wyszukiwania informacji z różnych źródeł, • kształcenie umiejętności korzystania z przepisów (forma obrazkowa), • kształcenie umiejętności tworzenia przepisu na podstawie historyjki obrazkowej, • doskonalenie umiejętności pięknego pisania
Czas:	1 godz.
Środki dydaktyczne:	karta pracy dla każdego dziecka (załącznik nr 4 lub załącznik nr 4a)

Opis:

1. Praca indywidualna:

utworzenie i zapisanie przepisu na podstawie historyjki obrazkowej (karta pracy - załącznik nr 4) lub utworzenie i zapisanie przepisu na podstawie historyjki obrazkowej i rozsypanki zdaniowej (karta pracy - załącznik 4a),

Nauczyciel proponuje dzieciom utworzenia własnego przepisu na „Kisiel z proszku” oraz zapisanie go na karcie pracy (załącznik 4 i 4a). Nauczyciel może dostosować trudność zadania do możliwości indywidualnych dzieci poprzez przydzielenie ich różnych kart pracy (załącznik nr 4 – zadanie trudniejsze, załącznik 4a – łatwiejsze).

3. Podsumowanie pracy:

- porównanie zapisanych przepisów w grupach,
- wspólne ustalenie kolejności wykonywania czynności.

DZIAŁANIE UCZNIÓW

5. Jak gotować ? Przygotowujemy podwieczorek.

Cele edukacyjne:	• doskonalenie umiejętności wykonywania zadań zgodnie z przepisem, • kształtowanie nawyków higienicznych (mycie rąk przed przygotowaniem i spożywaniem posiłku), • doskonalenie umiejętności stosowania zasad savoir – vivre przy stole, • kształcenie umiejętności przewidywania skutków swoich zachowań dla zdrowia i bezpieczeństwa
Czas:	1 godz.
Środki dydaktyczne:	karta pracy dla każdego dziecka (załącznik nr 4 lub załącznik nr 4a), kubek, łyżeczka, kisiel w proszku – po 1 opakowaniu dla każdego dziecka, herbatniki, czajnik do zagotowania wody, serwetki, mydło, ręczniczki, ściereczki, ochronne fartuszki i nakrycia głowy (chustki, czapki w jasnym kolorze, czepki kucharskie lub foliowe czepki kąpielowe), obrusy na stoły i serwetniki z serwetkami papierowymi

Opis:

1. Wykonanie kisielu zgodnie z uzgodnionym przepisem:

- rozmowa na temat przygotowania posiłków – zachowania zasad higieny (np. umycie rąk, odpowiedni strój, mycie produktów itp.) oraz zachowania zasad bezpieczeństwa (np. posługiwanie się ostrymi narzędziami, kontakt z gorącymi garnkami, wrzącą wodą, itp.),

Nauczyciel tak kieruje rozmową, aby dzieci uświadomiły sobie nie tylko zasady zachowania, ale również dlaczego ich przestrzeganie jest takie ważne (np. „choroby brudnych rąk”, niebezpieczeństwo spowodowania wypadku, itp.),

- przygotowanie kisielu według przepisu, z zachowaniem omówionych zasad

Nauczyciel zwraca uwagę na zachowanie omówionych zasad. Nalewa dzieciom do kubków gorącą wodę.

2. Degustacja podwieczorku przygotowanego przez uczniów.

Nauczyciel zwraca dzieciom uwagę na konieczność posprzątania po pracy oraz przygotowania stołu do jedzenia. Dodatkowo można uzupełnić podwieczorek, np. herbatnikami, dzięki czemu uczniowie będą mogli przećwiczyć nabywane wcześniej umiejętności kulturalnego zachowania przy stole oraz spożywania posiłków.

PLANOWANIE DZIAŁAŃ

6. Gotowanie mamy w planie.

Cele edukacyjne:

- doskonalenie umiejętności wykorzystania wiedzy wcześniej zdobytej,
- doskonalenie umiejętności planowania kolejności działań,
- kształtowanie umiejętności stosowania techniki planowania z przyszłości
- doskonalenie krytycznego myślenia,
- doskonalenie umiejętności pracy w grupie – porozumiewania się, dzielenia zadaniami itp.,
- kształcenie poczucia odpowiedzialności za wykonanie zadania

Czas:

4 godz.

Środki dydaktyczne:

plansza z „piramidą zdrowego żywienia”, przykładowy jadłospis (załącznik nr 3), „Płatanki” (załącznik nr 5), plansza z kolejnością działań jak w załączniku nr 5

Opis:

1. Rozmowa na temat czytanego wcześniej jadłospisu (załącznik nr 3) – ustalenie prawidłowości jego zaplanowania.

Nauczyciel zadaje pytania typu: Czy jadłospis został prawidłowo przygotowany? Dlaczego tak sądzicie? Czy zawiera niezbędne w diecie dziecka produkty? Zwraca dzieciom uwagę na potrawy zaplanowane do zjedzenia na obiad.

2. Praca w grupach:

dyskusja nad problemem: Co należy zrobić, żeby przyrządzić pierogi?

Nauczyciel daje czas grupie na krótką rozmowę, podchodzi do kolejnych grup i słucha dyskusji oraz odpowiedzi na postawiony problem.

wykonanie „Płatek” (załącznik nr 5) – ustalenie kolejności wykonywanych czynności.

Uczniowie po wykonaniu odczytują kolejność wykonywania działań: od szukania przepisu do wykonania pierogów, zgodnie z ćwiczeniem. Odnoszą się do wcześniejszej swojej dyskusji i porównują wyniki.

3. Rozmowa na temat wykonalności tych działań przez dzieci oraz ich wykonanie:

Proponowany schemat postępowania w tym ćwiczeniu:

- odczytanie działania,
- dyskusja z dziećmi na temat wykonalności działania (Czy potrafimy wykonać to działanie?),
- praca w grupach – wykonanie działania,
- omówienie efektów pracy grup.

Komentarz do ćwiczenia:

Działanie - Odszukać przepis na pierogi.

Nauczyciel umożliwia dzieciom skorzystanie z różnych książek kucharskich oraz przepisów zamieszczonych w czasopiśmie i sieci Internet. Pożądana jest sytuacja, w której każda z grup znajdzie inny przepis.

Działanie - Przeczytać przepis na pierogi.

Nauczyciel przypomina dzieciom z jakich części składa się przepis. Ważne jest wyodrębnienie części dotyczącej zrobienia ciasta (która we wszystkich przepisach będzie taka sama lub podobna) i farszu (który może być inny). W tym

miejsu nauczyciel wraz z dziećmi powinni podjąć decyzję o poproszeniu członków rodziny o pomoc w zrobieniu farszu do pierogów oraz w ich ugotowaniu.

Działanie - Zrobić listę zakupów.

Nauczyciel zwraca dzieciom uwagę na różnice w produktach, które potrzebne są do zrobienia farszu. Każda grupa tworzy własną listę zakupów, wynikającą z wybranego przepisu.

Działanie - Kupić potrzebne produkty.

Nauczyciel doprowadza do podjęcia decyzji, że zakupione zostaną jedynie produkty do wykonania ciasta, o przygotowanie farszu zostaną poproszeni członkowie rodzin dzieci.

Działanie - Wykonać pierogi zgodnie z wybranym przepisem.

Nauczyciel zapowiada dzieciom, że to działanie zostanie wykonane podczas następnego spotkania, wspólnie z zaproszonymi członkami rodzin.

4. Ustalenie organizacji kolejnego spotkania i odpowiedzi na pytanie: Czego jeszcze potrzebujemy, żeby ugotować pierogi?

Nauczyciel stosuje technikę planowania z przyszłości. Prosi dzieci, aby wyobraziły sobie, w jaki sposób będą przygotowywały pierogi i powiedziały, czego będą do tego potrzebowały, jakich akcesoriów, naczyń i urządzeń kuchennych. W drodze dyskusji dzieci z nauczycielem wspólnie ustalają ich listę, np. łyżki cedzakowe, garnki, miski, talerze, widelce, kuchenki elektryczne jednopalnikowe, ściereczki, stolnice, wałki, forma do wyciskania kształtu pierogów, ubrania ochronne: fartuchy, kuchenne nakrycia głowy – chustki, nylonowe czepki, a także obrusy, serwetki, elementy dekoracji stołu). Nauczyciel informuje dzieci, że ustali z rodzicami zakres ich pomocy w tym względzie. Prosi dzieci o przyniesienie odpowiednich strojów do pracy w kuchni.

5. Wyjście do sklepu po zakupy - dzieci z nauczycielem kupują produkty potrzebne do wykonania ciasta na pierogi dla każdej grupy.

Nauczyciel podejmuje decyzję, czy organizować wycieczkę dzieci do sklepu na zakupy. Zaopatrzenie w produkty potrzebne do przyrządzenia pierogów mogą zapewnić rodzice, którzy wezmą udział w kolejnym działaniu projektowym.

PREZENTACJA

7. „Festiwal pieroga” czyli gotujemy, bo umiemy.

- Cele edukacyjne:
- kształcenie umiejętności przewidywania skutków swoich zachowań dla zdrowia i bezpieczeństwa swojego oraz innych,
 - doskonalenie umiejętności manualnych w zakresie drobnych, precyzyjnych ruchów ręki,
 - doskonalenie umiejętności uważnego słuchania,
 - kształcenie umiejętności wykonywania działań na podstawie słownego instruktażu oraz pokazu,
 - doskonalenie umiejętności pracy w grupie,
 - kształcenie umiejętności odbioru oceny i dokonywania samooceny

Czas: 4 godz.

Środki dydaktyczne: akcesoria kuchenne potrzebne do ugotowania pierogów: stolnice, łyżki cedzakowe, garnki, miski, talerze, widelce, kuchenki, np. jednopalnikowe elektryczne, ściereczki, wałki, forma do wyciskania kształtu pierogów, a także ubrania ochronne: fartuchy, kuchenne nakrycia głowy – chustki, nylonowe czepki oraz obrusy, serwetki, elementy dekoracji stołu, plansza z etapami pracy (załącznik 6), „Karta podsumowania pracy grup” (załącznik 7)

Opis:

Do tego działania nauczyciel potrzebuje pomocy rodziców oraz odpowiedniego przygotowania dwóch pomieszczeń. W jednym dzieci lepić będą pierogi, w drugim pomieszczeniu rodzice będą je gotowali.

1. Rozmowa z dziećmi na temat:

- zasad bezpieczeństwa i higieny pracy w kuchni – ubieranie odzieży ochronnej, mycie rąk itd.,
- etapów pracy.

Podczas rozmowy nauczyciel prezentuje kolejność etapów pracy na tablicy (plansza lub kartoniki z ze zdaniem oznajmującymi) – załącznik 6.

2. Praca w grupach – wykonanie pierogów:

- przygotowanie warsztatu pracy,
- przygotowanie się dzieci do pracy,
- słuchanie instruktażu osób dorosłych, dotyczący lepienia pierogów,

KUCHNIA OD KUCHNI – DZIECI UCZĄ SIĘ GOTOWAĆ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

- wykonanie zadania,
- posprzątanie stanowiska pracy.

Zadaniem dzieci jest pomoc w zagniataniu ciasta na pierogi, wałkowanie ciasta, odciskanie formy w cieście, nakładanie farszu przygotowanego wcześniej przez członków rodziny, lepienie pierogów. Dorosli w grupie pełnią rolę instruktorów – omawiają i pokazują kolejne etapy tworzenia pieroga (zagniatanie, wałkowanie, wycinanie kształtu, nakładanie farszu, zlepienie), zagniatają ciasto, a także kontrolują poprawność lepienia pierogów.

3. Praca w grupach - przygotowanie stoiska na „Festiwal pieroga”:

- przygotowanie stołu i jego dekoracji,
- wyeksponowanie pierogów.

4. Ocena wykonania pierogów – kształt, dokładność zlepienia oraz przygotowania stołu do posiłku.

Nauczyciel może zorganizować dokonanie oceny w sposób bardziej formalny, np.: zaproponować ustalenie składu komisji oceniającej z rodziców biorących udział w działaniu. Wykorzystać można do tego „Kartę podsumowania pracy grupy” (załącznik 7). Ważne jest, aby osoby „oceniające” doceniły wkład pracy każdej grupy tak, aby każde dziecko miało poczucie odniesionego sukcesu.

5. Wspólna degustacja przygotowanych pierogów.

EWALUACJA

8. Czy na pewno wszystko wiemy?

- Cele edukacyjne:
- poszerzanie słownictwa dziecka (pasja, hobby),
 - kształcenie umiejętności odbioru oceny,
 - doskonalenie dokonywania oceny koleżeńskiej i samooceny,
 - doskonalenie umiejętności wycinania „po śladzie”, sklejania papieru,
 - utrwalenie wiedzy w zakresie zdrowego odżywiania

Czas: 2 godz.

Środki dydaktyczne: szablony czapki kucharskiej, klej, nożyczki dla każdego dziecka, plansza z napisami: restauracja, bar mleczny, jadłodajnia, pizzeria, pierogarnia, kawiarnia, plansza „z zasadami zdrowego żywienia dzieci”, uzupełnione przez dzieci karty pracy – nazwy potraw i nazwy posiłków (załącznik nr 1), uzupełnione karty pracy - katalog dobrych manier (załącznik nr 2), przygotowany do posiłku stół, przykładowy jadłospis (załącznik nr 3), uzupełnione karty pracy przez każde dziecko – przepis na „Kisiel z proszku” (załącznik nr 4 lub załącznik nr 4a), „Płatanki” – kolejność działań (załącznik nr 5), duża plansza z kolejnością działań jak w załączniku nr 5, plansza z narysowanym dużym pierogiem lub miską pierogów, plansza z kolejnością etapów pracy (załącznik nr 6), wypełnione dla każdej z grup „Karty podsumowania pracy grup” (załącznik nr 7), szablon czapki kucharskiej dla każdego dziecka (załącznik nr 8)

Opis:

Nauczyciel aranżuje wystrój sali, w której odbywały się działania projektu:

1. Umieszcza duży napis z hasłem przewodnim jednego z działań: Zdrowa kuchnia to podstawa, ale ruch – też ważna sprawa,
2. Ekspozuje wykorzystane podczas kolejnych działań pomoce, grupując je zgodnie z działaniami oraz podpisując nazwami tych działań:
 - Zdrowo jemy, do gotowania się przygotowujemy - plansza z napisami: restauracja, bar mleczny, jadłodajnia, pizzeria, pierogarnia, kawiarnia, plansza „z zasadami zdrowego żywienia dzieci”, uzupełnione przez dzieci karty pracy – nazwy potraw i nazwy posiłków (załącznik nr 1),
 - Dobre maniery przy stole – co to takiego? – uzupełnione karty pracy - katalog dobrych manier (załącznik nr 2), przygotowany do posiłku stół,
 - Jak gotować? Poznajemy przepisy – przykładowy jadłospis (załącznik nr 3), uzupełnione karty pracy przez każde dziecko – przepis na „Kisiel z proszku” (załącznik nr 4 lub załącznik nr 4a)
 - Gotowanie mamy w planie - „Płatanki” – kolejność działań (załącznik nr 5), duża plansza z kolejnością działań jak w załączniku nr 5, plansza z kolejnością etapów pracy (załącznik nr 6), wypełnione dla każdej z grup „Karty podsumowania pracy grup” (załącznik nr 7),
 - Festiwal pieroga – plansza z narysowanym dużym pierogiem lub miską pierogów.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

KUCHNIA OD KUCHNI – DZIECI UCZĄ SIĘ GOTOWAĆ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

3. Zaproszenie do wspomnień:

- obejrzenia ekspozycji,

Nauczyciel zaprasza dzieci do obejrzenia ekspozycji oraz przypomnienia sobie działań projektowych. Zachęca dzieci do wymieniania się uwagami z innymi uczestnikami projektu.

- rozmowa na temat działań,

Nauczyciel zadaje pytania typu: Czego nauczyliście się podczas projektu? Czego nowego dowiedzieliście się? Jakie zawody poznaliście?

4. Ocena atrakcyjności projektu oraz samoocena zaangażowania w działania projektowe:

Nauczyciel proponuje dzieciom odpowiadanie na zadawane przez niego pytania poprzez ustawianie się przy kolejnych częściach ekspozycji, np.:

- Które zadanie było najtrudniejsze? (najłatwiejsze, najciekawsze, w ogóle nieciekawe – nudne, trochę ciekawe),
- Podczas których działań najwięcej się nauczyłem? (najmniej się nauczyłem),
- Co lubiłem robić? (czego nie lubiłem), itp.

5. Postawienie problemu: Czy gotowanie może być pasją?

Nauczyciel tłumaczy pojęcie „pasja”, jeżeli dzieci go nie znają. Zachęca dzieci do wypowiadania się na temat różnych pasji/hobby oraz do udzielenia odpowiedzi na pytanie problemowe.

Zadaje pytanie: Czy znacie takie osoby, które uczą innych gotować? Nauczyciel może sam opowiedzieć o znanych propagatorach sztuki kulinarnej (Karol Okrasa, Robert Makłowicz, Ewa Wachowicz, Paskal Brodnicki).

Zachęca do podejmowania prób gotowania w domu wspólnie z członkami rodziny.

6. Podsumowanie działań – wykonanie czapki kucharskiej z papieru.

Nauczyciel w nagrodę za pracę podczas działań projektowych:

- rozdaje dzieciom papierowe szablony czapki kucharskiej (powiększony schemat- załącznik nr 8),
- objaśnia w jaki sposób ją wykonać: wyciąć po linii, naciąć paski z jednego, krótszego boku tak, jak pokazuje schemat, skleić powstały kształt wzdłuż dłuższego boku, zagiąć paski do środka (wnętrza czapki) i skleić,
- dzieci wykonują czapki kucharskie, prezentują je sobie nawzajem.

Działania projektowe mogą zakończyć głośnym odczytaniem hasła - Zdrowa kuchnia to podstawa, ale ruch – też ważna sprawa.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

KUCHNIA OD KUCHNI – DZIECI UCZĄ SIĘ GOTOWAĆ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik 1 – Karta pracy³⁰

Polecenie 1

Do tabeli wpiszcie nazwy potraw, które jadamy podczas posiłków.

nazwa potrawy	nazwa posiłku
	podwieczorek
	śniadanie
	kolacja
	II śniadanie
	obiad

Polecenie 2

Napiszcie nazwy posiłków w kolejności ich spożywania w ciągu dnia.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Załącznik 2 – „Wybieranka”³¹

Siedź prosto przy stole.

Pozdrawiaj znajomych słowami: „dzień dobry”, „dobry wieczór”.

Używaj słów proszę, dziękuję.

Przy stole rozmawiaj półgłosem, ale jedząc – nie rozmawiaj.

Używaj serwetki do wycierania ust.

Wychodząc, pożegnaj się słowami „do widzenia” lub „dobranoc”.

Przy jedzeniu nie opieraj łokci na stole.

W komunikacji miejskiej ustąp miejsca siedzącego osobie starszej.

³⁰ Opracowanie własne.

³¹ Opracowanie własne.

Jadłospis na trzeci dzień kolonii

Śniadanie

zupa mleczna z płatkami „musli”, chleb z masłem, pastą serowo-jajeczną ze szczypiorkiem,

II Śniadanie

sok marchwiowo – morelowy

Obiad

zupa kalafiorowa, pierogi z jagodami, śmietanka, kompot wieloowocowy

Podwieczorek

ciasto ze śliwkami, kakao

Kolacja

kanapki z chleba razowego z masłem i szynką, ogórkiem kiszonym lub pomidorem, herbata z cytryną, kisiel owocowy

Załącznik 4 – Przepis na „Kisiel z proszku” (wersja 1)³³

³² Opracowanie własne.

³³ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

KUCHNIA OD KUCHNI – DZIECI UCZĄ SIĘ GOTOWAĆ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Składniki:

Opis przygotowania:

Załącznik 4a – Przepis na „Kisiel z proszku” (wersja 2)³⁴

Składniki:

Opis przygotowania:

1.
2.
3.
4.

Przygotuj kubek, łyżeczkę i 1 torebkę kisielu w proszku. Zagotuj wodę na wrzątek. Wlej wody do kubka (około $\frac{3}{4}$ kubka). Kisiel z torebki wsypuj do kubka, cały czas mieszając. Energicznie mieszaj około 1 minuty. Kisiel jest gotowy.

³⁴ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

KUCHNIA OD KUCHNI – DZIECI UCZĄ SIĘ GOTOWAĆ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Załącznik 5 - „Płatanka”³⁵

Ustalcie kolejność wykonywanych działań, łącząc zdania z odpowiednimi cyframi i odczytując je od 1 do 5.

Zrobić listę zakupów.

1

Odszukać przepis na pierogi.

3

Kupić potrzebne produkty.

5

Wykonać pierogi zgodnie z przepisem.

2

Przeczytać przepis na pierogi.

4

Załącznik 6 - Propozycja zapisów na planszy³⁶

Etapy działania

1. Przygotujcie swój warsztat pracy.
2. Załóżcie ubranie ochronne oraz umyćcie ręce.
3. Wysłuchajcie instruktażu dotyczącego lepienia pierogów.
4. Ulepiejcie jak najwięcej, jak najpiękniejszych pierogów.
5. Posprzątajcie swoje stanowisko pracy.
6. Przygotujcie stoisko na „Festiwal pieroga”.

³⁵ Opracowanie własne.

³⁶ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLAS Y III

KUCHNIA OD KUCHNI – DZIECI UCZĄ SIĘ GOTOWAĆ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

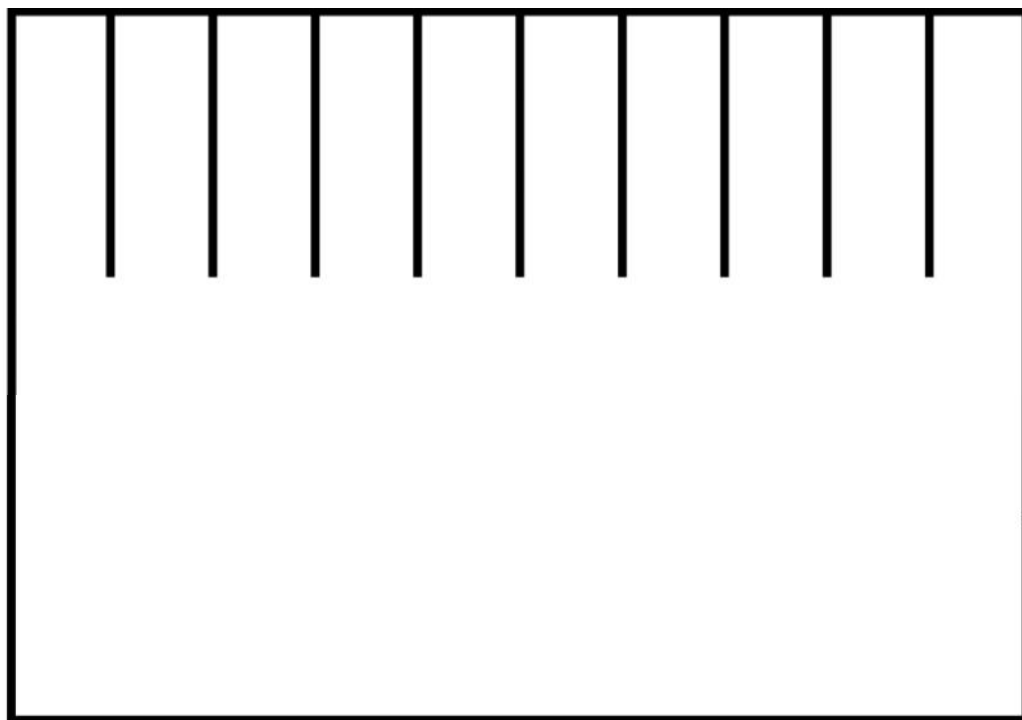
Załącznik 7 – Karta podsumowania³⁷

KARTA PODSUMOWANIA PRACY GRUP

Numer grupy	Przygotowanie stołu	Kształt pierogów	Dokładność zlepiania

Uwaga - Do podsumowania stosujemy opis słowny.

Załącznik 8 – Szablon³⁸

³⁷ Opracowanie własne.

³⁸ Opracowanie własne.

ZESTAWY ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH DO KLASY III

KUCHNIA OD KUCHNI – DZIECI UCZĄ SIĘ GOTOWAĆ • Ścieżka edukacyjna w zakresie przedmiotów humanistycznych

Bibliografia

- Adamczewska B., Mellerowa B., 1994, W kuchni babci i wnuczki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Bronikowska B., Bronikowski M., Janowska M., Śleboda R., 2007, Wychowanie fizyczne poprzez zabawy i gry ruchowe, wydawca AWF Poznań, Poznań.
- Bronikowski M., Kantanista A., Kasprzak Z., Lisowski P., Pilaczyńska-Szcześniak Ł., 2011, Jestem aktywny i jem zdrowo – żyję kolorowo. Poradnik dla rodziców i nauczycieli dzieci w wieku wczesnoszkolnym, Wydawnictwo Miejskie Poznań, Poznań.
- Chałas K., 2000, Metoda projektów i jej egzemplifikacja w praktyce, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
- Ćwierczakiewiczowa L., 2009, 365 obiadów, Wydawnictwo Nowy Świat, Warszawa.
- Dębski H., 1982, Współczesna kuchnia polska, Wydawnictwo Interpress, Warszawa.
- Drabik L., (red.), 2012, Słownik wyrazów obcych PWN z przykładami i poradami, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- „Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie – europejskie ramy odniesienia”, załącznik do zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 30 grudnia 2006r./L394., 2007, Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, Luksemburg.
- Pomocne źródła internetowe:
- www.smaker.pl
- Wasilak A., (red.), 2002, Zabawy z chustą, Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów KLANZA, Lublin.
- Witt U., 2009, Savoir-vivre przy stole czyli jak nie najeść się... wstydu, Wydawnictwo RM, Warszawa.
- .

Informacje o autorach

MARZENA KĘDRA – nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej, dyrektorka Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Moszczance. Posiada III stopień specjalizacji zawodowej, tytuł Honorowy Profesora Oświaty. Jest przewodniczącą Krajowego Zespołu Koordynacyjnego Polskiego Stowarzyszenia Animatorów Pedagogiki C. Freineta. Autorka i realizatorka wielu programów oraz projektów edukacyjnych, autorka ponad 25 publikacji z zakresu pedagogiki wczesnoszkolnej. Uczestniczka i organizatorka wielu konferencji ogólnopolskich i międzynarodowych. Jej dwa programy nauczania do edukacji wczesnoszkolnej otrzymały I nagrodę w konkursie ORE na modelowe programy nauczania. Uhonorowana tytułami „Nauczyciel Roku 2012”, „Ambasador innowacyjnych idei i praktyk pedagogicznych”, „Dyrektor Roku 2010”. Jest członkiem Kapituły ds. Profesorów Oświaty. W 2000 r. została odznaczona Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

BEATA KULBAKA – mgr pedagogiki, nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej i przyrody, dyrektor Publicznej Szkoły Podstawowej nr 5 im. M. Kopernika w Brzegu. Ekspert MEN ds. awansu zawodowego nauczycieli. Egzaminator sprawdzianu w sześcioletniej szkole podstawowej. Doradca metodyczny nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego w Opolu w latach 1996 - 2005. Autorka wielu form doskonalenia zawodowego dla nauczycieli I etapu kształcenia, w tym realizowanych w ramach grantów edukacyjnych Opolskiego Kuratora Oświaty i PO KL. Promotor Europejskiego Roku Edukacji Europejskiej na terenie Miasta i Gminy Brzeg. Za osiągnięcia dydaktyczno- wychowawcze uhonorowana Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Nagrodą Marszałka Województwa Opolskiego, Nagrodą Ministra Edukacji Narodowej. Za działalność społeczną odznaczona Srebrną Odznaką Honorową Ligii Ochrony Przyrody oraz Brązowym Krzyżem Zasługi.

BOGUSŁAWA MALINOWSKA- RUTKOWSKA – absolwentka pedagogiki opiekuńczej w WSP w Opolu Pedagog z wieloletnim doświadczeniem w pracy nauczyciela przedszkola, w przeszłości doradca metodyczny wychowania przedszkolnego. Od 1995r. nauczyciel konsultant wojewódzkich placówek doskonalenia nauczycieli (Wojewódzki Ośrodek Metodyczny i Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji w Opolu). Edukator wspierający pracę dyrektorów i nauczycieli poprzez organizowanie dla nich szkoleń, konferencji i konsultacji indywidualnych. Autorka programów, materiałów edukacyjnych i realizatorka licznych warsztatów dla nauczycieli, m.in. na temat aktywizujących metod nauczania. Aktywna uczestniczka procesu transformacji oświaty.

KAZIMIERA PIWKO – nauczycielka kształcenia zintegrowanego, wykładowca w studiach nauczycielskich, wizytator metodyk, doradca metodyczny, wizytator kuratorski, edukator Nowej Szkoły, specjalista WSiP. Była przewodniczącą Polskiego Stowarzyszenia Animatorów Pedagogiki C. Freineta. Współautorka wydawnictw metodycznych, programów regionalnych, realizatorka innowacji pedagogicznych. Wykładowca na kursach i szkoleniach metodycznych regionalnych i ogólnopolskich, w ramach projektów unijnych („Modelowy system praktyk”, „Innowacyjny nauczyciel sukcesem dziecka”, hospituja „Klucz do uczenia się”).

ANNA TARKA – absolwentka Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu, nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej, dyrektor w Publicznej Szkole Podstawowej im. Jana Zamojskiego w Byczynie, obecnie wizytator ds. ewaluacji Kuratorium Oświaty w Opolu, współautorka innowacyjnego programu „Nauczanie całościowe/zintegrowane w klasach I-III szkoły podstawowej” oraz publikacji metodycznej pn. „Przykładowy rozkład materiału nauczania całościowego dla klasy pierwszej”. Autorka scenariuszy zajęć kształcenia zintegrowanego wyróżnionych w konkursie innowacyjnych działań nauczycielskich Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego w Opolu oraz warsztatów metodycznych dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej „Nauczanie zintegrowane w klasach I-III szkoły podstawowej. Planowanie i organizowanie pracy dydaktycznej.” Edukator programu „Nowej Szkoły – wspieranie zmian w programie dydaktycznym szkoły” CODN, uhonorowana Medalem Komisji Edukacji Narodowej.